

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

На правах рукопису

Флегантова Анна Леонідівна

УДК 33.021:[330.341.1:330.332]

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
Шкурупій Ольга Всеволодівна
д.е.н., професор

Полтава – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	11
1.1. Сутність державної інноваційно-інвестиційної політики: контекст сучасної парадигми економічного розвитку.....	11
1.2. Сучасні теоретичні підходи до визначення сутності потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку.....	29
1.3. Світова практика розвитку національних економік на основі інноваційно-інвестиційного потенціалу.....	41
Висновки до розділу 1.....	56
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	60
2.1. Сучасні особливості політики держави у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку.....	60
2.2. Пріоритетні та стримуючі чинники формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку.....	77
2.3. Фінансування інноваційного розвитку України як складова політики держави у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку.....	92
Висновки до розділу 2.....	107

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	111
3.1. Методичний підхід до формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.....	111
3.2. Системний аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України.....	130
3.3. Варіативний прогноз результативності використання інноваційно- інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.....	145
Висновки до розділу 3.....	157
ВИСНОВКИ.....	160
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	164

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасним умовам розвитку України властива вкрай несприятлива ситуація економічної та політичної нестабільності. Зважаючи на це, економічна політика держави, спрямована на формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, набуває особливо важливого значення. Україні, яка долучається до світових та європейських тенденцій, необхідна система дієвих заходів державного регулювання у названій сфері.

Проблеми, які стосуються ролі інновацій в сучасному господарському житті, суспільства державної інноваційно-інвестиційної політики, інноваційного та інвестиційного розвитку, а також формування відповідного потенціалу для його забезпечення, досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Л. Антонюк, Ю. Бажал, К. Вергал, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Головінов, В. Дибя, М. Макарова, В. Павлова, Н. Педченко, А. Поручник, М. Рогоза, Ю. Сафонов, Л. Федулова, О. Чернявська, О. Шкурупій, Й. Шумпетер, З. Юринець та ін. Однак, не зважаючи на активний науковий пошук, у цьому напрямі існують невирішені проблеми з державного регулювання у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Вони стосуються, насамперед, заходів щодо створення умов виходу країни зі стану внутрішньої кризи та забезпечення короткострокової позитивної економічної динаміки, що дозволяє перейти в подальшому до стабільного довгострокового розвитку на основі сформованого інноваційно-інвестиційного потенціалу. Зміст цих наукових проблем зумовив актуальність теми дисертації, її мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» кафедри міжнародної економіки за темою «Сучасні

процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» (номер державної реєстрації 0113U006220, 2013-2017 рр.), у якій автором визначено інноваційно-інвестиційний потенціал національної економіки, проведені міжнародні порівняння та обґрунтовані засади державної інноваційно-інвестиційної політики в умовах ускладненої політико-економічної ситуації.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних засад, а також науково-методичних і практичних рекомендацій щодо державної політики формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Досягнення цієї мети обумовило визначення та вирішення таких завдань:

- дослідити сутність державної інноваційно-інвестиційної політики як процесуальної цілісності «мета – засіб - результат»;
- розширити наукові підходи до розуміння потенціалу розвитку макроекономічної системи;
- систематизувати заходи інноваційно-інвестиційної політики розвинутих країн за критерієм можливості їх імплементації в Україні;
- визначити заходи уряду з формування інноваційно-інвестиційного потенціалу для відновлення зростання національної економіки;
- ідентифікувати формуючі та стримуючі чинники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки;
- виявити умови формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки на основі диверсифікації джерел фінансування;
- розробити методичні засади з визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки;
- визначити інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки на основі системних підходів до його аналізу;
- розробити підхід до прогнозування економічного розвитку національної економіки на основі використання інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Об'єктом дослідження є державна регуляторна політика в інноваційно-інвестиційній сфері національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки в рамках державної економічної політики.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є застосування загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Для досягнення мети і виконання завдань у дисертаційній роботі використано наступні методи: економічного аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння – при дослідженні теоретичних положень інноваційно-інвестиційної політики держави та при емпіричному аналізі інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку національної економіки; вибірковий метод - при формуванні системи показників для аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки та виборі методик його аналізу; індексний метод - при унормовуванні оціночних показників інноваційно-інвестиційного потенціалу; метод парного кореляційного аналізу та моделювання - при побудові моделі залежності валового внутрішнього продукту від ступеня сформованості інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки та чинників, що його визначають, а також при міжнародних порівняннях досліджуваного потенціалу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні, офіційні матеріали Державної служби статистики України та інших країн, аналітико-статистичні матеріали міжнародних організацій, результати досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців та власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних засад та науково-методичних підходів до формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки на

основі відповідно спрямованої державної економічної політики. Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну та виносяться на захист, полягають у такому:

вперше

розроблено методичні засади з визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, які враховують оцінку сприятливості / несприятливості умов формування досліджуваного потенціалу та побудовані на застосуванні структурно організованої системи оцінки і виокремленні складових потенціалу, що забезпечує основу для прийняття урядових рішень в рамках економічної політики держави;

удосконалено

визначення змісту державної інноваційно-інвестиційної політики, яке, на відміну від інших, описує її як процесуальну цілісність «мета – засіб – результат», що дозволило визначити сучасні вимоги вибудовування інноваційно-інвестиційної політики держави та урахувати виклики короткострокового періоду (ускладненого станом економічної нестабільності) та вимоги довгострокового;

розрахунково-оціночний інструментарій, призначений для обчислення факторів ризику, які виникають при формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки; особливість інструментарію полягає у тому, що він дозволяє чітко інтерпретувати показники ризику при формуванні досліджуваного потенціалу та забезпечує коректність оцінки суперечливих процесів і явищ при визначенні заходів державного регулювання, спрямованих на розвиток національної економіки;

підхід до прогнозування економічного розвитку національної економіки, який передбачає, що заходами державного регулювання буде забезпечено нівелювання дії тих чинників інноваційно-інвестиційного потенціалу, які впливають негативно на ВВП; відмінність такого підходу до прогнозування від інших дозволила виявити ступінь відставання національної економіки від європейських тенденцій за варіативними

розрахунками та умови скорочення цього розриву на основі використання резервів досліджуваного потенціалу;

набули подальшого розвитку

систематизація інновацій, відмінністю якої є багатокритеріальність (глибина інноваційних змін, масштаби та сфера виникнення інноваційного ефекту, ступінь проникнення в життя суспільства, галузева спрямованість та інші – всього 29 ознак), що дозволило ідентифікувати властивості інноваційних продуктів, оцінити роль інновацій в сучасному відтворювальному процесі та найбільш повно описати їх функціональні ознаки як рушійної сили науково-технологічного, економічного та соціального розвитку суспільства;

систематизація заходів інноваційно-інвестиційної політики розвинутих країн, відмінність якої полягає у виокремленні загальних, властивих всім економічно розвинутим країнам заходів, та особливих - властивих окремим країнам; це дозволило здійснити відбір тих заходів, які є найбільш придатними для їх імплементації в Україні;

підхід до визначення заходів державного регулювання, спрямованих на запобігання економічному спаду та створення умов для переходу від стабілізації економіки до її поступового зростання; підхід на відміну від існуючих відрізняється конкретизацією тих галузей і регіонів, які є базовими для сучасного стану національної економіки, при одночасній поступовій реалізації заходів з розвитку галузей п'ятого та шостого технологічного укладів, що дозволяє забезпечити чітко визначені державою та адресно спрямовані регуляторні дії в рамках інноваційно-інвестиційної політики;

підхід до визначення умов виходу національної економіки зі стану кризи, особливістю якого є побудова моделі поетапного інноваційного розвитку національної економіки, що дозволяє застосувати на практиці досвід країн, які подолали негативну дію воєнно-політичних та економічних чинників і забезпечили швидке макроекономічне зростання та

макросистемний розвиток на основі ефективної інноваційної політики держави.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення і висновки дисертації мають теоретичну та практичну цінність, яка полягає у розробці методичних рекомендацій щодо оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. В діяльності Головного управління економіки Полтавської обласної державної адміністрації використані пропозиції щодо застосування методики аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки (довідка № 05.1-33/1016 від 03.12.2015), Полтавського регіонального центру з інвестицій та розвитку щодо визначення умов поетапного регіонального та загальнонаціонального розвитку в умовах ускладненої політико-економічної ситуації (довідка № 01-08/120 від 03.12.2015 р.), «Приватної фірми «КМ» щодо використання методики оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу із визначенням таких його складових: виробничо-технологічної, фінансової, науково-технічної, трудової (довідка № 292/12 від 04.12.2015 р.). Окремі положення і висновки роботи використовуються при викладанні дисциплін «Національна економіка» та «Міжнародна інвестиційна діяльність» у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (довідка № 05-30/335 від 08.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням. Теоретичні розробки, практичні рекомендації, а також висновки та пропозиції за його результатами отримані автором самостійно. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, в роботі використано тільки ті ідеї та положення, які є особистим результатом здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались автором на 11-ти міжнародних та українських науково-практичних конференціях: VII Міжнародній науково-практичній конференції «Теория и практика экономики и

предпринимательства» (м. Алушта, 2010), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Aktualne problemy nowocześniejszych nauk – 2010» (Польща, м. Перемишль, 2010), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Образование и наука 21 век» (Болгарія, м. Софія, 2010), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності» (м. Ялта, 2010), конференції професорсько-викладацького складу ПДАА за результатами науково-дослідної діяльності у 2010 році (м. Полтава, 2011), III Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетингове забезпечення продовольчого ринку України» (м. Полтава, 2011), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Nastolení moderní vědy - 2011» (Чехія, м. Прага, 2011), II Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України і регіонів» (м. Запоріжжя, 2011), II Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу» (м. Київ, 2011), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми економіки та менеджменту» (м. Львів, 2011), міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація та суспільний розвиток національної економіки» (м. Одеса, 2015).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 25 наукових працях загальним обсягом 9,88 друк. арк., у тому числі – 2 колективних монографіях, 12-ти статтях у фахових виданнях, із них 2 – у виданнях, що входять до міжнародних науково-метричних баз індексування та реферування, 11 праць – у збірниках за матеріалами конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 27 додатків на 56 сторінках та списку використаних джерел, що налічує 177 найменувань. Обсяг основного тексту становить 163 сторінки, містить 30 таблиць та 18 рисунків (з них 2 таблиці і 1 рисунок займають 3 повних сторінки).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Сутність державної інноваційно-інвестиційної політики: контекст сучасної парадигми економічного розвитку

Інноваційно-інвестиційна політика держави як складова економічної політики відіграє у наші часи важливу роль. Жодна держава світу не може забезпечити нині необхідні умови для розвитку економіки і соціуму без інновацій. Отже, Україні, яка долучається до світових та європейських тенденцій, необхідна система дієвих заходів з інноваційної політики держави.

Термін «політика» (від грецьк. слова «Πολιτική») означає діяльність самоуправління в полісі (місто, держава), а більш конкретно – «мистецтво управління» державою і суспільством. Сучасна «політика» – це цілеспрямована діяльність, яка пов'язана з прийняттям відповідальних рішень у сфері взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами; яка стосується боротьби за здобуття або утримання державної влади як знаряддя регулювання і формування названих відносин. Політика є управлінською діяльністю стратегічного рівня, щодо внутрішніх та зовнішніх правовідносин і взаємодій. У широкому розумінні політика – це певна частина, програма або напрямок діяльності, сукупність засобів (інструментів) та методів (технік) для досягнення визначених суб'єктом політичного процесу цілей у соціальному середовищі та реалізації його інтересів [92, с. 258 – 259].

Інноваційна політика – це організуюча функція держави, яка повинна забезпечувати ефективний розвиток макросистеми. В сучасних умовах обмежені ресурси не можуть забезпечувати довгостроковий стабільний розвиток, за їх допомогою суспільство може вирішувати лише завдання приросту масштабів економіки в короткостроковому періоді. Якщо резерви економічного зростання обмежені, – необхідне інше джерело. Таким джерелом є інновації. Тобто, мета цієї політики – забезпечення інноваційного розвитку економіки країни. Дослідження інноваційної політики держави пов'язано передусім із з'ясуванням типології інновацій (рис. 1.1).

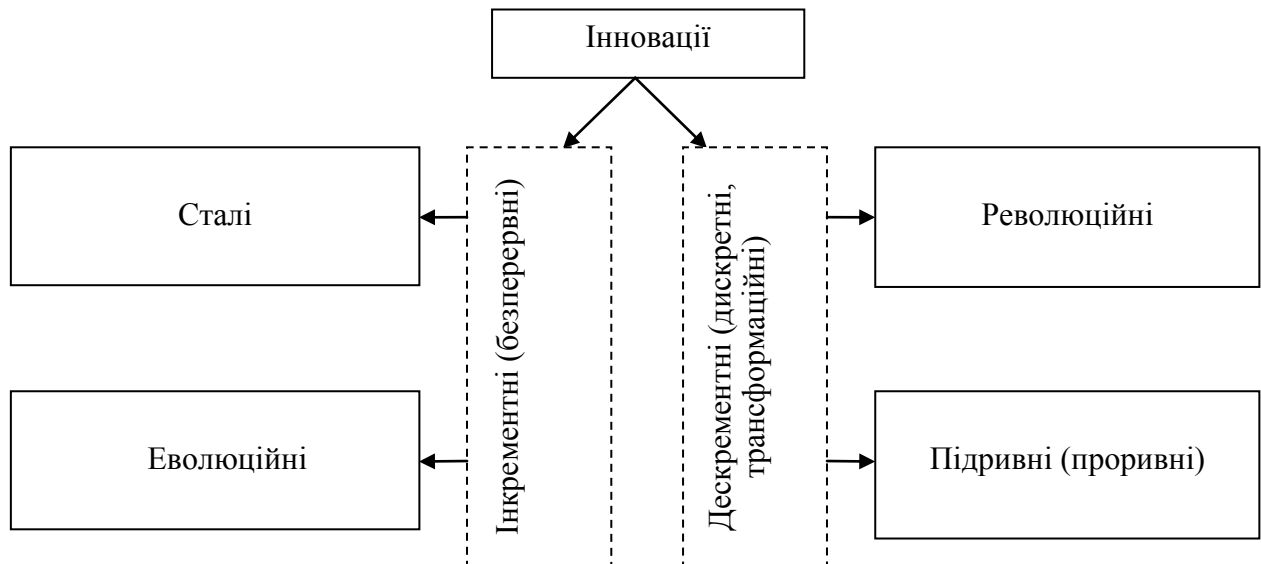

Рис. 1.1. Типологія інновацій

Джерело: складено на основі [14]

Фактично створення інновацій у наш час відбувається переважно за умови включення суб'єктів такої діяльності в інтеграційні процеси. Названі процеси розуміються нами широко, як такі, що об'єднують за названим напрямом діяльності багатьох суб'єктів (інноваторів), що взаємодіють між собою. Їх взаємодія відбувається на мікро-, мезо-, макро- та мегаекономічному рівнях. Науковці констатують, що в сучасних умовах господарювання функції суб'єктів інноваційного процесу істотно трансформуються [170]. У наш час процес інноваційної інтеграції набув

системного характеру, що підтверджується загальними та специфічними законами і закономірностями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Закономи та закономірності інноваційної інтеграції

Тип	Група	Склад групи
Загальні закони та закономірності	Економічні	Закон попиту та пропозиції
		Закон вартості
		Закон зростання продуктивності праці
		Закономірність економічного балансу
	Інноваційної діяльності	Закон періодичного інноваційного оновлення суспільства
		Закон циклічності інноваційного розвитку
		Закон падіння конкурентоспроможності інноваційної продукції з плином часу
		Закон соціогенетики (дії механізмів спадковості, змінності та відбору в інноваційному розвитку)
	Системні	Закон синергії
		Закономірність приведення системи до точки стійкого стану на основі впровадження інновацій
		Закон перетворення композиції системи
		Закон поліморфізації (належності до кількох поліморфних модифікацій)
		Закон необхідності різноманітності (зміни стану системи під впливом екзогенних та ендогенних чинників)
Специфічні закони та закономірності	Структурні	Закон компліментарності
		Закон пріоритету цілого над його елементами
		Закон емергентності (відмінності властивостей інтегрованого цілого від властивостей його елементів)
	Функціональні	Закон переходу кількісних змін у якісні
		Закономірність нерівномірного розвитку
		Закон взаємозалежності інтеграції та дезінтеграції
		Закономірність оптимальної централізації

Джерело: [104]

Роль інноваційної політики держави проявляється через організаційно-регуляторні заходи, які реалізуються в рамках інноваційного процесу. Структура інноваційного процесу складається з елементів, які об'єднані подібно ланцюгу (рис. 1.2).

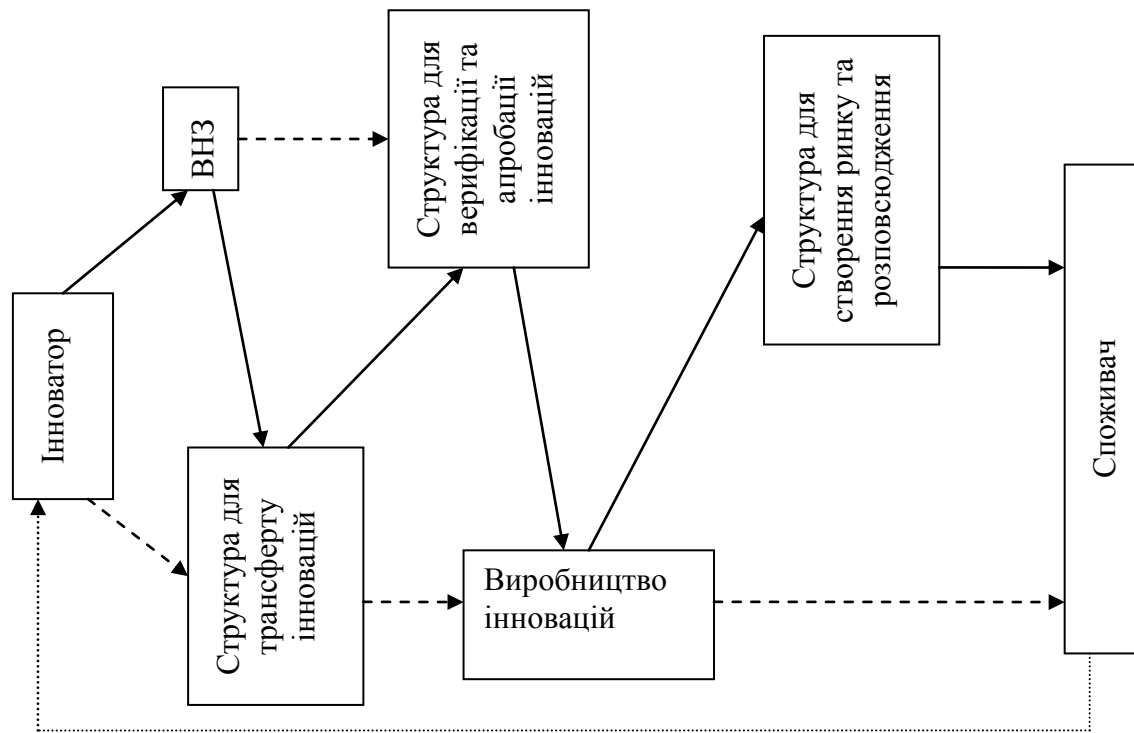

Рис. 1.2. Загальна схема здійснення інноваційного процесу

Джерело: [29]

Для розвитку інновацій необхідні грошові ресурси. Інвестиції можуть надходити із державного та недержавного секторів, бути національного та іноземного походження. В Україні попри всі складнощі існування політико-економічної ситуації були б більш бажаними надходження інвестицій з джерел національного походження. Процес мобілізації національного капіталу, спрямованого на ринок інноваційного продукту, повинен випереджати рух потоків іноземних інвестицій. Це основна умова не тільки стабілізації вітчизняної економіки, але також її самодостатності та безпеки (економічної, технологічної, інформаційної та інших – в кінцевому підсумку національної безпеки в цілому). Отже, налагоджена дія інвестиційного механізму інноваційного розвитку відповідно до існуючих типів такого забезпечення є важливою (рис. 1.3).

Сучасна парадигма дослідження економічного розвитку як сукупність філософських, загальнотеоретичних основ економічної науки, як система понять і уявлень, які описують сучасний період розвитку економіки, є тим науково-методологічним контекстом, на тлі якого мають визначатися

підходи до державної регуляторної політики в Україні. Інноваційно-інвестиційний компонент є важливою складовою названої регуляторної політики. Ефективність управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в рамках макроекономічної системи забезпечує чітка визначеність мети, завдань, суб'єктів та об'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності (додаток А). Крім того, важливими є підходи до визначення функцій державного регулювання в сфері інновацій та в сфері їх фінансування. Також значущими для забезпечення результативної регуляторної політики є дослідження нормативно-правових аспектів організації та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю.

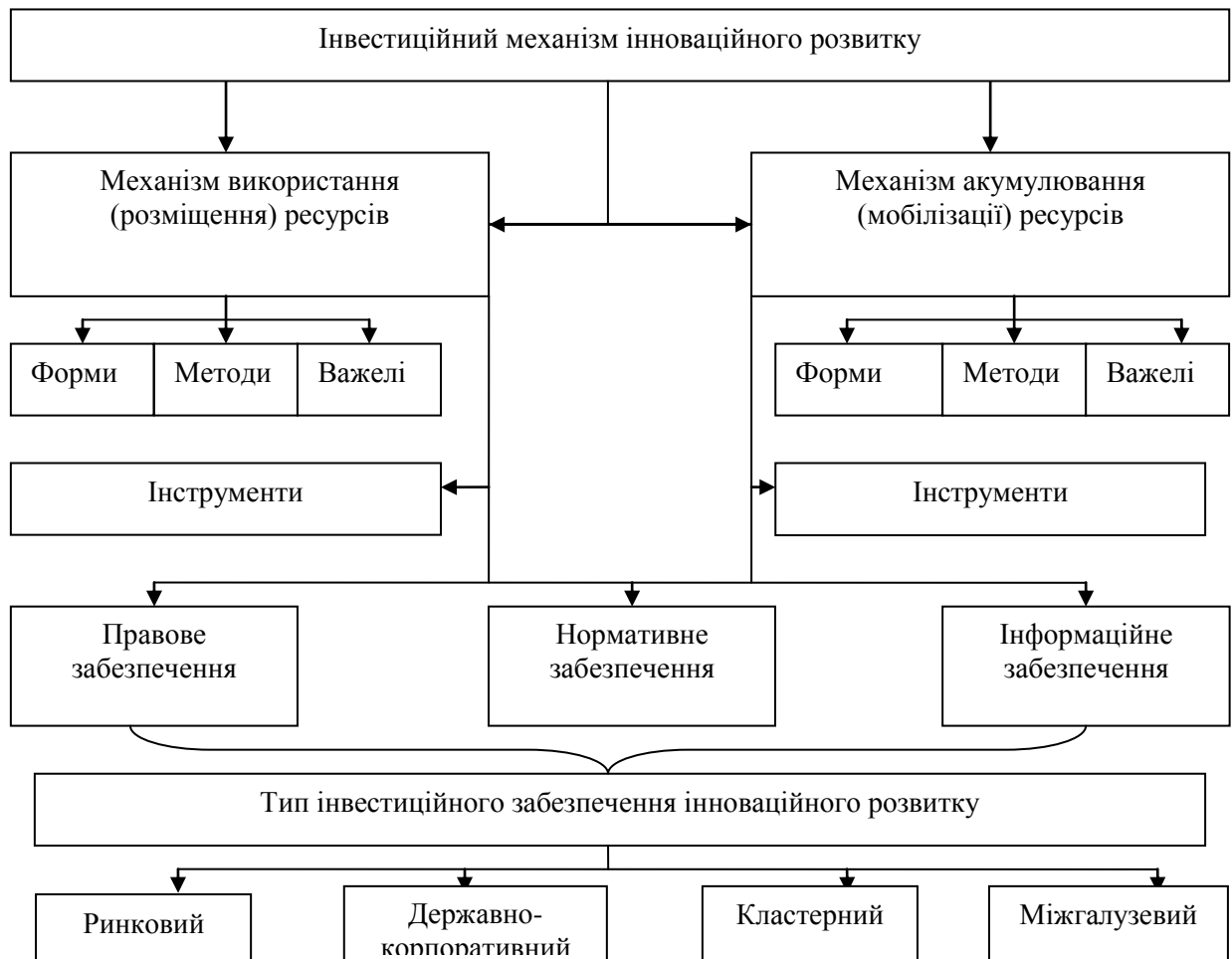

Рис. 1.3. Основні компоненти інвестиційного механізму інноваційного розвитку

Джерело: [32]

Інновації, які розглядаються в аспекті реальних економічних процесів, за властивою їм природою є результатом вкладення коштів у продуктивну

ідею; метою цього інвестування є задоволення економічного інтересу (максимізації прибутку, зростання ВВП та національного доходу, збільшення частки світового доходу тощо). Інтелектуальний капітал має, передусім, соціальне походження, але за економічною сутністю його слід розглядати як інвестиції або капіталовкладення, які забезпечують інноваційний розвиток національних економік [7]. Отже, інновації та інвестиції мають розглядатись у їх єдності – як взаємопов'язаний процес виробництва / споживання інтелектуального продукту на основі відшкодування всіх капітальних і поточних витрат, що супроводжують його рух.

Ринкове середовище, в якому відбуваються названі процеси (інновацій та інвестицій), хоча і створює необхідні умови для їх обопільної та взаємопов'язаної реалізації, але не може повністю забезпечити оптимальність такої взаємодії. Зважаючи на це, необхідними є дієві заходи державного регулювання, що впроваджуються в рамках інноваційно-інвестиційної політики країни. Особливо значущою у цьому роль держави стала з середини ХХ ст., коли технологічні зрушення, комп'ютеризація, інформатизація набули істотних масштабів. Це викликало необхідність заходів держави, які корегують «провали ринку».

Важливо зазначити, що до теперішнього часу не існує єдиного (визнаного всіма науковцями, політиками та практиками) трактування сутності державної інноваційно-інвестиційної політики та її ролі в контексті сучасної парадигми економічного розвитку. Має місце протиріччя між потребою у чіткому розумінні й існуванням різноманіття підходів до визначення цієї наукової категорії. Донині має місце певна невідповідність: з одного боку розроблені численні підходи до визначення цієї наукової категорії, а з іншого – не сформульовано єдиного загальноприйнятого сучасного наукового і практичного підходу до їх розуміння.

З найбільш поширених (і поданих у нашому формулюванні) наведемо таке: державна інноваційно-інвестиційна політика – це комплекс заходів і дій держави, спрямованих на розвиток, впровадження та використання

результатів наукових досліджень з метою реалізації інтересів країни для досягнення визначених нею економічних і соціальних цілей на всіх рівнях державного устрою.

Таким чином, державна інноваційно-інвестиційна політика визначається нами як процесуальна цілісність «мета – засіб – результат» та розглядається як система послідовних заходів державного регулювання, спрямованих на підвищення рівня життя населення (цільова максимізація) на основі зумовлених інноваціями базових змін науково-технічного прогресу (результат) за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів (засіб) (рис. 1.4). Відповідно до цього інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки визначається як сукупність відповідних (інноваційних та інвестиційних) ресурсів, які забезпечують економічне зростання і підвищення рівня життя населення та прогресивний розвиток суспільства в цілому.

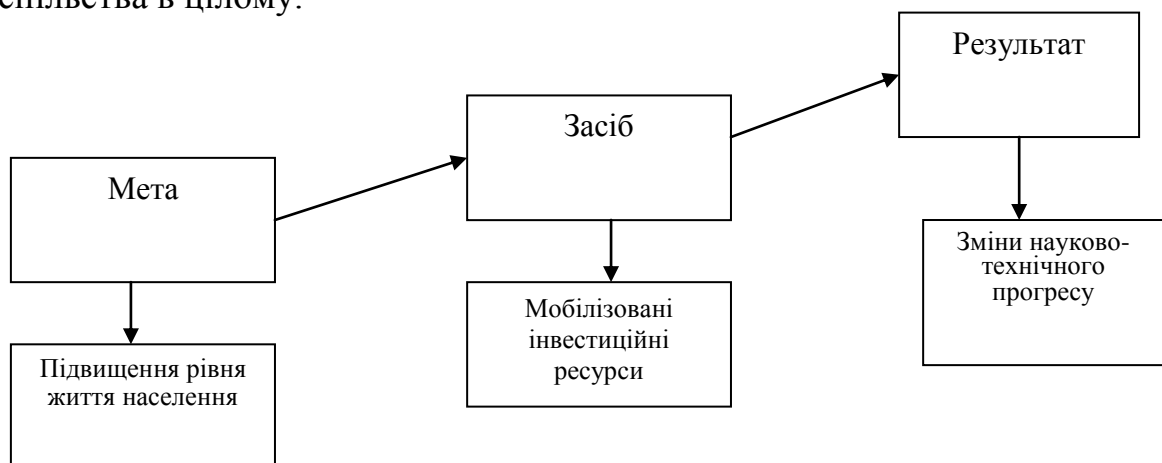

Рис. 1.4. Обґрунтування сутності державної інноваційно-інвестиційної політики

Джерело: розроблено нами

Ґрунтуючись на наведених теоретико-методологічних положеннях, критерієм ефективності економічної політики України слід вважати створення умов для динамічного розвитку національної інноваційної системи. Такий розвиток національної інноваційної системи неможливий без розроблення стратегії та програми її реалізації.

В сучасних умовах розробка стратегій та програм інноваційного розвитку розвинених країн пов'язується із необхідністю подолання наслідків глобальної фінансово-економічної кризи. Для України особливість названих заходів зумовлена нині передусім внутрішньою економічною нестабільністю, яка спровокувала переддефолтний стан економіки країни. Зважаючи на це, потрібен механізм державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України, який дозволяє зберегти нагромаджений інноваційний потенціал економічного розвитку та, за можливості, розвинути його, орієнтуючись на найважливіші у наш час сфери економіки (зокрема, військово-промисловий комплекс) (рис. 1.5).

Проте водночас не можна не зазначити, що протягом усього періоду від початку реформ 90-х рр. Україна не змогла забезпечити умови стійкого економічного розвитку. У 1990 році частка ВВП країни у ВВП світу становила 0,41%, а у 2014 році цей показник знизився до 0,13%. Цілком очевидно: якщо Україна не здолає негативну економічну динаміку ВВП, то про підвищення її ролі у світових економічних відносинах вести мову безперспективно.

Питання формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики є одним із актуальних питань розвитку соціально-економічного процесу в Україні. Інноваційно-інвестиційна політика реалізується як система узгоджених комплексних дій, спрямованих на інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку країни. Іншими словами це діяльність, пов'язана з вкладанням матеріальних і нематеріальних цінностей у науково-технічний розвиток, модернізацію та оновлення виробництва підприємств, підприємницьку діяльність та соціальні програми, інноваційні проекти, з метою отримання позитивного економічного і неекономічного ефекту.

Залежність сталого соціально-економічного розвитку від ефективно здійснюваною державою інноваційно-інвестиційної політики є об'єктивною. Названа політика чітко окреслює, що наука, інновації та

інноваційна діяльність є потужним ресурсом для прогресу у виробництві для досягнення основної мети – забезпечення потреб соціуму.

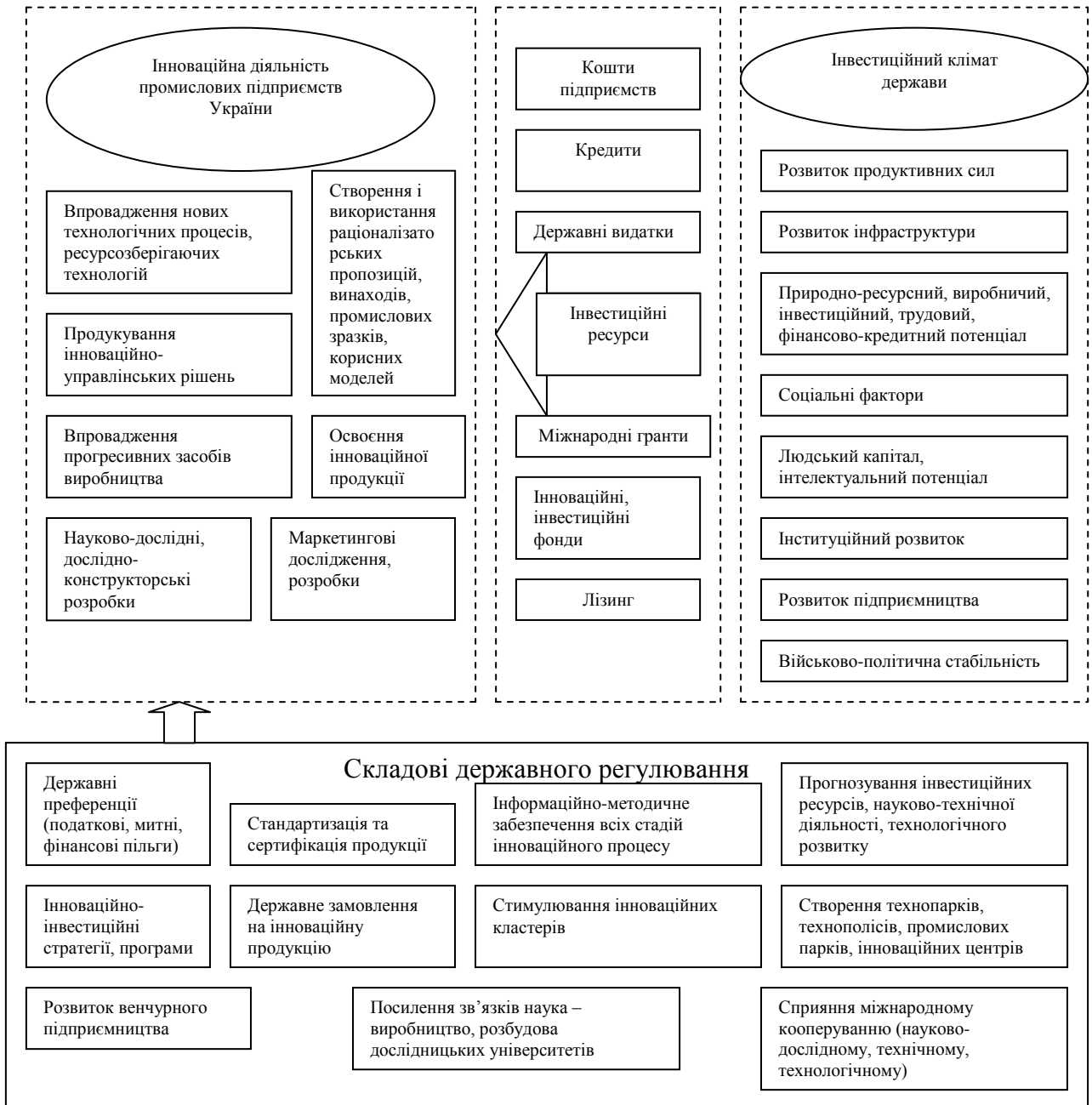

Рис. 1.5. Механізм державного регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України

Джерело: доповнено нами на основі [80]

Застосування державою превентивних заходів щодо регулювання науково-інноваційної діяльності недостатньо для одержання необхідних результатів з покращення соціально-економічної ситуації. Всі елементи

системи мають взаємодіяти синхронно, при цьому дуже важливим є їх узгодженість, а також створення ефективного порядку координації взаємодії. Такий ефект досягається в рамках цілісної інноваційно-інвестиційної системи.

Окремим напрямом інноваційно-інвестиційної політики держави є правове забезпечення інтелектуальної власності, яка існує у двох формах: державній та недержавній. Захист результатів досліджень патентами чи ліцензіями дозволяє вихід їх власників на ринок наукової продукції.

Головною функцією інноваційної діяльності, як зазначають відомі вітчизняні науковці Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук, є функція зміни [2, с. 14], яка полягає у прогресивних трансформаціях економічного розвитку макросистеми, до яких належить впровадження нових технологій, створення нових продуктів, що має призвести до покращення рівня життя суспільства. У той же час, головною функцією інвестицій у названій сфері є уможливлення трансформаційних змін макросистеми за допомогою акумуляції грошових коштів. Проте в Україні, починаючи з 90-х рр., реалізація цієї функції істотно стримувалась постійною нестачею фінансування.

Основні джерела коштів, які використовуються для фінансування інноваційної діяльності в Україні, є типовими для більшості сучасних країн (додаток Б). Як вже зазначалось, фінансування інновацій може здійснюватись з державних джерел (вищими органами влади та управління України і місцевими, а також державними підприємствами) та з недержавних (громадянами, приватними підприємствами, господарськими асоціаціями, різноманітними організаціями, товариствами, спілками тощо). Інвестиції в розвиток інновацій можуть бути національними та іноземними; широко поширеною практикою також є використання спільного капіталу.

Для сучасної стадії розвитку економіки України надзвичайно важливим є правильне застосування методів фінансування інноваційної діяльності. Набір основних методів фінансування інноваційної діяльності є загальним

для більшості сучасних країн. Це, передусім, венчурне фінансування, банківські кредити, емісія цінних паперів, самофінансування, пакетування, державне інвестування. Проте для України суттєво значимими є умови їх імплементації в рамках національної економіки, зважаючи на те, що можливості фінансування інноваційних проектів критично обмежені. Доводиться констатувати, що в Україні існує неузгодженість між ринком інноваційних продуктів та ринком капіталу. За відсутності цього існувало б значно більше можливостей для економічної стабільності в державі.

Фактично існуючі умови залучення фінансових ресурсів на потреби розвитку інноваційної сфери вітчизняної економіки такі: венчурне фінансування – в стадії становлення; використання позичкових коштів обмежено через існуючу дисфункцію банківських установ щодо фінансування НТП; ринок цінних паперів є недосконалим; самофінансування та пакетування для більшості підприємств недоступні внаслідок їх збитковості (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Методи фінансування інноваційної діяльності

Методи	Характеристика	Актуальність застосування в Україні
Венчурне фінансування	Передбачає надання коштів підприємству інвестиційною компанією, інвестиційним або венчурним фондом. Особливістю такого кредитування є те, що воно спрямовується виключно на ті види продукції, дохідність яких є дуже високою. Діяльність інноваційних кредитних установ не обмежується лише наданням коштів – ці установи можуть викупити інноваційну розробку та самостійно реалізувати її на ринку. До компетенції інвестиційних (венчурних) фондів входить також консультативна діяльність	У країнах ЄС більшість інноваційних розробок фінансується за рахунок венчурного капіталу. В Україні ринок венчурного капіталу тільки починає формуватися. Ця форма фінансування поки що забезпечує потреби лише незначної частки інноваційних малих і середніх підприємств. Узагалі розвиток індустрії венчурного капіталу передбачає наявність великої кількості фінансових посередників, бізнес-послуг та безперервний приплив проектів, які потребують фінансування

Продовження табл. 1.2

Банківський кредит	Передбачає укладення договору про надання кредитної лінії інноваційному підприємству. Рішення про фінансування ухвалюється банківською установою на основі аналізу бізнес-плану інноваційного проекту. Такий кредит буває інвестиційним (за умов визначення джерелом погашення заборгованості доходів від усієї господарської діяльності підприємства) та проектним (погашення відбувається лише з доходів від реалізації інноваційного продукту)	Навіть за умов бездоганно розробленого бізнес-плану такий кредит характеризується високим ступенем ризику. В Україні число банків, що пропонують подібне кредитування, є незначним
Емісія цінних паперів	Передбачає емісію цінних паперів (акцій чи облігацій) із метою фінансування інноваційної діяльності	Не має широких перспектив розвитку в Україні в умовах сьогодення, оскільки потребує істотного вдосконалення нормативно-правового регулювання відносин на фондовому ринку
Самофінансування	Джерелом коштів виступає прибуток компанії або її амортизаційний фонд. Особливістю фінансування є відсутність боргових зобов'язань перед кредитною установою, що дає фірмі більше свободи у виборі напрямку діяльності	Має широкі перспективи застосування в Україні, але потребує впровадження фіскальних інструментів стимулювання в напрямі пільг щодо прискорення амортизації основних фондів
Пакетування	Метод близький до самофінансування. Передбачає надання коштів на реалізацію довгострокового інноваційного проекту компанії за рахунок частини прибутків від короткострокових коштів іншої спрямованості	Має перспективи застосування в Україні, однак не може бути повною мірою застосований малими підприємствами
Державне інвестування	Фінансування інноваційної діяльності здійснюється за рахунок коштів державного бюджету під наглядом Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України або державного фонду регіонального розвитку	Застосовується в Україні та потребує внесення до Державного реєстру інвестиційних проектів

Джерело: складено на основі: [36; 117]

Інноваційно-інвестиційну політику, яку проводить держава, необхідно вважати успішною, якщо вона забезпечує збалансованість інтересів сторін – інноваторів та інвесторів. Суб'єктами інноваційної діяльності (інноваторами)

є фізичні та юридичні особи, які вкладають власні чи позичкові кошти в реалізацію інноваційних проектів. Суб'єкти інвестиційної діяльності (інвестори) – уповноважені органи, фізичні та юридичні особи, які приймають рішення стосовно вкладення власних, позичених і залучених коштів, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Результатом спільної діяльності інвесторів та інноваторів й одночасно об'єктом, на який спрямовано інноваційно-інвестиційний процес, є інтелектуальний продукт. Він об'єктивується у двох формах: у формі споживної вартості і вартості. Країна отримує високу сукупну споживну та грошову вартість від новостворених інвестиційних продуктів за умови існування ефективно діючих інститутів у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності. Як свідчить міжнародна практика, високу результативність забезпечують, зокрема, бізнес-інкубатори (локальні інноваційні центри). Для розвинутих країн є показовою налагоджена дія механізмів взаємодії держави, освіти, науки, виробництва, фінансово-кредитних установ і локальних інноваційних центрів. У кінцевому підсумку механізм державного регулювання у інноваційній та інвестиційній сферах забезпечує формування позитивного результату, яким є розвиток національної економіки. Цей зв'язок простежується чітко (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика механізмів взаємодії держави, освіти, науки, виробництва, фінансово-кредитних установ і локальних інноваційних центрів

Структура взаємодії	Опис механізму взаємодії
Держава – ЛПЦ – Освіта	Держава формує замовлення на підготовку фахівців відповідної галузі, визначає пріоритетні напрями розвитку науки і техніки і через фінансові, нормативні та організаційні заходи сприяння розвитку ЛПЦ впливає на комерціалізацію науки і розвиток освіти. Освіта здійснює підготовку фахівців відповідно до потреб розвитку науки і в тісній співпраці з ЛПЦ формує молодий науковий кадровий потенціал з гарантованим місцем роботи у науковій сфері. Наука своїм розвитком формує потребу у підготовці відповідних фахівців для освіти і через ЛПЦ забезпечує їх роботою, умовами підвищення кваліфікації та розвитку, можливістю комерціалізувати винаходи.
Держава – ЛПЦ – Наука	
Освіта – ЛПЦ – Виробництво	
Держава – ЛПЦ – Виробництво	Держава забезпечує державно-приватне партнерство у галузі науки з метою стимулювання виробників до впровадження нововведень у виробництво і підвищення наукомісткості продукції. Виробництво зацікавлене у випуску принципово нових виробів, виході на новий рівень виробництва, максимізації

	прибутку.
<i>Продовження табл. 1.3</i>	
Наука – ЛПЦ – Виробництво	ЛПЦ покликані сприяти комерціалізації науки, реалізації наукових ідей і винаходів саме через механізм поєднання науки і виробництва. Виробничий сектор забезпечує зайнятість працівників наукової сфери і безпосередньо перетворює наукові знання у виробництва товарів і послуг.
Освіта – ЛПЦ – Виробництво	Освіта через співпрацю з ЛПЦ здійснює підготовку необхідних фахівців для потреб виробництва. Виробництво шляхом такої співпраці отримує можливість здійснювати замовлення на підготовку необхідних працівників, сприяти їх розвитку, надає можливість набуття студентами практичних навичок і першими впроваджувати їх наукові ідеї у виробництво.
Держава – ЛПЦ – Фінансово-кредитні установи	Держава через механізми пільгового кредитування, нормативні та організаційні заходи стимулює фінансово-кредитні установи інвестувати в інноваційну діяльність; фінансово-кредитні установи будуть зацікавлені у таких проектах за умови їх високої прибутковості і помірного розвитку, що забезпечують ЛПЦ.

Джерело: [102]

В управлінні інноваційною діяльністю досить важливу роль відіграє нормативно-правова база. Вона містить у собі нормативні акти трьох рівнів: 1) законодавчі (акти вищої сили: конституційні закони, укази Президента); 2) підзаконні (урядові постанови, що включають і відомчі акти); 3) локальні (акти індивідуального характеру, різноманітні цивільно-правові договори та адміністративні акти учасників інноваційної діяльності).

Більшість науковців [25; 20; 47; 60] справедливо вбачає провідну роль держави в активізації та управлінні інноваційно-інвестиційними процесами. Як відомо, роль суб'єкта оцінюється через функції, які він виконує. Оцінюючи роль держави в регулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності, ми вважаємо найбільш придатною до цього таку класифікацію функцій: а) законотворче та інституціональне забезпечення інноваційної діяльності; б) розроблення довгострокової селективної науково-технічної та інноваційної політики, спрямованої на реалізацію стратегії науково-технологічного прориву; в) формування стратегічних прогнозів щодо соціально-економічного розвитку держави з урахуванням світових тенденцій; г) стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом надання відповідних пільг, субсидій, субвенцій і грантів у процесі реалізації цільових науково-технічних та інноваційних програм; д) підтримка інвесторів, які вкладають кошти у наукомісткі високотехнологічні

виробництва через субсидіювання частини відсоткових ставок з кредитів комерційних банків [59, с. 10]. У прикладних наукових публікаціях висвітлюється також особливі підходи до забезпечення інноваційного зростання економіки (як приклад теоретико-ігрова модель для вмонтованого законодавчого закріплення механізму інноваційного розвитку країни на основі збільшення частки високотехнологічної продукції [76].

Важливість дослідження проблеми участі держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу зумовлюється роллю останнього у забезпеченні економічного розвитку: 1) інвестиції створюють безпосередній вплив на формування сукупного попиту, оскільки вони є його складовою; 2) інноваційний розвиток неможливий без зростання цільових капіталовкладень (витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки); 3) впровадження інновацій і рух інвестиційних коштів, пов'язаних з цим, викликає коливання ринкової кон'юнктури та зумовлює циклічність економічної динаміки; 4) стратегія інноваційного розвитку, визначена державою, є успішною за умови ефективного фінансового стимулювання, що забезпечується мобілізацією інвестиційних ресурсів з різних джерел й активізацією приватного капіталу.

Інноваційна діяльність у кожній з країн має власну специфіку. Щодо організаційно-функціональної системи інноваційного підприємництва, то вона в Україні вимагає змін, оскільки, навіть з оновленням Закону України «Про наукову науково-технічну діяльність» 1991-го року (№ 1977-ХІІ, редакція від 06.09.2014) у названій сфері не відбулось покращення ситуації. В Законі надаються уточнення понять «науково-педагогічна діяльність», «вчений», «науково-педагогічний працівник», наводиться перелік суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності, декларується роль і місце наукової та науково-технічної діяльності в системі вищої освіти, але не визначено дієвих регуляторних заходів [23].

В Законах України до цього часу не знайшли відображення аспекти регулювання процесів не стільки суто інноваційних, чи суто інвестиційних,

скільки саме інноваційно-інвестиційних. Передусім мова йде про необхідність державного сприяння розвитку сфери науки, зокрема сфери науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Суттєво важливим для України є також оновлення основних фондів у сфері продукування інновацій. Наявність ефективних заходів з управління може забезпечити державі вирішальний технологічний прорив; натомість невдала урядова політика може призвести до того, що наука працюватиме в «нейтральному режимі», або, ще гірше, почнуться процеси техніко-технологічної деградації, а разом з ними – безпосередньо економічний занепад країни.

Одним із важливих заходів активізації інноваційної діяльності є забезпечення належного рівня фінансування й інвестування в сфері розвитку науки і освіти. Як відомо, для досягнення помітного впливу на розвиток економіки рівень такого фінансування має перевищувати 0,9 % ВВП. Тоді наука і освіта будуть відігравати не лише соціокультурну й пізнавальну роль, а ще й економічну. Фінансування науково-технічної діяльності в усьому світі є прерогативою держави. Вона свідомо бере на себе зобов'язання щодо фінансування НДР, оскільки на цьому капіталомісткому й неприбутковому етапі інноваційного процесу для приватного сектору відсутні вагомні стимули інвестування власного капіталу. Це пояснюється довготривалістю і непередбачуваністю процесу наукового пошуку, а також складністю комерціалізації результатів науково-технічної діяльності [74, с. 31]. В аспекті комерціалізації інновацій та управлінні цими процесами науковці відзначають досвід університетів Швеції та можливості його застосування в Україні [151].

Інвестиції держави в основний капітал – один із найважливіших факторів економічного зростання – у наш час в Україні також вкрай обмежені. В останні роки (фактично, до початку подій на межі 2013 – 2014 рр.) в економіці України спостерігались застійні явища, що проявились

в уповільненій динаміці ВВП. Нині економічна ситуація, зумовлена внутрішньою економічною нестабільністю, погіршилась.

Науковці [78; 13; 56; 73; 94] вказують на одну з причин цього. За визначенням, інвестиційна політика – це сукупність заходів, які проводяться державою і підприємствами у вигляді встановлення обсягів і структури інвестицій, визначення напрямів їх використання, а також джерел надходження з урахуванням необхідності підвищення їх технологічного рівня. З цього випливає, що існують дві інвестиційні політики: уряду і власників приватних підприємств. При цьому інвестиційна політика останніх може не відповідати загальнодержавним інтересам розвитку економіки [158, с. 42]. Як показала практика останніх за часом подій в Україні, інтересами розвитку соціуму, а отже держави, є інноваційна економіка, а інтересами найбільших (і найвпливовіших) суб'єктів корпоративного сектору – ресурсорієнтована. Зважаючи на це, на теперішній час в Україні зазначена суперечність набула ознак екстримальності, фактично перетворившись на конфлікт інтересів.

Світовим трендом сучасного розвитку є перехід до інформаційного суспільства, заснованого на економіці інноваційного типу. Інноваційну економіку в більшості випадків трактують як таку, що заснована на знаннях та інформаційних технологіях. При цьому передбачається, що її основний ефект полягає не суто у випуску високотехнологічної продукції, а в продуктивному використанні інновацій у всіх сферах і галузях; тобто, на рівні впливу на економіку і суспільство. Як показує практика розвинених країн, інноваційність їх економіки характеризується низкою ознак, до яких в узагальненому вигляді можна віднести наступні:

- 1) переважна роль в економічному зростанні відводиться виробництву, обробці, поширенню знань та інформації;
- 2) суспільство і держава виявляють готовність до сприйняття нових ідей і технологій, їх практичної реалізації в різних галузях;

3) наявність державної інноваційної політики і законодавства, орієнтованого на стимулювання інноваційних процесів;

4) переважним є інтелектуальна праця як результат зростання інвестицій у розвиток людського капіталу;

5) активне використання населенням персональних комп'ютерів, збільшення користувачів мережі Інтернет, що стимулює зростання числа робочих місць і зайнятість;

6) наявність зрілих і стійких інститутів, що регулюють інноваційне середовище, насамперед, права інтелектуальної власності, ступінь розвитку і тип конкуренції;

7) сформована розвинена інноваційна інфраструктура, здатна оперативно і гнучко привести в дію, змусити працювати інноваційний процес;

8) у процесі розробки нових ідей і технологій все більшого значення набувають партнерство освітніх і наукових установ, підприємницького сектора і держави;

9) в економіці переважає п'ятий технологічний уклад і створюються передумови переходу до шостого;

10) до 80% приросту ВВП досягається за рахунок реалізації наукоємної продукції та послуг;

11) перспективним напрямом розвитку розглядається технологізація реалізації та споживання інновацій, перетворення її в стандартизований процес [19, с. 5].

Україна повинна слідувати напряму розвитку, який характеризується поширенням знань, інформації, інновацій, а не обмежуватись лише перевагами, що може надати «ресурсна економіка». Таким чином, роль державної інноваційно-інвестиційної політики в контексті сучасної парадигми економічного розвитку полягає у розробці і впровадженні комплексу заходів зі стимулювання створення інновацій (розроблення ефективних методик впровадження інновацій, стимулювання розвитку

інноваційного підприємництва), залучення державних коштів, створення умов для залучення коштів із недержавних джерел з метою досягнення економічного та соціального ефекту.

Одночасно стає дедалі очевиднішим, що без кардинальних змін у фінансових відносинах, формах та методах державного й ринкового стимулювання структурних зрушень, формування структури економіки на основі значного збільшення виробництва продукції з високою часткою доданої вартості, неможливе. Ключовим аспектом окресленої проблеми для України є обмеженість фінансових ресурсів, спричинена стагнаційним станом економіки, політичною й інституціональною невизначеністю.

1.2. Сучасні теоретичні підходи до визначення сутності потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку

В сучасних умовах, що характеризуються для України вкрай несприятливою економічною ситуацією та політичною нестабільністю всередині країни, питання ефективної політики зі створення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни набувають нового змісту та більшої ваги. Витоки їх вирішення знаходяться в площині теорії інновацій та теорії капіталу.

Теоретичні школи по-різному розглядають вплив інновацій на структурні зрушення в економіці. Наприклад, у межах класичної економічної теорії визнається роль технічного прогресу, проте роль оновлення основного капіталу у відтворенні пропорцій суспільного виробництва не була з'ясована. Подібних поглядів дотримуються також представники неокласичного підходу. Прихильники інституціоналізму визнають вплив новітніх технологій на суспільно-економічні явища й процеси, на структурні зрушення в суспільному виробництві. На думку науковців, взаємодія інституціональних

структур і технології забезпечує вищу ефективність ринків, знижує трансформаційні виплати. У зв'язку з цим ними запропоновано заходи, що сприяють інноваційному розвитку, а отже, структурним зрушенням [149]. Подібною є позиція представників теорії технічних нововведень і зростаючого попиту, котрі визначили вплив інноваційного розвитку на якісні параметри економічної системи, й передусім на прискорення зростання ВВП і позитивні структурні зрушення в економіці. Водночас інноваційна теорія Й. Шумпетера розглядає інновації як чинник одночасного зростання та нестабільності економічної системи, її виходу з урівноваженого стану [16, с. 22].

Теоретичні пояснення інвестицій (у широкому розумінні теорія капіталу) мають глибоке наукове коріння. Воно представлено в дослідженнях Ф. Кене, Дж. С. Міла, Д. Рікардо, А. Сміта, Л. Вальраса, У. С. Джевонса, О. Бем-Баверка, Дж. Кларка, К. Маркса, І. Фішера, Дж. М. Кейнса та багатьох інших знаних науковців. Фактично жодна наукова школа (меркантилізм, класична політична економія, марксизм, маржиналізм, австрійська теорія капіталу та відсотку, неокласична теорія грошей відсотку і цін, сучасна макроекономіка та інші) не залишила без уваги розгляд інвестиційної функції. Проте довгий час дослідження інновацій (технічного прогресу) та інвестицій відбувались у рамках наукових економічних шкіл і течій здебільшого паралельно. Поєднання проблематики (наукового аналізу інноваційно-інвестиційного процесу, діяльності, суб'єктів ринку, політики держави, формування інноваційно-інвестиційного потенціалу тощо) – стало предметом активних наукових пошуків фактично у наш час (з середини ХХ ст.).

Початком будь-якого наукового дослідження є категоріальний аналіз. Тому в рамках дослідження політики держави з формування інноваційно-інвестиційного потенціалу необхідно розглянути сутність вихідних і споріднених термінів «інновації», «інноваційно-інвестиційний процес»,

«інноваційна діяльність», «інвестиції», «інноваційно-інвестиційна політика», «інноваційний розвиток макросистеми».

Вперше терміни «інновація» та «інноваційний процес» ввів у науковий обіг Й. Шумпетер на початку XX ст. [160]. Категорія «інновація» властива інтелектуальній та виробничій практиці людини і являє собою діяльність, у процесі якої відбувається таке:

- формуються явища і нові продукти, послуги, які комерціалізуються в процесі господарської діяльності;
- удосконалюються вже створені людиною об'єкти матеріальної сфери;
- розробляються методи, засоби, форми організаційного, економічного, соціального та юридичного характеру [2, с. 14].

Економічна сутність інновацій, інноваційного розвитку та інноваційної діяльності є предметом дослідження багатьох учених, які розглядають їх різні аспекти залежно від підходів у трактуванні їх сутності. Визначальним є широкий підхід до трактування інновацій Й. Шумпетером. Він розумів інновації як процес, який може відбуватись в п'яти основних формах:

- 1) введення нового товару (товару, з яким не знайомий споживач, або товару нового виду);
- 2) впровадження нового методу виробництва продукту (методу, який раніше не використовувався в даній галузі промисловості);
- 3) відкриття нового ринку, на якому галузь промисловості певної країни не була представлена;
- 4) завоювання нового джерела сировини та напівфабрикатів;
- 5) впровадження нової організаційної структури в будь-якій галузі [160].

В широкому розумінні до інновацій належать процедури та засоби, за допомогою яких наукове відкриття реалізується в економічних нововведеннях. Проте варто зазначити, що при широкому підході до аналізу, визначення цього терміну стає менш чітким. Тому більшість економістів додержується позиції вузького підходу. Згідно з вузьким підходом інновації

ототожнюються з новою технікою, технологією, промисловим виробництвом.

Наприклад, угорський економіст Б. Санто вважає, що інновація – це такий суспільний, технічний та економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій та у випадку, якщо вона орієнтується на економічну вигоду, прибуток, поява інновацій на ринку може призвести до додаткового доходу. Він визначає інноваційний розвиток як збільшення економічного та науково-технічного потенціалу підприємства на основі інновацій, де «підприємницька ініціатива в галузі техніко-технологічних досліджень і розроблень піднімає підприємця на більш високий рівень розвитку, збільшуючи таким чином чутливість до інновацій, розширюючи можливості до адаптації новітніх науково-дослідних результатів [105, с. 86].

На думку вітчизняного економіста В. Федоренка, найбільш прийнятним підходом для прикладного використання представляється вузький підхід до визначення інновацій, який враховує науково-технічний та економічний аспекти. Це пояснюється визначальною роллю науково-технічних проблем у вирішенні соціально-економічних, господарських завдань як на підприємствах, так і у національному господарстві в цілому [157, с. 380 – 381].

Науковці З. Адаманова, В. Александрова, А. Гальчинський, В. Ковальчук [1; 119; 15; 48], інновацію розглядають як процес, новий підхід, розширюючи зміст інновацій поняттями «інноваційний розвиток», «інноваційна діяльність», «інноваційна економіка». Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук [2] переважно розглядають інновації як результат і також розвивають понятійний аналіз у напрямку дослідження термінології «інноваційний процес», «науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські розробки», «поширення інновацій». Зважаючи на те, що термінологічний аналіз є принципово важливим для з'ясування сутності інновацій, такі дослідження продовжують здійснюватись постійно [95; 43; 77; 30; 165; 82].

Нами проаналізовані підходи до трактування вітчизняними та зарубіжними вченими терміну «інновації» (додаток В). Починаючи від першої третини ХХ ст. і по цей час, дослідження інновацій (а також всіх процесів і явищ, пов'язаних з їх продукуванням і використанням) були і залишаються надзвичайно інтенсивними. Зважаючи на це, їх повне охоплення в рамках понятійного аналізу є ускладненим. Здійснюючи систематизацію наукових підходів різних авторів до визначення інновацій, ми керувались принципом диференціації, намагаючись відобразити передусім широкий спектр наукових поглядів.

Втілення нововведень у господарську практику та фінансування таких дій визначається поняттям «інноваційно-інвестиційний процес». Фактично, коли йдеться про суто продукування інтелектуального продукту, цей процес варто ідентифікувати як «інноваційний». Нововведення можуть оформлятися у вигляді відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків, раціоналізаторських пропозицій, документації на новий або вдосконалений процес, організації виробництва або іншої структури, «ноу-хау», понять, наукових підходів або принципів, документа (стандарту, методики, інструкції тощо), результатів маркетингових досліджень. Об'єкти інтелектуальної власності можуть розроблятися як для власних потреб (для впровадження у власне виробництво або для накопичення), так і для продажу. Враховуючи, що діяльність суб'єктів стосується не тільки продукування інновацій, а й їх комерціалізації, досить припустимо у цьому сенсі використовувати поряд з поняттям «інноваційний процес», поняття «інноваційно-інвестиційний процес».

Важливо вказати на відмінність понять «інновація» та «інноваційний процес». У понятті «інновація» не віддзеркалюється зміст таких дій як розроблення нововведень, їх створення та впровадження. Ці етапи належать до інноваційної діяльності як процесу, результатом якого можуть бути нововведення або інновації.

На основі узагальнення наукових підходів до визначення поняття «інновації» зроблено його авторське трактування. Інновації - це відмінні від попередніх аналогів (нові або вдосконалені) продукти людської діяльності – наукової, інтелектуальної, науково-технічної. Такими продуктами є товари, послуги, технології, обладнання, форми організації виробництва, методи виробництва, організаційно-технічні, соціально-економічні та науково-дослідні рішення виробничого, адміністративного, фінансового змісту. Головною метою розроблення інновацій є створення якісніших за своїми властивостями виробів, технологій, для більш повного задоволення потреб людей (існуючих та перспективних), а також для отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого ефекту з метою підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Підходи до розуміння сутності інновацій та інноваційних процесів, з огляду на різноманітність їх подання у наукових публікаціях, потребують систематизованої класифікації. Нами обрані найбільш поширені та визнані в сучасній науці та практиці підходи до класифікації. Складена нами на їх основі власна багатокритеріальна (29 критеріальних ознак) класифікація (додаток Г) дозволила оцінити роль інновацій у сучасному відтворювальному процесі, ідентифікувати продуктивні властивості та найбільш повно описати функціональні ознаки інновацій, як рушійної сили науково-технологічного, економічного та соціального розвитку, а отже, його потенціалу.

Інновації реалізуються через здійснення інноваційної діяльності. Розглядаючи сутність названої діяльності, відмітимо, що в сучасному світі вона стає все більш вагомю при оцінюванні економічного рівня держави. При цьому визначальними показниками для її оцінювання є обсяги і частка витрат на НДДКР у ВВП, обсяги виробництва та експорту наукомісткої продукції, кількість науково-технічних працівників та ін.

Разом з цим необхідно уточнити, що економічний рівень держави визначається діяльністю підприємств, що функціонують у різних галузях і

сферах економіки та здійснюють інноваційну діяльність. Інноваційна діяльність природна для сучасних суб'єктів господарювання. Її активізація пов'язана, передусім, з посиленням міжнародної конкуренції, зростанням потреб споживачів і їх індивідуалізацією. Це суттєво ускладнює ринкову ситуацію як в аспекті формування попиту, так і пропозиції на товари і послуги, зумовлюючи необхідність збільшення інтелектуальної складової у їх доданій вартості. Саме це вимагає інтенсифікації інноваційної діяльності та прискорення інноваційних процесів передусім у виробництві.

Підсумовуючи сучасні підходи до трактування терміну «інноваційна діяльність», одночасно варто додати, що до цього поняття необхідно також включати науково-технічну діяльність, організаційну, фінансову й комерційну. Це дозволяє розглядати інноваційну діяльність як таку, що передбачає комплекс науково-технологічних, організаційних, фінансових та комерційних заходів, які у своїй сукупності призводять до інновацій.

Дослідження довело, що існують різні підходи до трактування терміну «інноваційна діяльність» (додаток Д). Узагальнення трактувань зарубіжних та вітчизняних вчених, аналітиків-практиків дозволило констатувати, що інноваційна діяльність – це діяльність учасників господарських відносин спрямована на таке:

- використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розроблень;
- розширення та оновлення номенклатури і покращення якості продукції, товарів та послуг, що здатні задовольнити споживчі запити дешевше, швидше та краще, ніж у даний час;
- відбір перспективних науково-технічних досягнень;
- розв'язання технічних завдань щодо створення нового продукту, нової технології чи удосконалення наявних;
- випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг;
- створення і залучення із зовнішнього середовища інновацій з метою впровадження науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу;

- підвищення конкурентоспроможності економіки.

Як уже зазначалося, впровадження інноваційної діяльності потребує фінансування, тобто інвестиційних ресурсів. Світовий досвід свідчить, що країни не спроможні розвивати економіку без залучення та ефективного використання інвестицій. Акумуляуючи приватний, державний або іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й поживляють ринки товарів та послуг. Крім того, інвестиції зазвичай сприяють заходам макроекономічної стабілізації, а отже виступають необхідною умовою створення потенціалу економічного розвитку країни.

Дослідження інвестиційної сфери економіки завжди перебувало в центрі уваги економічної думки. Це обумовлено тим, що процес інвестування є базовим елементом повсякденної господарської діяльності суб'єктів ринку та процесу економічного зростання держав світу. Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Узагальнюючи погляди різних науковців [123; 15; 19], зазначимо, що термін «інвестиції» розглядають як на рівні держави, так і на рівні підприємства і трактують у загальному та конкретному розумінні.

У науковій літературі під інвестиціями традиційно прийнято розуміти реалізацію певних економічних проектів у теперішній час, щоб у майбутньому одержати доходи. Такий підхід до розуміння інвестицій є домінуючим як у вітчизняній, так і у закордонній економічній літературі. Однак, не зважаючи на виняткову увагу дослідників (додаток Е) до ключової економічної категорії «інвестиції», наукова думка до цих пір не виробила універсального визначення інвестицій, яке відповідало б вимогам як теорії, так і практики, а також було б адекватним з позиції конкретного суб'єкта їх здійснення в інновації – держави, підприємства, домогосподарства.

На наш погляд, найбільш широким є трактування інвестицій як капіталовкладень у процес відтворення. Саме воно найбільш повно

відображає процес створення потенціалу розвитку макроекономічної системи в частині фінансування інновацій. Це значно ширше, ніж розуміння капіталовкладень у процес оновлення основних фондів, поповнення оборотних активів та вкладення в товарні запаси.

Поняття «інвестиції» необхідно розглядати з позиції майнового та витратного підходу, який поширюється також на інвестиції в інновації. Так, з позицій майнового аспекту, під інвестиціями слід розуміти перетворення абстрактного (грошового, фінансового, матеріального чи нематеріального) капіталу в майнову вартість. Цей процес називають процесом використання капіталу.

Витратне визначення поняття інвестицій дає можливість не лише більш ґрунтовно дослідити внутрішню природу процесу інвестування, але й простежити взаємозв'язок між інвестиціями та основними економічними категоріями, такими як виробництво, фінанси, розрахунки, доходи та витрати.

Дж. Кейнс використовував і майновий, і витратний підхід до визначення інвестицій. З одного боку, він бачив у сутнісній характеристиці інвестицій розмір акумулювання доходу з метою накопичення та обсяг ресурсів, – тобто потенційний інвестиційний попит, з іншого боку, на його думку, інвестиції мають форму вкладень (витрат), які визначають приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані попит та пропозиція [173].

Вітчизняний економіст К. Паливода вважає, що поняття інвестицій має принаймні два нетотожні значення: як процес вкладення грошей заради отримання прибутку і як процес вилучення частини ресурсів зі споживання заради досягнення економічного зростання в масштабі суспільства. Це, на думку науковця, – не два різні явища, а дві сторони одного і того самого процесу. Два названих аспекти не просто не збігаються між собою, але певною мірою суперечать одне одному – найвигідніший спосіб вкладання може бути шкідливим для економіки в цілому; з іншого боку, може виявитися, що вкрай необхідні для забезпечення стабільності і розвитку

держави капіталовкладення не приносять належного прибутку [86, с.54]. Ми вважаємо, що цей науковий підхід цілком придатний до пояснення також інвестицій, що здійснюються в інноваційній сфері.

Отже, у вітчизняній та зарубіжній літературі існує багатогранність поняття «інвестиції». Це пов'язано з широтою сутності цієї складної економічної категорії. Поняття «інвестиції» є занадто складним, щоб дати йому єдине та вичерпне визначення. У різних розділах економічної науки та різних галузях практичної діяльності його тлумачення має особливості.

У макроекономіці інвестиції відіграють подвійну роль, оскільки в короткостроковому періоді, впливаючи на сукупний попит, вони визначають обсяг виробництва, а в довгостроковому періоді впливають на економічне зростання через капіталоутворення. Зазначене безпосередньо стосується інвестицій у базові інновації.

Інвестиції необхідно розглядати в аспекті потенціалу економічного розвитку. На макрорівні вони є основою для здійснення політики розширеного відтворення, прискорення науково-технічного прогресу, покращення якості та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, структурної перебудови економіки та збалансованого розвитку всіх її галузей, створення необхідної сировинної бази промисловості, розвиток соціальної сфери, вирішення проблем обороноздатності країни та її безпеки, проблем безробіття, охорони навколишнього середовища.

Таким чином, інвестиції з точки зору макроекономіки – це частина ВВП, яка не спожита у поточному періоді, а забезпечує приріст капіталу в економіці країни у майбутньому; частина сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва, на житло або на збільшення товарних запасів.

Інвестиції на мікрорівні необхідні для нормального та безперебійного функціонування підприємства, забезпечення його стабільного фінансово-економічного стану та максимізації прибутку. Без інвестицій неможливі забезпечення конкурентоспроможності товарів та послуг підприємства,

подолання наслідків морального та фізичного зносу основних фондів, купівля цінних паперів та вкладання засобів у активи інших підприємств, здійснення природоохоронних заходів та ін. Отже, мікроекономіка розглядає інвестиції як процес створення нового капіталу (у т.ч. засоби виробництва і людський капітал). Проведений аналіз надає можливість узагальнення різних наукових поглядів щодо визначення категорії «інвестиції» (див. додаток Е).

У загальному розумінні інвестиції – це вкладання капіталу в поточному періоді з метою отримання його у майбутньому за умови, що приріст капіталу буде достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним коштів у поточному періоді, одержати винагороду за ризик та відшкодувати втрати від інфляції.

У конкретному розумінні інвестиції – матеріальні та нематеріальні активи, майнові та інтелектуальні цінності, фінансові інструменти, які вкладаються у підприємства різних галузей у власній країні чи за кордоном, в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, підприємницькі та інноваційні проекти, соціально-економічні програми, базуються на ринкових принципах і пов'язані з факторами часу, ризику та ліквідності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

За функціональною ознакою інвестиційна діяльність – це забезпечення практичного здійснення інвестицій. Більш детально інвестиційна діяльність – це процес обґрунтування та реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на підтримання або розширення економічного потенціалу; цілеспрямовано здійснюваний процес знаходження необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) та забезпечення її реалізації; комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, якікладають власні кошти (у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку, або іншого корисного ефекту, процес обміну

задоволення сьогоденної потреби на очікуване задоволення їх у майбутньому за допомогою інвестиційних благ.

Відокремлене з'ясування змісту а) інноваційної функції та б) інвестиційної дозволяє визначити функціональну сутність інноваційно-інвестиційної діяльності. На рівні держави вона полягає у забезпеченні змін НТП за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів. Функція інноваційно-інвестиційної діяльності у цьому сенсі забезпечує, як результат, отримання базових інновацій, що, в свою чергу, зумовлює економічний та соціальний розвиток певної країни.

Еволюційні процеси господарської системи та зокрема її нинішній етап переходу від індустріальної економіки до постіндустріальної підтверджують, що знаннєвий і технологічний прогрес у суспільстві завжди мали підґрунтям об'єднану силу ідей з фінансовою можливістю їх втілення – інновацій і інвестицій. Отже, інноваційно-інвестиційна діяльність на мікрорівні – це комплекс заходів і дій фізичних і юридичних осіб, які вкладають власні кошти (у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку, або іншого корисного ефекту, що спрямовані на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розроблень.

Узагальнений нами термінологічний апарат, який використовується для визначення з одного боку «інновацій» та з іншого «інвестицій» дозволив підійти до визначення «інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки». За нашим уявленням щодо цієї категорії інноваційно-інвестиційний потенціал складається з виробничо-технологічного, фінансового, науково-технічного, макроекономічного, інфраструктурного, демографічного, трудового, освітнього потенціалів та складової ступеня ризику.

Ефективна державна політика у сфері економіки забезпечує необхідні умови для розвитку макросистеми, якщо за ефективної регуляторної функції держави відбувається постійне розширене відтворення потенціалу

інноваційно-інвестиційного розвитку країни всього і за видами та структурна оптимізація його складових. Критерієм при цьому є прогресивний розвиток економіки і суспільства в цілому.

Інноваційний розвиток макросистеми – це спосіб економічного зростання держави, що включає набір заходів, які спрямовані на постійне створення новацій, їх освоєння та подальшу модифікацію, а також пошук способів фінансування щодо проведення наукових досліджень і розробок у державі.

З погляду інтересів стійкого довгострокового розвитку необхідні, насамперед, інвестиції в реальний сектор економіки. Їх метою є продукування високотехнологічних товарів у провідних галузях (зокрема в галузях обробної промисловості), а не тільки постійні та великі за обсягами капіталовкладення. Вони є необхідною, але не достатньою (з огляду на особливості сучасних економічних відносин) умовою. Важливі також інвестиції безпосередньо в сферу знань – в науку і освіту.

З іншого боку, прискорений розвиток у названих сферах і галузях економіки забезпечить реалізацію інноваційно-технологічної стратегії розвитку держави, але за умови утворення в країні надійного джерела інвестицій. Для України важливо сформувати достатній інноваційно-інвестиційний потенціал для того, щоб зупинити падіння ВВП та поступово в подальшому забезпечувати економічне зростання при одночасному збільшенні частки нагромадження в складі ВВП.

1.3. Світова практика розвитку національних економік на основі інноваційно-інвестиційного потенціалу

До теперішнього часу у світі сформувалось декілька основних моделей інноваційного розвитку. Передусім необхідно назвати скандинавську модель,

зважаючи на те, що першою країною, яка прийняла концепцію національної інноваційної системи (НІС), була Фінляндія, а також американську, європейську та азійську. В рамках названих моделей були побудовані досить повні та комплексні системи стимулювання різних етапів інноваційного процесу. Їх використання засновано на оперуванні багатьма прямими та непрямими інструментами стимулювання: починаючи від етапу досліджень і завершуючи етапом просування нових технологій, товарів та послуг на ринок. Зі спільних (властивих для всіх розвинутих країн) форм підтримки та стимулювання інноваційної діяльності необхідно назвати пряме фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у формі субсидій, пільгове кредитування інноваційної діяльності, пільгове оподаткування, митні преференції.

Багато спільного спостерігається також в інноваційних стратегіях розвинутих країн. Погоджуючись з висновками сучасних науковців [175, с. 14], зазначимо, що основними завданнями інноваційних стратегій розвинутих країн є такі:

- 1) поліпшення якості товарів (сприяє зростанню національного доходу і прибутку підприємств через підвищення конкурентоспроможності товару);
- 2) зменшення ціни (сприяє проникненню інноваційного продукту на зовнішній та внутрішній ринки і реалізації нових технологій, але має ризик збитків, якщо витрати на створення нововведень не відшкодуються умовами їх комерціалізації);
- 3) економія суспільних витрат, внаслідок упровадження нових базових технологій;
- 4) розширення виробничих потужностей;
- 5) розвиток внутрішнього ринку країни.

Проте не зважаючи на низку загальних для розвинутих країн ознак інноваційно-інвестиційної політики, необхідно зазначити, що кожній з таких країн притаманні також особливості державного регулювання у названій сфері. Вони об'єктивно зумовлені відмінностями історичного розвитку

держав і специфікою функціонування їх економіки та політики в цілому. Враховуючи це, необхідна систематизація особливостей інноваційно-інвестиційної політики розвинених країн (табл. 1.4).

Узагальнення забезпечує наочність відображення різноманітних особливостей національних інноваційних систем розвинених країн. Проте, одночасно з цим необхідно зазначити, що певні аспекти їх функціонування потребують більш глибокого аналізу. Це, в кінцевому підсумку (при ретельній аналітиці в подальшому) дозволить виокремити ті переваги національних інноваційних систем розвинених країн, які можна розглядати як найбільш придатні до застосування в Україні. Така імплементація буде здійснюватись нами з урахуванням особливостей короткотермінового періоду в розвитку держави (внутрішньої економічної і політичної кризи в країні) та імовірних позитивних змін у довготерміновому.

Таблиця 1.4

Основні особливості інноваційно-інвестиційної політики
розвинених країн

Країна	Особливості інноваційно-інвестиційної політики
Фінляндія	<ul style="list-style-type: none"> - стабільність систем освіти управління та інститутів інноваційної діяльності; - співпраця університетів та приватного сектору; - наявність ринку венчурного капіталу та регіональних програм розвитку. - чітка визначеність пріоритетів фінансування за галузями і сферами продукування інновацій; - фінансова підтримка діяльності інноваційно активних підприємств, продукція яких призначена для експорту
США	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення високого рівня припливу інвестицій в економіку країни за допомогою регіональної та державної політики; - стимулювання експорту та імпорту капіталу в рівній мірі, в зв'язку з чим, країна має статус «нетто-імпортера»; - високий ступінь контролю за іноземними інвестиціями з метою недопущення можливих зловживань (корупція, порушення кредитно-фінансових угод та інших законодавчих норм); - відкритість ринку для інших учасників; - розвинена система податкового та інвестиційного законодавства; - дворівнева система правового регулювання інвестиційної діяльності (на загальнонаціональному та регіональному рівнях).

Продовження табл. 1.4

Канада	<ul style="list-style-type: none"> - розвинута система субсидій на реалізацію інноваційних проєктів в сфері промисловості; - ефективне оподаткування інноваційної діяльності; - ефективне кредитування інноваційної діяльності.
Великобританія	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність єдиного закону, регулюючого інвестиційну діяльність в країні; - регулювання діяльності професіоналів фондового ринку максимально відокремлене від держави; - суворі відповідальність за ефективність їх реалізації і витрачання на всіх рівнях; - прийняття і реалізація інвестиційних рішень на позабюджетній (приватній) основі; - спрямованість системи регулювання інвестиційної діяльності на захист прав власників капіталу і на забезпечення найбільш безперешкодного доступу; - жорстка конкуренція між окремими учасниками фінансового ринку.
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність єдиного закону та органу, що регулює інвестиційну діяльність; - високий ступінь контролю, що забезпечує уряду максимальну зручність при здійсненні контрольних функцій; - низький рівень ризику втрати коштів, вкладених в інвестиційні фонди; - гнучка система субсидій, яка передбачає надання преференцій при розробці нових технологій; - стимулювання заходів з підвищення кваліфікації працівників, зайнятих у сфері НДДКР; - ефективна система кредитування інноваційної діяльності.
Італія	<ul style="list-style-type: none"> - податкове стимулювання; - стимулювання через амортизаційну політику (самостійний механізм); - прямі бюджетні дотації компаніям, що освоюють нові види продукції; - можливість одержання інвестиційного податкового кредиту.
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність єдиного закону, регулюючого інвестиційну діяльність в країні; - низький рівень контролю над іноземними компаніями, які діють на території країни; - «пропускна система на ринок»; - система «попереднього повідомлення» влади про наміри здійснення операцій, пов'язаних з іноземними інвестиціями; - чітке розмежування преференцій держави щодо здійснення іноземними компаніями прямих та інших (зокрема пов'язаних з НДДКР) капіталовкладень.
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - нарощування обсягів інвестицій пов'язаних з перспективами національного розвитку («зміцнення фундаменту для творення майбутнього»); - розвиток людських ресурсів, здатних забезпечити майбутнє країни державними і громадськими лідерами; - стимулювання розвитку венчурного бізнесу; - заохочування приватних інвесторів до інвестування в НДДКР; - створення сприятливих умов для діяльності малих і середніх підприємств в сфері продукування інновацій

Джерело: складено на основі [27; 22; 9; 175; 8]

Отже, ми використовуємо дві системи узагальнення. Перша відображає відмінності інноваційно-інвестиційної політики кожної з розвинутих країн (Фінляндії, США, Великої Британії, Німеччини, Італії, Франції, Японії). З'ясувавши такі відмінності, ми використовуємо другу систему узагальнення – визначаємо можливості використання переваг інноваційно-інвестиційної політики розвинутих держав в Україні. Інакше кажучи, якщо перша систематизація відповідає на питання, чим відрізняються підходи до державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів в різних країнах, то інша – надає відповідь на питання, що може бути корисним зі світової практики для прогресивного розвитку України.

Як зазначалось, економіка Фінляндії тривалий час функціонує на основі здобутків національної інноваційної системи. Наука і технології є незмінними чинниками економічного розвитку цієї країни. Відповідно до світових трендів (розвитку нано-, біо-, інфо- та когнотехнологій) у Фінляндії відбувається фінансування медицини, біологічних наук, високих технологій, у тому числі інформаційних, а також навколишнього середовища, суспільного розвитку та ін.

Одним із найбільш значимих інститутів у цій сфері є Національне фондове агентство з технологій та інновацій *Tekes*, яке виступає як пасивний інвестор. Агентство є підзвітним Міністерству праці і економіки Фінляндії й розподіляє більшу частину бюджетних коштів, що виділяються на прикладні дослідження. *Tekes* став основним джерелом фінансування державних досліджень і розробок, орієнтованих на бізнес. За міжнародними оцінками, *Tekes* ефективно фінансує дослідження і розробки, орієнтовані на створення експортних продуктів. Цей фонд на певних стадіях фінансує розробки майже всіх успішних фінських технологічних компаній. Дієвість *Tekes* обумовлена його незалежним статусом. Це дозволяє фонду діяти більш оперативно, а також на довшу перспективу, ніж діють політичні структури, що дає можливість максимально наблизити процес прийняття рішень до специфіки розробок. Хоча фонд має звітуватися перед Міністерством торгівлі і

промисловості за витрачання коштів, Міністерство не має права приймати рішення про фінансування конкретних проектів – це вирішує сам *Tekes* [22].

Під егідою Парламенту країни діє фонд *Sitra*, який не займається фінансуванням технологічних досліджень і розробок як таких. Він фактично є венчурним капіталістом, що субсидує нові компанії на стадії початку і розширення їхньої діяльності. Переважна більшість компаній (95 %), де *Sitra* фінансує інновації, спочатку були партнерами *Tekes* [22].

Особливість фінської національної інноваційної системи (НІС) істотним чином зумовлена діяльністю Національної ради з наукової та технологічної політики. Провідна роль цієї інституції полягає в обговоренні з представниками міністерств питань щодо вектору, якому має слідувати інноваційна політика держави. Фінський досвід проведення інноваційної політики викликає великий інтерес. Він визнаний міжнародними фінансовими організаціями, як еталон успішного розвитку країн з відкритою економікою. Основу для цього заклав послідовний перехід від політики підтримки наукових досліджень до більш широкої науково-технічної і технологічної, а згодом і до інноваційної політики [9]. Сучасна інноваційна політика Фінляндії спрямована передусім на розвиток високотехнологічного сектору економіки, зокрема, мова йде про інновації в інформаційній сфері.

Ефективність інноваційної політики Фінляндії забезпечує використання моделі «потрійної спіралі», що передбачає зростаючі зв'язки і взаємодію між 1) університетами, 2) приватним бізнесом, 3) структурами громадського сектору, які відіграють роль стимулятора передачі технологій. У склад організацій-посередників громадського сектору входять технологічні агентства та фінансовані державою різноманітні установи, їхні регіональні та місцеві відділення. Основними функціями цих посередників є передача технологій та їхня комерціалізація. Передача технологій включає чотири основні типи взаємодії: 1) розширення співпраці між фірмами і ВНЗ, 2) розвиток сфери управління правами інтелектуальними власності, 3) розширення технічної підтримки, включаючи експертні послуги,

4) підтримку в сфері придбання обладнання, формальне і неформальне «транспортування» знань між агентами і організаціями [27]. Провідні вітчизняні науковці (Ю. Бажал) називають такий тип взаємодії знанням трикутником «держава – університет – промисловість» та вбачають його виключно важливу значимість у розвитку національної економіки України [3].

Фінську модель національної інноваційної системи утворюють дві підсистеми: по-перше, підсистема створення і поширення знання; по-друге, підсистема практичного впровадження і використання знань. Першу підсистему утворюють такі основні елементи, як державні науково-дослідні інститути, організації – посередники у передачі технологій, освітні установи, організації ринку праці. Підсистема практичного впровадження і використання знань складається з таких елементів НІС, як венчурні компанії, технопарки, стартапи та спін-офф компанії, інші приватні підприємства [27].

Узагальнюючи практику інноваційно-інвестиційного розвитку Фінляндії в аспекті використання в Україні основних здобутків цієї країни, зазначимо високий рівень організації інноваційно-інвестиційних процесів та ефективну функцію управління названими процесами з боку держави, а також налагоджену діяльність основних профільних установ (Національного фондового агентства з технологій та інвестицій *Tekes*, Фонду *Sitra*, Національної ради з наукової та технічної політики).

Правильна організація процесів в рамках національної інноваційної системи є суттєво значущою для України, зважаючи на те, що процеси продукування інновацій останніми десятиріччями істотно погіршились, а процеси комерціалізації так і не набули ефективності в умовах ринкової економіки. На нашу думку, важелем, який міг би змінити ситуацію в інноваційно-інвестиційній сфері національної економіки на краще є, передусім, попит реального сектору економіки на інновації. Отже, в Україні має бути сформована система інститутів подібна до прикладу Фінляндії, завданням яких є саме заходи зі стимулювання потреб національної економіки в інноваціях. З урахуванням складної політичної та економічної

ситуації в Україні, нині, насамперед, потрібні радикальні нововведення, зокрема, технологічні та інформаційні.

Лідером світової конкурентоспроможності за багатьма рейтинговими оцінками є США. Інноваційна діяльність в країні здійснюється за допомогою державного регулювання інноваційних процесів. Держава підтримує підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни, застосовуючи систему дієвих засад, серед найбільш дієвих інструментів такого регулювання – пільгове оподаткування, та м'який амортизаційний режим.

Для інноваційної діяльності США властиве також те, що держава підтримує розвиток ризикованих проєктів. Йдеться про стимулювання створення венчурних фірм і дослідних центрів дрібних і середніх інноваційних підприємств, державних дослідницьких центрів і спеціальних лабораторій великих промислових корпорацій, а також про пільгове безкоштовне субсидування цих суб'єктів інноваційної діяльності Національним науковим фондом США, що сприяє розвитку венчурного бізнесу. Фінансування фундаментальної науки й інноваційної діяльності здійснює Національний науковий фонд США – *NSF*. Зокрема, з програм, які ним фінансуються слід відзначити: *Small Business Innovation Research (SBIR)*, яка спрямована на підтримку малого бізнесу; *Grant Opportunities for Academic Liaison with Industry (GOALI)*, яка спрямована на підтримку зв'язків науки з промисловістю; *Innovation and Organizational Change (IOC)*, яка передбачає підтримку інновацій та організаційних змін [27].

Американська модель інвестиційної політики більшим чином орієнтована на реалізацію принципів економічної свободи та економічного лібералізму, ніж на пряме втручання держави в економічний процес. Дослідники зазначеної проблеми [22] відзначають, що ключова роль у державній інвестиційній політиці відводиться податковим інструментам. Важливою особливістю інноваційно-інвестиційної політики в США є міжнародне співробітництво. Результатом діяльності зовнішньоекономічних інститутів уряду США стало суттєве збільшення експортного потенціалу

країни. Узгодженість і загальна спрямованість дій цих інститутів стали головною складовою успіху цієї країни на світовому ринку.

Виокремлюючи найголовніше у змісті інноваційно-інвестиційної політики США, відзначимо домінування активності первинних суб'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності порівняно з прямими функціями адміністрування цих процесів з боку держави. Регулювання у названій сфері згідно з американської моделлю переважно ґрунтується на принципах м'якого державного впливу.

У Канаді науково-дослідну інноваційну діяльність підтримує Національна дослідницька рада. Така підтримка стосується напрямів розвитку інноваційної інфраструктури (технологічні кластери, інкубатори технологій і сервісу для нових технологічних компаній); трансферу технологій, створених в інститутах і центрах (ліцензування, створення нових технологічних компаній). Багатокomпонентна інфраструктура державної підтримки інноваційної діяльності у Канаді добре розвинена і постійно вдосконалюється [27].

В Європі лідерами у науковому та інноваційному розвитку є Великобританія, Німеччина, Італія та Франція. В усіх названих країнах наука та інновації вважаються основою довгострокового розвитку національних економік.

У Великобританії широко розвинута мережа національної та регіональних програм підтримки інноваційної діяльності (*Mercia, Connect, Enterprise Fellowship Scheme, Medici*). Суттєво підтримується венчурний бізнес, якому надаються пільги [27]. Крім активної підтримки венчурних компаній особливістю інноваційно-інвестиційної політики у Великобританії є система заходів державного регулювання, спрямована на захист прав власників капіталу і на забезпечення найбільш сприятливого та швидкого нагромадження капіталу в інтересах власників і, в кінцевому рахунку, на розвиток виробництва і зростання споживання. Дуже важливе значення в регулюванні інвестиційної діяльності Великобританії мають інвестиційні

компанії – трасти, правовою основою існування яких є обмежена відповідальність, а основною метою виступає ефективне об'єднання малих інвестицій у великі [22].

Отже, в межах інноваційно-інвестиційної політики уряду Великобританії основний акцент зроблено на проблеми фінансування підприємств і установ, які діють у сфері створення інновацій. В Німеччині, навпаки, увага уряду зосереджена більшим чином на проблемах організації продукування інновацій. Підприємства, які ініціюють та здійснюють інноваційну діяльність користуються найбільшими пільгами.

У Німеччині широко практикується створення технопарків, інкубаторів технологій та їх аналогів. При цьому використовуються різні форми власності (державна, приватна, змішана). Серед таких науково-технічних формувань, передусім, слід назвати технопарки в Берліні та Карлсруе, асоціацію *Cyberforum*, яка об'єднує компанії, університети та інші організації, науково-технологічний центр у Штутгарті, бізнес-інкубатор на базі Кассельського університету, фонд і університет *Steineis* та ін.

Для Італії властива тривала (з 70-х рр. XX ст.) практика створення інноваційних структур. Нині за даними Асоціації науково-технологічних парків Італії в країні нараховується 31 науково-технічний парк. У їх складі працюють близько 600-та високотехнологічних підприємств, 14 бізнес-інкубаторів, що спеціалізуються у напрямку підтримки створення та розвитку нових підприємств, та 150 центрів досліджень [27].

Особливістю державного регулювання у сфері інноваційно-інвестиційної політики уряду Італії є пріоритетна адресність надання переваг підприємствам, які впроваджують інноваційні розробки продукovanі науковими організаціями та установами. Отже, держава стимулює процеси на етапі впровадження інновацій, а не їх створення, зменшуючи таким чином ризиковані капіталовкладення.

У Франції, як і у багатьох інших європейських країнах, існує розвинута система стимулювання інноваційної діяльності, яка реалізується через

надання пільг. Проте, поряд з наявністю загальних для національних інноваційних систем європейських країн ознак, особливістю Франції є державне сприяння розвитку полюсів конкурентоспроможності. Це – об'єднання підприємств, дослідницьких організацій та освітніх центрів, що розміщені на одній території, включені у спільну діяльність і призначені для накопичення синергії в інноваційних проектах. Важливо те, що уряд Франції істотним чином фінансує такі об'єднання. Держава надає фінансові субсидії кращим проектам НДДКР, частково фінансує управління полюсами конкурентоспроможності, здійснює фінансову підтримку інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, залучає інвестиційних партнерів, у тому числі іноземних.

Інноваційно-інвестиційна політика уряду Франції спрямована на розвиток кластерів, а саме на створення нових структур у вигляді полюсів наукових досліджень і вищої школи. Якщо ще у 90-х рр. XX ст. у французькій економіці недостатньо простежувались принципи кластеризації, то станом на початок другого десятиріччя XXI ст. в країні фактично створено єдину національну дослідницьку мережу, орієнтовану на зміцнення інноваційного підприємництва, реалізацію великих національних міждисциплінарних досліджень, сприяння економічному розвитку на основі технологій та інновацій. Ця дослідницька мережа функціонує на засадах державно-приватного партнерства та характеризується наступним [9]:

- охопленням дослідників 19 тис., у т.ч. 7,5 тис. дослідників з науковими ступенями та 15% дослідників державних лабораторій;
- фінансуванням понад 50% досліджень приватними компаніями;
- збільшенням на 17% корпоративних досліджень (2010 – 2011 рр.);
- отриманням близько 20 млн. євро доходу від введення нових ліцензій та понад 1 млн. євро щодня в результаті промислового партнерства (2011 р.).

Окремо слід зазначити заходи уряду Франції зі стимулювання іноземних капіталовкладень, які спрямовуються на розвиток інновацій. В країні діє система «попереднього повідомлення влади про наміри

продовження термінів апробації», яка поширюється головним чином на інвесторів з країн-не членів ЄС, у разі їх участі в діяльності французької компанії. В законодавстві Франції також існує чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, що пояснюється застосуванням більш пільгового регулювання у відносинах останніх.

З азійських країн найкращим представником успішної інноваційної діяльності є Японія. Між американською та європейською моделями інноваційного розвитку, з одного боку, та японською моделлю з іншого, існують суттєві відмінності [27].

В японській моделі інвестиційної політики акцент ставиться на реалізацію державного фінансування проектів. Японська модель будується на активному партнерстві між державою і приватними інвесторами. Держава використовує контроль банківської сфери і самостійно мобілізує заощадження населення, надаючи ці кошти на пільгових умовах корпораціям в обмін на співпрацю і неухильне дотримання прийнятих на себе зобов'язань. У цьому контексті потрібно зазначити, що грошові кошти населення дійсно можуть забезпечити суттєвий внесок в інноваційний розвиток держави. Зокрема, на це вказують результати наукових досліджень А. Вдовиченка, який оцінює фінансовий потенціал населення як такий, що відкриває нові можливості для інноваційного розвитку економіки України [11].

Інвестиції в інфраструктуру Японії прямо координуються з потребами конкретних приватних фірм. Роль координатора беруть на себе організовані державою консультативні ради. Необхідною умовою реалізації моделі є сильний приватний сектор і сильна держава з ефективним апаратом. Роль урядових інстанцій настільки велика, що при виникненні потреби в посиленні масштабів виробництва, певна галузь у законодавчому порядку тимчасово переводиться в режим адміністративної координації капіталовкладень, який може бути скасований після закінчення встановленого терміну [22].

Визначальним принципом сучасної інноваційної політики Японії є формування інноваційно орієнтованої нації. Уряд Японії вважає, що саме нація створює свої головні соціально-економічні цінності. Це відбувається шляхом активного сприяння держави всебічній інноваційній політиці у галузі науки і технологій, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та інтелектуальної власності.

Науковці [9] відзначають такі ключові «опори» національної стратегії Японії: 1) нарощування обсягів інвестиції для майбутнього; 2) зміцнення «фундаменту» для творення майбутнього; 3) розвиток людських ресурсів, здатних забезпечити майбутнє країни державними і громадськими лідерами. Також стратегія містить вагомую бюджетну ціль – нарощування частки державних інвестицій у НДДКР до 1% ВВП, або близько 25 трлн. ієн, що закріплено у 4-му базовому плані розвитку науки і технологій на 2011 – 2015 рр. Окрім того, визначено, що пріоритетність надається інвестиціям у конкурентоспроможні дослідницькі програми з основною метою – вироблення інновацій. Нарощування інвестицій також передбачає створення програми фінансування перспективних на міжнародному рівні інноваційних досліджень у науці й техніці, а також реалізацію розширених і постійних досліджень системи податкових стимулів [9].

Важливість дослідження тенденцій розвитку НІС з погляду на можливість застосування іноземного досвіду в Україні доводять провідні вітчизняні науковці [121]. Розгляд особливостей становлення та розвитку зарубіжних НІС дозволяє виокремити характеристики ефективної державної політики у цій сфері, а саме:

1) наявність центрального нормативно-правового акту (наприклад, національної стратегії, програми національного розвитку тощо), орієнтованого на формування НІС держави і розвиток її інфраструктури, а також плану дій (заходів) у цій сфері на визначений період часу;

2) розвиненість та інтегрованість організаційної структури НІС із функціонуванням центральних органів державної влади у сфері координації

зв'язків між суб'єктами інноваційної системи та підтримки фінансування проектів, кластерні принципи реалізації освітньої, наукової та промислово-інноваційної політики;

3) цільове і значне фінансування інноваційних проектів та елементів НІС, розвиток її регіонального рівня, кластерів (полісів конкурентоспроможності); щорічне збільшення фінансування НДДКР; використання механізму державно-приватного партнерства; сильна політична воля і лідерство, високий рівень освітньої та наукової підготовки людських ресурсів, формування інноваційної культури суспільства, становлення інноваційно орієнтованої нації [9].

Дійсно, для того, щоб національна інноваційна система будь-якої країни була ефективною, державі необхідно мати чіткий план дій (стратегію), забезпечувати узгодженість регуляторних функцій з економічними інтересами суб'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності (інноваторів та інвесторів) та впроваджувати заходи їх фінансової підтримки. При переході від загальних принципів державного регулювання в інноваційно-інвестиційній сфері до конкретних засад, які застосовують провідні країни світу, виявляється низка заходів, які, на нашу думку, можуть бути найбільш придатними для застосування в Україні (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики держави в економічно розвинутих країнах, виокремлені за критерієм можливості їх використання в Україні

<i>1. Загальні заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, властиві всім економічно розвинутих країнам</i>
<ul style="list-style-type: none"> - пряме фінансування НДДКР у формі субсидій для створення та використання інновацій, на розробки та просування нових технологій, товарів та послуг; - пільгове кредитування інноваційної діяльності, яке передбачає повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених за банківськими кредитами за рахунок коштів спеціальних фондів або державного бюджету; - надання податкових пільг та канікул як засіб непрямого стимулювання та мотивування до інноваційної діяльності; - митні пільги або повне звільнення від сплати митних податків при імпорті наукового або високотехнологічного обладнання.

Продовження табл. 1.5

2. Особливі заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, властиві різним економічно розвинутим країнам	
країна	зміст реалізованих заходів
Фінляндія	<ul style="list-style-type: none"> - фінансування таких сфер як медицина, природні науки (біологія), захист навколишнього середовища, культура, продукування нової техніки; - фінансування досліджень і розробок, орієнтованих на створення експортних продуктів; - взаємодія між університетами, приватним бізнесом і структурами громадського сектора.
США	<ul style="list-style-type: none"> - пільгове оподаткування фірм, що здійснюють НДДКР, у розмірі до 20 % приросту витрат на НДДКР порівняно з середньорічним рівнем цих витрат за попередні роки; - пільгове оподаткування до 20% витрат компаній на програми фундаментальних наукових досліджень, виконуваних університетами за контрактами з ними; - вирахування з доходу, що оподатковується, вартості наукової апаратури та обладнання, яке безкоштовно передається компаніями університетам та науково-дослідним організаціям; - встановлення пільгового режиму амортизаційних відрахувань; - надання інвестиційного податкового кредиту у вигляді зменшення податку на прибуток у розмірі від 6 % до 10 % загальної вартості інвестицій в устаткування.
Канада	<ul style="list-style-type: none"> - надання субсидії на реалізацію проектів промислових досліджень у розмірі до половини витрат на заробітну плату науково-дослідного персоналу; - надання податкового кредиту - 10-25% витрат на НДДКР (залежно від масштабу та місця розташування компанії); - зменшення корпоративного податку на суму, еквівалентну частині приросту власних витрат фірми на НДДКР стосовно до попереднього рівня.
Велика Британія	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення податку на прибуток; - страхування коштів, які надаються венчурним фірмам з боку держави; - відшкодування витрат на нововведення згідно з державними програмами субсидіювання малих інноваційних фірм.
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - надання цільових безоплатних субсидій підприємствам, які впроваджують нову технологію; - надання дотацій на термін до трьох років для підвищення кваліфікації науково-дослідного персоналу; - надання пільгових кредитів фірмам (до 50% від коштів, вкладених власником фірми), що вкладають кошти в модернізацію підприємства, освоєння випуску нових товарів, а також у заходи з раціонального використання енергії (кредитна пільга поширюється на компанії, річний продаж яких не перевищує 300 млн. євро); - надання до 100 тис. євро пільгових кредитів малим і середнім підприємствам, що вступають у промислову кооперацію з іншими фірмами; - надання дотацій малим і середнім фірмам на наукові дослідження / розробку нових технологій виготовлення продукції; - надання дотацій наукомістким підприємствам.
Італія	<ul style="list-style-type: none"> - звільнення від сплати реєстраційного податку для нових підприємств, що створюються в складі науково-технічних підприємств; - звільнення від сплати податку на прибуток у перші два роки діяльності та сплата податку на прибуток за пільговою ставкою в наступні роки для підприємств, що вже функціонують у складі науково-технічних підприємств; - звільнення від сплати податків (земельного та на майно) для компаній, які здійснюють продукування інновацій.
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - надання податкового кредиту на приріст витрат на НДДКР у розмірі 25% приросту витрат компанії на НДДКР порівняно з рівнем минулого року; - звільнення від оподаткування коштів, що вкладаються в ризиковані проекти (100% податків на інвестовані кошти);

Продовження табл. 1.5

	<ul style="list-style-type: none"> - надання пільгового податку для нових компаній у розмірі 25% податку на прибуток протягом трьох років; - надання державних дотацій організаціям, що ведуть науково-дослідні роботи за контрактами до 50% суми витрат на проведення робіт на замовлення малих та середніх підприємств; - надання субсидій малим та середнім підприємствам до 50% витрат на наймання наукового персоналу (до 175 тис. євро на рік); - чітке розмежування преференцій держави щодо здійснення іноземними компаніями прямих та інших (зокрема пов'язаних з НДДКР) капіталовкладень. - ефективна система кредитування та оподаткування; - фінансові преференції у вигляді субсидій для малих і середніх підприємств.
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення пільгового податку на прибуток венчурних підприємств; - надання податкової знижки на приватні інвестиції в НДДКР; - забезпечення гарантованого повернення (до 80 %) коштів, вкладених у венчурний бізнес; - надання пільгових кредитів венчурним фондам; - одержання малими інноваційними підприємствами половини відсоткової ставки за використання кредиту; - стимулювання малих інноваційних підприємств; - звільнення від оподаткування пенсійних фондів малих інноваційних підприємств; - звільнення від оподаткування відрахувань, які надходять до страхових фондів захисту від ланцюгових банкрутств; - створення товариств взаємного кредитування.

Джерело: складено на основі [27; 22; 9; 175; 167; 99]

Отже, узагальнення світової практики інноваційно-інвестиційного розвитку національних економік розвинутих країн Америки, Європи, Азії дозволило сформулювати науково-практичні підходи до визначення політики України у відповідній сфері та з'ясувати умови її реалізації в рамках засад державного регулювання. Ґрунтуючись на результатах дослідження загальних та особливих заходів з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, які властиві економічно розвинутим країнам, наш аналіз в подальшому висвітлюватиме напрями формування сучасної інноваційно-інвестиційної моделі України.

Висновки до розділу 1

Теоретико-методологічний аспект дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку національних економік

дозволив з'ясувати роль державної інноваційно-інвестиційної політики в контексті сучасної парадигми економічного розвитку, сучасні теоретичні підходи до визначення сутності потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку та оцінити світову практику інноваційно-інвестиційного розвитку національних економік. Основні висновки за результатами дослідження полягають у такому:

1. Обґрунтовано сутність державної інноваційно-інвестиційної політики як процесуальної цілісності «мета – засіб – результат» на основі її розуміння як системи послідовних заходів державного регулювання, спрямованих на підвищення рівня життя населення (цільова максимізація) на основі зумовлених інноваціями базових змін науково-технічного прогресу (результат) за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів (засіб).

2. Визначено роль держави у реалізації інноваційно-інвестиційної політики та формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макроекономічних систем на основі з'ясування її мети, завдань та суб'єктів. Метою інноваційно-інвестиційної політики є зростання добробуту нації на основі зумовлених інноваціями базових змін НТП за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів. Завдання полягають у застосуванні механізмів реалізації інноваційно-інвестиційної політики з урахуванням особливостей в діяльності суб'єкта, сфери інноваційного продукування та стратегічному прогнозуванні соціально-економічного розвитку національної системи господарювання на основі оптимізації використання інноваційно-інвестиційних ресурсів. Суб'єктами є юридичні та фізичні особи (учасники інноваційно-інвестиційного процесу та ринкових відносин у відповідній сфері взаємодії; резиденти та нерезиденти певної країни).

3. Ідентифіковано об'єкти інноваційно-інвестиційної діяльності як результат взаємодії інвесторів та інноваторів, на який спрямовано інноваційно-інвестиційний процес в межах національних економік. Науковий аналіз за названим напрямом дозволив визначити адресні заходи з

державного регулювання, орієнтовані на дії учасників з формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макроекономічних систем.

4. Піддано науковому аналізу категоріальний ряд: «інновації», «інноваційно-інвестиційний процес», «інноваційна діяльність», «інвестиції», «інноваційно-інвестиційна політика», «інноваційний розвиток макросистеми», «інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку». На основі найбільш поширених у практиці економічного аналізу визначень надано авторське трактування названих категорій. Змістовно і логічно узагальнений термінологічний ряд надав можливість конкретизувати провідні категорії за темою дослідження, зокрема: інноваційний розвиток макросистеми як спосіб економічного зростання держави, що включає набір заходів, які спрямовані на постійне створення новацій, їх освоєння та подальшу модифікацію, а також на формування стабільної системи гнучкого фінансування досліджень; інноваційно-інвестиційний потенціал економічного розвитку як систему складових, а саме: виробничо-технологічну, фінансову, науково-технічну, макроекономічну, інфраструктурну, демографічну, трудову, освітню, складову ступеня ризику.

5. Розширено наукові підходи до розуміння потенціалу розвитку національної економіки на основі багатокритеріальної систематизації інновацій, яка дозволяє ідентифікувати властивості інноваційних продуктів, відображає роль інновацій у сучасному відтворювальному процесі та повно описує їх функціональні ознаки як рушійної сили науково-технологічного, економічного та соціального розвитку національних економік.

6. Виокремлено принципові базисні моделі інноваційного розвитку, серед яких найбільш результативними є Скандинавська, Європейська, Азійська, Американська. В країнах, які використовують названі моделі, побудовані досить повні та комплексні системи стимулювання різних етапів інноваційного процесу. Їх використання засновано на оперуванні багатьма прямими та непрямими інструментами стимулювання: починаючи від етапу

досліджень і завершуючи етапом просування нових технологій, товарів та послуг на ринок.

7. Систематизовано ознаки інноваційно-інвестиційної політики розвинутих країн з метою імплементації в Україні заходів державного регулювання в сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, які притаманні країнам-економічним лідерам. Відмінністю підходу до названої систематизації є виокремлення загальних (властивих всім економічно розвинутим країнам) заходів такого спрямування та особливих (для кожної країни).

8. Визначено особливості національних інноваційних систем розвинутих країн (Фінляндії, США, Канади, Великобританії, Німеччини, Італії, Франції, Японії) з метою виокремлення тих їх переваг, які є придатними до застосування в Україні.

Основні результати дослідження за розділом опубліковані у наукових працях [126; 130; 139; 142; 137; 134; 135; 132; 136, 147].

РОЗДІЛ 2

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

2.1. Сучасні особливості політики держави у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку

Науковий аналіз дозволяє виокремити для України наступні рівні відносин у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку:

- макроекономічний рівень (господарські відносини, які виникають в національній економіці в цілому);
- мезоекономічний рівень (господарські відносини, які виникають за галузями, сферами діяльності та регіонами);
- мікроекономічний рівень (економічні відносини первинних суб'єктів господарювання).

На макроекономічному (державному) рівні визначаються мета, завдання, принципи, соціально-економічна політика, стратегічні пріоритети країни в цілому, напрями інноваційно-інвестиційного розвитку, готуються й реалізуються державні програми і проекти, здійснюється державна підтримка проектів, які мають національне значення та покликані вирішувати конституційні завдання [62].

На мезорівні інноваційно-інвестиційна система повинна забезпечувати збалансоване проведення державної економічної політики в регіоні, у тому числі, – власної інноваційно-інвестиційної, а також створювати сприятливі умови для міжрегіонального інноваційно-інвестиційного співробітництва.

На мікроекономічному рівні здійснюється розробка й випуск інноваційної продукції, узгоджуються інтереси взаємодіючих промислових підприємств, створюються й виконуються інноваційно-інвестиційні проекти.

Нині в Україні реалізуються ініціативи уряду з розширення повноважень місцевих органів влади. У наш час, коли істотно змінюється структура підпорядкування та масштаби повноважень органів державного регулювання, об'єктивно виникають умови для збільшення прав і обов'язків органів влади на місцях, у тому числі, також щодо науково-технічної політики. Названі проблеми наразі мають статус «постановки завдання», проте, навіть зараз немає сумніву у тому, що в кожному регіоні України має бути сформована виважена інноваційно-інвестиційна політика та побудована відповідна підсистема загальнодержавної національної інноваційної системи. Проблемам розвитку інноваційного потенціалу регіонів у наш час приділяється науковцями велика увага [72; 118; 44; 116; 101; 10].

Реструктуризацію організаційних засад у загальнодержавному масштабі можна буде вважати ефективною, якщо в Україні буде дійсно створена національна інноваційна система з усіма її регіональними підсистемами, досконалість якої відповідатиме в перспективі рівню національних економічних систем європейських країн.

Попри розширення повноважень, які передбачаються урядом України в діяльності регіонів, слід зазначити, що, на нашу думку, узгодженість між інноваційно-інвестиційною політикою держави, спрямованою на створення інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, та її здійсненням на місцях має не послаблюватись, а навпаки, зростати. В компетенції уряду мають залишатись пріоритетні для держави в цілому та її економічної та політичної безпеки напрями науково-технічної діяльності, а також їх фінансування. Крім того, має бути створений гнучкий механізм взаємодії між центральними органами влади та її органами на місцях. Це пов'язано, передусім, з тим, що великі підприємства, які є головними суб'єктами інноваційно-інвестиційної діяльності на мікрорівні і дислокуються на території певних областей, є одночасно основою національної інноваційної системи України в цілому. Таким чином, у рамках процесів децентралізації влади має бути забезпечена ефективна взаємодія

реалізації економічної політики держави (а у її складі інноваційно-інвестиційної) на всіх трьох рівнях – макро-, мезо- та мікроекономічному.

Науковці [120] зазначають, що основними повноваженнями органів державної влади України у сфері формування й реалізації державної інноваційно-інвестиційної політики у наш час є: 1) прийняття законів та інших нормативних правових актів, розробка і проведення єдиної державної інноваційно-інвестиційної політики; 2) вибір пріоритетних напрямків розвитку інноваційно-інвестиційної політики в Україні; 3) формування й реалізація державних ІТ-програм і проектів, а також визначення державних органів виконавчої влади, відповідальних за їх виконання; 4) фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету; 5) встановлення системи економічних та інших пільг з метою стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності й використання її результатів; 6) сприяння розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів України; 7) організація інноваційно-інвестиційного прогнозування; 8) реалізація зобов'язань по інноваційно-інвестиційних програмах і проектах, передбачених міжнародними договорами України.

Результативність виконання функцій органами державної влади України щодо формування потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку економіки істотно залежить від оптимізації дії чинників. Вона може бути як позитивною, так і негативною. Зважаючи на необхідність виходу української економіки зі складної політичної та економічної ситуації, яка має місце нині, важливо з'ясувати якомога найповніше обставини, в яких формується інноваційно-інвестиційний потенціал. Саме його ми розцінюємо, як необхідну умову стабілізації ситуації – це потенціал виведення країни з кризи. Чинниковий склад формування інноваційно-інвестиційного потенціалу різноманітний. Його утворюють цілі системи факторів: техніко-економічні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні, інформаційно-комунікативні, правові (табл. 2.1).

Взаємозв'язок між рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку держави та добробутом населення в країні є обопільно зумовленим.

Ефективність реформування економіки на основі впровадження інновацій забезпечує якісне оновлення товарообігу, а отже, високе забезпечення потреб населення та підвищення рівня життя в країні. З іншого боку, досягнення конкурентоздатності продукції визначається обсягами капіталовкладень і технологією їх вкладення. Досвід показує, що без достатніх інвестицій оновити виробництво неможливо [120, с. 45], а отже, неможливо сформувати належний потенціал соціально-економічного розвитку.

Таблиця 2.1

Чинники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки

Система чинників	Чинники, що стримують розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу	Чинники, що сприяють розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу
Техніко-економічні	Відсутність джерел фінансування, слабкість матеріально-технічної та наукової бази, високий економічний ризик, відсутність попиту на продукцію, застаріла техніка та технологія, низький науково-технічний потенціал держави.	Наявність необхідного наукового потенціалу, технічної бази, фінансових ресурсів, розвиток конкуренції та скорочення тривалості життєвого циклу наукоємних товарів, державна підтримка інноваційної діяльності.
Організаційно-управлінські	Сталі організаційні структури, надмірна централізація, відсутність інноваційної стратегії, орієнтація на усталені ринки, недостатність міжнародного науково-технічного співробітництва.	Гнучкість організаційних структур, демократичний стиль управління, децентралізація, міжнародна науково-технічна кооперація, створення інноваційної інфраструктури.
Соціально-психологічні	Опір змінам, зміна стереотипів, страх невизначеності, низький професійний статус інноватора, вплив наукових кадрів.	Сприйнятливність до змін, нововведень, моральна та матеріальна винагорода, можливість самореалізації.
Інформаційно-комунікативні	Недостатня інформація про інновації, джерела їх розроблення та розповсюдження, недостатній обмін інформацією для управління інноваціями, замкнутість і обмеженість міжгалузевих зв'язків.	Можливість швидко одержувати необхідну інформацію, правильний вибір інформаційних каналів, придбання ліцензій, патентів, ноу-хау, розширення горизонтальних потоків інформації.
Правові	Недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності, охорони інтелектуальної власності.	Законодавчі заходи (особливі пільги, закони), що заохочують інноваційну діяльність.

Джерело: [62]

Аналіз динаміки інвестицій в основний капітал України свідчить, що, починаючи з 1995 р., обсяг капіталовкладень має тенденції зниження. Зменшення інвестиційної активності спостерігається за всіма джерелами

інвестування. Причиною спаду інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів є зниження прибутковості, відсутність росту виробництва та довгострокових банківських кредитів [120, с. 45].

Інноваційний розвиток країни у світовій економічній практиці вимірюється узагальненим показником – глобальним інноваційним індексом (*Global Innovation Index*). Цей показник розраховує авторитетна міжнародна організація *INSEAD* (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Глобальний інноваційний індекс у 2014 році (за версією міжнародної бізнес-школи *INSEAD*)

Місце	Країна	Глобальний інноваційний індекс
1	Швейцарія	64,8
2	Великобританія	62,4
3	Швеція	62,3
4	Фінляндія	60,7
5	Нідерланди	60,6
6	США	60,1
7	Сінгапур	59,2
8	Данія	57,5
9	Люксембург	56,9
10	Гонконг	56,8
63	Україна	36,3

Джерело: [18]

За глобальним інноваційним індексом (*GII-2014*) Україна посідає лише 63-тє місце у світі, що не можна вважати задовільним результатом. Порівняння ситуації в Україні з іншими країнами свідчить про те, що інноваційна складова української економіки потребує впровадження стимулюючих заходів. виправити таку ситуацію, яка фактично існує в країні, можливо шляхом розвитку інноваційного потенціалу України через удосконалення управління державними інвестиційними програмами, що стосуються розробки та впровадження інноваційних технологій [37, с.108].

Активізація процесів з формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку є принципово значимою для економічного розвитку України. Проте аналіз у динаміці свідчить, що протягом останніх

чотирьох років Україні жодного разу не вдалось підняти вище 60-го місця у рейтингу за показником *Global Innovation Index* (табл. 2.3). Фактично, Україна постійно перебуває приблизно в середині названого рейтингу. При цьому маємо уточнити, що ускладнена політично-економічна ситуація, яка існує нині в країні, не сприяє тому, щоб у найближчій перспективі з'явилися зміни на краще.

Таблиця 2.3

Глобальний інноваційний індекс України у 2011 – 2014 рр.

Роки	Глобальний інноваційний індекс	Місце в рейтингу
2011	35,01	60
2012	36,1	63
2013	35,8	71
2014	36,3	63

Джерело: [18]

Головною проблемою для України, яка залишається невирішеною до теперішнього часу в рамках існуючої в державі інноваційно-інвестиційної політики, є дисбаланс між можливістю суб'єктів інноваційної діяльності створювати новітні технології, удосконалювати процеси тощо, і попитом на інноваційний продукт з боку підприємств реального сектору економіки. Сучасні дослідження підтверджують наявність в Україні диспропорції між обсягами виробленої та потенційної науково-дослідної продукції та попитом на неї з боку суб'єктів економічної діяльності. У період з 2000 по 2014 рр. кількість спеціалістів, які виконували наукові й науково-технічні роботи, скоротилась з 120,7 тис. до 69,4 тис. осіб. Найбільше скорочення кількості наукових установ відбулося у сфері технічних наук. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом спрямування державних інвестиційних ресурсів до пріоритетних секторів науково-інноваційної діяльності.

Динаміка освоєння нових видів інноваційної продукції не є стійкою (табл. 2.4). Однак, ані процес розробки інновацій, ані процес інвестування в них, навіть гіпотетично, не може бути припинений або суттєво уповільнений. Виробництво і фінансування інновацій в Україні має

підтримуватись хоча б на існуючому рівні, не зважаючи на те, що національна економіка знаходиться в кризовому стані та підтримується за рахунок кредитів міжнародних організацій і урядів інших країн. За інших умов виникне технологічний колапс, а за ним руйнація господарської системи в цілому. Отже, фінансування науково-технічної діяльності має залишатись одним з пріоритетів та обов'язків державного регулювання.

Таблиця 2.4

Динаміка показників інноваційної діяльності в Україні, 2004 – 2014 рр.

Роки	Кількість освоєних нових видів інноваційної продукції		Кількість впроваджених нових видів технологічних процесів	
	всього, одиниць	із них придбано нових технологій, одиниць	всього, одиниць	із них маловідходних, енергозберігаючих, одиниць
2004	3978	252	1727	643
2005	3152	182	1808	690
2006	2408	697	1145	424
2007	2326	1438	1419	634
2008	2446	813	1647	680
2009	2685	1165	3893	753
2010	2408	707	2043	479
2011	3238	872	2510	517
2012	3403	942	2188	334
2013	3138	809	1576	502
2014	3661	1314	1743	447

Джерело: складено на основі [113]

Інформація державного комітету статистики України щодо фінансування наукових та науково-технічних робіт забезпечує наочність існуючої в Україні ситуації (табл. 2.5, 2.6). Частка державних коштів у фінансуванні наукових та науково-технічних робіт переважаюча, порівняно з іншими джерелами фінансування – 39,3% (2014 р.). Проте у відсотках до ВВП це тільки 0,25%. У 2015 році ситуація з фінансування наукових та науково-технічних робіт державою майже не змінилась. За I півріччя цього року обсяг інвестицій з названого джерела становив 1 млрд. 750,4 млн. грн. (36,8% у загальному обсязі інвестицій за названий період). Частка власних коштів підприємств у сукупних джерелах фінансування наукових та науково-технічних робіт у 2014 році становила 18,6% [113].

Таблиця 2.5

**Фінансування наукових та науково-технічних робіт за
джерелами фінансування, 2010 – 2014 рр. (млн. грн.)**

Джерела фінансування	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Всього, у т.ч. за рахунок:	8995,9	9591,3	10558,5	11161,1	10320,3
- держбюджету	3704,3	3859,7	4709,1	4762,1	4055,88
- власних коштів	872,0	841,8	1121,3	1466,6	1929,89
- коштів замовників, з них:					
вітчизняних	1961,2	2285,9	2458,4	2306,6	2146,62
іноземних держав	2315,9	2478,1	2045,0	2411,5	2043,42
- інших джерел	142,5	125,8	224,7	214,3	144,48

Джерело: складено на основі [113]

Досить закономірно, що відсутність фінансової підтримки держави та коштів підприємств зумовили зменшення обсягів інноваційної продукції. У 2014 р. обсяг виконаних науково-технічних робіт власними силами наукових організацій був менший на 7,1%, порівняно з 2013 роком, у тому числі фундаментальні дослідження у вартісному вимірі становили 2 млрд. 475 млн. грн. (у 2013 році – 2 млрд. 695 млн. грн.), прикладні дослідження – 1 млрд. 910 млн. грн. (у 2013 році – 2 млрд. 87 млн. грн.), науково-технічні розробки – 5 млрд. 341 млн. грн. (у 2013 році – 5 млрд. 772 млн. грн.), науково-технічні послуги – 1 млрд. 223, 8 млн. (у 2013 році – 1 млрд. 225 млн. грн.).

Відповідно до секторів науки (1.10.2014 р.) виконання наукових та науково-технічних робіт за основними виконавцями характеризується так: 1) фундаментальні дослідження на 88,5% виконувались організаціями академічного сектору науки, 2) прикладні дослідження здійснювали організації академічного сектору (43,9%) та галузевого (42,6%), 3) науково-технічні розробки – організації галузевого профілю і заводської науки (відповідно 74,1% і 21%), 4) науково-технічні послуги надавали організації галузевого сектору (81,9%) [113].

У 2014 р. виконання наукових та науково-технічних робіт здійснювали 69,4 тис. працівників (без урахування сумісників), що на 10,9% менше порівняно з 2013 роком. За той же період чисельність докторів наук, які виконували наукові та науково-технічні роботи, зменшилась на 4,5 %, а

чисельність кандидатів наук – на 7,6% [113]. Констатуємо ці негативні тенденції, водночас необхідно зауважити, що висококваліфіковані кадри завжди залишатимуться найбільш значущим джерелом інноваційного прогресу в суспільстві. На якість робочої сили, як на ключовий чинник інноваційного розвитку України, вказують, зокрема, Я. Юрик та В. Близнюк [161].

Інновації у виробництві посідають особливе місце серед інших їх видів. Це пов'язано з тим, що такі інновації визначають сучасний економічний базис суспільства та формують певний, за рівнем розвитку, технологічний уклад. Отже, безпосередньо від інновацій залежить соціально-економічний розвиток країн. В Україні інноваційна діяльність не може вважатись досконалою, зважаючи зокрема на те, що протягом останніх років вартісна сума інвестицій, освоєних у цій сфері, майже не змінилась, а з урахуванням інфляційних процесів навіть зменшилась, при цьому виконувались вони (на відміну від фінансування науково-дослідних та науково-технічних робіт) переважно за рахунок власних коштів підприємств – майже 85% (табл. 2.6).

Однією з найважливіших проблем є не лише недостатній обсяг фінансування інновацій, але й невважений розподіл інвестиційних ресурсів. Аналіз за галузями економіки та регіонами України дозволяє оцінити фінансування інновацій на мезорівні. Він показує, що існує істотна структурна розбіжність розподілу коштів у вигляді капітальних інвестицій як за першою ознакою розподілу (галузь), так і за другою (регіон).

Головним недоліком в інвестиційній діяльності підприємств України є те, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності, відтак менш розвинені, але пріоритетні галузі втрачають можливість подальшого розвитку. Орієнтуючись за показником «капітальні інвестиції за видами промислової діяльності», констатуємо, що в переробну галузь надходить всього 49,2% (2014 р. за даними держкомстату). З них третина – це інвестиції в металургійне виробництво. Відповідно, у виробництво комп'ютерів, електронної, оптичної продукції, електричного

устаткування, машин, не віднесених до інших груп за видами промисловості – надходить разом не більше 6,7% капітальних вкладень у переробній промисловості і не більше 3,3% у промисловості в цілому [113].

Таблиця 2.6

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості
(у фактичних цінах), 2010 – 2014 рр.

Показники	Всього	у т.ч. за рахунок держбюджету	місцевих бюджетів	власних коштів	коштів вітчизняних інвесторів	коштів інвесторів іноземних держав	інших джерел
2010 р.							
сума, млн. грн.	8045,5	87,0	5,7	4775,2	31,0	2411,4	735,2
частка,% до загального обсягу	100	1,1	0,1	59,4	0,4	30,0	9,0
2011 р.							
сума, млн. грн.	14333,9	149,2	12,3	7585,5	45,4	56,9	6484,6
частка,% до загального обсягу	100	1,0	0,1	52,9	0,3	0,4	45,3
2012 р.							
сума, млн. грн.	11480,6	224,2	17,6	7335,9	154,5	994,8	2753,6
частка,% до загального обсягу	100	2,0	0,1	63,9	1,3	8,7	24,0
2013 р.							
сума, млн. грн.	9562,6	24,7	157,7	6973,4	123,7	1253,2	1029,9
частка,% до загального обсягу	100	0,3	1,6	72,9	1,3	13,2	10,7
2014 р.							
сума, млн. грн.	7695,9	344,1	0	6540,3	0	138,7	672,8
частка,% до загального обсягу	100	4,47	0	84,98	0	1,80	8,74

Джерело: складено на основі [113]

Для української економіки властива інноваційна асиметрія за областями. Непропорційний розподіл обсягів залучення інвестицій у регіони

набув за роки незалежності України сталої тенденції. Це є історично зумовленим, оскільки в Україні традиційно виокремлювались промислові, сільськогосподарські, рекреаційні регіони, а також прикордонні території тощо.

Статистика показує, що найбільше інвестицій надходить до восьми регіонів: Дніпропетровської, Харківської, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької області та до м. Київ. До 2014 року (до початку подій на Сході України) значні інвестиції надходили також у промислові регіони Луганської та Донецької областей.

Як показує наступний аналіз, це цілком закономірно. Всі названі області мають високий виробничий потенціал, у тому числі розвинутою є його технологічна складова. У наш час Україні для того, щоб зберегти хоча б на низькому рівні хитку економічну рівновагу, необхідно вкладати кошти, передусім, у розвиток виробничих технологій, а також у провідні виробничі галузі економіки. Тобто необхідно підтримувати ту галузево-регіональну специфіку, яка сформувалась у попередні роки.

Передусім, виправданим є фінансування ряду галузей і напрямів виробничої діяльності в Київській і Харківській областях – там, де найбільш активно (порівняно з іншими областями) продовжують здійснюватись інноваційні техніко-технологічні процеси. Зокрема, у Київській області прискорено розвиваються галузі, які визначають науково-технічний прогрес України в цілому. Це – машинобудування і металообробка, приладобудування, електронна, електроенергетика, порошкова металургія, хімія і нафтохімія, а також мікробіологічне виробництво. На території області сформувалися Київський і Білоцерківський промислові вузли. Серед провідних підприємств області потрібно назвати Бориспільський автобусний завод, який активно співпрацює з науково-дослідним інститутом автомобілебудування «Еталон»; Білоцерківське виробниче об'єднання шин і гумоазбестових виробів і завод гумотехнічних виробів, Броварський завод пластмас та ін. Київська область також є одним з провідних центрів

виробництва електроенергії (Трипільська ТЕС, Київська ГЕС, Київська ГАЕС). Харківська область також відрізняється високим рівнем розвитку економіки. Це – машинобудування і металообробка, паливно-енергетична, хімічна промисловість, скляне і фарфоро-фаянсове виробництво, виробництво будматеріалів та ін.

Одеську і Львівську області вирізняє притаманна кожній з них специфіка господарської спрямованості. Одеська область є провідним регіоном України за рівнем розвитку морегосподарського комплексу і галузей, зв'язаних із використанням ресурсів моря і світового океану, зовнішньоекономічної діяльності, спільного підприємництва, формування спеціальних (вільних) економічних зон. Разом з цим, водночас, область має значний науково-технічний і проектно-конструкторський потенціал, є центром підготовки кадрів, а також здійснення науково-технічної, інформаційної, інноваційної та інвестиційної діяльності регіонального і національного масштабу. У структурі промислового виробництва Львівської області найбільшу частку мають машинобудування і металообробка, електроенергетика та ін.

Дніпропетровська та Запорізька області більшою мірою орієнтовані на металургію, гірновидобувну промисловість, а також енергетику, машинобудування, металообробку тощо. Це, переважно, підприємства третього технологічного укладу, але саме вони утворюють у наш час основу збереження економічної стабільності України. Отже, відповідно спрямовані інвестиції слід вважати обґрунтованими, зважаючи на особливість поточного розвитку національної економіки.

Ми дотримуємось думки про те, що в умовах нинішньої дестабілізації української економіки необхідно залишити існуючу регіональну структуру промисловості без змін. Виходу з внутрішньої економічної кризи, на нашу думку, можуть сприяти інвестиції в техніко-технологічну сферу господарської діяльності; підприємства ж відповідного профілю дислокуються саме в названих восьми регіонах. Інноваційна економіка в

Україні вимушена формуватися поступово із суттєвим запізненням, враховуючи внутрішню політичну та економічну кризу.

Ми, безперечно, погоджуємось з тим, що нині, в умовах складної політико-економічної ситуації, можливості економічного розвитку України є досить обмеженими [51, с. 12]. Зважаючи на це, пропонуємо конкретизовані підходи до запобігання економічному спаду та створення умов для переходу від стабілізації економіки до її поступового зростання на основі формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.

Названі заходи полягають у тому, що в короткостроковому періоді на мезорівні державна інноваційно-інвестиційна політика має бути спрямована на підтримання тих галузей і регіонів, які є базовими для сучасного стану національної економіки. Це – машинобудування і металообробка, приладобудування, електронна, електроенергетика, порошкова металургія, хімія і нафтохімія, мікробіологічне виробництво та деякі інші виробництва, які дислоковані, передусім, у Київській, Харківській, Львівській, Одеській, Дніпропетровській та Запорізькій областях.

На нинішньому етапі економічного розвитку України промислова політика має забезпечувати підтримку базових галузей промисловості із вирішенням завдань їх реконструкції й модернізації при одночасній поступовій реалізації заходів з розвитку галузей п'ятого та шостого технологічного укладів (рис. 2.1).

Інвестиції в інноваційний розвиток таких областей України як Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська, Черкаська, на нашу думку, – це заходи держави, так би мовити, «другої черги». Проте, з розвитком місцевого самоврядування досить вірогідно, що кошти місцевих бюджетів зможуть прискорити інноваційну динаміку в цих регіонах.

Побіжно зазначимо, що саме розвинуті регіони є нині найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Найменший обсяг залучення прямих

іноземних інвестицій спостерігається в таких областях: Тернопільська, Чернівецька, Кіровоградська, Чернігівська.

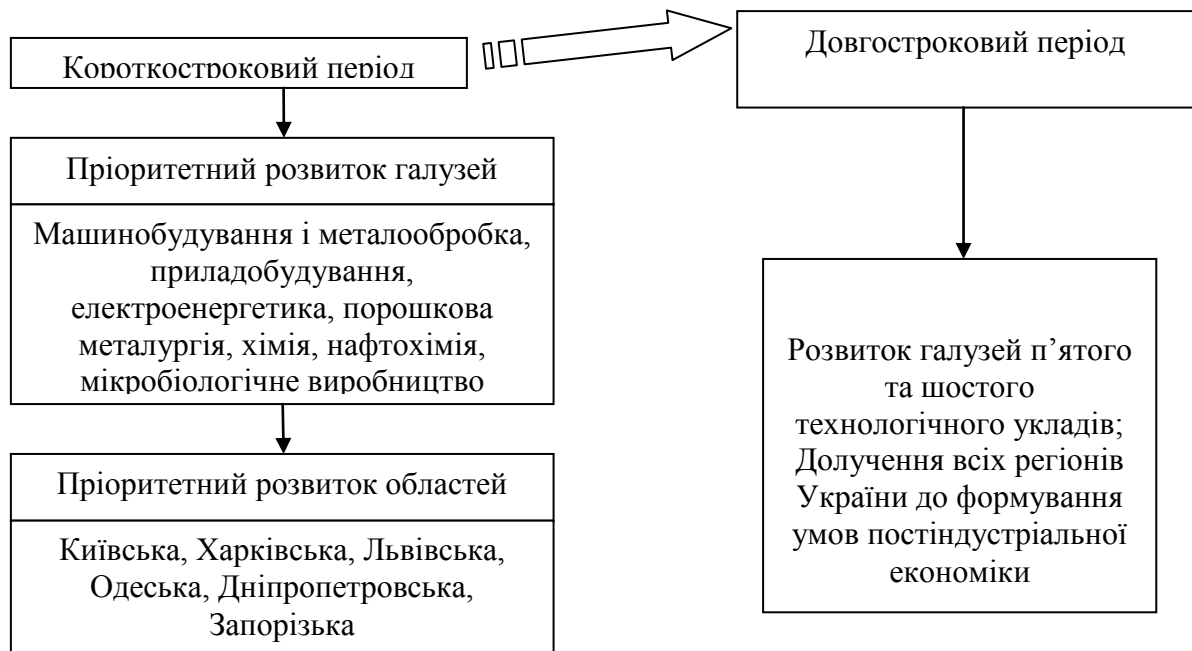

Рис. 2.1. Напрями дії уряду з економічного розвитку України в умовах ускладненої політико-економічної ситуації

Джерело: побудовано нами

Регіональними проблемами залучення ефективних інвестицій в економіку областей є [49, с. 27]: 1) відсутність регіональної системи маркетингу, недостатня розвиненість інфраструктури підтримки інвестиційної діяльності; 2) неконкретизована потреба в інвестиційних ресурсах через відсутність програм соціально-економічного розвитку значної кількості територіальних громад (малих міст, селищ, сіл), а отже, недостатня визначеність пріоритетів розвитку таких територій; 3) критично недостатня кількість належним чином розроблених інвестиційних пропозицій, які враховують інтереси територіальних громад області та інтереси потенційних інвесторів (тобто взаємоцікавими як для території, так і для інвесторів) і які є первинним інструментом залучення інвестицій; 4) низька зацікавленість внутрішнього інвестора, відсутність дієвих механізмів стимулювання внутрішніх інвестицій на регіональному рівні; 5) безсистемність роботи з іноземними інвесторами; 6) недостатній рівень кадрового потенціалу органів

місцевого самоврядування та державної служби, задіяного в інвестиційних процесах на регіональному та місцевому рівнях; 7) неналежна система інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності; 8) нерегулярність, а в багатьох випадках, відсутність взагалі фінансування програм та заходів з провадження інвестиційної діяльності.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується гострим дефіцитом фінансових ресурсів, які необхідні для реалізації інвестиційно-інноваційного процесу як невід'ємної складової розширеного відтворення [90, с. 51]. У розвинутих країнах важливим внутрішнім джерелом їх поповнення є сектор домогосподарств. Проте в Україні ситуація інша.

Аналіз наукових досліджень [90, с. 51], аналітичних і статистичних оглядів показав, що населення України найбільше зацікавлене в розміщенні своїх заощаджень за такими напрямками: нерухомість, цінні папери, банківські депозити, вклади, іноземна валюта. При цьому важливо зазначити, що перша з названих позицій належить до реального сектору, тоді як решта є фінансовими інструментами. У період економічної кризи 2008 – 2010 рр. саме ці ризики зазнали найбільших деструктивних змін, у зв'язку з чим інвестиційний потенціал громадян був значною мірою обмежений. До цього слід додати негативний вплив таких постійнодіючих факторів, як високий рівень зношення основних засобів підприємств, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, незадовільний стан соціально-економічної інфраструктури, недостатній розвиток фондового ринку і ринку індивідуально страхування, сектору недержавних пенсійних фондів, демографічний спад, а також загальний спад економіки країни.

Статистика показує, що динаміка заощаджень населення є негативною, починаючи з 2011 року. Якщо в 2010 році їх обсяг становив 161867 млн. грн., то у 2011 році – 123123 млн. грн., а у 2012 році – 104560 млн. грн., у 2013 – 116266 млн. грн., у 2014 – 132 млн. грн.

Низькі доходи більшості населення України виступають гальмом економічного зростання. Виникло «замкнене коло»: з одного боку для

«запуску» інноваційного механізму економічного розвитку національної економіки необхідні грошові надходження з сектору домогосподарств, а з іншого має спрацювати мультиплікаційний ефект від активізації НТП для того, щоб збільшилась зайнятість та зросли доходи населення. Однак, як стверджують науковці [124; 70; 63; 71; 93, с.12], значних внутрішніх інвестиційних джерел в Україні в результаті ринкових перетворень не виявилось. Первісне накопичення капіталу (90-ті рр. XX ст.) не супроводжувалось його продуктивним використанням у реальному секторі національної економіки.

В Україні владою вже давно задекларована інвестиційно-інноваційна модель розвитку, незважаючи на те, що інвестиційний клімат залишається несприятливим. За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд. дол. США, щорічна потреба – близько 20 млрд. дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом 4 трлн. дол. США. Порівняно з цими цифрами фактичні обсяги інвестицій в Україні є мізерними. Зокрема приріст іноземного капіталу за 2013 р. за даними державної служби статистики становив 58156,9 млн. дол. США, а у 2014 р. порівняно з 2013 р. обсяг іноземного капіталу скоротився на 11140,4 млн. дол. США [69; 113].

Близько 50% інвестицій промисловості України спрямовується у виробництва 3-го технологічного укладу, 46 % – до 4-го, і лише 3 % припадає на виробництво 5-го, тобто інвестиційні ресурси не надходять у ті галузі, що активно впроваджують інновації. Існуюча господарська практика підтверджує, що розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні нині (як і до цього) не відповідає завданням стратегічного курсу утвердження інноваційно-інвестиційної національної моделі розвитку економіки. В Україні склалась ситуація, коли інноваційний курс розвитку держави декларується, але в дійсності ситуація фактично не змінюється, заходи

держави не сприяють формуванню інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку (рис. 2.2).

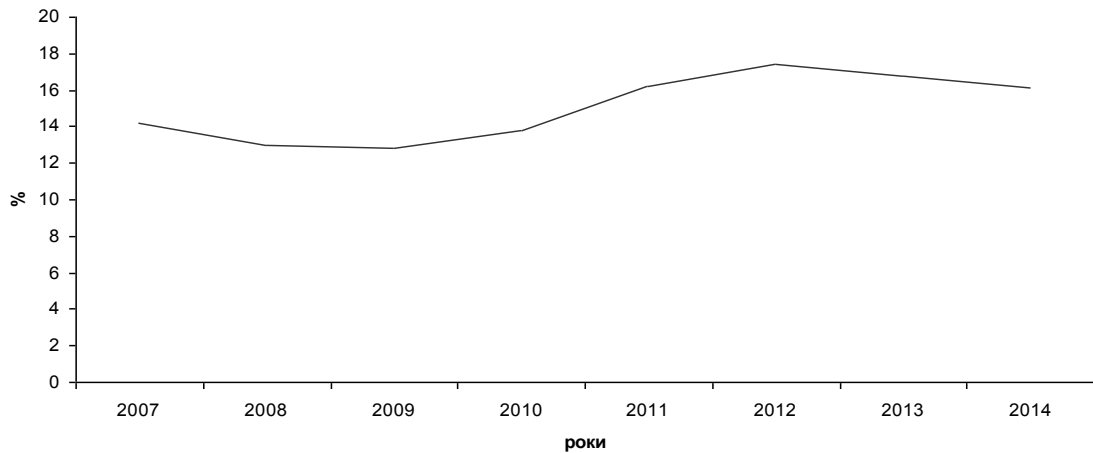

Рис. 2.2. Частка підприємств, які впроваджували інновації (в % від загальної кількості промислових підприємств)

Джерело: складено нами на основі [113]

Упродовж останніх років масштаби інноваційної діяльності також були незначними. За даними державного комітету статистики лише 14,2 % – 16,1 % від загальної кількості підприємств здійснювали інноваційну діяльність в 2007 – 2014 рр. В економічно та технологічно розвинутих країнах світу кількість інноваційно-активних підприємств становить від 40% до 80% від їх загальної кількості. Для країн Євросоюзу середнє значення інноваційної активності підприємств сягає 40 – 45% від їх загальної кількості. Через низьку інноваційну активність промислових підприємств спостерігається і малий обсяг випуску інноваційної продукції у загальному обсягу випуску промислових товарів, який, починаючи з 2010 року, знизився більше, ніж у півтора рази – з 3,16 % до 1,84 %. Для порівняння, в Євросоюзі – у середньому цей показник становить 45 % [69; 113].

Науковці доводять інституційну неефективність існуючих підходів до регулювання процесів у інноваційно-інвестиційній сфері національної економіки [69]. Вони відзначають, що відсутність прогресу в реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку є наслідком неузгодженості інноваційно-інвестиційних пріоритетів між основними гілками влади.

Зокрема, спільними цілями Верховної Ради України та Кабінету Міністрів є розвиток та модернізація енергетичного сектору, а також розвиток сільського господарства. Іншими пріоритетними напрямками, визначеними Урядом як інноваційні, є ті сфери, які забезпечують сталий розвиток суспільства, але не можуть здійснити інноваційний прорив. При цьому пріоритетні напрями інноваційної діяльності запропоновані Верховною Радою України більше сконцентровані на науково-технологічний розвиток, серед яких зокрема розвиток машинобудування, нанотехнологій, розвиток біотехнологій та телекомунікаційного сектору [69].

На нашу думку, сучасний зразок регулювання процесів зі створення інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності України не враховує очевидність того факту, що можливості модернізації у виробництві (покращуючі інновації) мають межу. Згідно з законом Х. Гроша, ефект від модернізації дорівнює квадрату витрат, пов'язаних з цим. Тобто, якщо для України розглядається саме перспективний (довгостроковий) варіант розвитку, то пріоритети мають віддаватись проривним технологіям, а модернізація в традиційних галузях національної економіки, більшість з яких віднесена до третього технологічного укладу, мають розглядатися як вимушені економічною нестабільністю короткострокові та середньострокові заходи держави.

2.2. Пріоритетні та стримуючі чинники формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку

У наш час для України актуальною стає розробка нової державної інноваційної політики, яка гармонійно поєднувалася б з процесами інноваційного розвитку ЄС. Така політика має бути науково-обґрунтованою, враховувати стан і тенденції інноваційного розвитку розвинених країн.

Основними завданнями державної інноваційної політики України є: забезпечення стабільного довгострокового розвитку; нарощування інноваційного потенціалу; формування економіки знань; ефективне використання матеріальних і фінансових ресурсів, спрямованих на створення наукоємних технологій; виготовлення наукомісткої, конкурентоспроможної продукції. Вони ж визначають напрями формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку країни.

Аналізуючи еволюцію механізмів державного регулювання інноваційних процесів, науковці [31, с. 3–4] виокремлюють три типи державної інноваційної політики:

1) державна інноваційна політика, що базується на розумінні інноваційного процесу як сукупності відокремлених стадій (використовуються переважно інструменти стимулюючого характеру, функції управління поділено між різними інститутами регулювання);

2) державна інноваційна політика, що передбачає розширену участь держави в інноваційному забезпеченні економічного розвитку, державне стимулювання партнерства між інноваційними установами та промисловістю, при глибокій інституціоналізації інноваційної діяльності;

3) державна інноваційна політика, яка націлена на формування зв'язків національної інноваційної системи з іншими складовими економічної системи держави, при прискореному розвитку міжнародного та трансграничного співробітництва.

Інноваційна політика держави має бути націлена на розвиток технологій (що передбачає розроблення державних інноваційних програм та інвестування державою у великі інноваційні проекти), ринково орієнтовану інноваційну політику (яка передбачає регулювання процесу розподілу ресурсів самим ринковим механізмом та обмеження ролі держави у цих процесах), соціально орієнтовану політику (яка передбачає залучення громадськості для прийняття рішень та регулювання наслідків НТП). Хоча в практиці різних країнах

існують випадки, коли перевага віддається тому чи іншому напрямку, який домінує в реалізованій державою інноваційній політиці.

Залежно від головного вектора руху вчені виділяють дві основні моделі інноваційної політики [31, с. 3]:

- 1) інноваційна політика, орієнтована на виконання науково-технічних програм і проектів загальнонаціонального значення (головною метою є сприяння розвитку галузей, що мають пріоритетне значення для країни);
- 2) орієнтована на поширення науково-технічних знань.

Досліджуючи роль держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, інноваційну політику України, необхідно, насамперед, оцінити діяльність людини (інноватора). Саме від результативності продуцентів новітніх знань залежать якісні зрушення в економіці будь-якої держави (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні показники інноваційної діяльності України за 2000 – 2014 рр.

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість працівників наукових організацій, тис. осіб.	188,0	170,6	141,1	134,7	129,9	123,2	109,6
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, тис. осіб.	120,8	105,5	89,6	85,0	82,0	77,9	69,4
Спеціалісти з науковими ступеннями, тис. осіб	69,08	80,31	98,42	99,87	103,65	106,56	102,32
Виїзд спеціалістів з науковими ступеннями за межі України, осіб	125	45	27	44	51	27	49
Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості, млн. грн.	-	-	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6	7695,9
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.	-	-	1380	1620	1740	1680	1609
Впроваджено нових технологічних процесів, од.	1403	1808	2043	2510	2188	1576	1743
Освоєно виробництво інноваційної продукції, найменувань	15323	3152	2408	3238	3403	3138	3661

Джерело: складено на основі [113]

Доводиться констатувати, що національна політика державного регулювання у названій сфері не забезпечує необхідної підтримки науковців, інженерів, раціоналізаторів та інших інтелектуальних працівників. Це підтверджує аналіз даних у динаміці. Показники кількості працівників наукових організацій та кількості спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи з 2000 до 2014 р., мали спадну тенденцію. Найбільша кількість названих працівників була у 2000 р., а найменша - у 2014 р. При цьому показник кількості спеціалістів з науковими ступенями зростав із року в рік. Отже, при збільшенні фахівців, які здатні продукувати наукові знання, постійно зменшувалась фактична реалізація їх вмінь безпосередньо в рамках діяльності профільних організацій. Найбільша кількість спеціалістів з науковими ступенями, що виїхали за кордон спостерігалася у 2000 та 2012 рр.

За відсутності стимулюючої політики держави у сфері підтримання інновацій у реальному секторі економіки, невисокими впродовж останніх років залишались обсяги інноваційних витрат у промисловості (7695,9 млн. грн., 2014 р.), Цей показник у період з 2010 до 2014 рр. мав тенденцію до зниження, найбільше його значення спостерігалось у 2012 році, а найменші у 2010 та у 2014 рр. Зменшувалась також кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (1208 од., 2014 р.), впровадження нових технологічних процесів (1743 од., 2014 р.).

За видами наукових та науково-технічних робіт (1995 – 2014 рр.) особливих змін ані в динаміці, ані в структурі не відбулось. В останні три роки згідно з офіційною статистикою переважаючими серед наукових та науково-технічних робіт були науково-технічні розробки (48,78 % 2014 р.); фундаментальні та прикладні дослідження були майже рівнозначні (22,6 % та 17,4 % відповідно); решта припадала на науково-технічні послуги (табл. 2.8). Наведена інформація стосується тих робіт, які виконані за власні кошти організацій. Аналіз в динаміці (інформація держкомстату наводиться у фактичних цінах) створює уявлення про те, що обсяги таких робіт постійно

зростали. Проте, цей рух відбувався переважно внаслідок зростання ціни наукових та науково-технічних робіт, яка, в свою чергу, була зумовлена інфляційними процесами (додаток Ж). Формування власних коштів підприємств увесь час, починаючи з 90-х рр., стримувалось через недосконалість економічної політики держави. Можливості накопичення коштів та спрямування частини прибутку на науково-технічну модернізацію (не кажучи вже про створення проривних технологій) були критично обмеженими.

Таблиця 2.8

Структура наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій України за 1995 – 2014 рр.

Роки	Всього, млн. грн.	Фундаментальні дослідження, %	Прикладні дослідження, %	Науково- технічні розробки, %	Науково- технічні послуги, %
1995	709,3	11,52	29,56	55,48	3,44
2000	1978,4	13,48	22,07	55,92	8,53
2005	4818,6	18,72	14,71	49,95	16,62
2006	5354,6	21,31	15,72	51,20	11,77
2007	6700,7	22,45	16,90	49,29	11,36
2008	8538,9	22,57	18,10	47,88	11,45
2009	8653,7	22,15	16,32	48,72	12,82
2010	9867,1	22,18	16,39	51,05	10,38
2011	10349,9	21,31	18,04	48,17	12,48
2012	11252,7	23,30	18,29	47,72	10,69
2013	11781,1	22,88	17,72	49,00	10,40
2014	10950,7	22,60	17,44	48,78	11,18

Джерело: розраховано нами на основі [113]

За такої ситуації закономірним є постійне зменшення суб'єктів господарської діяльності, які розробляли та впроваджували інновації. Нами проаналізовано в обласному розрізі динаміку промислових підприємств України, що здійснювали інноваційну діяльність та впроваджували інноваційну продукцію за період з 2004 по 2013 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка промислових підприємств України, що здійснювали інноваційну діяльність та впроваджували інноваційну продукцію в регіональному розрізі у 2004 – 2013 рр.

Області	Абсолютне відхилення, одиниць							
	2005/ 2004	2006/ 2005	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009	2011/ 2010	2013/ 2012	2014/ 2013
АР Крим	10	-24	7	-9	6	9	-4	-
Вінницька	-63	-13	-25	-11	6	2	-5	-9
Волинська	-47	-2	-12	-3	5	0	-6	7
Дніпропетровська	4	-10	-7	-3	5	-2	6	25
Донецька	11	-19	1	-3	6	-1	-6	-40
Житомирська	2	2	4	-4	5	6	3	-9
Закарпатська	10	-7	3	5	-9	-5	-3	1
Запорізька	4	-2	-7	-5	-9	94	0	-7
Івано-Франківська	4	-4	0	2	-12	14	-2	12
Київська	17	-13	10	-16	-7	7	24	-2
Кіровоградська	4	-33	0	-7	5	4	0	3
Луганська	-4	-7	-8	-5	5	9	-3	-45
Львівська	-34	-4	-26	5	-4	-2	15	13
Миколаївська	-17	0	29	8	8	21	-33	-14
Одеська	2	7	3	9	4	17	-14	-2
Полтавська	9	5	-17	5	-7	-14	4	0
Рівненська	1	-14	7	0	-2	4	3	6
Сумська	-14	-4	16	11	1	-2	-9	14
Тернопільська	-9	-3	7	3	-6	7	-14	0
Харківська	17	-1	-32	25	26	-15	14	9
Херсонська	-8	4	-3	2	11	19	-5	6
Хмельницька	2	-3	-9	7	37	19	-20	-20
Черкаська	16	-3	10	0	11	6	-3	-10
Чернівецька	-4	-3	-2	6	-6	9	-7	4
Чернігівська	-15	-9	1	8	-10	2	2	-13
м. Київ	48	-11	-25	-19	-17	6	12	26
м. Севастополь	-4	3	-2	5	-1	3	-2	-

Джерело: складено на основі [113; 131, с. 59]

З 2004 по 2014 р. жодна з областей України не продемонструвала чітко визначеної позитивної динаміки промислових підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність. Для всіх підприємств і у всіх регіонах України була

властива мінливість цього процесу. Станом на 2014 р. істотно зменшилась кількість інноваційно активних підприємств у Донецькій та Луганській областях. Проте, одночасно, активізувалась інноваційна діяльність на підприємствах м. Києва та Дніпропетровської області.

Виходячи з територіальної, галузевої та структурної неоднорідності науково-технічного потенціалу України, фахівці розглядають можливість використання різних моделей інноваційного розвитку, а саме:

1) «активної дифузії інновацій», яка характеризується взаємодією уряду з науковими установами, ВНЗ, підприємствами й організаціями;

2) «державної підтримки інноваційних форм», що орієнтована на державну підтримку будь-яких національних інноваційних структур у виході з наукоємною продукцією на світовий ринок;

3) «локального інноваційного середовища», що характеризується концентрацією на певній території наукового, освітнього, виробничого, фінансового потенціалів, об'єднаних єдиним процесом технологічного розвитку;

4) «міжгалузевих наукових технічних комплексів», яка може стати інноваційною системою за умови генерації всіх характерних для моделі «локальне інноваційне середовище» факторів;

5) модель СНД, що заснована на науково-технічному співробітництві між державами, підприємствами та організаціями країн СНД за спільними програмами, що передбачають взаємовигідний обмін науково-технічною інформацією тощо;

6) «світового співробітництва», що орієнтована на активну участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві і широкому обміні науковими результатами і новими технологіями [31, с.5].

При виборі моделі інноваційного розвитку національної економіки необхідним є принципове з'ясування чинників, які впливають на інноваційно-інвестиційний потенціал. Мова йде про групування чинників за ознаками сприятливості та несприятливості їх дії (рис. 2.3).

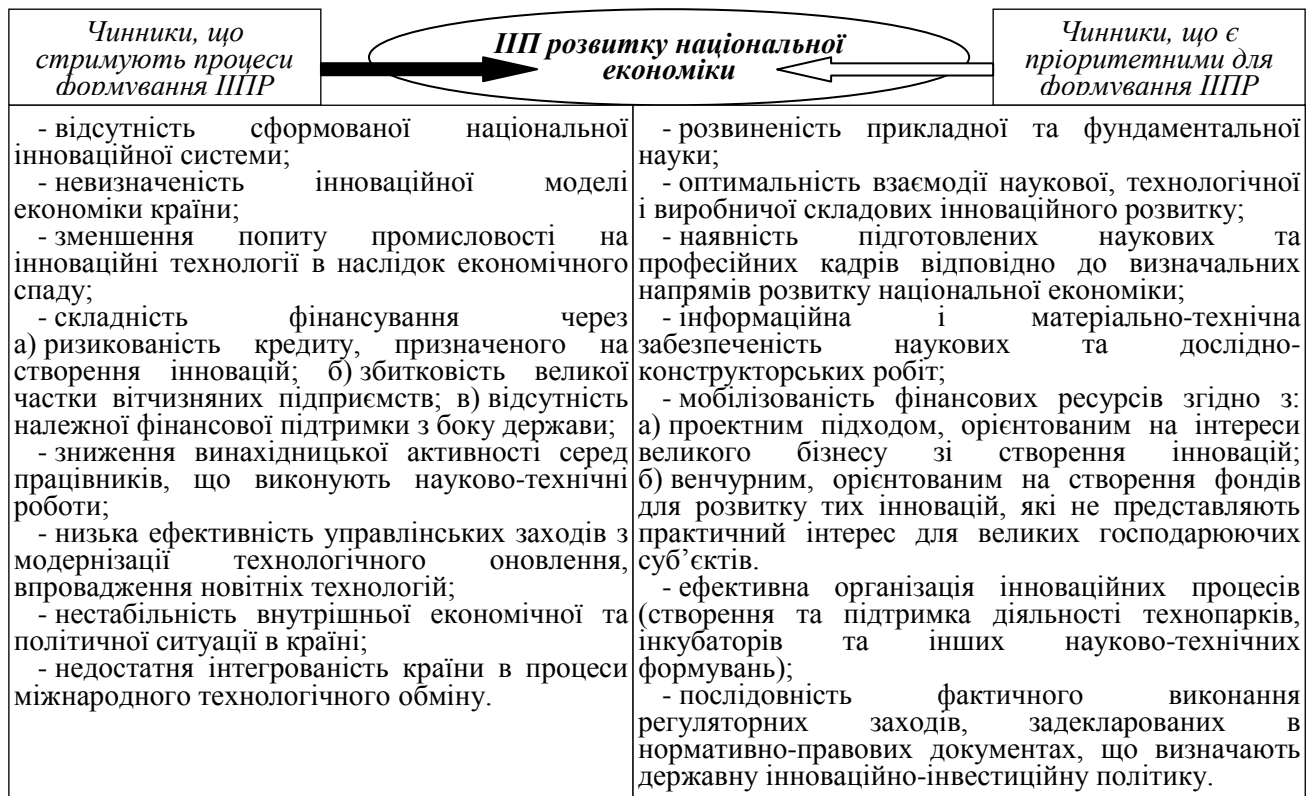

Рис. 2.3. Чинники формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки (пріоритетні та стримуючі)

Джерело: розроблено нами

Основними чинниками, що стримують процеси формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку України є [5]:

- відсутність інноваційної моделі економіки, зниження попиту промисловості на інноваційні продукти;
- обмеженість фінансування (власні кошти підприємств, запозичені кошти, державне фінансування, банківське кредитування)
- низькокваліфікований персонал;
- неспроможність керівників різного рівня оцінити нові технології;
- нестабільність економічної ситуації, що спричинена нестабільною політичною та економічною ситуацією в країні;
- складність пошуку партнерів по співпраці;
- зруйновані зв'язки підприємств з науково-дослідними інститутами;
- недостатність інформації про нові технології.

Пріоритетними напрямками для побудови інноваційної моделі розвитку національної економіки на основі інноваційно-інвестиційного потенціалу мають стати [38]:

1) у сфері наукового розвитку:

- фундаментальна наука, насамперед розробки вітчизняних наукових колективів, що мають світове визнання;

- прикладні дослідження й технології, в яких Україна має значний науковий, технологічний та виробничий потенціал і які здатні забезпечити вихід вітчизняної продукції на світовий ринок;

- вища освіта, підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку;

- розвиток наукових засад розбудови соціально зорієнтованої ринкової економіки;

- наукове забезпечення вирішення проблем здоров'я людини та екологічної безпеки;

- система інформаційного та матеріально-технічного забезпечення наукової діяльності;

2) у сфері технологічного розвитку:

- дослідження й створення умов для високопродуктивної праці та сучасного побуту людини;

- розроблення засобів збереження й захисту здоров'я людини, забезпечення населення медичною технікою, лікарськими препаратами, засобами профілактики та лікування;

- розроблення ресурсо- та енергозберігаючих технологій;

- розроблення сучасних технологій і техніки для електроенергетики, переробних галузей виробництва, насамперед агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловості;

3) у сфері виробництва:

- формування наукомістких виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо);

- створення конкурентоспроможних переробних виробництв;
- технологічне й технічне оновлення базових галузей економіки;
- впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів, реалізація яких може забезпечити якнайшвидшу віддачу і започаткувати прогресивні зміни у структурі виробництва й тенденціях його розвитку.

Нові тенденції, які відбуваються у світі і безпосередньо проявляють себе у сфері інновацій, є предметом активних досліджень науковців [85; 4; 115]. Дослідження, проведене І. В. Одотюком дозволяє виокремити два види прогнозних трендів. Перший з них пов'язаний з виявленням тенденцій розвитку глобального ринку наукових розробок та інновацій; інший – з виявленням новітніх напрямів руху процесів створення та поширення нових технологій. Це дозволило визначити місце України в системі глобальних змін названого світового ринку та в глобальних процесах продукування і комерціалізації інновацій. Зіставлення світових і вітчизняних трендів науково-технологічного розвитку свідчить не на користь останніх (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Прогнозні тренди розвитку глобального ринку інновацій і сучасні
тенденції розвитку сфери науки та інновацій в Україні

Прогнозні тренди розвитку глобального ринку наукових розробок та інновацій (на наступний 10-річний період)	Прогнозні тренди глобального розвитку нових технологій
1. Подальше зростання сукупного обсягу фінансових асигнувань у сферу науки та інноваційної діяльності	1. Сегментація глобальних ринків нано-, біо- та інформаційно-комунікаційних технологій у напрямі інтенсивнішого розвитку нових технологічних ніш на зразок фармакогенетики, наноелектроніки, біоінформатики
2. Збільшення масштабу ринкової комерціалізації втілених і невтілених складників прогресивного світового науково-технологічного доробку	
3. Підвищення рівня інтернаціоналізації НДДКР	2. Екологізація домінантних методів продукування енергетичного ресурсу
4. Географічна міграція висококваліфікованих кадрів	3. Стимулювання пошукових досліджень у сфері природничих і технічних наук: математики, біології, інформатики, механіки, фізики, хімії, електроніки і приладобудування, телекомунікації
5. Конвергенція технологічних напрямів наукових досліджень	
6. Розвиток напрямів наукових досліджень і розробок у галузі безпеки життєдіяльності людини (екологічної, продовольчої, медичної)	4. Розширення сфер застосування й досягнення масштабу серійного використання результатів науково-прикладних досліджень у галузі нано- та біотехнологій

Продовження табл. 2.10

7. Розширене відтворення кадрового наукового потенціалу, що стане економічним приводом для поглиблення поляризації світу за ознакою знанневого формату використовуваної країнами моделі розвитку національної економічної системи	5. Посилення природоохоронного складника в структурі технологічних пріоритетів цивілізаційного розвитку світу на наступні 10 років
Сучасні тенденції розвитку науки та інновацій в Україні	
1. Незацікавленість резидентів економічно розвинених країн в інвестуванні українських виробництв високотехнологічної сфери (частка вітчизняного hi-tech-сектору в структурі прямих іноземних інвестицій найбільших національних інвесторів не досягає 3%)	
2. Низький рівень попиту на високотехнологічну продукцію і науково-інноваційні розробки з боку держави	
3. Законодавча неврегульованість питання розподілу прав інтелектуальної власності на результати наукових досліджень за участю державного та приватного секторів, низька ефективність вітчизняної системи комерціалізації розробок нових технологій	
4. Розбалансованість, розпорошеність функцій державного управління сферою інноваційного розвитку між центральними органами виконавчої влади	
5. Зорієнтованість інноваційної політики держави не на організацію серійного виробництва високотехнологічної продукції, а переважно на реалізацію невпроваджених технологій	
6. Старіння наукових кадрів, еміграція спеціалістів найвищої кваліфікації, зменшення інтелектуального потенціалу	

Джерело: [79, с. 35]

Пошук прикладів ефективної інноваційної політики, яка була реалізована країнами в умовах несприятливих політичних та економічних ситуацій, привів до необхідності дослідження прикладів Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї. Це невеликі країни, які всього за декілька десятиліть успішно трансформували всю свою економіку і вже у кінці XX ст. перетворилися в азійських економічних лідерів.

Як відмічають численні дослідники, загальний економічний розвиток цих країн від стану війни та глибокої соціально-економічної кризи до періоду стійкого економічного розвитку пройшов декілька етапів. Початкові етапи виходу з кризи характеризувалися високою залежністю від трансферу технологій зі сторони зарубіжних мультинаціональних компаній, а на етапі виходу з кризи розробники національної технологічної стратегії основну увагу приділяли стимулюванню швидкого росту місцевих підтримуючих галузей. Роль іноземних технологій в інноваційно-інвестиційній модернізації економіки відзначають, зокрема, О. Саліхова та Г. Бак [103]. Зважаючи на вищезазначене, на нашу думку, для України, яка нині знаходиться у стані глибокої політичної та економічної кризи, досвід саме цих країн доцільно взяти за основу.

Модель інноваційного розвитку України, побудована нами, враховуючи досвід Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї, передбачає два етапи. Перший з них характеризує зміни в інноваційному розвитку країни, що відбулись під впливом державного регулювання і відповідає терміну виходу країни з економічної та політичної кризи; другий – відповідає терміну економічного зростання та стійкого розвитку суспільства (рис. 2.4).

У сучасних умовах в Україні існує нагальна необхідність збереження інноваційного потенціалу та забезпечення в подальшому його розвитку. Науковці рекомендують такі заходи активізації інноваційної діяльності на рівні підприємств: 1) підвищення рівня зацікавленості держави в інноваційному розвитку підприємств через збільшення обсягів фінансування їхньої інноваційної діяльності; 2) забезпечення відповідності результатів інноваційної діяльності та потреб економіки на конкретному часовому етапі; 3) розвиток інноваційної інфраструктури; 4) розроблення та впровадження інструментів державної підтримки інноваційної діяльності; 5) удосконалення на державному рівні нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності з метою її стимулювання [55, с. 288;]. Особлива увага приділяється заходам з державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств [61; 91; 57; 24], а також зазначається специфіка таких заходів за іншими сферами та галузями [46; 21; 83; 40].

В цілому погоджуючись з вищезазначеним, вважаємо за доцільне уточнити сутність четвертого пункту. До фінансових інструментів державної підтримки інноваційної діяльності належить пряма фінансова підтримка (безпосереднє фінансування наукоємних виробництв, утворення нових галузей, науково-дослідницьких програм, державні виплати науковим центрам та науковцям, надання безвідсоткових чи пільгових позик, компенсація банківського процента) та непряма, тобто фіскальні пільги для інноваторів (зниження ставок податку на прибуток підприємств, пільгова амортизація для фірм, визначених як інноваційні, звільнення від деяких відрахувань до бюджету тощо).

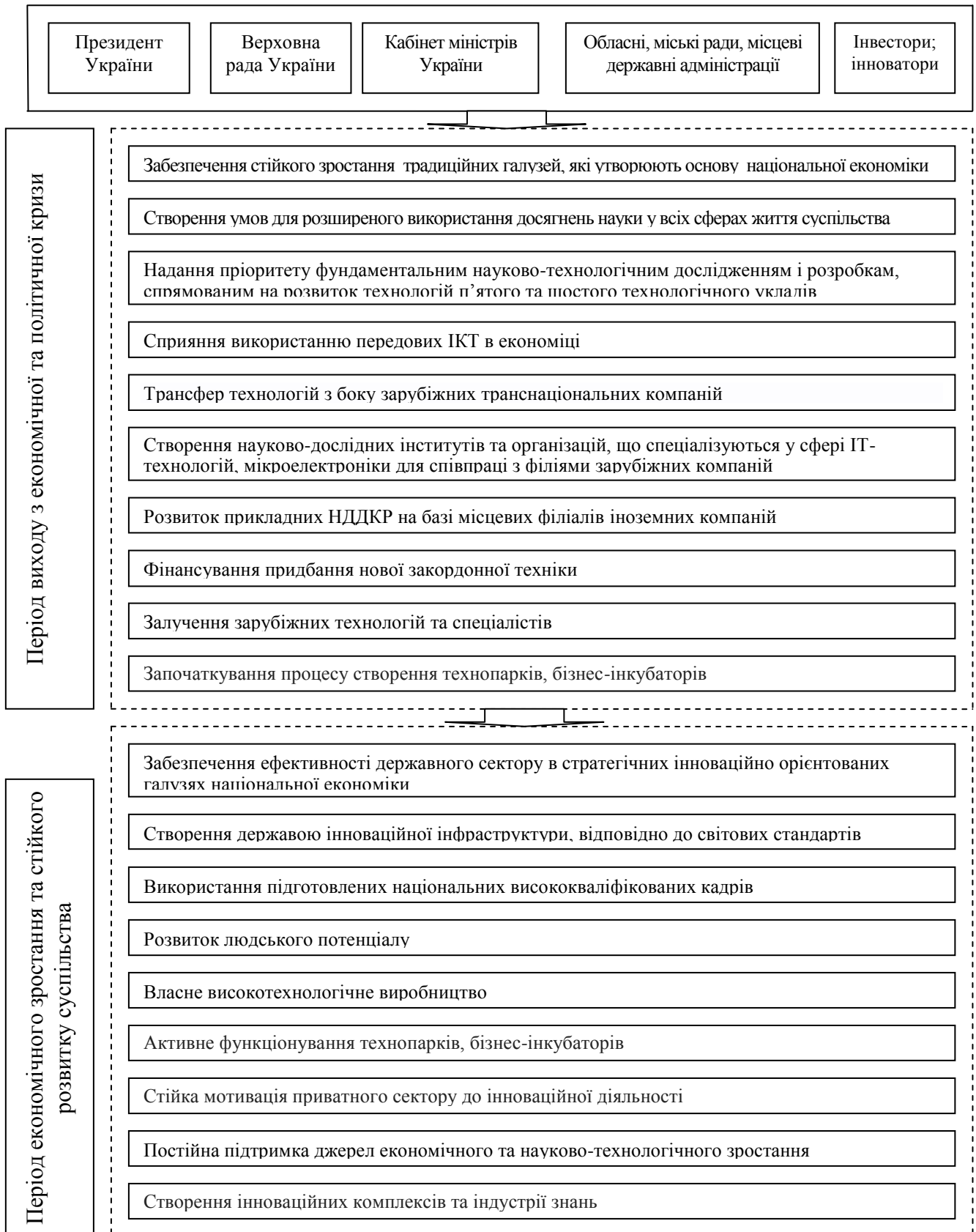

Рис. 2.4. Модель поетапного інноваційного розвитку України на основі досвіду Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї

Джерело: розроблено нами

Отже, основними завданнями, що сприятимуть інноваційному розвитку держави, на основі формування інноваційно-інвестиційного потенціалу є:

- удосконалення системи державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності.
- структурна трансформація економіки відповідно до вимог інноваційної моделі розвитку;
- розроблення гнучкої інфраструктури інноваційної діяльності;
- підготовка висококваліфікованих кадрів для високотехнологічних галузей;
- широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- активізація інноваційної культури суспільства.

До теперішнього часу в Україні не відповідають завданням розвитку національної інноваційної системи умови правової охорони інтелектуальної власності, неналежним чином ведеться облік об'єктів права інтелектуальної власності та нематеріальних активів. Це є причиною низької патентної активності науково-промислового комплексу і того, що частка інтелектуальної власності та нематеріальних активів в основних фондах за бухгалтерськими документами вкрай низька. Нині в Україні немає чіткої системи у формуванні, розгляді й затвердженні в органах державної влади та управління програм державного рівня. При розробленні та виконанні програм не витримуються типові стадії і процедури, основні принципи програмно-цільового управління: цільова спрямованість, комплексність, альтернативність та керованість програм. Проекти більшості програм соціально-економічного спрямування формуються на безальтернативних засадах, без проведення конкурсів та державної експертизи [166].

Найважливішими напрямками формування й розвитку національного ринку інноваційних продуктів є [166]:

- сприяння регіоналізації інноваційної політики, що, у свою чергу, сприятиме трансферу технологій та інноваційних продуктів, формуванню

регіональних інноваційних стратегій, створенню технопарків, бізнес-інкубаторів, а також інноваційних структур іншого типу;

- створення умов формування науково-промислових кластерів (галузевих, територіальних та добровільних об'єднань підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими / освітніми установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону);

- сприяння поетапному створенню національної мережі комерціалізації інноваційних продуктів і трансферу технологій. Мережа має охоплювати спочатку 2 – 3, а згодом 5 – 7 регіональних Центрів комерціалізації та трансферу технологій та інноваційних продуктів у Києві, Харкові, Дніпропетровську, Львові, Одесі. Створюючи названу мережу в національній економіці, необхідно якнайширше використовувати закордонний досвід;

- організація виявлення і добору найактуальніших винаходів українських авторів для їхньої подальшої комерціалізації та введення в господарський обіг. Створення з цією метою баз даних, які відкривають потенційні можливості для використання винаходів;

- розроблення програми науково-технологічного партнерства між державними організаціями, академічним, галузевим і вузівським секторами науки та промисловості на основі державного контракту або іншої угоди на роботи за усіма етапами інноваційного циклу. Такі програми закладуть підґрунтя для формування нової системи партнерської взаємодії держави і приватного сектору в розробленні та використанні нових технологій;

- сприяння розвитку інституту посередництва та підготовці технологічних менеджерів для наукомісткого сектору економіки.

Для структурної трансформації економіки відповідно до вимог інноваційної моделі необхідно, насамперед, створити нову структуру державного замовлення, щоб високотехнологічна інноваційна продукція

посіла в ньому чільне місце, а також доцільно запровадити окреме державне замовлення на інноваційну продукцію (додаток 3) [166].

Отже, визначення чинників, які стримують формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України та врахування наявного науково-технічного, кадрового та загальноекономічного потенціалу, дозволило зробити висновок про придатність використання в межах національної господарської системи досвіду азіатських країн, економіка яких швидко зростає (Сінгапур, Гонконг, Малайзія, Південна Корея). «Азіатська парадигма» виходу країн зі станів воєнної та політичної кризи, подолання економічного занепаду і залежності від розвинутих країн та їх ТНК, а також вирішення соціальних проблем є корисною для України. Можливість подолання названих загроз на основі інноваційної політики держави пояснюється сучасними умовами функціонування вітчизняної макросистеми, які є подібними до умов вищеназваних країн. Разом з цим необхідно зазначити, що важливою складовою інноваційної політики у всіх досліджуваних країнах були чітко визначені інвестиційні заходи держави, специфіковані за джерелами, напрямками реалізації, конкретною адресністю, а також за часом. З огляду на сучасний стан, в якому перебуває Україна, цей аспект міжнародної інноваційно-інвестиційної практики потребує більш детального розгляду.

2.3. Фінансування інноваційного розвитку України як складова політики держави у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку

Інноваційна діяльність пов'язана з високим ризиком, обумовленим процесами створення більш високих технологічних укладів, що вимагає фінансових ресурсів. Зважаючи на це, для України нині актуальним є

питання ефективної фінансової підтримки інноваційної діяльності на всіх рівнях національної економіки. Вивчення статистичних даних щодо залучення інвестиційних ресурсів в інноваційну діяльність національної економіки надає можливість проаналізувати стан та динаміку розвитку цих процесів (додаток К).

Найбільш сприятливими для розвитку інновацій в Україні, з погляду на обсяг коштів, які для цього використовувались, були 2007, 2008, 2011 та 2012 рр. У період з 2000 по 2014 рр. найбільше коштів виділялось за рахунок власних нагромаджень підприємств; найменше – з державного бюджету. Доречно уточнити, що мова йде про оцінку ситуації у сфері інноваційної діяльності первинних суб'єктів господарювання (див. табл. 2.6). Одночасно слід зазначити, що у фінансуванні науково-технічної діяльності, як зазначалось раніше, переважали кошти держави (див. табл. 2.5).

Більш розширено ситуацію розкриває наступний аналіз за регіонами. За показниками інноваційних витрат та витрат на науково-технічні розробки, здійснених на цьому рівні протягом досить довгого періоду (2000 – 2014 рр.), вирізнялись Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Київська області та м. Київ як найбільші вкладники капіталу. У найменших обсягах фінансувалась інноваційна діяльність підприємств та науково-технічні роботи в Житомирській, Закарпатській, Рівненській, Тернопільській, Черкаській, Чернівецькій, Волинській та Хмельницькій областях (додаток Л, додаток М).

На розвиток процесу інвестування в інновації та НДДКР за областями впливає, перш за все, загальний економічний розвиток регіонів, а також інвестиційні можливості держави та ступінь залучення інвестицій з-за кордону. Якщо оцінювати фактори, які визначають процес інвестування в інновації по Україні в цілому, то слід відзначити таку ж залежність, тобто значний вплив має досягнутий соціально-економічний стан держави (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

SWOT-аналіз інвестицій в економіку України

Сильні сторони	Можливості
Трудові ресурси, сировинні ресурси, широка промислова база, територіальне положення України, як сполучної ланки між європейськими країнами та країнами СНД, значний науковий потенціал, орієнтація на якість продукції, виготовленої в середині країни	Світова економічна інтеграція, проведення ефективних приватизаційних програм, проведення державно-адміністративної реформи, продовження регуляторної реформи та лібералізації підприємницької діяльності, удосконалення порядку переміщення товарів і капіталів через кордон, можливості розширення регіональних екологічних програм
Слабкі сторони	Загрози
Незавершеність процесу реформ, недосконалість та протиріччя законодавчої бази, недосконале корпоративне управління і захист прав акціонерів, незріле конкурентне середовище, відсутність прозорості в банківській системі, недостатній розвиток небанківських фінансових установ, відсутність чіткого і сталого механізму імплементації спрощеного порядку застосування процедур митного оформлення, відсутність чітких правил, згідно з якими інвестор може безперешкодно репатріювати доходи від інвестицій та здійснити відчуження об'єкта інвестування як в Україні, так і за її межами, недосконалість порядку реєстрації об'єктів прав інтелектуальної власності, недостатній рівень гармонізації національних стандартів з європейськими та міжнародними, великі екологічні проблеми (пов'язані з наслідками аварії на Чорнобильській АС та воєнними діями), велика корупційна складова економіки	Нестійка макроекономічна та політична ситуація в країні, корумпованість судової системи та інших гілок виконавчої влади, нерозроблений порядок відшкодування боргу іноземному інвестору, складна процедура придбання цінних паперів або акцій у нерезидентів

Джерело: [133, с. 390]

Для української економіки суттєвою проблемою є значна кількість незавершених досліджень і розробок, розпочатих у минулі роки і не закінчених через економічні проблеми макроекономічного розвитку. Серед них є ті, яким притаманна гарантована ефективність подальшого промислового використання. Тому інноваційне фінансування незавершених досліджень та розроблень з метою доведення їх до готовності та

впровадження слід розглядати як важливий резерв технологічного і економічного прогресу [26, с. 92].

Держава відіграє важливу роль в організації фінансування інноваційного розвитку. Інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні визначається і регулюється такими нормативно-правовими актами: Законами України «Про інноваційну діяльність» (від 4.07.2002 № 40 - IV), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (від 13.12.1991 № 1977 – XII), «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» (від 8.09.2011 № 3715 – VI), «Про фінансовий лізинг» (від 16.12.1997 № 723/97 – ВР), «Про цінні папери та фондовий ринок» (від 23.02.2006 № 3480 – IV), нормами Господарського, Цивільного, Митного, Податкового Кодексів України.

Відзначаючи інституційні основи регулювання інноваційної та науково-технічної діяльності в Україні, зауважимо найголовніше. У ст. 33 ст. Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» зазначається, що держава застосовує фінансово-кредитні та податкові важелі для створення економічно сприятливих умов для ефективного здійснення наукової і науково-технічної діяльності. Згідно зі ст. 18 Закону України «Про інноваційну діяльність», джерелами фінансування інноваційної діяльності є: кошти Державного бюджету України і кошти місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України.

Основними джерелами фінансування економічного зростання в умовах формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку та реалізації відповідної сучасної інноваційно-інвестиційної політики в Україні є: державне фінансування (кошти держбюджету); цільові кошти з бюджетів інших рівнів державного управління; кредитування (державне та комерційне); кошти позабюджетних фондів; власні кошти підприємства;

кошти, залучені з інших джерел; іноземні інвестиції у різних формах; новітні форми фінансування (франчайзинг, факторинг, форфейтинг, лізинг).

Наразі в Україні відроджується соціальне підприємництво – більш точно, започатковується його практика у тому вигляді, в якому вона поширена у світі. Соціальні підприємства – це неприбуткові організації, які працюють, розробляючи та розповсюджуючи нові підходи для вирішення соціальних проблем, використовуючи як традиційні бізнес-практики, так і інновації, утворюючи нові форми бізнесу, або адаптуючи звичні бізнес-підходи до вирішення соціальних задач. У світовій практиці діяльність таких підприємств з боку держави заохочується довгостроковими безвідсотковими кредитами, наданням грантів, звільненням від податків тощо.

На нашу думку, доцільним є використання та поширення принципів функціонування таких організацій на найбільш пріоритетні напрями розвитку економіки України. Зокрема виправданими є застосування заходів державної підтримки для інноваційно активних підприємств. Практика волонтерського руху в період подій на сході України показала, що соціальне підприємництво здатне оперативно реагувати на всі соціальні проблеми та виклики, пов'язані з воєнною, політичною та економічною ситуацією. Засноване на принципах новаторства, соціальне підприємництво продемонструвало високу результативність фактично за всіма напрямками своєї діяльності. У наш час діяльність соціальних підприємств є різноманітною: застосування новітніх технологій переробки сировини та виготовлення харчових продуктів й напівфабрикатів подовженого строку зберігання зі збалансованими калорійним та вітамінним складом; пошиття військової форми, виготовлення камуфляжу за моделями, які адаптовані до умов специфічної «гібридної» війни краще існуючих зразків; модифікації та переобладнання військової техніки тощо.

Соціальне підприємництво у наш час здебільшого пов'язують з доброчинністю. Проте ми, обґрунтовуючи доцільність державної підтримки цього руху в Україні, ведемо мову про таку модель соціального

підприємництва, яка поєднує соціальні та підприємницькі ініціативи (передусім щодо створення інновацій). Така форма соціального підприємництва тяжіє до гібридного виду, який поєднує елементи ведення господарської справи: а) некомерційних організацій (благочинний підхід) і б) комерційних (суто підприємницький – *enterprise approach*). У такій ситуації доцільним є поширення інформації про зацікавленість уряду у розвитку соціального підприємництва в Україні для того, щоб відповідний інтерес також виник в інвесторів.

Досвід соціального підприємництва показує, що вирішення соціальних проблем на його основі досить часто виявляється більш ефективним, ніж використання механізмів держави або суто некомерційних організацій [64]. Проте в Україні розвитку соціального підприємництва в мирні часи урядом не надавалось належної уваги. За висновками експертів [45] більшість проаналізованих соціальних проектів належали до «розпорошених», фрагментарних, майже випадкових ініціатив, які у довгостроковій перспективі не оцінювались як вигідні ані для бізнесу, ані для сталого розвитку суспільства.

Зважаючи на надскладні для української економіки та суспільства часи, зазначена фрагментарність має змінитись стратегічністю та системністю у діях держави, бізнесу та суспільства. Передусім необхідне створення сприятливого для соціального підприємництва інституційного поля. Необхідні нові (відповідно до специфіки поточної ситуації в Україні) погляди на законодавство. Законодавство, по-перше, має регламентувати узгоджену дію учасників «тріади» (держави, бізнесу та суспільства) та, по-друге, забезпечувати ефективний механізм реалізації названого партнерства (зокрема, умови кредитування, оподаткування тощо). В такому випадку створюються необхідні умови для вирішення соціальних проблем, спричинених війною, вимушеною внутрішньою міграцією населення тощо, а також наслідків соціальної деформації внаслідок «провалів» ринку. За реалізації принципів соціального підприємництва в соціумі буде забезпечена

стабільність, в економіці – розвиток (у тому числі та насамперед на основі інновацій), а приватний капітал, спрямований в інтересах суспільства, отримає прибуток. Підтримка соціальних проектів (у самому широкому розумінні цього терміну – як зміна світогляду) здатна забезпечити і економічний прогрес в українському суспільстві, і політичну стабільність всередині країни (внутрішньо та зовнішньо зумовлену), і всебічний розвиток соціуму (духовне, інтелектуальне і культурне піднесення).

Новою та ефективною формою, як одним із напрямів формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку фінансування інновацій, нині стає форфейтинг. Його доцільно використовувати при здійсненні науково-технічних і технологічних проектів у рамках реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і технологічних інновацій при формуванні механізмів трансферу технологій. У випадку фінансування форфейтингом здійснюється кредитування експортера банком чи іншою фінансово-кредитною установою шляхом придбання боргових зобов'язань інвестора, які банк потім продає на вторинному ринку, повертаючи таким чином витрачені кошти. За такої форми кредитування інвестор позбавляється кредитних ризиків. Використання франчайзингу, як форми фінансування інноваційної діяльності сприяє тиражуванню наукомісткої продукції із залучення великого капіталу. Капітал (фінансові ресурси, нематеріальні активи), який залучається за допомогою франчайзингу, може набагато перевищити розмір капіталу порівняно з традиційним способом залучення коштів [87].

Важливим чинником створення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки може стати функціонування технологічних парків. Необхідно зазначити, що їх діяльність спрямована на розроблення та комерціалізацію вітчизняних технологій, тим самим створюючи не лише можливість впроваджувати наявні передові технології у виробництво, а й забезпечити основу для розвитку наукових досліджень та дослідно-конструкторських розробок на стратегічну перспективу.

Ще одним джерелом розроблення інновацій може стати діяльність венчурних компаній. Венчурні фірми – гнучкі та ефективні підприємства, що створені з метою апробації доробки та доведення до промислової реалізації ризиків інновацій. Найбільше розповсюдження отримали у наукоємних галузях економіки, де вони спеціалізуються на проведенні наукових досліджень та інжинірингових розроблень. Специфіка їх діяльності полягає в тому, що вони працюють на давальницьких умовах: компанія-замовник фінансує венчурній компанії дослідження в певному напрямку і набуває право власності на отримані результати дослідної роботи [150].

Розглядаючи організацію фінансування інноваційної діяльності в Україні, науковці виокремлюють діяльність таких основних суб'єктів: інвестиційні компанії і фонди; венчурні компанії і фонди; страхові компанії; лізингові компанії; факторингові компанії; банки й інші фінансово-кредитні установи.

Формування збалансованої моделі функціонування підприємницької бази обласного та державного рівнів здійснюється зазвичай із застосуванням наступних методів [82, с. 116 - 117]:

- ліквідація прямого безповоротного фінансування окремих суб'єктів підприємництва, оскільки саме ці процедури є найбільш обтяжливими для бюджетів, особливо під час кризових ситуацій в країні;

- запровадження дворівневої системи державного гарантування кредитів, до якої мають входити державна організація з кредитування та підтримки бізнесу (передусім, малого і середнього) і обласні асоціації кредитної гарантії, які діють на комерційній основі. Така система дозволяє розподілити ризик неповернення підприємницькими структурами кредитів до обласних та місцевих фондів підтримки підприємництва чи комерційних установ;

- започаткування процедури часткового звільнення від оподаткування комерційних установ, що спрямовують свої кошти у проекти фінансово-

кредитної підтримки підприємств малого та середнього бізнесу, діяльність яких спрямована на покращення соціально-економічного становища області;

- скасування паралельного існування на обласному рівні обласних і місцевих фондів підтримки, оскільки їх формування передбачено за рахунок однакових джерел, а їх фінансова підтримка здійснюється за загальними напрямками, передбаченими відповідними регіональними програмами. При цьому доцільним вважається формування лише обласних фондів підтримки підприємництва, функціонування яких буде відбуватися на основі державних обласних банків підтримки підприємництва;

- перегляд процедури надання фінансово-кредитної допомоги суб'єктам підприємництва державними установами та вдосконалення механізм контролю за ними.

Враховуючи особливості сучасного періоду розвитку національної економіки, науковці пропонують збалансовану модель функціонування підприємництва в системі фінансових ринків. Вона відображає організацію названої сфери української господарської системи на загальнодержавному та обласному рівнях (рис. 2.5) [82].

Особливістю названої моделі функціонування підприємництва в системі фінансових ринків на загальнодержавному та обласному рівнях в Україні є те, що вона об'єднала місцеві та обласні фонди підтримки підприємництва у державну організацію з підтримки та кредитування малого і середнього бізнесу (Державний регіональний банк підтримки підприємництва), оскільки діяльність цих установ здійснюється за загальними, майже ідентичними обласними програмами підтримки підприємництва. В результаті об'єднання та оптимізації роботи названих установ, збільшиться не тільки ефективність системи підтримки малого та середнього підприємництва в областях, а і зменшаться витрати на утримання адміністративного персоналу цих фондів, удосконалиться моніторинг наданих кредитів та покращиться якість фінансового обслуговування підприємництва [82, с. 118].

Рис. 2.5. Збалансована організаційна модель функціонування підприємництва в системі фінансових ринків на загальнодержавному та обласному рівнях

Примітка. Фінансування підприємств розглядається авторами виключно як позикове залучення коштів

Джерело: [82, с. 117]

Для збільшення ефективності функціонування підприємництва в системі фінансових ринків на загальнодержавному та обласному рівнях в Україні фінансова підтримка має здійснюватися на основі селективної (вибіркової) структурної і фінансової політики. Перевага має надаватися господарюючим суб'єктам, які працюють у пріоритетних напрямках національної економіки, зайняті випуском експортної або імпортозаміщуючої продукції; утворення агропромисловості нового типу;

розвитку інноваційних підприємств та підприємств, які створюють нові робочі місця. Для економічного механізму формування збалансованої моделі функціонування підприємництва в системі фінансових ринків на загальнодержавному та обласному рівнях в Україні державна підтримка підприємництва має спрямовуватися на реалізацію визначених загальнодержавних і обласних пріоритетів, створення сприятливого економічного середовища для підприємницької діяльності [82, с. 118].

Серед найбільш поширених у світовій практиці напрямів державного управління інноваційною діяльністю, які безпосередньо стосуються потенціалу економічного розвитку країни, необхідно виокремити податкове стимулювання. За формою впливу на інноваційну діяльність воно належить до непрямих методів державного управління, а його сутність полягає у відмові держави від частини податкових надходжень в обмін на зростання обсягу інноваційної продукції з урахуванням визначених державою пріоритетів. У свою чергу, зростання обсягів такої продукції призводить до збільшення суми податкових надходжень. За умови, коли останнє перевищує суму наданих податкових пільг, податкове стимулювання стає економічно вигідним, як для суб'єктів інноваційної діяльності, так і для держави. Узагальнення світового досвіду податкового стимулювання інноваційної діяльності дає змогу виділити такі види пільг: 1) списання витрат на проведення наукових та науково-технічних робіт, що зменшує базу для розрахунку податку; 2) інвестиційний податковий кредит; 3) зниження податкових ставок для суб'єктів інноваційної діяльності; 4) встановлення неоподаткованого мінімуму об'єкта оподаткування; 5) звільнення від сплати окремих податків для венчурних фірм; 6) вирахування з визначеної суми податку [75].

Фінансування (у тому числі фінансування інновацій) на рівні підприємств здійснюється за рахунок власних, позичкових та залучених коштів. Механізм мобілізації власних коштів передбачає: 1) реінвестування прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства; 2) інвестування за рахунок амортизаційних відрахувань.

Механізм мобілізації позикових коштів включає: 1) використання інвестиційних позик та кредитів; 2) венчурне фінансування; 3) інвестування за рахунок реалізації облігацій підприємств; 4) інвестиційний лізинг; 5) інвестиційний селенг.

Складові механізму мобілізації залучених коштів пов'язані з: 1) залученням коштів від емісії цінних паперів; 2) залучення коштів від розміщення цінних паперів на вторинному ринку; 3) розширення статутного фонду за рахунок додаткових внесків [87].

Важливу роль у формуванні потенціалу інноваційно орієнтованої економіки відіграє держава завдяки можливості спричинення через прямі бюджетні інвестиції вагомego впливу на інноваційний розвиток економіки. Державне фінансування дає змогу здійснювати фундаментальні дослідження, які часто бувають неприбутковими. Адміністративно-відомча форма державного фінансування інновацій передбачає пряме дотаційне виділення коштів, а програмно-цільова форма пов'язана із значною концентрацією фінансових ресурсів із подальшим їх використанням для фінансування науково-технічних програм [87].

У наш час ані серед науковців, ані серед практиків не піддається сумніву думка про те, що одним з найбільш дієвих інструментів активізації інноваційної діяльності підприємств є державна підтримка через пільгове оподаткування прибутку, що використовується на розроблення та впровадження нововведень. Враховуючи особливу роль, яку відіграють нині в економіці України соціальні підприємства, впроваджуючи інновації у багатьох сферах господарської діяльності (у виробництві, логістиці, практиці акумулювання коштів, в інформаційній сфері та ін.), ми вважаємо виправданим надання пільг зі сплати податку для таких (гібридних) господарюючих суб'єктів, статус соціальної діяльності яких визнаний державою. Це повинно отримати належне відображення в Законі «Про оподаткування прибутку підприємств». Обґрунтованим для соціальних підприємств, на нашу думку, є також надання інших пільг, якими

користуються підприємства, що активно розробляють і впроваджують інновації.

Важливу роль у фінансовому забезпеченні формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки відіграють кредити. Позитивними особливостями цього джерела фінансування інновацій є значний обсяг можливого залучення коштів та серйозний зовнішній контроль за ефективністю їх використання. Водночас кредитування пов'язане із складністю залучення та оформлення позик, необхідністю надання відповідних гарантій або застави майна, втратою частки прибутку від інноваційної діяльності у зв'язку з необхідністю сплати відсотків за кредит [87].

Держава забезпечує, передусім, базове фінансування. Воно надається з метою здійснення фундаментальних наукових досліджень; найважливіших для держави напрямів прикладних досліджень; розвитку інфраструктури наукової і науково-технічної діяльності; збереження наукових об'єктів, що становлять національне надбання; підготовку наукових кадрів. Програмно-цільове фінансування здійснюється для науково-технічних програм та окремих розроблень, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки; забезпечення проведення найважливіших науково-технічних розроблень (проектів), які виконуються за державним замовленням чи в межах міжнародної науково-технічної співпраці на конкурсній основі [54].

Суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка також шляхом [54]: повного безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів; часткового безвідсоткового кредитування інноваційних проектів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності; повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів; надання комерційним банкам, що

здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів, державних гарантій; майнового страхування реалізації інноваційних проектів.

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує необхідні функції у цій сфері. Серед них можна виділити напрями [54]:

1. Прямі фінансова підтримка інноваційних процесів:- безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв за рахунок коштів Державного бюджету, зокрема на державних підприємствах; ініціювання створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору; надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів; компенсація банківського процента цілком чи його частини, в разі спрямування позики на фінансування інвестицій у технологічні інноваційні зміни; державне замовлення на інноваційні продукти; дотації за рахунок Державного бюджету для визначення галузей, виробництв чи технологій;

2. Непряма фінансова підтримка – фіскальні пільги для інноваторів: зниження ставок податку на прибуток підприємств; податковий кредит інноваційним підприємствам; зменшення суми прибутку до оподаткування шляхом виключення з нього вартості досліджень чи освоєння нової технології; звільнення від сплати податку на прибуток, який отримано власниками майнових прав інноваційних та венчурних компаній (фондів); відстрочка сплати імпортного мита чи звільнення від його сплати в разі ввезення товарів для реалізації інноваційного проекту; пільгова амортизація для підприємств, визначених як інноваційні.

3. Інші інструменти підтримки інновацій (правові, інфраструктурні, економічні та політичні): введення системи сертифікації та стандартів, що заохочує споживання інноваційних товарів; удосконалення законодавства про авторське право, патентних відносин; розвиток та підтримка системи освіти в країні (закладів загальної освіти, університетів, спеціальної фахової підготовки, системи безперервного навчання і перекваліфікації робочої сили, курсів профільного тренінгу та менеджменту); тимчасовий дозвіл на

монополію виробника інноваційних товарів та впровадника інноваційних технологій, або навпаки обмеження монопольного становища, що зменшує витрати становлення нових виробників товарів чи послуг; створення державної інформаційної інфраструктури, розширення доступу до інформаційних мереж та банків даних, бібліотек; здійснення державного регулювання інтересів українських виробників інноваційної продукції на міжнародному рівні, застосування відповідного торговельного режиму та регулювання валютних курсів.

Загальну структуру моделі залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти узагальнено у вигляді схеми (рис. 2.6).

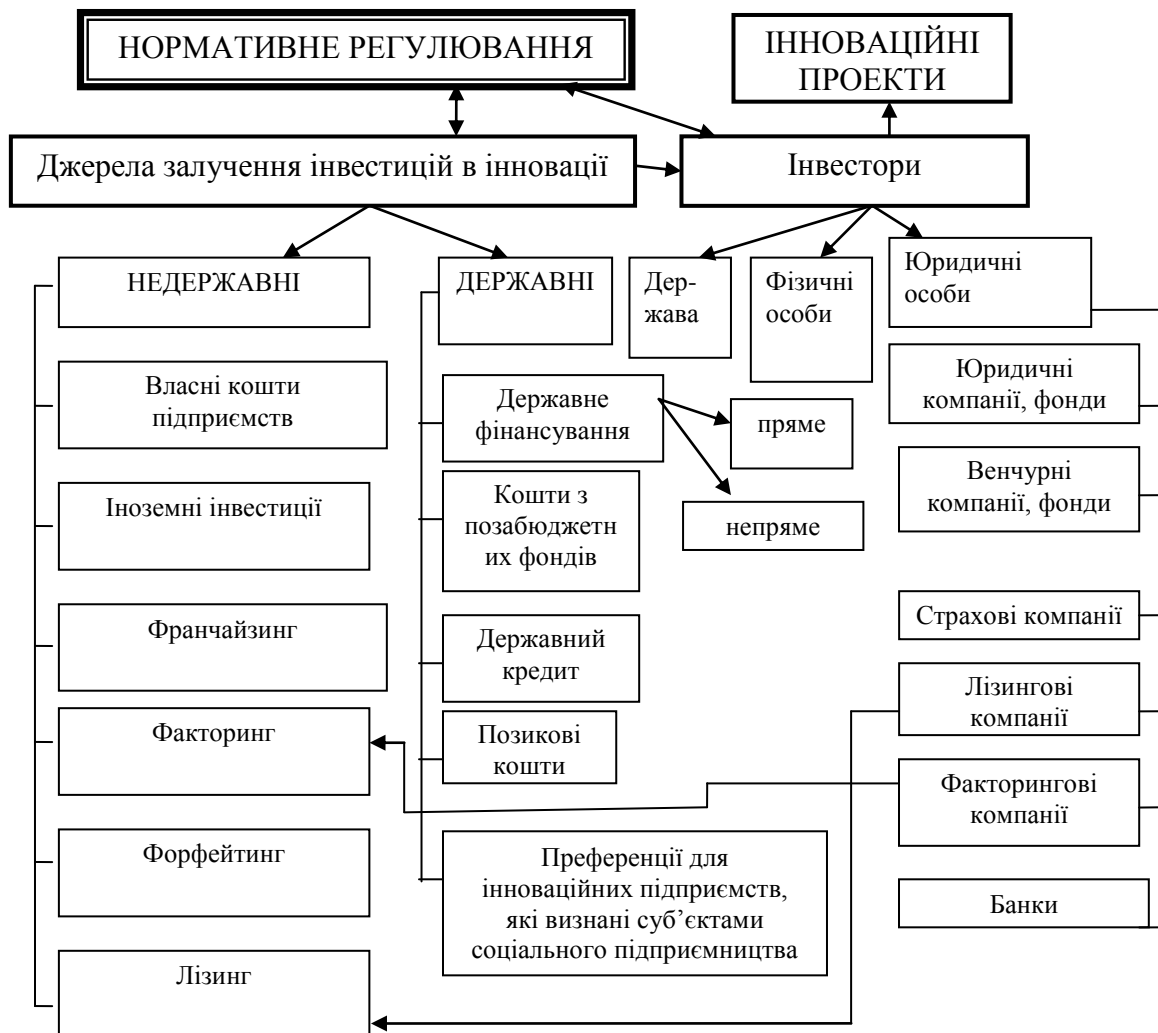

Рис. 2.6. Сучасна модель залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти

Джерело: розроблено нами

Згідно з діючим інвестиційним законодавством України серед інвесторів виділяють державу, фізичних та юридичних осіб. Останні здійснюють інвестиції в інновації в різних формах, таких як франчайзинг, факторинг, форфейтинг та лізинг, а також вкладають в інноваційні проекти власні кошти та залучають кошти іноземних інвесторів. Держава здійснює інвестиції в інновації через бюджетне фінансування та непрямі методи стимулювання інноваційної діяльності. На сьогоднішній день, в умовах політичної кризи та соціально-економічної нестабільності, одним із нових та дієвих механізмів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, на нашу думку, є надання преференцій зі скасування податку на прибуток для інноваційних підприємств, які визнані суб'єктами соціального підприємництва.

Висновки до розділу 2

Сучасний період економічного розвитку України характеризується загальною (політичною, економічною, соціальною) нестабільністю. Цей факт зумовлює специфіку вітчизняної політики у сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку. За результатами дослідження з'ясовано особливості названої політики держави у соціально-економічних проявах національного розвитку, пріоритети формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку та стримуючі чинники, а також умови інвестиційного забезпечення такого потенціалу. Конкретизація результатів за названим напрямом дослідження полягає у такому:

1. З'ясовано сучасний стан інноваційного розвитку України, як складової загального соціально-економічного розвитку держави. Компаративний аналіз відповідно до рейтингування міжнародної бізнес-

школи *INSEAD* свідчить про те, що в Україні, яка посідає 63-тє місце у світі за глобальним інноваційним індексом (*GII-2014*), потрібні дієві заходи державного регулювання, спрямовані на усунення суперечності між інноваційним потенціалом, який існує в країні, та його використанням. На основі інноваційно-інвестиційної політики держави необхідно звести до мінімуму дисбаланс між можливістю суб'єктів інноваційної діяльності створювати новітні технології, удосконалювати процеси тощо, і попитом на інноваційний продукт з боку підприємств реального сектору економіки.

2. Запропоновано підхід до визначення умов запобігання спаду в національній економіці та поступового створення передумов її переходу від стану стабілізації до стану зростання на основі формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Названий підхід щодо цього полягає у виокремленні тих галузей та регіонів, які у наш час є базовими для національної економіки. Їх розвиток в умовах внутрішньої економічної кризи є первинно необхідним для забезпечення стійкості національної економіки при одночасному поступальному розвитку п'ятого та шостого технологічного укладів. Такий підхід до визначення умов макроекономічних змін в Україні дозволяє забезпечити чіткі та адресно спрямовані регуляторні дії, які повинні стати основою інноваційно-інвестиційної політики держави.

3. За результатами останніх досліджень науковців і практиків виокремлено такі основні фактори, що стримують формування інноваційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку України: відсутність інноваційної моделі економіки, зниження попиту промисловості на інноваційні продукти; обмеженість фінансування; несприятливість економічної ситуації, що спричинена економічною та політичною кризою в Україні; складність пошуку партнерів по співпраці; зруйновані зв'язки підприємств з науково-дослідними інститутами тощо.

4. Визначено умови виходу національної економіки зі стану кризи, особливістю яких є побудова моделі поетапного інноваційного розвитку

України, що дозволяє застосувати на практиці досвід Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї. Названі країни подолали негативну дію воєнно-політичних та економічних чинників і забезпечили швидке макроекономічне зростання та макросистемний розвиток на основі ефективної інноваційної політики держави. Адаптація практики названих країн є надзвичайно важливою для України.

5. Проаналізовані існуючі пріоритетні напрями побудови інноваційної моделі національної економіки у контексті формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку. Відповідно до сфер діяльності виокремлено такі: 1) у сфері науки – розвиток прикладної науки (насамперед, вітчизняних розробок, що мають світове визнання), прикладних досліджень і технологій (в яких Україна має значний науковий, технологічний та виробничий потенціал і які здатні забезпечити вихід вітчизняної продукції на світовий ринок), вищої освіти, підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення наукової діяльності тощо; 2) у сфері технологій - розроблення ресурсо- та енергозберігаючих технологій, сучасних технологій і техніки для електроенергетики, а також засобів збереження й захисту здоров'я людини, її продуктивної праці, сучасного побуту тощо; 3) у сфері виробництва - формування наукомістких виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур (технопарків, інкубаторів тощо), створення конкурентоспроможних переробних виробництв, технологічне й технічне оновлення базових галузей економіки, впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів (які забезпечують швидку віддачу і започатковують прогресивні зміни у структурі виробництва й тенденціях його розвитку).

6. Здійснено *SWOT*-аналіз інвестицій в економіку України, на основі якого виявлені позитивні та негативні чинники, що впливають на фінансування інновацій і формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку. На основі проведеного аналізу побудовано сучасну

модель залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти, яка дозволяє конкретизувати фінансування інновацій за ознаками джерел формування коштів і суб'єктами, що такі кошти надають, а також визначити адресні заходи державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів.

7. Визначено організаційно-економічні засади забезпечення інноваційної діяльності в сфері соціального підприємництва України, відмінністю яких є обґрунтування змісту такої діяльності на основі урахування практики соціальної активності населення, що набула поширення в умовах політичної та економічної нестабільності в державі. Це дозволяє при забезпеченні високого соціального ефекту використовувати підприємницьке новаторство на умовах самоокупності з метою подолання кризової ситуації в країні та започаткування прогресивного економічного розвитку українського суспільства.

8. Диверсифіковані джерела фінансових ресурсів, які використовуються з метою створення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Побудована модель залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти та конкретизовані відповідно до цього заходи регулювання, що здійснюються в рамках державної інноваційно-інвестиційної політики.

Основні результати дослідження за розділом опубліковані у наукових працях [127; 128; 131; 138; 140; 143; 133; 145; 148; 147; 155].

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Методичний підхід до формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки

Відповідно до поставленого завдання нами проаналізовано існуючі методики оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макроекономічних систем. У процесі аналізу з'ясовано, що принципи методичних підходів до названої науково-практичної проблематики фактично ідентичні. Відрізняються вони, головним чином, за сукупністю застосованих прийомів і операцій. Також необхідно зазначити, що методики, про які йде мова, у більшості випадків передбачають застосування однакових первинних показників. Проте існує також невелика кількість методик, в яких відбір показників специфічний.

Зважаючи на це, ми зробили узагальнений перелік показників, який враховує, по-перше, всі показники, які є спільними для методик оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу країни, по-друге, містить показники, які є специфічними для окремих з них. На нашу думку, це дозволяє найбільш повно врахувати напрацьовані сучасною практикою наукового аналізу підходи до опису за допомогою оціночних показників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України та визначити, на основі складеного нами їх переліку сукупність факторів, що найбільш повно відображають можливості розвитку країни за вектором інноваційного оновлення. Це в подальшому може вказати напрям економічної політики уряду щодо державного регулювання інноваційно-інвестиційної сфери.

Вивчені нами методики, що застосовуються для оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, будуються на загальноприйнятих математичних розрахунках, які є адаптованими до конкретного завдання аналізу. Ми розглядаємо їх як основу для створення власного методологічного підходу щодо названої науково-практичної проблеми. Для цього використано створену нами цифрову базу аналітики; інформація зібрана, узагальнена та опрацьована (відповідним чином нормована).

По суті, всі розглянуті нами методики більшою або меншою мірою відповідають трьом основним аналітичним підходам до аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України. Кожен з них відповідає таким критеріям: 1) завданню дослідження, яке здійснюється нами, 2) актуальності методичних розробок, 3) поширеності методик у практиці аналітичної роботи. Тому всі три методики взяті нами за основу подальших досліджень. Для спрощення опису розрахункових дій вони умовно позначені нами, як методики як *A, B, C* (додаток Н).

Основними ознаками, спільними для всіх методик, є оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності на макрорівні національної економіки та розподіл показників за видами потенціалів. Цим прийомам наукового аналізу слідуємо також ми. Виходячи зі зведеного нами переліку показників, доцільним є об'єднання їх у наступні групи, що визначають потенціали: виробничо-технологічний, фінансовий, науково-технічний, макро-економічний, інфраструктурний, демографічний, трудовий, освітній. Окремою групою, виділеною нами, є показники, що характеризують рівень ризику (додаток П). Ризики розглядаються нами як складова інноваційно-інвестиційного потенціалу країни, тому що за умов зменшення їх негативного впливу потенціал макроекономічного розвитку зростає; відповідно при збільшенні – знижується. Ми розглядаємо рівень ризиків, як результат державного регулювання різних сфер життя соціуму (передусім,

регулювання в соціальній та екологічній сферах), а не як ризики, що виникають внаслідок суто ринкових процесів.

Застосування методів розрахунку оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності на макрорівні за вищезначеними методиками *A*, *B*, *C* відповідно до узагальненої та структурно організованої системи показників передбачає формування вибірки. За результатами аналізу вибірки створюється можливість для отримання висновків стосовно інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України в цілому, що дає підставу для якісної державної інноваційно-інвестиційної політики.

Для аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності України нами було обрано п'ять областей: Львівська, Запорізька, Сумська, Херсонська і Полтавська. Всі області України було розділено на п'ять груп, і кожна з цих областей була відібрана, як представник відповідної групи. За критерій групування взято показник кількості економічно активного населення (табл. 3.1). Це обумовлено тим, що інноваційний розвиток суспільства пов'язаний, перш за все, з діяльністю економічно активного населення, рівно як і інші макроекономічні показники, такі як ВВП, обсяг інвестицій тощо.

Крім того, було також враховано, що за ознаками економічного розвитку названі області належать до різних типів регіонів України. Особливість Львівської області полягає у розвитку сфери освіти та фундаментальної і галузевої науки. Адміністративний центр області, місто Львів, вважається одним із провідних банківських центрів України. Запорізька область має значний виробничий потенціал. Провідна роль в економіці області належить промисловості. Специфіка Сумської області полягає в значному розвитку промислового і аграрного секторів. Херсонська область є розвиненим агропромисловим регіоном. Полтавська область відноситься до центрального регіону України. Притаманними їй ознаками є: видобуток нафти і газу, розвиток сільського господарства, що надає можливість області робити суттєві внески в бюджет України.

Таблиця 3.1

Групування даних щодо представницької вибірки областей України за ознакою чисельності економічно активного населення

Чисельність економічно активного населення в середньому на 1 область, 2001 – 2013 рр.	Представництво областей у відповідних групах	Обрані області в межах групи
менше 530 тис. осіб	Чернівецька, Волинська, Кіровоградська, Тернопільська, Чернігівська, Херсонська	Херсонська
від 530 до 680 тис. осіб	Рівненська, Сумська, Закарпатська, Миколаївська, Івано-Франківська, Житомирська	Сумська
від 680 до 830 тис. осіб	Хмельницька, Черкаська, Полтавська, Вінницька, Київська	Полтавська
від 830 до 980 тис. осіб	Запорізька, АРК, Луганська, Одеська	Запорізька
більше 980 тис. осіб	Львівська, Харківська, Дніпропетровська, Донецька	Львівська

Джерело: розраховано нами на основі [113]

Використання досить широкого часового діапазону (динамічний ряд 2001 – 2014 рр.) та великої оціночної бази (68 показників) дозволяє створити, на нашу думку, обґрунтоване уявлення стосовно інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку України та його змін упродовж зазначеного періоду. На основі даних вибірки були розраховані середні значення кожного показника по Україні. Потім показники було переведено в індекси (додаток Р). Цей технічний прийом викликаний необхідністю приведення показників до єдиного рангу числового значення (порядку), що спрощує обчислення та надає змогу знаходити суми показників. Для того, щоб перевести показники в індекси була використана наступна формула:

$$I = \frac{X_n - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (3.1)$$

де X_n – значення показника за n -ий рік;

X_{\min} – мінімальне значення показника за аналізований період;

X_{\max} – максимальне значення показника за аналізований період.

Далі ми послідовно опробували згадані вище методики *A*, *B* і *C* з метою оцінки сучасного стану інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України. Методи та конкретний аналітичний інструментарій застосовано нами для вибірки областей (Львівська, Запорізька, Сумська, Херсонська, Полтавська).

Сутність методики *A* полягає у тому, що інноваційно-інвестиційний потенціал за кожною його складовою розраховується методом знаходження суми всіх переведених в індекси показників, що входять до цього потенціалу:

$$P = X_1 + X_2 + \dots + X_n, \quad (3.2)$$

де P – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни;

X_1, X_2, X_n – показники, що входять до потенціалу певного виду.

Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку економіки країни розраховується як інтегральний показник, отриманий на основі комплексної оцінки і розрахований, як корінь із добутку всіх потенціалів. Ступінь кореня залежить від кількості потенціалів:

$${}^{22}\ddot{ID} = \sqrt[n]{\ddot{I}_1 \cdot \ddot{I}_2 \cdot \dots \cdot \ddot{I}_r}, \quad (3.3)$$

де ${}^{22}\ddot{ID}$ – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку економіки країни;

$\ddot{I}_1, \ddot{I}_2, \ddot{I}_n$ – потенціали.

Критерій оцінювання такий: чим вищим є числове значення показника, тим більший потенціал; виняток – група показників, що характеризують ступінь ризику. Методичний підхід *A* був застосований для запропонованої нами узагальненої та структурно організованої системи показників. Групування було зроблено за видами потенціалів і відображено в динаміці (додаток С).

Оцінка отриманих показників свідчить, що за методикою *A* у період з 2001 по 2014 рр. показник інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України не мав сталої тенденції. У 2002 р. порівняно з 2001 р. він зменшився з 8,44 до 8,15 за рахунок погіршення стану фінансового, науково-технічного

та трудового потенціалів. Після різкого зниження у 2002 р. відбувалось поновлення інноваційно-інвестиційного потенціалу (8,38 – 2003 р., 8,39 – 2004 р.). Чинниками відновлення зростання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України в цей період були фінансовий, науково-технічний, макроекономічний та освітній складники. У 2005 р. знову виник істотний спад (8,18) і впродовж наступних трьох років тривала стабілізація (до 8,6 у 2008 р.). У цей період чинниками відновлення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України стали виробничо-технологічний, фінансовий, макроекономічний, інфраструктурний, освітній потенціали, а також знизився ступінь ризику розвитку макроекономічної системи. 2008 р., згідно з розрахунками за методикою *A*, був найбільш вдалим з погляду на формування інноваційно-інвестиційного потенціалу. Проте, починаючи з 2009 року і по теперішній час, його рівень знизився: в 2009 – 2011 рр. він залишався майже без змін, перебуваючи на рівні 8,3 – 8,33, а після 2011 р. лише зменшувався. Якщо 2014 р. порівнювати з 2001 р., то наочно простежується втрата людського потенціалу, у тому числі демографічного і трудового.

Погоджуючись в цілому з тим, що апробована методика *A* дає достатньо можливостей, щоб проаналізувати динаміку інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни, ми вважаємо за потрібне зробити певне уточнення. Воно стосується того, що група показників, які визначають ступінь ризику включається у сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни в позитивному значенні. На нашу думку, це методична помилка: якщо відокремлено від загального контексту аналізу можливість потенційного ризику дійсно доречно оцінювати за абсолютними показниками (за принципом «чим більше, тим гірше»), то у складі сукупного потенціалу такі дії не виправдані.

Тенденція, за якою змінюється інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України, виведена за методикою *A*, проілюстрована нами графічно

(рис. 3.1). Модель відображає наявність поліноміальної залежності спадного виду.

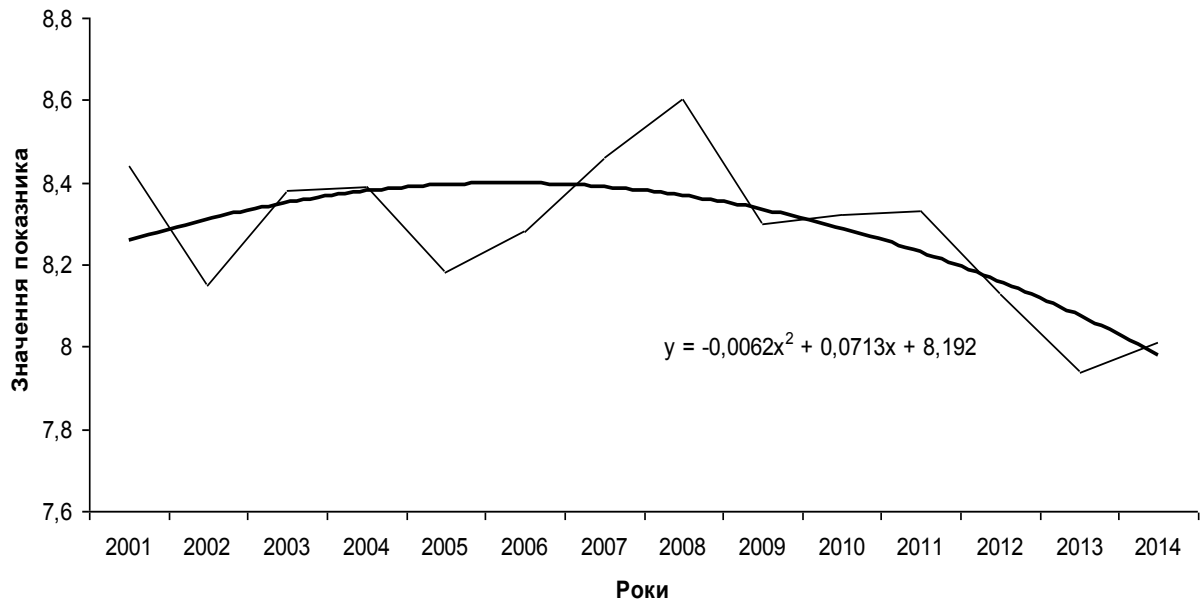

Рис. 3.1. Тенденція змін інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України у 2001 – 2014 рр., обчислена за методикою А

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Другим із найбільш уживаних у практиці аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макроекономічних систем є методичний підхід В. Згідно з цією методикою кожен вид інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни розраховується як сума індексованих показників під коренем. Ступінь кореня залежить від кількості показників у потенціалі:

$$\Pi = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}, \quad (3.4)$$

де Π – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни;;

X_1, X_2, X_n – показники, що входять до цього потенціалу.

Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни розраховується за формулою, в якій під коренем знаходиться сума значень потенціалів; при цьому ступінь кореня залежить від кількості потенціалів що додаються під коренем:

$${}^{22}\ddot{ID} = \sqrt[n]{\ddot{I}_1 + \ddot{I}_2 + \dots + \ddot{I}_n}, \quad (3.5)$$

де $IIIP$ – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни;

II_1, II_2, II_n – потенціали.

Методика B має ту ж ваду, що і методика A – вона стосується правильності врахування впливу потенціалу ризику. Методику B (як і попередню) застосовано до визначеної нами бази даних, яка за переліком показників приведена до універсалізованого стану за узагальненою та структурно організованою системою показників. Результати розрахунку проаналізовані таблично і графічно (додаток Т, рис. 3.2). На відміну від тренду, який визначено згідно з методикою A , економіко-математична модель побудована за допомогою методики B , свідчить про зростання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України. Названа залежність є лінійною.

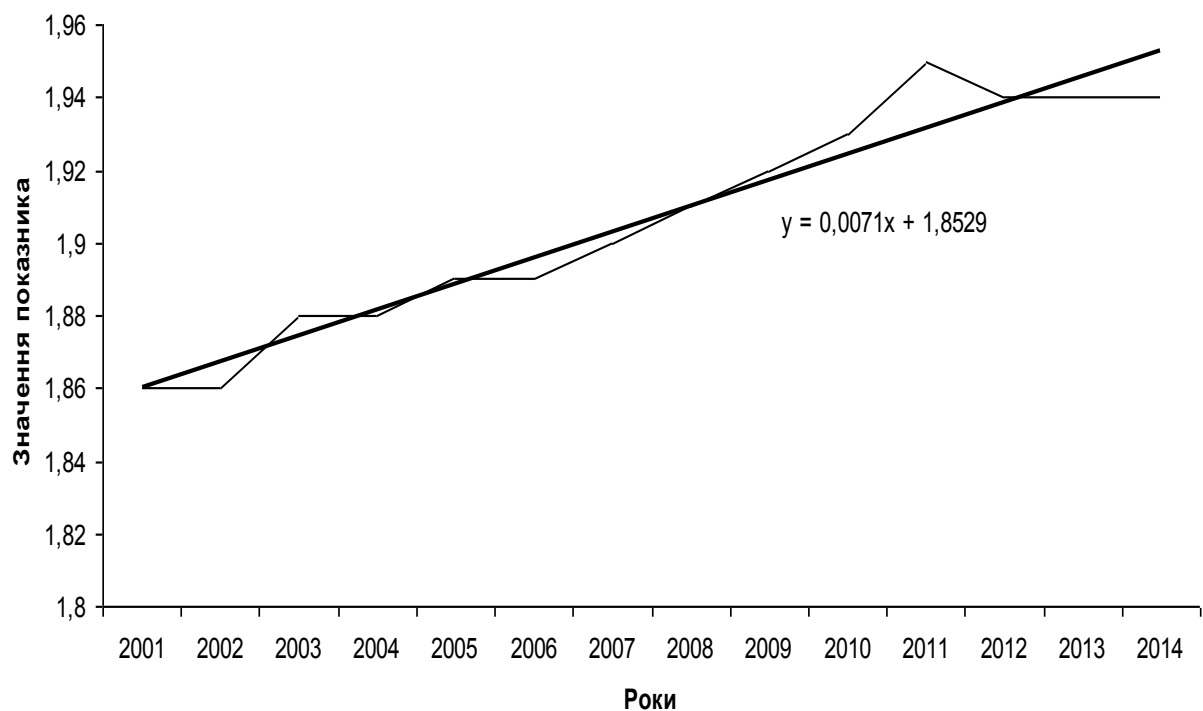

Рис. 3.2. Тенденція змін інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України у 2001 – 2014 рр. за методикою B

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

За результатами одержаних розрахунків інтегральний показник, який показує стан інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку протягом 2001 – 2014 рр. стабільно зростає. За базовим порівнянням він збільшився з 1,86 у 2001 р. до 1,94 у 2014 р. Як і за методикою *A*, в числі негативно впливаючих чинників простежується зменшення демографічного, трудового потенціалів, а також певним чином відзначається погіршення потенціалу освіти. З позитивних чинників, які найбільше сприяли збільшенню інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, методика *B* показує майже трикратне зростання макроекономічного потенціалу. Проте це відбулось переважно за рахунок істотного зростання доходів населення, які в цьому динамічному ряді (2001 – 2014 рр.) не приводились до порівняльного стану. Отже, чинник макроекономічного зростання у цьому випадку фактично не є таким значущим, як показує динаміка.

Третім з обраних нами підходів до визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України є методика *C*. Згідно з нею кожен потенціал розраховується як сума індексованих показників під коренем. Ступінь кореня залежить від кількості показників у потенціалі:

$$P = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}, \quad (3.6)$$

де P – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни;

X_1, X_2, X_n – показники, що входять до цього потенціалу.

Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни визначається за формулою:

$$IIP = \frac{\dot{X}_1 + \dot{X}_2 + \dots + \dot{X}_i}{i}, \quad (3.7)$$

де IIP – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни;

X_1, X_2, X_n – показники;

n – кількість показників.

Застосування методики *C* до обчислень за узагальненою та структурно організованою системою показників, групованих у потенціали, дозволило

отримати результати щодо оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України всього і за видами (додаток У, рис. 3.3). Показана графічно тенденція динаміки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України на основі цієї методики, близька до тієї, яку дозволяє унаочнити економіко-математична модель, виконана на основі методики А. Тобто, тренд відображає поліноміальну залежність спадного виду. Одночасно вона суттєво відрізняється від методики В, яка констатує наявність зростаючого лінійного тренду.

Розрахунки, виконані за методикою С показують, що у 2001 р. інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни в абстрактних показниках, обчислених як коефіцієнти оцінювався величиною 1,49, а у 2014 р. - 1,40. При цьому за роками впродовж зазначеного періоду, коливання хоча і мали місце, але були незначними.

Слідуючи результатам, які отримані на основі застосування методики С, необхідно констатувати, що погіршення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України найбільш істотно спричинило зменшення демографічного і трудового потенціалів. Фактично, той самий результат отримано за іншими, застосованими нами методиками.

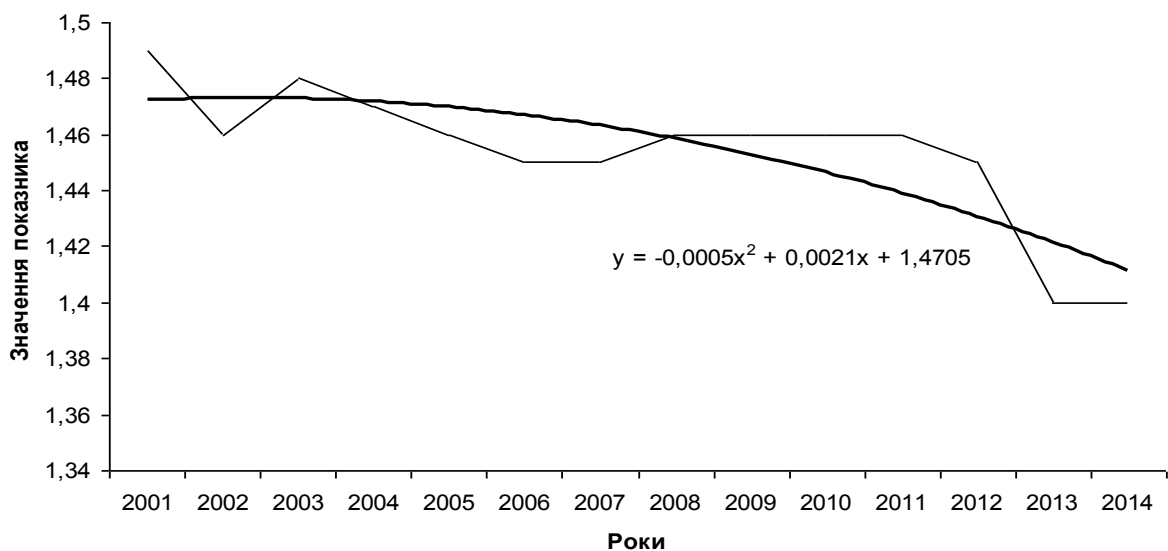

Рис. 3.3. Тенденція змін інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України у 2001 – 2014 рр. за методикою С

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

В цілому методика *C* дає досить достовірну оцінку стану інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України та наочно відображає ситуацію в динаміці, проте вона має окремі недоліки. Цей метод дає певну похибку, оскільки сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку оцінюється за простою середньою арифметичною, не зважаючи на те, що впливове значення за окремими видами потенціалів істотно різняться (наприклад, якщо взяти для порівняння вплив фінансового потенціалу і демографічного). Вірогідно, більш доречним у цьому випадку було б застосування формули середньозваженої розрахункової величини.

Отже, розгляд названих вище трьох основних підходів до оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу України дозволяє зробити висновки щодо ознак спільності та розбіжності названих методик. Спільним для всіх трьох підходів (*A*, *B*, *C*) є те, що виокремлюються певні види потенціалів та визначаються відповідно до них групи показників і розраховується один підсумковий показник, який характеризує стан інноваційно-інвестиційного потенціалу країни.

Погоджуючись з цим принципово, ми пропонуємо удосконалити існуючі методичні підходи, а саме: розраховувати кожен з видів інноваційно-інвестиційного потенціалу, як добуток показників, що його описують:

$$P = \sqrt[n]{|X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n|}, \quad (3.8)$$

де P – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни;

X_1, X_2, X_n – показники, що входять до цього потенціалу.

Важливого значення, по-перше, набуває факт того, що показники під коренем необхідно брати за модулем, оскільки неможливо знайти корінь від'ємного числа – наприклад, такого як фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування або ін. Такий прийом робить всі значення показників додатніми. Ступінь кореня залежить від кількості показників під коренем. По-друге, необхідно зазначити, що показники у грошовому вимірі

необхідно індексувати з урахуванням інфляції, оскільки за допомогою такої методики усувається хибне уявлення щодо динаміки певних показників, наприклад, таких як доходи населення або інших. По-третє, запропонована нами методика дозволяє коректно врахувати вплив факторів ризику на формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни.

Останнє зауваження потребує окремих пояснень. Ми пропонуємо розраховувати рівень ризику наступним порядком:

- 1) перший етап – визначення проміжного значення показника рівня ризику (Z):

$$Z = \sqrt[n]{|X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n|}, \quad (3.9)$$

де Z – проміжне значення показника рівня ризику;

X_1, X_2, X_n – показники, що характеризують рівень ризику.

- 2) другий етап – визначення величини, яка відображає негативний вплив, який потенційно мають чинники ризику (PP):

$$PP = \left(1 + \frac{1}{Z}\right)^{-Z}, \quad (3.10)$$

де PP – рівень ризику;

Z – проміжне значення показника рівня ризику;

Для визначення підсумкового показника інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку ми використовуємо метод добутку потенціалів під коренем. Ступінь кореня визначається кількістю потенціалів:

$${}^{22}\dot{I}D = \sqrt[n]{\dot{I}_1 \cdot \dot{I}_2 \cdot \dots \cdot \dot{I}_n}, \quad (3.11)$$

де ${}^{22}\dot{I}D$ – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни;

$\dot{I}_1, \dot{I}_2, \dot{I}_n$ – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки;

На нашу думку, запропоновані методи аналізу вигідно відрізняються від розглянутих до цього. По-перше, їх перевагою є те, що в обох формулах використовується лише дія множення. Зазначений прийом робить методику

більш зручною у використанні, а її результати більш достовірними. По-друге, ми враховуємо вплив рівня ризику, дія якого є від'ємною. При цьому показник потенційного ризику спричиненого чинниками, що його визначають, завжди буде знаходитися в інтервалі від 0,368 до 1, але на практиці ніколи не набуватиме граничних значень. Це означає, що вплив чинників ризику завжди буде зменшувати інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни, а отже забезпечуватиме коректність оцінки процесу його формування. По-третє, ми вважаємо за потрібне враховувати фактор інфляції і відповідно корегувати показники, які мають грошовий вимір. Все це є важливим для отримання обґрунтованої інформації щодо інвестицій в інновації та для практичного застосування методики при аналізі інноваційно-інвестиційної політики держави. Запропоновані нами підходи узагальнені у вигляді таблиці (додаток Ф, додаток Х).

Застосування запропонованої нами методики до аналізованої бази даних (68 показників, згруповані за 9-тма видами потенціалів за кожний аналізований рік 14-річного періоду) дозволило оцінити інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України (табл. 3.2, рис. 3.4).

Таблиця 3.2

Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України
за авторською методикою, 2001 – 2014 рр.

Складові інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Виробничо-технологічний	1,15	1,16	1,18	1,17	1,19	1,24	1,31
Фінансовий	1,11	1,10	1,17	1,25	1,29	1,35	1,46
Науково-технічний	1,28	1,22	1,26	1,30	1,17	1,25	1,52
Макроекономічний	1,38	1,39	1,41	1,46	1,53	1,56	1,64
Інфраструктурний	1,33	1,32	1,33	1,30	1,26	1,36	1,30
Демографічний	1,88	1,81	1,76	1,72	1,69	1,64	1,62
Ступеня ризику	0,46	0,46	0,45	0,45	0,46	0,46	0,46
Трудовий	2,00	1,65	1,57	1,51	1,34	1,27	1,20
Освітній	1,24	1,32	1,38	1,38	1,40	1,41	1,40
Сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України	1,23	1,20	1,21	1,22	1,20	1,22	1,26

Продовження табл. 3.2

Складові інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Виробничо-технологічний	1,41	1,29	1,30	1,36	1,33	1,65	1,75
Фінансовий	1,54	1,41	1,50	1,56	1,55	1,61	1,59
Науково-технічний	1,41	1,31	1,18	1,18	1,19	1,47	1,47
Макроекономічний	1,74	1,65	1,68	1,73	1,78	1,56	1,41
Інфраструктурний	1,30	1,25	1,30	1,22	1,21	1,29	1,26
Демографічний	1,57	1,54	1,51	1,46	1,42	1,12	1,10
Ступеня ризику	0,47	0,46	0,46	0,45	0,47	0,50	0,50
Трудовий	1,24	1,35	1,30	1,20	1,17	1,00	1,12
Освітній	1,42	1,43	1,39	1,40	1,37	1,48	1,46
Сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України	1,28	1,24	1,23	1,22	1,21	1,23	1,23

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Отже, за нашими розрахунками впродовж 2001 – 2014 рр. показник інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України мав тенденцію до зниження. З 2001 до 2008 р. він збільшився з 1,23 до 1,28, а після 2008 р. спостерігалась лише спадна динаміка. Фактично станом на початок 2015 р. він був таким же, як і в 2001 р. Це означає, що державне регулювання в Україні не було зосереджено на проблемах формування потенціалу економічного розвитку країни.

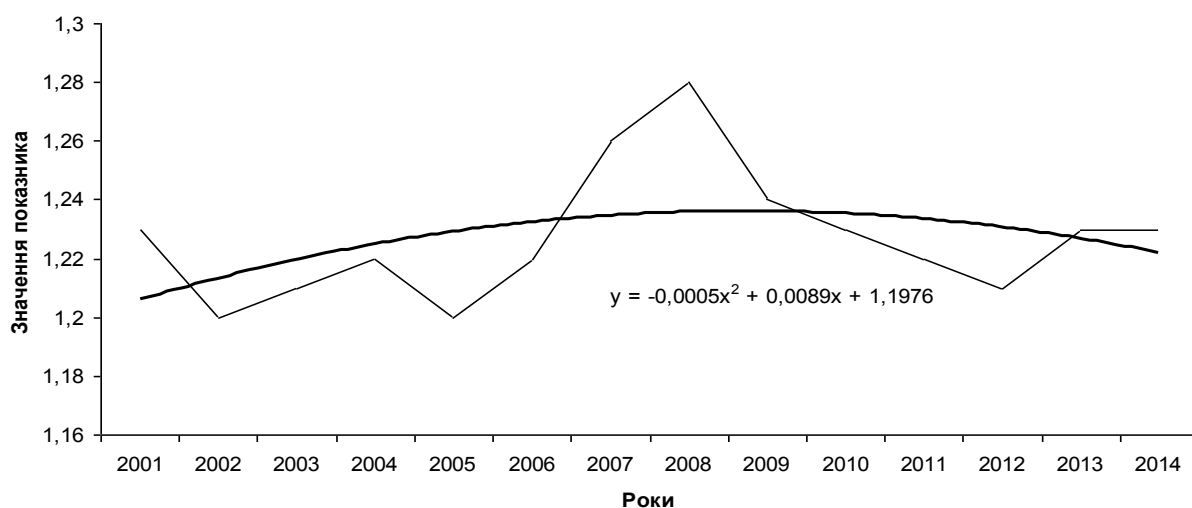

Рис. 3.4. Тенденція змін інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України у 2001 – 2014 рр. за авторською методикою

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Математична модель, виведена на графік унаочнює, по-перше, спадну динаміку у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни, а по-друге, повернення у вихідну точку 15-річної давнини. Нами було проведено порівняння результатів авторської оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу України у 2001 - 2014 рр. з результатами, які були отримані при застосуванні методик *A*, *B*, *C* (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Порівняння інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України за різними методами обчислення динаміки, 2001 – 2014 рр.

Роки	Методики			
	методика <i>A</i>	методика <i>B</i>	методика <i>C</i>	авторська методика
2001	8,44	1,86	1,49	1,23
2002	8,15	1,86	1,46	1,20
2003	8,38	1,88	1,48	1,21
2004	8,39	1,88	1,47	1,22
2005	8,18	1,89	1,46	1,20
2006	8,28	1,89	1,45	1,22
2007	8,46	1,90	1,45	1,26
2008	8,60	1,91	1,46	1,28
2009	8,30	1,92	1,46	1,24
2010	8,32	1,93	1,46	1,23
2011	8,33	1,95	1,46	1,22
2012	8,13	1,94	1,45	1,21
2013	7,94	1,94	1,40	1,23
2014	8,01	1,94	1,40	1,23

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Згідно з проведеним порівнянням за двома методиками (*A*, *C*) спостерігалась однакова тенденція – спадна; за методикою *B* інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України зростає. Порівняння цих результатів з результатами розрахунків, отриманих на основі застосування нашої методики, дало змогу констатувати таке: отриманий тренд (з 2001 по 2014 рр.) близький за характером руху до тих, що показали дослідження за методиками *A*, *C* (див. рис. 3.1, 3.2, 3.3, 3.4).

Відзначаючи принципову відповідність авторських підходів до аналізу динаміки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни двом з трьох опробованих методик, необхідно відзначити одночасно також альтернативні ознаки, пропоновані нами методики. Ми вважаємо, що наш варіант оцінки динаміки видається більш слушним, оскільки в методиці коректно враховано вплив потенційних ризиків, які пов'язані: а) з соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві та б) зі станом екології країни. Порівняння динаміки формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку України з ВВП, який створено в державі, тільки підтверджує загальновідомі факти того, що національне багатство впродовж багатьох років утворювалось переважно за результатами діяльності підприємств, які функціонували в рамках третього технологічного укладу. Тобто, ВВП України створювався, головним чином, в сировинних галузях економіки та галузях первинної переробки природних ресурсів. Засади, спрямовані на уворення потенційних можливостей розвитку економіки країни на основі четвертого, п'ятого та не кажучи вже про шостий технологічний уклад, в Україні не реалізовувались (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Парне порівняння змін ВВП України та інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки, 2001 – 2014 рр.

Роки	ВВП, млрд. дол. США	Тенденція	Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України (авторська методика)	Тенденція
2001	38	–	1,23	–
2002	42	↑	1,20	↓
2003	50,1	↑	1,21	↑
2004	64,9	↑	1,22	↑
2005	86,2	↑	1,20	↓
2006	107,8	↑	1,22	↑
2007	142,7	↑	1,26	↑
2008	180,1	↑	1,28	↑

Продовження табл. 3.4

2009	117,2	↓	1,24	↓
2010	137,9	↑	1,23	↓
2011	162,9	↑	1,22	↓
2012	180,2	↑	1,21	↓
2013	177,4	↓	1,23	↑
2014	130,9	↓	1,23	-

Примітка. Вимір числових значень інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 113; 114]

Співставлення динаміки за таблицею показує, що впродовж 14 років вектор змін ВВП та інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни співпадав у 50 % випадків і майже так само за кількістю випадків ВВП зростав, не зважаючи на зменшення названого потенціалу. Додатковий аналіз із застосуванням економіко-математичних методів показав, що зв'язок між ВВП України та інноваційно-інвестиційним потенціалом розвитку становить 0,48, тобто має місце середній ступінь залежності між названими показниками. Отже, можна констатувати, що уряд фактично індиферентно ставився до створення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України.

Необхідно також зазначити, що в цей період найбільш істотно виявились олігархічні ознаки вітчизняного бізнесу, зменшилась кількість підприємств малого і середнього бізнесу, особливо у сфері обслуговування, зокрема в торгівлі. Це у свою чергу, призвело до зменшення трудового потенціалу (зайнятості населення). Демографічний потенціал також зменшився як результат перевищення смертності над народжуваністю. До цього необхідно додати, що за оцінками *BG Capital* з 2010 по 2012 рр. ВВП України зростав здебільшого за рахунок експорту продукції металургійної галузі, а не за рахунок внутрішнього виробництва в країні.

Розгорнутий аналіз динаміки (базисні індекси 2001 – 2014 рр.) за видами потенціалів відповідно до різних методик обчислення, у тому числі авторської (табл. 3.5), підтверджує загальну динаміку інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, яка була констатована нами при застосуванні компаративного підходу до оцінки даних.

Відмінності динаміки за видами потенціалів, як показує дослідження, незначні. Відрізняється оцінка розвитку інфраструктурного та освітнього потенціалів за методикою *B*, а також оцінка імовірності ризику за авторською методикою. В усіх інших випадках за чотирма застосованими методиками (включаючи авторську) відзначалась тотожність оцінок динаміки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України за його складовими: у шести випадках абсолютна (виробничо-технологічний, фінансовий, науково-технічний, макроекономічний, трудовий потенціали), та двох випадках переважна (інфраструктурний і освітній потенціали – відмінність порівняно з методикою *B*).

Таблиця 3.5

Порівняння інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України за видами відповідно до різних методів обчислення, 2001 – 2014 рр.

№	Потенціали	Методики	Роки		Тенденція
			2001	2014	
1	Виробничо-технологічний потенціал	Методика <i>A</i>	20,01	30,50	↑
		Методика <i>B</i>	2,12	2,35	↑
		Методика <i>C</i>	1,19	1,22	↑
		Авторська методика	1,15	1,75	↑
2	Фінансовий потенціал	Методика <i>A</i>	9,01	13,01	↑
		Методика <i>B</i>	3,66	4,33	↑
		Методика <i>C</i>	1,32	1,38	↑
		Авторська методика	1,11	1,59	↑

Продовження табл. 3.5

3	Науково-технічний потенціал	Методика А	12,86	13,01	↑
		Методика В	2,98	3,61	↑
		Методика С	1,33	1,35	↑
		Авторська методика	1,28	1,47	↑
4	Макроекономічний потенціал	Методика А	2,89	3,00	↑
		Методика В	78,33	231,61	↑
		Методика С	1,70	1,73	↑
		Авторська методика	1,38	1,41	↑
5	Інфраструктурний потенціал	Методика А	13,97	13,22	↓
		Методика В	3,23	3,82	↑
		Методика С	1,30	1,29	↓
		Авторська методика	1,33	1,26	↓
6	Демографічний потенціал	Методика А	13,30	7,98	↓
		Методика В	6,15	5,45	↓
		Методика С	1,45	1,35	↓
		Авторська методика	1,88	1,10	↓
7	Рівень ризиків	Методика А	3,37	2,10	↓
		Методика В	159,66	133,96	↓
		Методика С	1,84	1,45	↓
		Авторська методика	0,46	0,50	↑
8	Трудовий потенціал	Методика А	4,00	2,24	↓
		Методика В	11,46	8,48	↓
		Методика С	2,00	1,50	↓
		Авторська методика	2,00	1,12	↓
9	Освітній потенціал	Методика А	12,97	15,40	↑
		Методика В	2,89	2,68	↓
		Методика С	1,29	1,31	↑
		Авторська методика	1,24	1,46	↑

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Отже, нами були опрацьовані методики аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу, створено узагальнену та структурно організовану систему показників (з урахуванням специфіки кожної з методик), запропоновано авторський підхід до аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, основою якого є авторська методика оцінки. Проведено порівняльний аналіз результатів, отриманих за існуючими та запропонованою методикою. Апробація авторської методики створила передумови для розробки системи правил, способів і прийомів, які дозволяють забезпечити високу достовірність оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу макроекономічної системи та дієвість економічної політики держави на цій основі.

3.2. Системний аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України

Для визначення імовірних перспектив економічного розвитку України, науково-практичний інтерес представляє оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України у порівнянні з Європейськими країнами. Розрахунок будь-якого економічного потенціалу проводиться з метою його використання у майбутньому. Тому для дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України ми вважаємо за доцільне розглянути як приклад ті країни, які ближче всього до України з погляду на короткострокову та довгострокову перспективу економічного розвитку нашої держави.

Названий підхід щодо цього дасть змогу уряду при здійсненні заходів державного регулювання в межах інноваційно-інвестиційної політики знайти орієнтири для економічного розвитку держави у майбутньому. Для

проведення аналізу нами було обрано дві європейські країни, а саме: Польщу і Францію.

Польща належить до «нових» країн Європейського Союзу. Економічний розвиток цієї країни випереджає вітчизняний. Оцінюючи його, ми вважаємо приклад Польщі найбільш імовірним короткостроковим варіантом, якому у своєму розвитку має слідувати Україна. Франція відноситься до так званих «старих» країн Європейського Союзу. Вона обрана нами для порівняння, як орієнтир результативності довгострокового розвитку України.

Як Польща, так і Франція мають багато спільних ознак з Україною: майже однакова територія та кількість населення; всі три країни належать до індустріально-аграрного типу з досить розвиненими галузями машинобудування, металургії, гірничої, хімічної, харчової, текстильної та легкої промисловості; є вихід до морів; спільним також є наявність природних ресурсів – залізна руда та природний газ.

Аналіз показників інноваційно-інвестиційної діяльності Польщі за 2012 – 2014 р. проведено відповідно до запропонованої нами методики. Для цього за даними офіційної статистики [174] були відібрані вихідні показники, які згруповані у потенціали за видами. Вибір інтервалу (2012 – 2014 рр.) пояснюється тим, що для розрахунку індексів (додаток Ц) мінімально припустимий динамічний ряд становить три роки. На основі цих даних проведено порівняльний аналіз відповідних потенціалів України і Польщі (табл. 3.6).

Аналіз свідчить про те, що станом на 2012 рік Польща мала більший макроекономічний, інфраструктурний, трудовий потенціали. Україна мала інші переваги – у формуванні виробничо-технологічного потенціалу, науково-технічного, освітнього та фінансового. Проте, переваги України за названими видами потенціалів були значно меншими, ніж переваги Польщі за рештою позицій, сформованого інноваційно-інвеститційного потенціалу розвитку економіки.

Таблиця 3.6

Порівняльний аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України та Польщі за видами, 2012 - 2014 рр.

Потенціали інноваційно-інвестиційного розвитку економіки за видами	2012 р.			2013 р.			2014 р.		
	Польща	Україна	Україна порівняно з Польщею	Польща	Україна	Україна порівняно з Польщею	Польща	Україна	Україна порівняно з Польщею
Виробничо-технологічний	1,00	1,33	0,33	3,64	1,65	-1,99	3,82	1,75	-2,07
Фінансовий	1,45	1,55	0,10	55,40	1,61	-53,79	41,77	1,59	-40,19
Науково-технічний	1,00	1,19	0,19	25,69	1,47	-24,22	29,09	1,47	-27,61
Макроекономічний	2,43	1,78	-0,65	16,60	1,56	-15,05	69,62	1,41	-68,21
Інфраструктурний	6,33	1,21	-5,12	1,34	1,29	-0,06	4,87	1,26	-3,62
Демографічний	1,15	1,42	0,27	1,32	1,12	-0,20	1,45	1,10	-0,34
Ступеня ризику	0,72	0,47	-0,25	0,74	0,50	-0,24	0,74	0,50	-0,25
Трудовий	5,68	1,17	-4,52	25,43	1,00	-24,43	6,33	1,12	-5,21
Освітній	1,19	1,37	0,18	1,82	1,48	-0,34	2,09	1,46	-0,62
Сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку економіки України	1,71	1,21	-0,50	5,58	1,23	-4,35	6,56	1,23	-5,33

Примітки: 1. Вимір числових значень – абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах; 2. Вплив чинників ризику на сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни визначається за формулою 3.10, зважаючи на це, чинниковий вплив тим менше чим вищим є значення показника.

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114; 174]

Разом з цим необхідно відзначити, що загальне відхилення потенціалу України від потенціалу Польщі у 2012 р. становило - 0,5, тоді як після виникнення в нашій країні внутрішньої кризи, цей розрив стрімко збільшився (більше, ніж у 10 разів). В 2014 році він вже становив - 5,33. Наявний потенціал економічного розвитку країн за видами, що утворюють сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал, найбільше відрізнявся за такими позиціями: макроекономічний потенціал Польщі був у 49,2 раза більший, ніж України, фінансовий - у 43,4 рази, науково-технічний - 30,6 рази.

Аналогічно за запропонованою нами методикою було проведено аналіз показників інноваційно-інвестиційної діяльності Франції (2012 - 2014 рр.). Показники були згруповані у потенціали за видами і нормовані відповідно до описаної раніше технології розрахунків (додаток III). У подальшому був

проведений порівняльний аналіз відповідних потенціалів України і Франції (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Порівняльний аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України та Франції за видами, 2012 - 2014 рр.

Потенціали інноваційно-інвестиційного розвитку економіки за видами	2012р.			2013р.			2014р.		
	Франція	Україна	Україна порівняно з Францією	Франція	Україна	Україна порівняно з Францією	Франція	Україна	Україна порівняно з Францією
Виробничо-технологічний	8,46	1,33	-7,13	10,00	1,65	-8,35	20,70	1,75	-18,95
Фінансовий	1,00	1,55	0,55	607,76	1,61	-606,15	893,53	1,59	-891,95
Науково-технічний	1,00	1,19	0,19	31,31	1,47	-29,84	33,55	1,47	-32,08
Макроекономічний	1,72	1,78	0,06	20,59	1,56	-19,04	13,89	1,41	-12,48
Інфраструктурний	1,00	1,21	0,21	5,65	1,29	-4,37	7,58	1,26	-6,32
Демографічний	1,01	1,42	0,41	1,01	1,12	0,11	1,01	1,10	0,09
Ступеня ризику	0,48	0,47	-0,02	0,50	0,50	0,00	0,50	0,50	0,00
Трудовий	37,58	1,17	-36,41	30,54	1,00	-29,54	1,03	1,12	0,09
Освітній	1,00	1,37	0,37	2,48	1,48	-1,00	2,56	1,46	-1,10
Сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку економіки країни	1,86	1,21	-0,65	9,82	1,23	-8,59	7,63	1,23	-6,39

Примітки: 1. Вимір числових значень – абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах; 2. Вплив чинників ризику на сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни визначається за формулою 3.10, отже чим вищим є його значення, тим чинників вплив менше.

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114; 171]

Станом на 2012 рік інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку Франції перевищував відповідний потенціал України більше, ніж у 1,5 рази. Франція, порівняно з Україною мала безперечні переваги у формуванні виробничо-технологічного і трудового потенціалів. У наступні два роки Україна швидко втрачала можливості формування потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. В 2013 році названий потенціал України був майже у 8 разів менший, ніж у Франції, а у 2014 році – у 6 разів.

Зменшення відставання у 2014 році пояснюється не тим, що Україна вжила заходів з нагромадження потенціалу інновацій та інвестицій. Причина полягає у погіршенні стану інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку Франції. На теперішній час Україна, порівняно з Францією, має переваги

лише у формуванні демографічного та трудового потенціалів, але ця величина не перевищує 0,1 індексно визначеної частки числа. Найбільш суттєво відрізняються умови фінансування інноваційної діяльності – фінансовий потенціал Франції перевищує відповідний показник України у 561 раз.

З метою узагальнення результатів аналізу по трьох зазначених країнах ми провели порівняльний аналіз показників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, Польщі та Франції у 2014 р. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Відносні величини порівняння інноваційно-інвестиційних потенціалів розвитку економіки Польщі та Франції з потенціалом розвитку економіки України, 2014 р.

№	Інноваційно-інвестиційні потенціали розвитку економіки за видами	2014 р.	
		Польща	Франція
1	Виробничо-технологічний	2,19	11,84
2	Фінансовий	26,35	563,61
3	Науково-технічний	19,75	22,78
4	Макроекономічний	49,23	9,82
5	Інфраструктурний	3,88	6,03
6	Демографічний	1,31	0,92
7	Ступень ризику	1,50	1,01
8	Трудовий	5,65	0,92
9	Освітній	1,43	1,75
	Сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки	5,33	6,19

Примітка: 1. Вимір числових значень – абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах; 2. Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки (всього та за видами) взято за одиницю. 3. Вплив чинників ризику на сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни визначається за формулою 3.10 - чим вищим є його значення, тим чинниковий вплив менше.

Джерело: складено нами на основі [109; 110; 111; 112; 114; 171; 174]

Якщо прийняти інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України за одиницю, то потенціал Польщі перевищує його у 5,33 рази, а Франції у 6,19 рази. Особливо наочно простежується в обох випадках (і при порівнянні з Польщею, і при порівнянні з Францією) переважання

фінансового, науково-технічного, макроекономічного, виробничо-технологічного потенціалів (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Співвідношення між ВВП та інноваційно-інвестиційним потенціалом розвитку (Україна, Польща, Франція, 2014 р.)

Показники	Україна	Польща	Франція
ВВП, млрд. доларів	130,90	548,00	2902,00
ВВП Польщі та Франції до ВВП України, разів	х	4,19	22,17
Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку	1,23	6,56	7,63
Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України до інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку Польщі та Франції, разів	х	18,77	16,14
Віддача на 1 ум. од. потенціалу, млрд. дол. США, млрд дол. США	106,34	83,57	380,57
Віддача на 1 ум. од. потенціалу Польщі та Франції до відповідних показників України, разів	х	0,79	3,58

Примітка. Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку розраховано в абстрактних показниках, обчислених як коефіцієнти.

Джерело: розроблено нами на основі [113; 171; 174]

Найбільш наочно міжкраїнна розбіжність виявляється при порівнянні інноваційно-інвестиційних потенціалів з досягнутими результатами економічного розвитку країн (з їх ВВП). Як уже зазначалося, інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України значно менше, ніж такі ж потенціали Польщі і Франції; він становить лише 18,8 % та 16,1 % від їх величин відповідно. ВВП названих країн, навпаки, суттєво перевищує ВВП України: відповідно в 4,2 рази та 22,2 рази.

При надзвичайно високому ВВП Франції порівняно з Україною закономірно, що віддача на одну умовну одиницю потенціалу свідчить на користь інноваційно-інвестиційної політики, яку проводить уряд Франції (380,6 млрд. дол. США – Франція, порівняно з 106,3 млрд. дол. США – Україна, 2014 р.). Проте порівняння України з Польщею не є так само наочним, а отже, потребує пояснень. Обчислення показують, що віддача на одну умовну

одиницю потенціалу в Україні більше, ніж у Польщі (83,6 млрд. дол. США - Польща, порівняно з 106,3 млрд. дол. США – Україна). Причина полягає у тому, що при вкладанні коштів у формування інноваційного потенціалу, Польща використовує сформовані ресурси згідно з їх призначенням - в інноваційно орієнтованих галузях. Україна ж, не забезпечує реалізації цього напряму використання потенціалу. ВВП країни, як вже зазначалось вище, традиційно зростає за рахунок здебільшого металургійної галузі та експорту її продукції. Отже, при наднизькому інноваційно-інвестиційному рівні розвитку, ВВП України у розрахунку на одну умовну одиницю потенціалу виходить більше, ніж у Польщі. Ми акцентуємо увагу на тому, що у цьому випадку не йде мова про порівняльну ефективність використання нагромадженого інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку в Україні.

Продовжуючи розвивати власний методологічний підхід до оцінки наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу України, нами пропонується поглиблений аналіз кореляційної залежності ВВП від показників інноваційно-інвестиційного потенціалу (68 факторних ознак). Методологія технічно визначена за сукупністю проаналізованих методів та порядком їх застосування (*див.* підрозділ 3.1), але змістовно наші підходи щодо цього мають відмінність (рис. 3.5, додаток ІІІ).

У відповідності зі змістом методології, запропонованої нами, визначено інструментарій. Частково ми використовуємо ті підходи до обчислення показників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, які фактично існують у практиці економічного аналізу. Крім цього, для отримання узагальнюючої інформації щодо стану названого потенціалу України, ми пропонуємо використовувати показники, техніка обчислення яких добре відома в математиці, але які до цього не застосовувались в аналізі складних економічних ситуацій, із залученням великого масиву різних (інколи важко адаптованих один до одного) показників. Також ми вводимо критерії інтерпретації узагальнюючих показників, відповідно до мети аналізу, якою є визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу України.

Одночасно, запропонована нами методологія зберігає корисні напрацювання сучасної прикладної економічної науки, а саме: дозволяє виділити та відокремлено проаналізувати кожну складову загального макроекономічного потенціалу країни всього і за видами, що є корисним для державного регулювання інноваційно-інвестиційної політики.

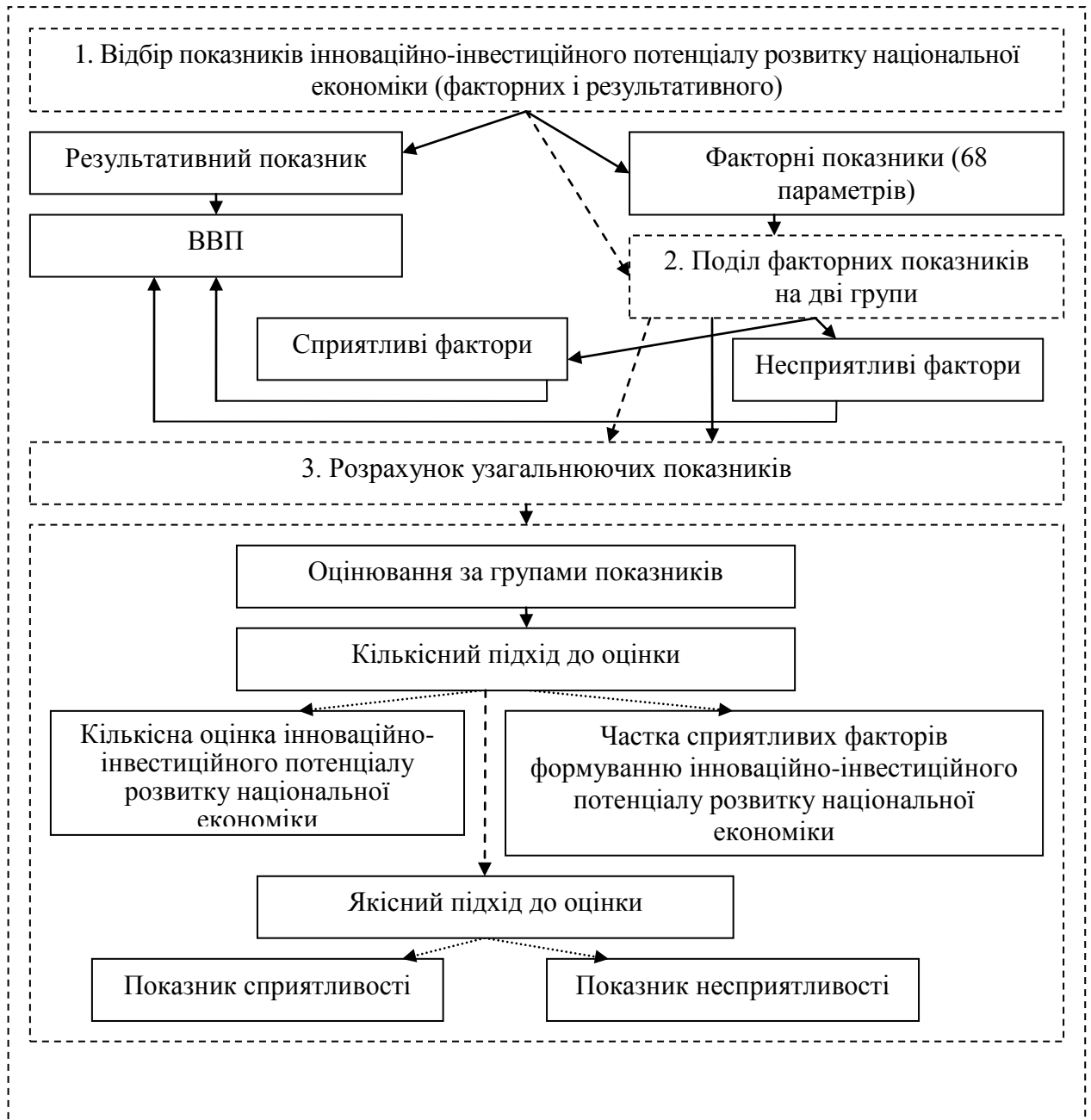

Рис. 3.5. Послідовність процесу оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки

Примітка. - - - - - етапи аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.

— зв'язок між показниками.

Джерело: розроблено нами

Обчислюючи узагальнюючі показники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку, ми спираємось на уніфіковану систему первинних показників. Саме факт широкого представництва ознак кожного із видів потенціалів, що надаються у вигляді конкретних показників, і забезпечення їх уніфікації (відповідно до пропозицій інших авторів), дозволив нам отримати достовірний кінцевий результат оцінювання стану, в якому перебуває інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку України.

Узагальнення результатів дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, за найбільш широким сприйняттям ситуації, що склалась в державі передбачає, передусім, отримання відповіді на питання: більшою є кількість факторів, що впливають позитивно, чи меншою порівняно з чинниками, що впливають негативно. Для відповіді на нього потрібне просте порівняння взаємного співвідношення кількості сприятливих та кількості несприятливих факторів, а також відношення певної з двох названих груп до загальної кількості факторів. Результат оцінюється для першого показника як індекс і як процентна частка для другого. Зауважимо, що поділу факторів на сприятливі та несприятливі передуює кореляційний аналіз між кожним з 68 факторів з одного боку і валовим внутрішнім продуктом з іншого (див. додаток II). Кожний із названих показників виступає аргументом функції ВВП. Тобто ми визначаємо, як саме впливають фактори, внесені нами до узагальненої та структурно організованої системи показників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, на найбільш значущий показник розвитку країни – валовий внутрішній продукт.

Далі слідує кореляційний аналіз залежності між названими показниками та ВВП. Ті показники, які мають додатній коефіцієнт кореляції нами віднесено до групи факторів, що позитивно впливають на ВВП, а ті, які мають від'ємне значення коефіцієнту – до групи факторів, що впливають на ВВП негативно.

Розрахунок показника кількісного співвідношення сприятливих і несприятливих факторів для створення потенціалу розвитку ВВП здійснюється за формулою:

$$\hat{E}\tilde{N}\hat{I} = \frac{\hat{E}\tilde{N}}{\hat{E}\hat{I}} - 1, \quad (3.12)$$

де KCH – показник кількісного співвідношення сприятливих і несприятливих факторів;

KC – кількість сприятливих факторів;

KH – кількість несприятливих факторів.

Коефіцієнт приймає значення від -1 до нескінченності. Якщо KCH більше 0, то стан інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку оцінюється як сприятливий; якщо менше 0 – як несприятливий.

Для визначення частки сприятливих факторів використовується така формула:

$$\times \tilde{N}\hat{O} = \frac{\hat{E}\tilde{N}}{\hat{E}\hat{A}} 100\%, \quad (3.13)$$

де $ЧСФ$ – частка сприятливих факторів у кількості всіх факторних показників;

KC – кількість сприятливих факторів;

KB – кількість всіх факторних показників.

Значення частки кількості сприятливих факторів у кількості всіх факторів змінюється від 0 до 100 %. Якщо $ЧСФ$ більше 50%, то стан інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку оцінюється як сприятливий, якщо менше 50% – як несприятливий.

Інтервали математичних значень цих двох показників згадувались нами вище. Проте більш цінною є їх економічна інтерпретація. Якщо KCH і $ЧСФ$ приймають значення нижчої межі, то це означає повну відсутність потенціалу, що (теоретично) може виникнути за умов зникнення суспільства як такого; якщо верхньої – то це означає необмежені потенційні можливості

суспільства, що (також теоретично) може виникнути за умов становлення постіндустріальної економіки. Беручи до уваги те, що як перший, так і другий випадок є гіпотетичними, виникає проблема реальної оцінки *КСН* і *ЧСФ* для України (додаток Ю).

Аргументація щодо використання в аналізі інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку показників сприятливості (*ПС*) та несприятливості (*ПН*) потребує попередніх зауважень – суто технічних. Вище ми зазначали, що використання математичної дії додавання не завжди себе виправдовує. Для того, щоб використати дію додавання і не викривити результати дослідження, обов'язковим є застосування формули переведення показників в індекси, а це робить процес аналізу більш довгим і складним. Проте на етапі розрахунку показників сприятливості та несприятливості попередні дії (визначення кількості всіх факторів, кількості сприятливих факторів та кількості несприятливих – за умовними позначеннями відповідно *КВ*, *КС*, *КН*) можуть здійснюватись лише через додавання. Це пояснюється тим, що у випадку, який розглядається, будь-які математичні дії з вихідними даними (визначення добутку або суми) все одно потребують нормування, оскільки первинні значення показників коливаються в дуже широких межах.

Нормування вихідних даних перших років періоду дослідження (2001 – 2005 рр.), зумовило надзвичайно мале значення показників (майже нульове). Це виключило можливість їх використання у подальшому аналізі, застосовуючи дію множення. З іншого боку, в останньому інтервалі динамічного ряду (2011 – 2014 рр.) цифри, навіть при нормуванні, залишались надзвичайно великими. Поділ досліджуваного періоду (2001 – 2014 рр.) на три окремих інтервали (2001 – 2005 рр., 2006 – 2010 рр. та 2011 – 2014 рр.) також не дав результату, який можна було б оцінити з погляду інтерпретації економічних процесів. Саме відсутність адекватної бази порівняння на різних інтервалах динамічного ряду з 2001 до 2014 рр. змусило нас використовувати дію додавання. У вигляді формул зазначений розрахунок представлено так:

$$\sum B = X_1 + X_2 + \dots + X_n, \quad (3.14)$$

де $\sum B$ – сума значень всіх показників інноваційно-інвестиційної діяльності України із узагальненої та структурно організованої системи показників;
 X_1, X_2, X_n – показники інноваційно-інвестиційної діяльності України за узагальненою та структурно організованою системою показників.

$$\sum C = X_{p1} + X_{p2} + \dots + X_{pn}, \quad (3.15)$$

де $\sum C$ – сума значень показників інноваційно-інвестиційної діяльності України за узагальненою та структурно організованою системою показників, значення яких сприяє збільшенню ВВП;
 X_{p1}, X_{p2}, X_{pn} – показники інноваційно-інвестиційної діяльності України за узагальненою та структурно організованою системою показників, збільшення значення яких сприяє збільшенню ВВП;

$$\sum H = X_{n1} + X_{n2} + \dots + X_{n3}, \quad (3.16)$$

де $\sum H$ – сума значень показників інноваційно-інвестиційної діяльності України за узагальненою та структурно організованою системою показників, збільшення значення яких спричиняє зменшення ВВП;

X_{n1}, X_{n2}, X_{n3} – показники інноваційно-інвестиційної діяльності України за узагальненою та структурно організованою системою показників, збільшення значення яких спричиняє зменшення ВВП.

Враховуючи той факт, що аналізу піддаються всі показники з універсалізованого переліку (68 факторних показників) за 14 років (з 2001 до 2014 рр.) доцільним є застосування формул 3.17, 3.18.

Показник сприятливості наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми: відношення суми значень показників сприятливих факторів до суми значень всіх факторних показників. Показник сприятливості набуває значення від 0 до 1, чим ближче до 1, тим

сприятливішим для економічного розвитку є дія інноваційно-інвестиційних чинників).

$$\tilde{I\tilde{N}} = \frac{\sum \tilde{N}}{\sum \tilde{A}}, \quad (3.17)$$

де $ПС$ – показник сприятливості наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми;

$\sum C$ – сума нормованих сприятливо діючих факторів;

$\sum B$ – сума всіх нормованих показників.

Показник несприятливості наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми: відношення суми значень показників несприятливих факторів до суми значень всіх факторних показників. Показник несприятливості набуває значення від 0 до 1, чим ближче до 0, тим несприятливішим для економічного розвитку є дія інноваційно-інвестиційних чинників.

$$\tilde{I\tilde{N}} = \frac{\sum \tilde{I}}{\sum \tilde{A}}, \quad (3.18)$$

де $ПН$ – показник несприятливості наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми;

$\sum H$ – сума нормованих несприятливо діючих факторів;

$\sum B$ – сума всіх нормованих показників.

Узагальнююча параметрична оцінка названих показників ($ПС$, $ПН$) наступна. Показник сприятливості в сумі з показником несприятливості дорівнює 1 ($ПС+ПН=1$). Співвідношення показників ($\frac{ПС}{ПН}$) оцінюється за критерієм: 0 – абсолютна несприятливість; нескінченність – абсолютна сприятливість [144].

Наступним із запропонованих нами напрямів узагальнюючого аналізу є якісний підхід до оцінки сприятливості / несприятливості розвитку економіки України, яка забезпечується інноваційно-інвестиційним потенціалом.

Названий аналіз підтвердив висновки, отримані за методикою кількісного підходу до визначення показників *КСН*, *ЧСФ* (рис. 3.6, додаток Я).

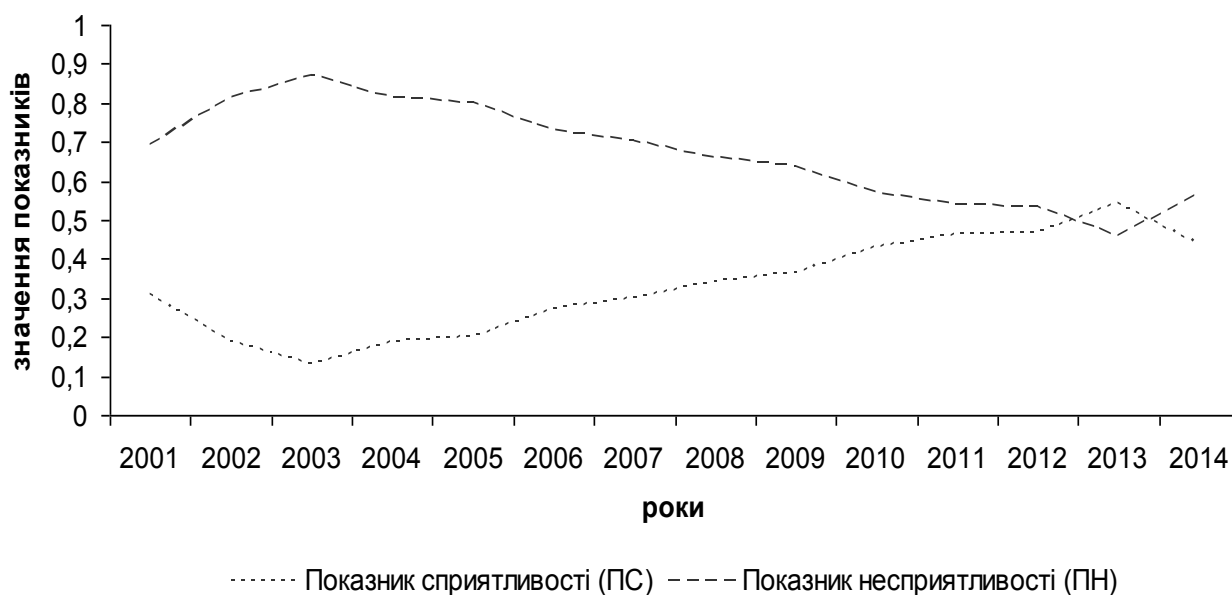

Рис. 3.6. Рівень сприятливості / несприятливості інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України, 2001 – 2014 рр.

Джерело: побудовано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Впродовж 2001 – 2014 рр. показник сприятливості здебільшого мав тенденцію зростання. Базове порівняння показує приріст сприятливості узагальненого і нормованого показника у розмірі +0,123, тобто приріст становив майже 40 %. За роками динаміка простежується в таких інтервалах: 2001 - 2003 рр. - відзначався спад; з 2003 року після збільшення у 2004 році прямих іноземних інвестицій (майже на одну третину від рівня 2003 р.) і до 2013 року включно спостерігалось зростання. Проте констатуючи позитивну динаміку у названому періоді, слід зазначити, що сприятливі чинники за силою їх впливу на розвиток макроекономічної системи були менш значущими, ніж несприятливі.

Частка сприятливих факторів (*ЧСФ*) для розвитку економіки України за період з 2001 - 2014 рр. не перевищила 50 %. Її значення дорівнює 39,7 %. Зважаючи на те, що основою для розрахунку показника слугувало визначення кореляційної залежності, між факторними показниками

інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку (68 показників) з одного боку і ВВП з іншого, цей індикатор (*ЧСФ*) є надзвичайно змістовним і наочно відображає дійсну ситуацію, яка склалась в економіці держави.

Необхідно визначити, що ВВП України, попри всі складнощі економічного і політичного розвитку країни, впродовж 2001 – 2014 рр. все ж таки зростав. У доларовому еквіваленті він становив у 2001 р. – 50,1 млрд. дол. США; у 2012 р. – 180,2 млрд. дол. США, у 2014 р. – 130,9 млрд. дол. США. В цілому до подій внутрішньої кризи в Україні це відповідало загальноєвропейському тренду за той самий період (додаток АА). Проте навіть у відносно стабільний період економічного життя країни, ВВП на душу населення в Україні не досягав загальноєвропейського; співпадала лише тенденція ВВП, а не значення ВВП на душу населення, яке в європейських країнах є більшим, ніж в Україні. Показники кількісного співвідношення (*КСН*) та частки сприятливих факторів (*ЧСФ*) розвитку економіки за рахунок використання інноваційно-інвестиційного потенціалу виразно ідентифікують причини економічного відставання України від європейських країн (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Сприятливість інноваційно-інвестиційних чинників розвитку
макроекономічних систем Україна, Польща, Франція (2012 – 2014 рр.)

Країни	Показники	
	кількісне співвідношення факторів (<i>КСН</i>)	частка сприятливих факторів (<i>ЧСФ</i>), %
Україна	-0,341	39,7
Польща	1,19	68,63
Франція	1,88	74,19

Примітки: 1. *КСН* і *ЧСФ* розраховані на основі попереднього обчислення коефіцієнтів кореляції між кожним з показників, що входять до складу інноваційно-інвестиційного потенціалу та ВВП (додаток Ю); 2. *КСН* обчислено як коефіцієнти; 3. Для України *КСН* < 0, оскільки кількість сприятливих факторів менше за кількість несприятливих (*КС* < *КН*).

Джерело: складено нами на основі [113; 171; 174]

Цими розрахунками підтверджуються результати, отримані на основі запропонованої нами методики (див. підрозділ 3.1). Поглиблений аналіз (на основі показників *КНС* і *ЧСФ*) остаточно підтверджує наші висновки про те, що державне регулювання не сприяє а ні формуванню, а ні ефективному використанню інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки країни. Частка факторів, сприятливих економічному розвитку Польщі, наближається до 70 %, а Франції – до 75 %, у той час як в Україні не досягає і 40 %. Кількісне співвідношення сприятливих факторів за показником *КСН* взагалі для України є від’ємним.

Констатуючи низький рівень життя в Україні, зазначимо роль інновацій у розвитку економіки. У розвинутих країнах 85 – 90 % приросту ВВП відбувається за рахунок виробництва та експорту інноваційної продукції. У порівнянні з цим в Україні – 90 % промислової продукції не відповідає сучасному науково-технічному рівню [17]. Системний аналіз дозволив виявити причини слабкості інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку української економіки. Оцінка факторів впливу надала також можливість визначити передумови подолання цієї ситуації за умов наявності чіткої (а отже, дієвої) державної економічної політики. Таким чином, аргументовано подальший прогностичний аналіз за названим напрямом.

3.3. Варіативний прогноз результативності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки

Необхідність побудови багатфакторної кореляційно-регресійної моделі залежності ВВП від показників інноваційно-інвестиційної діяльності України зумовлюється тим, що зазначена модель дає змогу розглядати вплив кожного окремого факторного показника на ВВП. У подальшому це дозволяє

пояснити на скільки необхідно зменшити або збільшити чинниковий ресурс, щоб забезпечити позитивну динаміку ВВП і покращити економічний стан держави.

Для побудови багатофакторної регресійної моделі залежності ВВП від показників інноваційно-інвестиційної діяльності України, кожному показнику з їх узагальненої та структурно організованої системи було присвоєно позначення від X_1 до X_{68} (додаток АБ). Спеціально для побудови кореляційно-регресійної моделі залежності ВВП від показників інноваційно-інвестиційної діяльності України, з названого переліку був складений конкретизований реєстр показників. При складанні цього реєстру ми керувалися тим, що до нього, насамперед, необхідно віднести показники, які безпосередньо стосуються інноваційно-інвестиційної політики в державі і виключити ті, які стосуються цього опосередковано. Також із переліку були виключені показники, що впродовж 2001 – 2014 рр. мали незмінні значення, оскільки тіснота зв'язку (коефіцієнти кореляції) між такими факторними показниками та результативною ознакою (ВВП) упродовж всіх років не змінювалась.

Крім того, на нашу думку, доцільно застосувати наступний технічний прийом. Необхідно виключити із переліку показники, які впродовж 2001 – 2014 рр. мали приблизно однакову тенденцію розвитку, оскільки в такому випадку має місце так звана «одинична еластичність» (додаток АВ).

Кореляційно-регресійна модель залежності ВВП від факторних показників інноваційно-інвестиційної діяльності України у загальному вигляді така:

$$Y = \text{Intercept} + B_1 \cdot X_1 + B_2 \cdot X_2 + \dots + B_n \cdot X_n \quad (3.19)$$

Фактично у 2001 - 2014 рр зазначена залежність. (при коефіцієнті детермінації $R^2=0,89$) описується так:

$$Y = 0,2697 \cdot X_{12} - 0,0575 \cdot X_{13} + 4,0076 \cdot X_{18} + 10,7782 \cdot X_{23} + 5,9990 \cdot X_{31} + \\ + 0,1094 \cdot X_{33} + 3,4432 \cdot X_{59} - 10,5209 \cdot X_{62} + 16,5618 \cdot X_{66} - 0,3260 \cdot X_{68} - 7,4231 \quad (3.20)$$

де Y – ВВП;

X_{12} – вартість реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах);

X_{13} – вартість інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах);

X_{18} – обсяг прямих іноземних інвестицій (сума на початок року);

X_{23} – інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах);

X_{31} – подання заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки);

X_{33} – фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах);

X_{59} – кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (на початок навчального року);

X_{62} – кількість вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації;

X_{66} – кількість аспірантів;

X_{68} – кількість докторантів.

Розрахунки дали можливість виокремити групу чинників, що впливають на ВВП позитивно, та групу чинників, що впливають негативно. Відповідно до мети виявлення резервів збільшення ВВП України на основі використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, нами здійснено поглиблений розгляд дії тих чинників, які зумовлюють економічне зростання. Логіка нашого аналізу будується на тому, що в рамках державної економічної політики необхідно стимулювати ті напрями інноваційно-інвестиційного розвитку, які вже зараз дозволяють отримати сприятливий для економічного розвитку результат. При цьому ми, безперечно, не відкидаємо необхідність здійснення заходів державного регулювання, які спрямовані на застосування компенсаторних дій щодо чинників, які зумовлюють зменшення ВВП в Україні.

Отже, за результатами відбору, до найбільш значущих чинників, що впливають позитивно, належать: обсяг реалізованої промислової продукції;

обсяг прямих іноземних інвестицій; інвестиції в основний капітал; кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки); фінансування наукових та науково-технічних робіт; кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації; кількість аспірантів.

За результатами аналізу побудованої кореляційно-регресійної моделі залежності ВВП від факторних показників інноваційно-інвестиційної діяльності України (2001 – 2014 рр.) з'ясовано, що існують також причини, зміни яких викликають зменшення ВВП. До найбільш значущих чинників, що вплинули на ВВП України негативно, належать: обсяг інноваційних витрат у промисловості, кількість вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, кількість докторантів (що нетипово для більшості країн з стійким економічним розвитком). Коментар щодо цього нами буде наведено при аналізі кількісної оцінки отриманих результатів.

Наш подальший аналіз зумовлений потребою визначення перспектив факторної динаміки. Для того, щоб коректно обчислити коефіцієнти еластичності ВВП, врахувавши тісноту зв'язку з факторами, що дають позитивний економічний ефект та з факторами, що дають негативний, а також визначити це у відсотках приросту / зменшення, потрібне усереднення даних за абсолютним виміром. Обчислення за формулою:

$$KE_{x_n} = \frac{\bar{X}}{Y_{(x)}}, \quad (3.21)$$

де KE_{x_n} – коефіцієнт еластичності для кожного факторного показника;

\bar{X} – середнє значення кожного факторного показника у 2001 – 2014 рр.;

$Y_{(x)}$ – значення результативного показника за середніми значеннями факторних показників.

Застосування наведеної методики дозволило отримати наступні результати. За нашими розрахунками, відсоткове зростання ВВП у разі збільшення на 1% аналізованих факторів таке: вплив обсягу реалізованої

промислової продукції на 1% викликає збільшення ВВП на 0,004%, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій – на 0,891%, збільшення обсягу інвестицій в основний капітал – на 0,095%, збільшення кількості поданих заявок на промислові зразки на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн – на 0,00001%, збільшення фінансування наукових та науково-технічних робіт – на 0,007%, збільшення кількості осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації – на 0,00004%, збільшення кількості аспірантів – на 0,009%. Наші обчислення були зроблені за об'єктами репрезентативної вибірки (5 областей України) і поширені на аналіз динаміки ВВП України в цілому (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Приріст ВВП за факторними показниками інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України, в середньому 2001 – 2014 рр. (на основі вибірки за п'ятьма областями)

Факторні показники	Приріст ВВП %	Приріст ВВП за вибіркою, млн. грн	Приріст ВВП України, млн. грн.
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.	0,00424	181,27	597,36
Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)	0,89167	38122,45	1256264,05
Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.	0,09578	4094,97	134943,38
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки), од.	0,00001	0,427	14,08
Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.	0,00790	337,75	11130,22

Продовження табл. 3.1

Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис.	0,00004	1,71	56,35
Кількість аспірантів, осіб	0,00933	398,89	13144,93

Примітка. Округлення до однієї сотисязчної частки числа зумовлено необхідністю уникнення високої похибки, оскільки 0,00001 дорівнює 1,6 млн. грн.

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 113; 114]

Отже, як свідчить аналітика, в Україні є достатня кількість факторів, що впливають на ВВП позитивно, але ступінь цього впливу дуже малий. Лише іноземні інвестиції можна вважати, дійсно, значущим чинником. Найбільшу суму приросту ВВП протягом 2001 – 2014 рр. забезпечували обсяг прямих іноземних інвестицій та обсяг інвестицій в основний капітал (відповідно 1256,3 млрд. грн. та 134,9 млрд. грн.). Дія решти чинників, що впливають позитивно є мізерною.

За нашими розрахунками з'ясовано, що переважна більшість чинників, які впливають на національне багатство України є факторами негативної дії. На ВВП країни найбільш істотно впливає пагубний чинник недофінансування інновацій на рівні первинних суб'єктів господарювання. Парадоксальним є вплив збільшення ВНЗ III - IV рівнів акредитації. Нетиповість залежності проявляється у тому, що зазвичай цей чинник сприяє збільшенню ВВП країни, але в Україні при збільшенні кількісного показника вищих навчальних закладів, хоча і не істотно, але знижується якість освіти. Якщо орієнтуватись на міжнародні рейтинги, зокрема на індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, то субіндекс «Вища освіта й навчання» для України втратив п'ять пунктів і перемістився зі сфери конкурентних переваг у сферу потенційних загроз. На погіршення позиції України у сфері вищої освіти та навчання позначилась політика скорочення витрат на підвищення кваліфікації персоналу у вітчизняних компаніях в умовах посткризового відновлення (117 місце), низька якість шкіл професійного менеджменту (116 місце у рейтингу) тощо [177].

Факторний аналіз надав змогу обґрунтувати вихідні позиції прогнозування. Ми пропонуємо три варіанти прогнозу: 1) варіант I передбачає, що розвиток подій в Україні буде відбуватись за тенденцією, яка виявила себе станом на 2014 рік і була негативною, 2) варіант II передбачає, що урядом України будуть застосовані заходи загального регуляторного впливу, результатом яких стане припинення падіння ВВП, 3) варіант III передбачає можливість компенсаторних заходів держави щодо усунення дії тих чинників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку, що негативно впливають на ВВП.

Згідно з правилами економічного аналізу, прогноз є тим достовірнішим, чим довший динамічний ряд фактичних даних. Проте передбачення можливих перспектив української економіки надзвичайно ускладнене через наявність несприятливої політичної ситуації в країні. Для достовірності прогнозу ми можемо оперувати лише даними з 2012 по 2015 роки. Отже, прогноз не може перевищувати 1 – 2 роки.

Варіант I розраховано шляхом екстраполяції даних про динаміку ВВП за названий період. За нашими обчисленнями у 2016 році ВВП країни може скоротитись до величини до 94,46 млрд. дол. США, а у 2017 р. ще на третину, порівняно з цим обсягом. Варіант I, при такій інтенсивності економічного спаду, по суті передбачає крах господарської системи країни. Отже, потрібні нагальні загальнополітичні та економічні регуляторні заходи держави щодо стабілізації ситуації в країні.

Зрозуміло, що за таких умов навіть утримання у 2016 і 2017 рр. ВВП від падіння (тобто збереження його на рівні 2015 року) вже має оцінюватись, як безперечний позитивний здобуток уряду країни. Зважаючи на це, ми розглядаємо ВВП України за другим варіантом, як такий, що залишатиметься на рівні 119 – 120 млрд. дол. США. В аспекті аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку країни це означає, що впродовж зазначених років (2016 – 2017) у його складі не виникнуть нові чинники, що провокуватимуть ризик зменшення ВВП.

Погоджуючись з об'єктивністю сучасних викликів стабільності економічного розвитку України, ми, разом з цим, вбачаємо можливість перспективи покращення ситуації. Прогноз ґрунтується на тому, що за умови чітко визначених заходів державного регулювання можна усунути вплив негативно діючих чинників, які зменшують інноваційно-інвестиційний потенціал.

Аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України показав, що серед 68 індикаторів, негативний вплив справляє 41 чинник. Отже, за варіантом III теоретично ВВП України міг би становити граничну величину близько 300 млрд. дол. США. Це за умови, якби були використані резерви росту ВВП, за рахунок нульового впливу всіх тих чинників, що нині діють негативно.

Використовуючи показник частки сприятливих факторів (*ЧСФ*) розвитку національної економіки, ми здійснили прогностичні розрахунки, орієнтуючись на те, що цей показник, згідно з критерієм його оцінки, має становити більше 50 %. Якщо припустити, що в Україні будуть створені умови для формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку саме за названим критерієм, то ВВП зможе досягнути 150 млрд. дол. США (розрахунки за формулою 3.22).

$$ВВП_p = \frac{ВВП_\delta \cdot K_{ЧСФ}}{ЧСФ_\delta}, \quad (3.22)$$

де $ВВП_p$ - розрахунковий ВВП;

$ВВП_\delta$ - базисний ВВП;

$K_{ЧСФ}$ - критерій частки сприятливих факторів формуванню інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки;

$ЧСФ_\delta$ - базисне значення частки сприятливих факторів формуванню інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки.

ВВП України у 150 млрд. дол. США - це результат функціонування економіки за так званої «точки сприяння зростанню». Мова йде про

використання інтенсивних факторів і сприяння розвитку провідних (відповідно світовим тенденціям технологічного розвитку) галузей національної економіки. Проте навіть у випадку, коли із загальної кількості чинників, які формують інноваційно-інвестиційний потенціал економічного розвитку тільки 50 % впливають позитивно, забезпечення економічного зростання в державі, господарська система якої ослаблена війною, залишається надзвичайно складним завданням. Розрахований нами ВВП України (150 млрд. дол. США) до фактичного ВВП держави у 2014 році (119,1 млрд. дол. США) у показниках приросту становить 125,9 %. Доводиться констатувати, що ВВП України, порівняно з очікуваними даними 2015 року, має зрости більш, ніж на чверть, що досить важко забезпечити в Україні у наш час.

За даними Центрального розвідувального управління США (ЦРУ), 2014 р. [98] річний приріст ВВП в країнах ЄС становить лише 1,4 %. Польща (яку ми брали для порівняння в попередніх розрахунках і пропонували як зразок короткотермінового періоду розвитку економіки України) має зростання ВВП 3,2 %. Отже, Україна, якщо слідуватиме Польщі, при найбільш оптимістичних прогнозах, зможе досягти цього рівня лише через 8 років. Таким чином, при забезпеченні названих вище умов, оптимістичний прогноз ВВП України на 2016 і 2017 рр. буде відповідно 123 і 127 млрд. дол. США (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Прогнозований вплив інноваційно-інвестиційного потенціалу
на ВВП України 2016 - 2017 рр., (на основі вихідних даних вибірки)
млрд. дол. США

Роки	Вид прогнозу		
	Варіант I	Варіант II	Варіант III
2016	94,47	119,12	122,93
2017	65,33	119,12	126,86

Примітка. Курс гривні до долара США

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Унаочнення наших розрахунків забезпечує графічний аналіз. Згідно з ним візуалізується спадна динаміка прогнозу ВВП України за варіантом I, незмінна - за варіантом II і зростаюча - за варіантом III. Останній розглядається нами одночасно як найбільш бажаний для України, враховуючи необхідність виведення економіки країни з кризового стану (рис. 3.7).

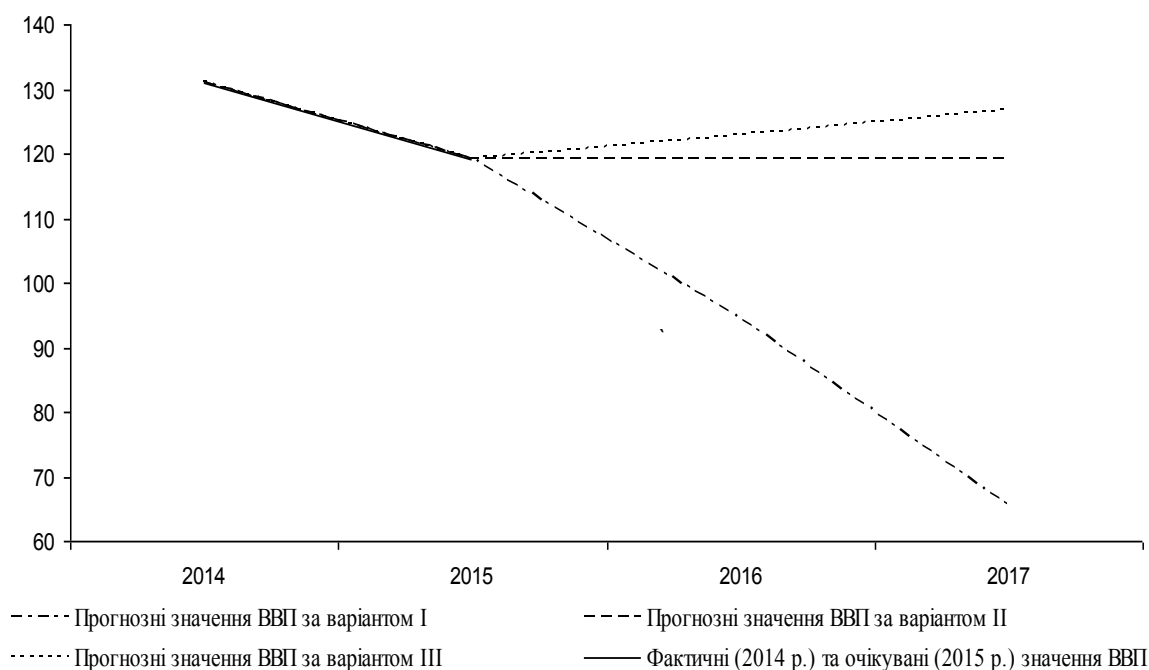

Рис. 3.7. Прогнозована динаміка ВВП України до 2017 р.

Примітка. ВВП 2015 року визначено за очікуваними даними Міністерства економічного розвитку (90% від ВВП 2014 р.)

Джерело: побудовано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Продовженням аналізу в рамках прогнозу є порівняння України з Польщею та Францією. Франція, за класифікацією Всесвітнього економічного форуму, відноситься до групи країн з інноваційною економікою, а Польща — до групи країн з ефективно орієнтованою економікою (табл. 3.13).

Отже, як свідчать порівняння, за першим варіантом прогнозу, який передбачає продовження існуючої негативної тенденції, що виявила себе станом на 2014 рік, відставання України у 2016 та 2017 роках від рівня ВВП Польщі та Франції 2014 року, буде збільшуватись. Найбільша різниця буде

спостерігатися у 2017 році між ВВП України та Франції (44 рази). За другим варіантом, який передбачає збереження урядом України величини ВВП 2014 року, цей розрив буде меншим (майже 5 разів з Польщею та 24 рази з Францією). За третім варіантом зазначений розрив буде поступово скорочуватися. Особливо це стане помітно при порівнянні України і Франції (майже з 24 разів у 2016 р. до майже 23 у 2017 р.).

Таблиця 3.13

Прогнозне співвідношення ВВП Польща / Україна та
Франція / Україна, 2016-2017 рр., разів

Показники	Польща		Франція	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.
Коефіцієнт відставання за варіантом I (Україна порівняно з Польщею та Францією)	5,85	8,45	30,72	44,42
Коефіцієнт відставання за варіантом II (Україна порівняно з Польщею та Францією)	4,64	4,64	24,36	24,36
Коефіцієнт відставання за варіантом III (Україна порівняно з Польщею та Францією)	4,49	4,35	23,61	22,88

Примітка. Коефіцієнт відставання розрахований як відношення ВВП Франції та Польщі (фактичні дані, 2014 р.) до ВВП України (прогнозовані дані 2016, 2017 рр.).

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114; 171; 174]

Дослідження фактично існуючої ситуації показали, що розбіжність між ВВП України і Франції є значно більшою, ніж інноваційно-інвестиційними потенціалами цих країн. Отже, той потенціал, яким володіє Україна, використовується надзвичайно непродуктивно. У порівнянні з Польщею зазначена розбіжність є меншою, але вона також свідчить про непродуктивне використання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку Україною, оскільки ВВП України формується переважно за результатами діяльності

промисловості третього технологічного укладу, а не завдяки розвитку науки та інновацій (табл. 3.14).

Потрібно акцентувати увагу на необхідності інтенсифікації наявних можливостей розвитку України в майбутньому. На нашу думку (і це підтверджують розрахунки), неявна складова інноваційно-інвестиційного потенціалу є суттєвою, проте вона значною мірою залишається незатребуваною суспільством.

Таблиця 3.14

Попарне порівняння ВВП та інноваційно-інвестиційного потенціалу
економічного розвитку країн
(Польща / Україна та Франція / Україна), 2014 р., разів

Порівняння	Співвідношення інноваційно-інвестиційних потенціалів розвитку, між країнами	Співвідношення ВВП між країнами
Польща / Україна	5,33	4,22
Франція / Україна	6,20	22,17

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114; 171; 174]

Оцінюючи роль інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки держави, нами було з'ясовано вихідні умови формування системної методики науково-практичного аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу України та здійснено його аналіз. Остаточним результатом дослідження стали підходи до прогнозування економічного розвитку України на основі визначення конкретизованої факторної залежності складових інноваційно-інвестиційного потенціалу та ВВП України.. Це дозволило виявити три варіанти національної макроекономічної динаміки, визначити ступінь відставання української економіки від європейських тенденцій та умови скорочення цього розриву на основі

повного використання резервів існуючого інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку України.

Висновки до розділу 3

Дослідження умов формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України передбачає з'ясування низки важливих методичних та науково-практичних проблем, які стосуються вихідних умов формування системної методики такого аналізу, її фактичного застосування для виявлення невикористаних резервів названого потенціалу та до побудови варіативного прогнозу економічного розвитку України.

1. Застосовано компаративний підхід до визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на авторській методиці системного аналізу і розроблених критеріях оцінки, що дозволяє визначити ступінь використання інноваційно-інвестиційного потенціалу, його зв'язок з ВВП і можливості реалізації названого потенціалу в короткостроковому періоді економічного розвитку України та довгостроковому.

2. Розроблено методичні підходи до аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, які передбачають наявність системи правил, способів і прийомів, застосованих до структурно організованої системи показників. Використання такої системи дозволяє забезпечити належний ступінь достовірності оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки (всього та за видами), а також забезпечити основу для обґрунтованості прийняття урядових рішень у рамках економічної політики держави на основі чіткості проведеного аналізу. Методика оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки передбачає

етапи визначення показників формування досліджуваного потенціалу, а також ВВП країни та з'ясування зв'язку між ними.

3. Здійснено порівняльний аналіз розвитку економіки України, Польщі та Франції на основі формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку. Вибір країн обґрунтовано тим, що розвиток Польщі розглядається як імовірна модель короткострокового розвитку України, а Франції – довгострокового. З'ясовано порівняльний стан України щодо наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку всього і за видами. Потенціал Польщі в 5,33 рази вищий, ніж України, Франції відповідно – у 6,19 (2014 р.). Співвідношення ВВП відповідно – 4,19 та 22,17 разів. Беручи до уваги вихідні умови розвитку України, аналіз свідчить про потенційну можливість, яку країна здатна реалізувати в короткостроковому і довгостроковому періодах за наявності дієвого державного регулювання.

4. Здійснено кореляційний аналіз впливу факторних показників інноваційно-інвестиційної діяльності на ВВП (Україна, 2001 – 2014 рр., 68 показників). Розраховано показники сприятливості та несприятливості, що передбачало поділ факторів на дві групи: фактори, що впливають позитивно та фактори, що впливають негативно. Це дозволило виявити чинники, які мають найбільш вагомий позитивний або негативний вплив на ВВП. В Україні найбільш значущими факторами позитивної дії є обсяг прямих іноземних інвестицій та фінансування наукових та науково-технічних робіт (у Польщі серед усіх чинників найбільш сприятливим є активність процесів патентування, а у Франції - інноваційна активність у сфері малого і середнього бізнесу та зростаючі можливості держбюджету); до найбільш вагомого чинника, що вплинув на ВВП України негативно, належить зменшення обсягу інноваційних витрат у промисловості. Частка сприятливих факторів розвитку економіки країн така: Україна – 39,7 %, Польща - 68,6 %, Франція - 74,2 %.

5. Застосовано компаративний підхід до визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, який ґрунтується на методиці системного аналізу і критеріях оцінки сприятливості сформованого відповідно напрямом державної політики потенціалу інтересам розвитку макросистеми. Представлено розрахунково-оціночний інструментарій, призначений для обчислення факторів ризику, які виникають при формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.

6. Здійснено прогноз ВВП за трьома варіантами. Перший варіант передбачає, що економічні зміни будуть відбуватись в Україні за тенденцією, яка фактично виявила себе до теперішнього часу і була негативною; другий варіант засновується на тому, що урядом України будуть застосовані заходи загального регуляторного впливу, результатом яких стане припинення падіння ВВП; третій варіант ґрунтується на можливості компенсаторних заходів держави в рамках здійснюваної нею економічної політики, яка полягає у поступовому усуненні дії тих факторів інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, що негативно впливають на ВВП при одночасному забезпеченні стабілізації економічної і політичної ситуації в країні. Особливістю прогнозування є порівняльний аналіз з розвитком Польщі (короткостроковий період) та Франції (довгостроковий період).

Основні результати дослідження за розділом опубліковані у наукових працях [129; 141; 144; 146; 156].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення й наведено нове вирішення науково-практичного завдання, щодо державної політики формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. На основі проведеного дослідження сформульовано теоретико-методологічні та практичні висновки.

Збереження та ефективне використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку є нагальною вимогою розвитку країн в умовах, що характеризуються несприятливою економічною ситуацією. Україні необхідна система науково-обґрунтованих дієвих заходів з інноваційної політики держави, гармонізованих з тенденціями інноваційного розвитку розвинених країн. Результатом дослідження стало поглиблення теоретичних засад та наукове обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення державного регулювання в рамках реалізації інноваційно-інвестиційної політики, а саме:

1. Обґрунтовано сутність державної інноваційно-інвестиційної політики як процесуальної цілісності «мета – засіб – результат» на основі її розуміння як системи послідовних заходів державного регулювання, спрямованих на підвищення рівня життя населення (цільова максимізація) на основі зумовлених інноваціями базових змін науково-технічного прогресу (результат) за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів (засіб).

2. Розширено наукові підходи до розуміння потенціалу розвитку національної економіки на основі багатокритеріальної систематизації інновацій, яка дозволяє ідентифікувати властивості інноваційних продуктів, відображає роль інновацій у сучасному відтворювальному процесі та повно описує їх функціональні ознаки як рушійної сили

науково-технологічного, економічного та соціального розвитку національних економік.

3. Систематизовано ознаки інноваційно-інвестиційної політики розвинутих країн з метою імплементації в Україні заходів державного регулювання в сфері формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, які притаманні країнам-економічним лідерам. Відмінністю підходу до названої систематизації є виокремлення загальних (властивих всім економічно розвинутим країнам) заходів такого спрямування та особливих (для кожної країни).

4. Запропоновано підхід до визначення умов запобігання спаду в національній економіці та поступового створення передумов її переходу від стану стабілізації до стану зростання на основі формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Названий підхід щодо цього полягає у виокремленні тих галузей та регіонів, які у наш час є базовими для національної економіки. Їх розвиток в умовах внутрішньої економічної кризи є первинно необхідним для забезпечення стійкості національної економіки при одночасному поступальному розвитку п'ятого та шостого технологічного укладів. Такий підхід до визначення умов макроекономічних змін в Україні дозволяє забезпечити чіткі та адресно спрямовані регуляторні дії, які повинні стати основою інноваційно-інвестиційної політики держави.

5. Визначено умови виходу національної економіки зі стану кризи, особливістю яких є побудова моделі поетапного інноваційного розвитку України, що дозволяє застосувати на практиці досвід Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї. Названі країни подолали негативну дію воєнно-політичних та економічних чинників і забезпечили швидке макроекономічне зростання та макросистемний розвиток на основі ефективної інноваційної політики держави. Адаптація практики названих країн є надзвичайно важливою для України.

6. Диверсифіковані джерела фінансових ресурсів, які використовуються з метою створення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки. Побудована модель залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти та конкретизовані відповідно до цього заходи регулювання, що здійснюються в рамках державної інноваційно-інвестиційної політики.

7. Розроблено методичні підходи до аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, які передбачають наявність системи правил, способів і прийомів, застосованих до структурно організованої системи показників. Використання такої системи дозволяє забезпечити належний ступінь достовірності оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки (всього та за видами), а також забезпечити основу для обґрунтованості прийняття урядових рішень у рамках економічної політики держави на основі чіткості проведеного аналізу. Методика оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки передбачає етапи визначення показників формування досліджуваного потенціалу, а також ВВП країни та з'ясування зв'язку між ними.

8. Застосовано компаративний підхід до визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, який ґрунтується на методиці системного аналізу і критеріях оцінки сприятливості сформованого відповідно напрямом державної політики потенціалу інтересам розвитку макросистеми. Представлено розрахунково-оціночний інструментарій, призначений для обчислення факторів ризику, які виникають при формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки.

9. Здійснено прогноз ВВП за трьома варіантами. Перший варіант передбачає, що економічні зміни будуть відбуватись в Україні за тенденцією, яка фактично виявила себе до теперішнього часу і була негативною; другий варіант засновується на тому, що урядом України

будуть застосовані заходи загального регуляторного впливу, результатом яких стане припинення падіння ВВП; третій варіант ґрунтується на можливості компенсаторних заходів держави в рамках здійснюваної нею економічної політики, яка полягає у поступовому усуненні дії тих факторів інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, що негативно впливають на ВВП при одночасному забезпеченні стабілізації економічної і політичної ситуації в країні. Особливістю прогнозування є порівняльний аналіз із розвитком Польщі (короткостроковий період) та Франції (довгостроковий період).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адаманова З. О. Инновационные стратегии экономического развития в условиях глобализации: монографія / З. О. Адаманова. – Симферополь: Кримучпедиздат. - 2005. – 504 с.
2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Бажал Ю. М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «держава-університету-промисловість» / Ю. М. Бажал // Економіка і прогнозування. – 2015. – №1. – С. 76-88.
4. Бахов І. С. Наукові інновації у світлі глобалізації: монографія / І. С. Бахов, Т. Ю. Бахонова, В. А. Гроза, В. В. Левченко, О. Л. Лещинський; ред.: І. С. Бахов. – Кіровоград: Поліграфія, 2015. – 172 с.
5. Безпрозваних О. О. Аналіз чинників, які перешкоджають розвитку інноваційної сфери української економіки / О. О. Безпрозваних // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 1(17). – С. 126-134.
6. Білянкін Т. І. Аналіз інноваційної сфери України та характеристика основних проблем її розвитку / Т. І. Білянкін // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – №7 (1050). – С. 67-71.
7. Богашко О. Л. Соціально-економічна сутність інтелектуального капіталу та його роль в забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки / О. Л. Богашко // Економіка та держава. – 2014. – №10. – С. 20-22.
8. Богер О. В. Компаративний аналіз податкового законодавства України та ЄС у контексті стимулювання інновацій / О. В. Богер // Економіка та держава. – 2014. – №9. – С. 120-123.

9. Бойко А. В. Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем та його використання в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Бойко // Режим доступу : http://eip.org.ua/docs/EP_13_4_91_uk.pdf
10. Бурич І. В. Наукові підходи до формування портфеля інвестиційно-інноваційних проектів у контексті сталого розвитку регіону/ І. В. Бурич // Механізм регулювання економіки. – 2015. – №2. – С. 115-121.
11. Вдовиченко А. М. Фінансовий потенціал населення: нові можливості інноваційного розвитку економіки України : монографія / А. М. Вдовиченко. - Ірпінь : ДКС Центр. - 2012. - 215 с.
12. Вергал К. Ю. Теоретичні підходи до класифікації інноваційних стратегій / К. Ю. Вергал // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – №2. – С. 214-219.
13. Володіна В. О. Ефективність функціонування ринку інноваційних ідей в національній економіці / В. О. Володіна, С. А. Єрохін // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №5 (155). – С. 67-75.
14. Гавриш О. А., Особливості економічного розвитку космічної галузі України на початку ХХІ ст. / О. А. Гавриш, С. В. Войтко, Ю. В. Бухун // Економіка України. – 2014. – № 8. – С. 34-46.
15. Гальчинський А. Україна: наука та інноваційний розвиток / А. Гальчинський, В. Гєєць, В. Семиноженко. – К.: Оранта, 1997. – 286 с.
16. Гасанов С. С. Фінансування структурних зрушень та інноваційної модернізації / С. С. Гасанов, В. О. Сизоненко // Фінанси України. – 2014. – №5. – С. 20-28.
17. Гізатулін А. М. Проблеми впровадження інновацій в Україні: немонетарний підхід / А. М. Гізатулін, А. О. Коломицева // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - №1. – С.19-22.
18. Глобальний індекс інновацій [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Центру гуманітарних технологій – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index/info>

19. Головінов О. М. Інноваційна активність і інноваційні процеси в національній економіці / О. М. Головінов // Економіка та держава. – 2013. – №6. – С. 4-8.
20. Головінов О. М. Особливості становлення національної інноваційної системи України / О. М. Головінов // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №3 (153). – С. 82-90.
21. Готра В. В. Сучасний стан, фактори забезпечення та напрями активізації інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства / В. В. Готра // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №6 (168). – С. 114-121.
22. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки [Електронний ресурс] / Л. В.Гоцуляк // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330>
23. Гринюк К. Б. Проблеми інвестування ТНК у розвиток людського капіталу/ К. Б. Гринюк // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 9 – 10. – С. 15-18.
24. Дем'янчук Г. В. Об'єкти промислової власності в процесі комерціалізації інновацій / Г. В. Дем'янчук // Наука та інновації. – 2014. – №5. – С. 51-57.
25. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: ефектометричний інструментарій : монографія / І. О. Галиця, М. М. Шевченко, А. Є. Никифоров, Н. В. Погуда; ред.: І. О. Галиця, А. Є. Никифоров. – К. : Кондор, 2013. - 294 с.
26. Дегтяр А. О. Сучасні аспекти інноваційної політики в Україні / А. О. Дегтяр, Р. Г. Соболев // Матеріали VI Міжнародного форуму «Трансфер технологій та інновацій: інноваційний розвиток та модернізація економіки». – Київ : 2012. – С. 90 – 94.
27. Дмитрів В. І. Світовий досвід фінансового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / В. І. Дмитрів //

Ефективна економіка. – 2014. – № 7.– Режим доступу :
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3214>

28. Дорошенко О. О. Особливості інноваційного розвитку України / О. О. Дорошенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. - №5. – С. 21-24.

29. Драбаніч А. В. Класифікація інновацій за інтересами суб'єктів інноваційного процесу / А. В. Драбаніч// Економіка та держава. – 2014. – № 2. – С. 30-32.

30. Драбаніч А. В. Класифікація інновацій за інтересами суб'єктів інноваційного процесу / А. В. Драбаніч // Економіка та держава. -2014. – №2. – С. 30-32.

31. Дрожжин Д. Ю. Державна інноваційна політика України в умовах євроінтеграції / Д. Ю. Дрожжин // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 4(47) – С.1-9.

32. Дука А. П. Концептуалізація інвестиційного механізму в умовах інноваційного розвитку / А. П. Дука // Економіка та держава. – 2013. – № 11. – С. 6-10.

33. Єфіменкова Н. М. Теоретичні аспекти довгострокового прогнозування інноваційного розвитку України / Н. М. Єфіменкова // Економіка та держава. – 2014. – № 7. – С. 124-128.

34. Єщенко П. С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки / П. С. Єщенко // Економіка України. – 2013. – № 10. – С. 4-20.

35. Затонацька Т. Г. Деякі аспекти імплементації інвестиційної політики нового покоління в Україні / Т. Г. Затонацька // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 78-88.

36. Затонацька Т. Г. Деякі аспекти фіскального стимулювання інноваційних підприємств в Україні / Т. Г. Затонацька // Фінанси України. – 2014. – № 6. – С. 19-29.

37. Затонацький Д. А. Деякі аспекти державного фінансування інноваційної діяльності в Україні // Д. А. Затонацький / Економіка та держава. – 2014. – № 2. – С.106-109.

38. Здір В. А. Інноваційна модель розвитку української економіки: вплив інноваційних та науково-технічних пріоритетів [Електронний ресурс] / В. А Здір // Ефективна економіка. – 2012. – № 9 Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1752>

39. Зубко О. В. Інновації як детермінанти циклічного економічного розвитку / О. В. Зубко // Економіка та держава. – 2013. – № 10. – С. 64-80.

40. Ілляшенко С. М. Інновації у маркетингу і менеджменті : монографія / С. М. Ілляшенко, В. В. Божкова, Т. А. Васильєва, М. П. Денисенко, Л. В. Жарова; ред.: С. М. Ілляшенко. – Суми : Папірус, 2013. - 615 с.

41. Інновації: проблеми науки та практики : монографія / ред.: М. О. Кизим - Х. : Інжек. – 2011. – 274 с.

42. Інноваційний поступ економіки України: проблеми, тенденції, потенціал зростання. Монографія / за ред. З. Юринець, Л. Гнилянської. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 296 с.

43. Карінцева О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності інноваційного потенціалу / О. І. Карінцева П. С. Матвєєв // Механізм регулювання економіки. – 2015. – №2. – С. 23-30.

44. Карінцева О. І., М. О. Харченко, П. С. Матвєєв Науково-практичні засади оцінки розвитку інноваційного потенціалу регіонів/ О. І. Карінцева, М. О. Харченко, П. С. Матвєєв // Механізм регулювання економіки. – 2014. – №2. – С. 70-78.

45. Ключковська Я. Бізнес, керований цінностями : Монетизація цінностей або PR&CSR [Електронний ресурс] / Я. Ключковська // Львівська бізнес-школа УКУ.– Режим доступу : http://lvbs.com.ua/exch/file/values-CSR_research_2.pdf

46. Князь С. В. Трансфертний потенціал інноваційного розвитку промислово-торговельних організацій / С. В. Князь // Актуальні проблеми економіки. - 2015. – №7 (169). – С. 57-64.

47. Кобушко І. М. Основні напрямки державного регулювання в умовах глобалізаційних процесів / І. М. Кобушко, І. В. Кобушко // Механізм регулювання економіки. - 2015. – №1. – С. 79-87.

48. Ковальчук В. М. Структурна пребудова національної економіки в контексті інноваційного розвитку: монографія / В. М. Ковальчук. – К. : НАН України. Об'єднаний інститут економіки. – 2005. – 240 с.

49. Козаченко Л. А. Залучення інвестицій в регіони України: стан та перспективи розвитку // Л. А. Козаченко, І. С. Крамаренко / Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 3. – С. 25-28.

50. Козієнко С. І. Теоретичні підходи до визначення поняття «інноваційна діяльність» / С. І. Козієнко // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – №2. – С. 226-230.

51. Конкурентоспроможне функціонування національної економіки на основі чинників інтелектуального інноваційного розвитку: автореф. дисс. ... канд. екон. наук.: 08.00.03 / Базавлук Наталія Григорівна; ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». – Полтава, 2015. – 20 с.

52. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : монографія / ред.: В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ю. Б. Іванов. – Харків : ІНЖЕК, 2012. - 343 с.

53. Коновал Ю. В. Економічна сутність поняття «інновація» / Ю. В. Коновал // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – №1 (10). – С. 336-341.

54. Костюченко В. М. Джерела фінансового інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва в Україні: правовий аспект [Електронний ресурс] / В. М. Костюченко // Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>

55. Коць О. О. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні та шляхи її активізації / О. О. Коць, Т. І. Свідрик // Інвестиції, інновації в економіці. – 2014. – №1 (53). – С. 279-288.

56. Кривов'язюк І. В. Криза та інноваційна діяльність промислових підприємств України / І. В. Кривов'язюк // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №9 (159). – С. 218-223.

57. Кубатко О. В. Інноваційний розвиток підприємств в умовах економічної нестабільності/ О. В. Кубатко, Ю. О. Омеляненко // Механізм регулювання економіки. – 2015. – №2. – С. 54-60.

58. Кузьминчук Н. В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект/ Н. В. Кузьминчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014. – № 2 (43). – С. 11-16.

59. Кундеус О. М. Формування ефективної інноваційної політики [Електронний ресурс] / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. - Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

60. Курза Ю. П. Стратегія структурних реформ в економіці та новітнього розвитку України / Ю. П. Курза // Наука та інновації. – 2014. – №3. – С. 80-97.

61. Лепейко Т. І. Управління інноваційними процесами на промислових підприємствах: методологія та практика : монографія / Т. І. Лепейко, М. О. Боярська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. - 219 с.

62. Лицур І. М. Чинники формування інноваційно-інвестиційної політики сталого розвитку [Електронний ресурс] / І. М. Лицур, Ю. В. Лимич // Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2299>

63. Майорова Т. В. Інвестиційний податковий кредит як непрямий метод фінансування інноваційної діяльності / Т. В. Майорова // Економіка та держава. – 2015. – №2. – С. 31-34.

64. Макаревич А. Н. Сущность и специфика социального предпринимательства в России / А. Н. Макаревич, Т. Ю. Сазонова // Креативная экономика. – 2012. – № 24 (222) – С. 52-56.

65. Макарова М. В. Інвестування в інноваційні інтернет-проекти компаній: проблеми оцінки ефективності / М. В. Макарова, В. В. Макаров // Теорія та практика управління економічним розвитком: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 22-24 листопада 2012 р., м. Київ. – К. : КНТЕУ, 2012. – С. 165–167.

66. Макарова М. В. Метод аналізу ієрархій у плануванні та прийнятті управлінських рішень при запровадженні інновацій у нафтосервісних підприємствах / М. В. Макарова, А. А. Щербань // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем: зб. наук. праць. – К. : Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних систем і технологій НАН України та МОН України, 2013. – № 4. – С. 122–130.

67. Макеєнко А. Г. Теоретичні аспекти розвитку управлінських інновацій / А. Г. Макеєнко // Економіка та держава. - 2014. – №5. – С. 81-84.

68. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №3 (165). – С. 100-105.

69. Маргіта Н. О. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Н. О. Маргіта, М. В. Маргіта // Режим доступу : http://www.confcontact.com/2014-modernizatciya-natsionalnoj-ekonomiki/6_margita.htm

70. Маркевич К. Л. Реалізація національних економічних інтересів України крізь призму залучення прямих іноземних інвестицій / К. Л. Маркевич // Економіка та держава. – 2014. – №10. – С. 85-89.

71. Мацелюх Н. П. Фінансування та стимулювання комерціалізації інновацій в Україні: проблеми і шляхи вирішення / Н. П. Мацелюх, Г. В. Дем'янчук // Наука та інновації. – 2014. – №3. – С. 69-79.

72. Мерзлякова Е. А. Управление развитием инновационного потенциала региона: монография / Е. А. Мерзлякова. – Курск. – 2015. – 157 с.
73. Москаленко Б. А. Особливості інвестиційної активності України та її вплив на інвестиційний потенціал підприємств / Б. А. Москаленко // Механізм регулювання економіки. – 2014. – №2. – С. 152-156.
74. Неговська Ю. М. Фінансові важелі формування інноваційно-інтелектуального потенціалу суспільства / Ю. М. Неговська // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 5 – 6. – С. 31- 33.
75. Никифоров А. Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності аспект [Електронний ресурс] / А. Є. Никифоров, В. М. Дибя, В. О. Парнюк // Режим доступу : [http:// www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
76. Нікіфорова Л. О. Теоретико-ігрова модель для вмотивованого законодавчого закріплення механізму інноваційного зростання економіки країни за рахунок випуску високотехнологічної продукції / Л. О. Нікіфорова // Економіка та держава. – 2014. – №11. – С. 63-67.
77. Носова Т. І. Економічна сутність категорії «інтелектуальний потенціал» / Т. І. Носова // Механізм регулювання економіки. – 2014. – №2. – С. 159-166.
78. Оголь Д. О. Економічне зростання: сутність якості і стійкість / Д. О. Оголь // Актуальні проблеми економіки. - 2015. – №2 (164). – С. 67-72.
79. Одотюк І. В. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування / І. В. Одотюк, О. М. Фащевська, С. М. Щегель // Вісник НАН України. – 2012. – №7. – С. 32-46.
80. Олешко А. А. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України / А. А. Олешко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 10. – С. 39-42.
81. Онегіна В. М. Складові інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва в Україні / В. М. Онегіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент»: науково-методичний журнал. – 2010. – № 9/2 (44). – С. 135-139.

82. Онищенко В. О. Фінансово-економічні пріоритети формування інноваційної моделі розвитку регіонів: монографія / В. О. Онищенко, Л. О. Птащенко, Т. М. Завора та ін. – Полтава. – 2010. – 294 с.
83. Опарін В. М. Інновації у фінансовій сфері : монографія / В. М. Опарін, Т. В. Пасєнко, В. М. Федосов, О. М. Сущенко, Н. В. Савчук; ред.: В. М. Опарін. - К. : КНЕУ, 2013. - 444 с.
84. Павлова В. А. Оценка конкурентоспособности и финансового потенциала предприятия / В. А. Павлова, Р. В. Губарев, О. В. Кузьменко // Актуальные вопросы современной науки. – 2012. – №24. – С. 246-254
85. Падучак Б. М. Нові тенденції західного світу у сфері інновацій / Б. М Падучак // Наука та інновації. – 2014. – №4. – С. 43-49.
86. Паливода К. Капітальні інвестиції: фінансово-економічна сутність та форми прояву / К. Паливода. – Банківська справа. – 2009. – №3 – с. 46-55.
87. Пальчевич Г. Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення [Електронний ресурс] / Г. Т. Пальчевич // Режим доступу : [http:// www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
88. Педченко Н. С. Ідентифікація ефективності стану формування та використання фінансового потенціалу підприємств / Педченко Н. С. // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі: Науковий журнал. Серія «Економічні науки». – Полтава: ПУЕТ, 2013. – № 2 (57). – С. 2015-213
89. Педченко Н. С. Методичний інструментарій оцінки стану формування та використання фінансового потенціалу підприємства на основі таксономічного аналізу / Педченко Н. С. // Інноваційна економіка. – 2013. - №9. – С. 173-180.
90. Петренко І. П. Трансформація заощаджень населення в інвестиції: досвід та проблеми в Україні // І. П. Петренко / Економіка України – 2014. – № 3. – С.50-59.

91. Підоричева І. Ю. Інноваційна діяльність в промисловості України: проблеми, ризики, напрями активізації/ І. Ю. Підоричева // Наука та інновації. – 2014. – №5. – С. 61-68.
92. Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, Горбатенка В. П.]. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
93. Понедільчук Т. В. Роль інвестицій у формуванні економічного зростання в умовах сучасного розвитку економіки України // Т. В. Понедільчук / Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 4.– С.11-15.
94. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком : монографія / ред.: С. М. Ілляшенко. – Суми : Папірус. – 2011. – 643 с.
95. Равлик Н. В. Поняття інновацій та їх роль у розвитку підприємства / Н. В. Равлик // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №4 (166). – С. 215-219.
96. Радіонов Ю. Д. Бюджетні кошти як інвестиційний ресурс України / Ю. Д. Радіонов // Економіка України. – 2014. – № 9. – С. 35-53.
97. Радіонов Ю. Д. Проблеми реалізації бюджетних інвестицій / Ю. Д. Радіонов // Економіка України. – 2015. – №2 (639). – С. 48-60.
98. Рейтинг стран по темпам роста ВВП [Електронний ресурс] // Официальный сайт No News – Режим доступа : <http://nonews.co/directory/lists/countries/%20gdp-temp>
99. Рогоза Н. Е. Системные подходы к формированию стратегических решений инновационного развития экономики [Електронний ресурс] / Н. Е. Рогоза // Європейський вектор економічного розвитку. - 2013. - № 2. - С. 217-223. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ever_2013_2_27.pdf
100. Романенко А. Л. Активізація державного інвестування в сучасних умовах/ А. Л. Романенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 3. – С. 58-71.

101. Рудь Н. Т. Інноваційна інфраструктура регіону: теорія, методологія, практика : монографія / Н. Т. Рудь. - Луцьк : РВВ ЛНТУ. - 2011. - 492 с.
102. Сакун О. С. Удосконалення організаційно-економічних механізмів підтримки локальних інформаційних центрів в Україні / О. С. Сакун // Економіка та держава. – 2014. – № 8. – С. 78-84.
103. Саліхова О. Б. Роль іноземних технологій в інвестиційно-інноваційній модернізації економіки: досвід республіки Корея, уроки для України / О. Б. Саліхова, Г. О. Бак // Економіка і прогнозування. - 2015. – №1. – С. 105-120.
104. Самосьонук Л. М. Теоретичне підґрунтя інноваційної інтеграції / Л. М. Самосьонук // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 11 – 12. – С. 9-11.
105. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1990 – 296 с.
106. Сафонов Ю. М. Національна економіка України: сучасний стан, структурні перетворення, конкурентоспроможність, перспективи розвитку / Ю. М. Сафонов // Детермінанти складові конкурентоспроможності економіки України : монографія / [А. В. Крейцман, В. С. Романюк та ін.]. – Київ : «КНЕУ», 2014. – С. 89-319.
107. Сафонов Ю. Н. Методологические особенности функционирования инноваций в национальных экономиках: монография / [Сафонов Ю., Сакалайте Э., Мильникускас А]. Таллинн : Таллиннский университет технологий, Центр инноваций, 2016. – 519 с.
108. Сафонов Ю. М. Конкурентоспроможність економіки України як фактор інноваційності / Ю. М. Сафонов // Вісник Чернівецького торгово-економічного інституту. – 2015. – № 1(53). – С. 37-46.
109. Статистичний щорічник Запорізької області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головне управління статистики у Запорізькій області. – Режим доступу : <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>

110. Статистичний щорічник Львівської області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головне управління статистики у Львівській області. – Режим доступу : <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
111. Статистичний щорічник Полтавської області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головне управління статистики у Полтавській області. – Режим доступу : <http://pl.ukrstat.gov.ua/>
112. Статистичний щорічник Сумської області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головне управління статистики у Сумській області. – Режим доступу : <http://sumy.ukrstat.gov.ua/>
113. Статистичний щорічник України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
114. Статистичний щорічник Херсонської області [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Головне управління статистики у Херсонській області. – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/>
115. Терьошкіна Н. Є. Інноваційна глобалізація: специфічні риси та тенденції / Н. Є. Терьошкіна // Економіка та держава. - 2014. – №6. – С. 97-101.
116. Тищенко О. П. Регіональний розвиток національних економік Польщі та України: спільне та відмінне / О. П. Тищенко // Актуальні проблеми економіки. - 2015. – №4 (166). – С. 251-260.
117. Товмасян В. Р. Проблеми розвитку венчурного інвестування в Україні / В. Р. Товмасян // Економіка та держава. - 2015. – №2. – С. 152-156.
118. Узунов В. В. Чинники державного управління інноваційним розвитком регіональної економічної системи / В. В. Узунов // Економіка та держава. - 2014. – №2. – С. 116-119.
119. Україна у вимірі економіки знань / [Геєць В. М., Александрова В. П., Бажал Ю. М. та ін.]. – К. : Основа, 2006. – 588 с.
120. Федоренко В. Г. Інвестиційно-інноваційний процес в Україні // В. Г. Федоренко, Ю. Б. Пінчук / Економіка та держава. – 2014. – № 3. – С.45-46.

121. Федулова Л. І. Тенденції розвитку національних інноваційних систем: уроки для України / Л. І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. - 2015. – №4 (166). – С. 94-104.

122. Федулова Л., Андрощук Г. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу: виклики для України / Л Федулова, Г Андрощук // Проблеми науки. – 2014. – №7 – 8. – С. 40-43.

123. Финансовые аспекты инвестиционно-инновационного развития: монография / В. В. Алексеева, О. В. Беляева, Т. С. Колмыкова; под ред. Т. С. Колмыковой. – Курск : Деловая полиграфия, 2014. - 224 с.

124. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Електронне видання] : монографія / М. І. Диба, О. М. Юркевич, Т. В. Майорова, І. В. Власова та ін. ; за ред. д.е.н., проф. М. І. Диби і к.е.н., доц. О. М. Юркевич. - К. : КНЕУ, 2013. - 425 с.

125. Фінансово-інвестиційні детермінанти регіонального розвитку: монографія / [Чернявська О. В., Міщенко С. Г., Педченко Н. С. та ін.]; за заг. ред. О. В. Чернявської. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 386 с.

126. Флегантова А. Л. Сучасні аспекти розвитку маркетингових інновацій / А. Л. Флегантова // Теория и практика экономики и предпринимательства: материалы VII международной научно-практической конференции, 11–13 мая 2010 г.– Алушта, 2010. – С. 119-120.

127. Флегантова А. Л. Інвестиційний клімат України / А. Л. Флегантова // Aktualne problemy nowocyesnych nauk – 2010: materialy VI miedzynarodowej naukowii-praktycynej konferencji, 7-15 czerwca 2010 roku. – Przemysl, 2010 : Nauka I studia. 2010. – S. 43-46.

128. Флегантова А. Л. Засади ефективного розвитку інвестиційної діяльності в Україні / А. Л. Флегантова // Образование и наука 21 век – 2010: Материали за 6-а международна научна практична конференция, 17-25 октомври 2010. – София : Бял ГРАД-БГ, 2010. – С. 88-91.

129. Флегантова А. Л. Перспективи вдосконалення інвестиційної діяльності в регіонах України / А. Л. Флегантова // Управлінські аспекти

підвищення національної конкурентоспроможності: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, 21-23 октября, 2010 г. – Ялта : Кримський інститут бізнесу, 2010. – С. 102 – 106.

130. Флегантова А. Л. Економічна сутність та проблеми формування маркетингових інновацій / А. Л. Флегантова // Фінансово-економічні проблеми стабільного розвитку економіки України: монографія (частина 2) / під ред. А. Ф. Головчука, О. О. Непочатенко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2010. – С. 257-260.

131. Флегантова А. Л. Стратегія розвитку інноваційної діяльності в Україні / А. Л. Флегантова // Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія / за ред. С. М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – С. 56-64.

132. Флегантова А. Л. Реальні та валові інвестиції: сутність та особливості / А. Л. Флегантова // Економіка та держава. – 2011. – №11. – С. 31-33.

133. Флегантова А. Л. Стан інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні та шляхи його покращення / А. Л. Флегантова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – 2011. - Вип. 113. – С. 387-394.

134. Флегантова А. Л. Сучасні підходи до визначення економічної сутності інновацій / А. Л. Флегантова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – №2 (156). – С. 338-343.

135. Флегантова А. Л. Сучасні підходи до визначення економічної сутності терміну «інвестиції» / А. Л. Флегантова // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони» Запорізького приватного класичного університету. – 2011. – №4. – С. 184-187.

136. Флегантова А. Л. Сучасні підходи до класифікації інвестицій / А. Л. Флегантова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2011. – Вип. 20, ч. 1. – С. 306-310.

137. Флегантова А. Л. Сучасні підходи до класифікації інновацій / А. Л. Флегантова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2011. – № 2 (10). – С. 65-71.

138. Флегантова А. Л. Перспективи розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні / А. Л. Флегантова // Збірник матеріалів конференції професорсько-викладацького складу за результатами науково-дослідної діяльності у 2010 році, 26-27 квітня, 2011 р. – Полтава: ПДАА, 2011. – С. 125-126.

139. Флегантова А. Л. Сутність та особливості маркетингових інновацій / А. Л. Флегантова // Маркетингове забезпечення продовольчого ринку України: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 травня, 2011 р. – Полтава: РВВ ПДАА, 2011. – С. 165-167.

140. Флегантова А. Л. Характеристика основних джерел фінансування та методів залучення інвестицій в інноваційні проекти / А. Л. Флегантова // *Nastoleni moderni vedy – 2011: materialy VII mezinarodni vedecko – praktika conference*, 27.09.2011-5.10.2011. – Praha: Publishing House Education and Science, 2011. – str. 57-59.

141. Флегантова А. Л. Характеристика підходів до оцінювання стану інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні / А. Л. Флегантова // Соціально-економічний розвиток України і регіонів: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, 20-21 жовтня 2011 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2011. – С. 135-136.

142. Флегантова А. Л. Теоретичні основи інвестування у макро- та мікроекономіці / А. Л. Флегантова // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу: збірник матеріалів конференції, 3 листопада 2011 р. – Київ : КНЕУ, 2011. – С. 502-504.

143. Флегантова А. Л. Фінансування інноваційної діяльності в регіонах України / А. Л. Флегантова // Сучасні проблеми економіки та менеджменту: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 10-12

листопада, 2011 р. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 435.

144. Флегантова А. Л. Методичні підходи до оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності області / А. Л. Флегантова // Економіка і регіон. – 2012. - № 1 (32). – С. 158-161.

145. Флегантова А. Л. Регіональні аспекти удосконалення інвестиційної діяльності / А. Л. Флегантова // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – №1 (4). – С. 300-304.

146. Флегантова А. Л. Стан і розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності у Полтавській області / А. Л. Флегантова // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №9 (147). – С. 151-157.

147. Флегантова А. Л. Особливості державної інноваційно-інвестиційної політики в умовах ускладненої політико-економічної ситуації в Україні / А. Л. Флегантова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2015 - № 2 (70). – С 62-68.

148. Флегантова А. Л. Особливості інноваційно-інвестиційної політики держави в умовах економічної нестабільності / А. Л. Флегантова // Модернізація та суспільний розвиток національної економіки: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 вересня 2015 р. – Одеса : Центр економічних досліджень та розвитку, 2015. – С. 35-37.

149. Хаустов В. К. Інноваційний потенціал структурних зрушень в Україні / В. К. Хаустов // Економіка і прогнозування. – 2014. – №2. – С. 85-92.

150. Шатило О. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О. Шатило // Режим доступу : [http: // www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)

151. Шатоха В. І. Управління процесами комерціалізації інновацій: досвід університетів Швеції та можливості його застосування в Україні / В. І. Шатоха, В. А. Полушенко // Наука та інновації. – 2014. – №3. – С. 58-64.

152. Шимановська-Діанич Л. М. Організаційно-методичні засади формування атмосфери інноваційного розвитку роздрібних торговельних

підприємств [Електронний ресурс] / Л. М. Шимановська-Діанич, Т. Є. Іщейкін // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 6. – С. 142-148. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvpushk_2013_6_26.pdf

153. Шкурупій О. В. Визначення конкурентоспроможності в параметрах «інтелектуальна праця – інновації – інтелектуальна рента»/ О. В. Шкурупій, Н. Г. Базавлук // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Економічна думка, 2012. – Вип. 11. – Ч. 1. – С. 278-281.

154. Шкурупій О. В. Інноватизація економіки: світовий досвід та уроки для України / О. В. Шкурупій, Н. Г. Базавлук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць: у 2-х ч. – Харків: Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2012. – вип. 1 (15). – Ч. 2. – С. 45-52.

155. Шкурупій О. В. Можливості поетапного економічного розвитку України в умовах ускладненої політико-економічної ситуації / О. В. Шкурупій, А. Л. Флегантова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2015. – № 2. – С. 163-168.

156. Шкурупій О. В. Наукові підходи до обґрунтування методології дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку української економіки // О. В. Шкурупій, А. Л. Флегантова. – Науковий вісник економічного університету економіки і торгівлі. Серія економічні науки. -2014. – №2 (64). – С. 9-17.

157. Шляхи підвищення інвестиційної діяльності в Україні: монографія / [Федоренко В. Г., Степанов Д. В., Чувадинський О. Г. та ін.]; за заг. ред. В. Г. Федоренка. – Ніжин : «Видавництво Аспект-Поліграф», 2003. – 724 с.

158. Шморгун Л. Г. Чи є в Україні інвестиційна політика? / Л. Г. Шморгун // Економіка України. – 2014. – №3. – С. 42-49.

159. Шовкун І. А. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в контексті неоіндустріалізації економіки України / І. А. Шовкун // Фінанси України. – 2014. – № 12. – С. 83-95.

160. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку / Й. А. Шумпетер. – М.: Прогрес, 1992. – 456 с.
161. Юрик Я. І. Якість робочої сили як ключовий фактор інноваційного розвитку України / Я. І. Юрик, В. В. Близнюк // Економіка і прогнозування. -2014. – №1. – С. 67-86.
162. Юринець З. В. Аналіз методик та результатів оцінки конкурентоспроможності національних економік у напрямі впровадження інновацій / З. В. Юринець // Стратегія економічного розвитку України. Збірник наукових праць. – К. : КНЕУ. – 2014. – № 34. – С. 57-63
163. Юринець З. В. Інноваційна стратегія розвитку промислових підприємств України : монографія / З. В. Юринець, Б. М. Максимів. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. - 203 с.
164. Юринець З. В. Розвиток інноваційної діяльності в Україні та світі / З. В. Юринець, Д. Б. Задорожний, В. В. Звір // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – №23.10. – С. 283 – 291.
165. Яковенко Д. В. Уточнення поняття інновацій в контексті їх комерціалізації / Д. В. Яковенко // Економіка та держава. - 2015. – №2. – С. 92-95.
166. Яковенко Р. В. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Р. В. Яковенко, А. М. Чернега // Режим доступу : [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/72.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/72.pdf)
167. Яненкова И. Г. Инновационная политика стран Скандинавии [Электронный ресурс] / И. Г Яненкова, М. Б Солесвик // Modern Directions of Theoretical and Applied Researches : Экономика - Инновационная экономика. – 2014. - Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer34/788.pdf>
168. Ясенова І. Б. Закордонний досвід застосування податкового регулювання в інноваційно-орієнтованій економіці / І. Б Ясенова., О. В // Економічні інновації. – 2015. – №59. – С. 334-339.

169. Яхно Т. П. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами Європейського Союзу / Т. П. Яхно, З. Я. Макогін // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5–6. – С. 21-24.

170. Ящишина І. В. Трансформування функцій суб'єктів інноваційного процесу / І. В. Ящишина // Економіка та держава. – 2015. – №2. – С. 12-15.

171. Economy. Education. Enterprises [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Institut national de la statistique et des études économiques – Режим доступу : <http://www.insee.fr/fr>

172. Frolova T. The European union TNCs' investment strategies of innovation development / Frolova T., Tokar V. // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5 – 6. – С. 13-16.

173. Keynes J. M. General Theory of Employment. Interest and Money / J. M. Keynes // London: Macmillan, 1973. – 403 p.

174. Obszary tematyczne [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Główny Urząd Statystyczny. – Режим доступу : <http://www.stat.gov.pl/gus>

175. Ryneiska L. The world innovation economy: modern trends of development / Ryneiska L. // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 7 – 8 (1). – С. 8-11.

176. Stradinya S. Latvia's innovative development: foreign experience applying to increase competitiveness / Stradinya S. // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 11–12. – С. 85-87.

177. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт World Economic Forum – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1.1

Роль держави у реалізації інноваційно-інвестиційної політики

Критерії оцінки ролі держави	В сфері інноваційної діяльності	В сфері інвестиційної діяльності	В сфері інноваційно-інвестиційної діяльності
Мета	формування умов для ефективної взаємодії суб'єктів, які забезпечують НТП	ресурсне забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці	підвищення рівня життя населення на основі зумовлених інноваціями базових змін НТП за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - конкретизація інноваційної політики відповідно до конкретних умов функціонування макросистеми; - узгодження інтересів учасників інноваційної діяльності на основі удосконалення дії державних регуляторних інститутів; - контроль за ходом інноваційних процесів; - інші (навчальні, демонстраційні, просвітницькі, рекламно-пропагандистські тощо) 	<ul style="list-style-type: none"> - цільова мобілізація інвестиційних ресурсів; - визначення пріоритетних напрямів використання інвестицій, в тому числі державних в межах бюджету; - забезпечення ефективного використання інвестицій, удосконалення їх відтворювальної і технологічної структури 	<ul style="list-style-type: none"> - застосування механізмів реалізації інноваційно-інвестиційної політики з урахуванням особливостей в діяльності суб'єкта, сфери інноваційного продукування; - стратегічне прогнозування соціально-економічного розвитку макросистеми на основі оптимізації інноваційно-інвестиційних ресурсів
Суб'єкти	інноватори (всі базові суб'єкти - учасники інноваційного процесу)	<ul style="list-style-type: none"> - інвестори; - замовники; - виконавці; - аудитори; - виробничо-господарські утворення; - інституційні інвестори; - інші функціональні учасники 	юридичні та фізичні особи (учасники інноваційно-інвестиційного процесу та ринкових відносин у відповідній сфері взаємодії; резиденти та нерезиденти певної країни)
Об'єкти	інноваційні продукти всіх видів, процеси (технічні, технологічні, організаційно-управлінські, інформаційні, соціальні, маркетингові тощо), послуги	<ul style="list-style-type: none"> - основні фонди (новоутворені, реконструйовані й модернізовані); - обігові кошти; - цінні папери (акції, облігації та ін.); - цільові грошові внески; - науково-технічна продукція та інші об'єкти власності; майнові права та права на інтелектуальну власність 	споживча вартість за видами інтелектуальних продуктів та її вартість відповідно здійснених інвестицій

Джерело: розроблено нами

Додаток Б

Рис. Б.1.1. Класифікація джерел інвестування

Джерело: розроблено нами

Додаток В

Таблиця В.1.2

Зміст визначень категорії «інновації» в наукових публікаціях та документах

Автор, назва роботи	Зміст визначення
Шумпетер Й. А., Теорія економічного розвитку (1992 р.)	Інновації – це нова комбінація. Інновації в економіці, будь-яке нововведення в мистецтві, науці, життєвій практиці – головним чином полягає в рекомбінації концептуальних фізичних матеріалів, які існували на ринку (творче руйнування) Інновації – проведення нових комбінацій у випадках впровадження нового товару, методу виробництва, створення нового ринку, оволодіння новим джерелом сировини, впровадження нових організаційних форм промисловості.
Кондратьев Н. Д., Проблемы экономической динамики (1989 р.)	Інновації – впровадженням винаходів, відкриттів, досягнень НТП.
Друкер П., Як забезпечити успіх у бізнесі (1994 р.)	Інновація – це особливий засіб підприємців за допомогою якого вони досліджують зміни, що мають місце в економіці та суспільстві, з метою використання їх у бізнесі чи в різних сферах обслуговування. Інновація (новаторство) не стільки технічний, скільки економічний або соціальний термін. Інновації – випуск більш досконалого продукту, забезпечення нової переваги, підвищення потенціалу людських і матеріальних ресурсів з метою виробництва матеріальних цінностей.
Друкер П., Энциклопедия менеджмента (2004 р.)	Інновації – функція комерційного підприємства, спроба задоволення яких-небудь інших економічних потреб. Інновація може означати зниження ціни, перехід до випуску нового більш досконалого продукту, забезпечення якоїсь нової переваги, або визначення якоїсь нової потреби (бажання). Інновація може полягати у пошуку нового застосування для давно відомих продуктів. Інновацію можна визначити як підвищення потенціалу людських і матеріальних ресурсів з метою виробництва матеріальних цінностей.
Нельсон Р., Унтер С., Эволюционная теория экономических изменений (2000 р.)	Інновації – це зміна рутин. Життєздатність залежить від того, як її оцінять споживачі.
Хамел Г., Прахалад К., Конкурируя за будущее (2002 р.)	Інновації приносять максимальний прибуток, якщо випереджають інші у глобальному масштабі.
Портер М., Конкуренция (2001 р.)	Інновації – це можливість здобути конкурентні переваги. Інновації виявляються в новому дизайні продукту, у новому процесі виробництва, у новому підході до маркетингу чи в новій методиці підвищення кваліфікації працівників. Інновації є досить простими і невеликими, базуються скоріше на єдиному великому технологічному прориві.
Hartmann Wolf D., Leitung industrieller Forschung und Entwicklung (1979 р.)	Інновації – впровадження в практику, здійснення і використання ідеї, пропозиції, науково-дослідного рішення, моделі.

Продовження табл. В.1.2

Freeman K., The Economics of industrial innovation (1982 p.)	Інновації – це технічна, дизайнерська, виробнича, управлінська та комерційна діяльність, виготовлення нових (удосконалених) чи перше комерційне використання нових (удосконалених) процесів або обладнання.
Riggs Henry E., Managing high technology companies Blmont (1983 p.)	Інновації – це комерційне освоєння нової ідеї.
Валента Ф., Управление инновациями (1985 p.)	Інновації – зміна в початковій структурі виробничого механізму, тобто перехід його внутрішньої структури до нового стану: стосується продукції, технології, засобів виробництва, професійної і кваліфікаційної структури робочої сили, організації; зміни, як із позитивними, так і з негативними соціально-економічними наслідками.
Hippel V. L., U. S. High technology trade and compentetiveness. (1985 p.)	Інновації – це застосування нового продукту або процесу на практиці.
Раппопорт В., Диагностика управления: практический опыт и рекомендации (1988 p.)	Інновації – практичне здійснення якісно нових рішень, суть стратегії й утримання стратегії підприємства.
Брайан Т., Управление научно-техническими нововведениями (1989 p.)	Інновації – процес, у якому інтелектуальний товар-винахід, інформація, ноу-хау або ідея набувають економічного змісту.
Водачек Л., Водачкова О., Стратегия управления инновациями на предприятии (1989 p.)	Інновації – цільова зміна у функціонуванні підприємства як системи (кількісна, якісна у будь-якій сфері діяльності підприємства).
Санто Б., Инновация как средство экономического развития (1990 p.)	Інновації – це такий суспільний, технічний чи економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій і охоплює весь спектр видів діяльності – від досліджень і розробок до маркетингу у випадку, якщо вона на ринку може принести додатковий дохід. Інновация – це такий техніко-економічний цикл, у якому використання результатів досліджень і розробок безпосередньо викликає технічні, економічні зміни, що впливають на діяльність цієї сфери.
Покропивний С. Ф., Инновационный менеджмент у ринковій системі господарювання (1995 p.)	Інновації – упровадження в господарську практику результатів інноваційних процесів.
Гохберг Л. М., Статистика науки и инноваций: краткий терминологический словарь (1996 p.)	Інновації – кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого процесу, використовуваного в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг.
Уткин Э. А., Инновационный менеджмент (1996 p.)	Інновації – об'єкти, впроваджені у виробництво в результаті проведення наукового дослідження, або відкриття, якісно відмінний від попереднього аналогу; характеризуються більш високим технологічним рівнем, новими споживчими якостями товару або послугами порівняно з попереднім продуктом; виробничі, організаційні, фінансові, науково-дослідні, навчальні та інші сфери, що забезпечують економію або умови для економії.

Продовження табл. В.1.2

Яковец Ю., Ускорение научно-технического прогресса: теория и экономический механизм (1998 р.)	Інновації – це якісні зміни у виробництві, які можуть стосуватися як техніки і технології, так і форм організації виробництва і управління.
Економічна енциклопедія (2000 р.)	Інновації – це новий підхід до конструювання виробництва, збуту товарів, завдяки якому інноватор та його компанія здобувають переваг над конкурентами.
Фатхутдинов Р. А., Инновационный менеджмент (2008 р.)	Інновація – результат творчої діяльності, направленої на розробку, створення та розповсюдження нових видів виробів, технологій, впровадження нових організаційних форм. Інновація – кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду, ефекту.
Гринев В. Ф., Инновационный менеджмент (2001 р.)	Інновації – це використання в тій чи іншій сфері суспільної діяльності (виробництві, економічних, правових та соціальних відносинах, науці, культурі, освіті тощо) результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, направлених на удосконалення соціально-економічної діяльності.
Сорос Дж., Открытое общество. Реформируя глобальный капитализм (2001 р.)	Інновації – це одна з головних переваг вільних ринків, але на фінансових ринках інновації неминуче породжують нестабільність. Інновації приносять інтелектуальне задоволення й прибуток інноваторам, але пріоритетом має бути підтримання стабільності або, точніше запобігання розвитку небажаних тенденцій на ринках.
Tidd J., Managing innovation (2001 р.)	Інновації – це процес перетворення можливостей у нові ідеї, які широко впроваджуються в практику.
Буднікевич І. М., Становлення регіонального ринку інновацій в Україні (2002 р.)	Інновації – комплексний процес, спрямований на створення, розроблення та доведення наукової чи будь-якої іншої нової ідеї до стадії комерційного використання та поширення в економіці
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С., Фінансовий словник (2002 р.)	Інновації (від лат. поновлення, зміна) – нові досягнення в галузі технології чи управління, призначені для використання в операційній чи фінансовій діяльності підприємства. Інновації – нововведення, новації: вкладення коштів в економіку, що забезпечує зміну поколінь техніки та технології; нова техніка, технологія, продукти (товари) та послуги, які є результатом досягнень НТП; запуск у виробництво нових товарів, впровадження нових виробничих процесів, методів, застосування прогресивних форм організації виробництва, підприємництва, маркетингу.
Павленко І. А., Гончарова Н. П., Швиданенко Г. О., Економіка та організація інноваційної діяльності (2002 р.)	Інновації – це підсумковий результат створення та освоєння принципово нового або модернізованого засобу (нововведення). Інновації – кінцевий результат упровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту.
Чухрай Н. І., Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення (2002 р.)	Інновації – це використання нових для підприємства чи організації ідей шляхом їх втілення у товарах, процесах, послугах або в системах управління, якими оперує це підприємство чи організація.

Продовження табл. В.1.2

<p>Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С., Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації (2003 р.)</p>	<p>Інновації – створення потенційного НТП в реальний, що втілюється в нових продуктах технологіях. Інновації – це нове явище, новаторство або будь-яка зміна, яка вноситься суб'єктом господарювання у власну діяльність із метою підвищення своєї конкурентоспроможності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках Інновації у широкому розумінні - прибуткове використання ідей, винаходів у вигляді нових продуктів, послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного характеру; будь-яка зміна, що підвищує конкурентоспроможність суб'єктів господарювання; Інновації у вузькому значенні – процес трансформації наукових досягнень у виробництво.</p>
<p>Крылов Э. И., Власова В. М., Журавкова И. В., Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия (2003 р.)</p>	<p>Інновації – кінцевий результат інноваційного процесу, що отримав втілення у вигляді нової або удосконаленої продукції або технології.</p>
<p>Фостер Р., Созидательное разрушение (2005 р.)</p>	<p>Інновації – це нова продукцію, новий технологічний процес, нова форма споживчих послуг або новий вид комерційної діяльності. В основі інновацій лежать креативність та винахідливість. Інновації – винахід, що приносить позитивний економічний ефект. Винахід передуює інновації, але, звісно, не всі винаходи – інновації.</p>
<p>Асаул В. В., Научные основы инновационного развития территории на примере создания особых экономических зон (2006 р.)</p>	<p>Інновація – науково-технічна ідея, тобто загальне теоретичне уявлення про матеріальний об'єкт, процес, явище, сформульоване на основі інтуїтивної здогадки та емпіричних даних; технічне рішення по її реалізації, яке являє собою здійснюваний задум створення штучного виробу або реалістичний алгоритм здійснення процесу, що базується на ідеї та виражається інженерними засобами.</p>
<p>Такер Р., Инновации как формула роста (2006 р.)</p>	<p>Інновація – це свобода думати по-різному та генерувати ідеї, ініціативи, продукти та послуги, які складають додану вартість для поточного та майбутнього бізнесу. Це здатність та готовність відшукати найбільш досконалі способи роботи, це нові продукти, що дозволяють людям краще жити, працювати, одягатись, це ефективні методи доставки товарів на ринок, це нові більш вигідні способи виробництва або доставки продуктів споживачам або управління компанією. Інновація – винахід майбутнього, вона повинна пронизувати компанію та охоплювати всю її діяльність: нові продукти, послуги, процеси, стратегії, бізнес-моделі, канали збуту та ринки. Мета інновації – створити нові цінності, що сприймаються споживачем, наприклад, економія часу та сил споживача.</p>
<p>Валдайцев С. В., Оценка бизнеса и инновации (1997 р.)</p>	<p>Інновації – освоєння нової продуктової лінії, заснованої на спеціально розробленій оригінальній технології, що здатна вивести на ринок продукт, який задовольняє незабезпечені існуючими пропорціями потреби.</p>
<p>Молчанов И. Н., Инновационный процесс (1995 р.)</p>	<p>Інновації – результат наукової праці, спрямований на удосконалення суспільної практики і призначений для безпосередньої реалізації в суспільному виробництві.</p>

Продовження табл. В.1.2

Ильенкова С. Д., Гохберг Л. М., Ягудин С. Ю., Инновационный менеджмент (1997 р.)	Інновації – перетворення потенційного НТП в реальний, що втілюється у новий продуктах і технологіях. Інновації є результатом інноваційної діяльності.
Медынский В. Г., Инновационное предпринимательство (1997 р.)	Інновації – суспільний, технічний, економічний процес, що призводить до створення до кращих за своїми властивостями товарів (продуктів, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень.
Никсон Ф., Инновационный менеджмент (1997 р.)	Інновації – сукупність технічних, виробничих, комерційних заходів, що призводять до появи на ринку нових і поліпшених процесів та устаткування.
Завлин П. Н., Инновационный менеджмент (1998 р.)	Інновації – використання у певній сфері суспільства результатів інтелектуальної (науково-технічної) діяльності, спрямованих на вдосконалення процесу діяльності або його результатів
Лапко О., Інноваційна діяльність в системі державного регулювання (1999 р.)	Інновації – це комплексний процес, що передбачає створення, розробку доведення до комерційного використання і розповсюдження нового технічного або якогось іншого рішення (новації), що задовольняє певну потребу.
Завлина П. Н., Казанцев А. К., Миндели Л. Э., Инновационный менеджмент (2000 р.)	Інновації – це використання у певній сфері суспільства результатів інтелектуальної (науково-технічної) діяльності, направлених на удосконалення процесу діяльності та його результатів.
Морозов Ю., Инновационный менеджмент (2000 р.)	Інновації в широкому розумінні – це прибуткове використання новацій у вигляді нових технологій, видів продукції і послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного чи іншого характеру. Інновації – процес розробки, освоєння, експлуатації та вичерпання, виробничо-економічного та соціально-організаційного потенціалу, що лежить в інновації. У вузькому розумінні під інновацією розуміють фазу впровадження новації, а момент першого виробничого освоєння цієї новації вважається моментом її впровадження. Під інновацією розуміється щось нове, і воно близьке до поняття винаходу. Інновація – прибуткове використання новацій у вигляді нових технологій, видів продукції, послуг, організаційно-технічних та соціально-економічних управлінських рішень, виробничого, економічного, адміністративного та іншого характеру.
Мединский В., Инновационный менеджмент (2002 р.)	Інновації – об’єкт упровадження у виробництво в результаті проведеного наукового дослідження або зробленого відкриття, якісно відмінний від попереднього аналога.
Зиман С., Креветки или успех. Бессмысленные инновации или осмысленное обновление (2006 р.)	Інновації – це використання існуючих матеріальних активів та ключових компетенцій у процесі реалізації принципово нових напрямків діяльності компанії.
Микитюк П. П., Сенів Б. Г., Інноваційна діяльність (2009 р.)	Термін «інновація» (з англ. innovation) означає нове науково-технічне досягнення, нововведення як результат новизни, але в ХІХ ст. його використовували культурологи і воно означало «впровадження деяких елементів однієї культури в іншу». Невід’ємною ознакою інновації є науково-технічна новизна та можливість практичного застосування у виробництві. Можливість комерційної реалізації задуму є потенційною властивістю, для досягнення якої потрібні певні зусилля і час. У ринковій економіці основними складовими інноваційної діяльності є нововведення.

Продовження табл. В.1.2

Лалин В. Н., Социальные аспекты управления нововведениями (1981 р.)	Інновації – комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу для кращого задоволення відомої потреби людей.
Кабаков В. С., Менеджмент: проблемы – программы – решение (1990 р.)	Інновації – процес формування якісно нового стану системи, а також зв'язків між її елементами, спрямований на підвищення ефективності її функціонування.
Задорожнюк Н. О., Донець А. С., Щелкунова А. В., Дослідження та розвинення економічної сутності терміну «інновації», (2015 р.)	Інновації – це результат інноваційної, розумової, творчої діяльності людини або групи людей, який може бути реалізований у конкретній сфері та приносити економічний, соціальний або екологічний ефект.
Коновал Ю. В., Економічна сутність поняття «інновація», (2014 р.)	Інновації – це новшество, яке в процесі впровадження в сферу діяльності призводить до поліпшення виробничого процесу, підвищення рівня якості послуг, розвитку галузі, підвищення ефективності економічних показників, зростання прибутковості, кращого положення на ринку, підвищення іміджу господарюючого суб'єкта.
Дідченко О. І. Бибочкіна О. Ю., Сутність та класифікація інновацій, (2013 р.)	Інновації – зміни у всіх сферах життєдіяльності підприємства: виробничій, маркетинговій, фінансовій, організаційній, соціальній за допомогою впровадження, освоєння і використання нових або вдосконалених рішень, заснованих на науково-технічних досягненнях, з метою задоволення постійно зростаючих потреб суспільства.
Концепция межгосударственной инновационной политики государств-участников Содружества Независимых Государств (2001 р.)	Інновації – це кінцевий результат діяльності з реалізації нового чи вдосконаленого продукту, що реалізується на ринку, нового чи вдосконаленого процесу, що використовується в практичній діяльності
Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4.07.2002 р. № 40-IV	Інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Додаток Г

Таблиця Г.1.3

Класифікація інновацій

Класифікаційна ознака	Види
1) за інноваційним потенціалом (за глибиною змін, що вносяться)	- радикальні (базові); - модифікаційні (удосконалюючі); - псевдоінновації
2) за обсягом інноваційного впливу	- системні (масові); - точкові (одиничні).
3) за сферою виникнення інноваційного ефекту	- у сфері виробництва; - в сфері управління; - в сфері праці; - в сфері економіки; - в соціальній сфері; - в сфері екології; - інтегральний ефект.
4) за ступенем завершення	- завершені (успішні); - незавершені (неуспішні).
5) за сферою створення/впровадження інновацій в системі національного господарства	- в сфері матеріального виробництва; - в сфері науки; - в сфері освіти; - в соціальній сфері.
6) за принципом hart/soft інновацій	- матеріалізовані («тверді»); - нематеріалізовані («м'які», управлінські).
7) за ступенем новизни	- інновації світового рівня; - інновації національного рівня; - інновації галузевого рівня; - інновації на рівні підприємства.
8) за видом результату науково-дослідних розробок	- наукові; - технічні; - технологічні; - конструкторські; - виробничі; - інформаційні.
9) за етапами проникнення НТП в життя суспільства	- технічні; - технологічні; - організаційно-управлінські; - інформаційні; - соціальні.
10) за типом продукування	- наукові; - конструкторські; - виробничі.
11) за конкретною галузевою спрямованістю	- видобувна промисловість; - переробна промисловість та ін;
12) за технологічними параметрами	- продуктивні; - процесні.

Продовження табл. Г.1.3

13) за місцем у виробничому циклі	<ul style="list-style-type: none"> - новації на вході (сировинні); - новації системної структури (технологічні або забезпечуючі); - новації на виході (продуктові).
14) за ступенем інтенсивності	<ul style="list-style-type: none"> - з сильним вибуховим ефектом («інновації-бум»); - з помірним (поступовим) ефектом; - зі слабким або близьким до нуля ефектом.
15) за темпами здійснення	<ul style="list-style-type: none"> - швидкі; - уповільнені; - наростаючі; - рівномірні; - затухаючі; - стрибкоподібні.
16) за поширенням інновацій	<ul style="list-style-type: none"> - трансконтинентальні; - транснаціональні; - регіональні.
17) за повнотою використання інноваційного ефекту (за ступенем освоєння)	<ul style="list-style-type: none"> - повне (освоєні); - часткове (частково освоєні); - не впроваджені (не освоєні).
18) за причинами виникнення	<ul style="list-style-type: none"> - зумовлені фактично існуючою потребою соціально-економічного розвитку; - зумовлені стратегічними потребами соціально-економічного розвитку.
19) за порівнянням з попередніми інноваціями	<ul style="list-style-type: none"> - такі, що частково заміщують попередню технологію, продукт, процес тощо; - такі, що відміняють попередню технологію, продукт, процес тощо; - такі, що відкривають нові технології, продукт, процес тощо (такі, що не мали аналогів).
20) за походженням ініціативи	<ul style="list-style-type: none"> - на замовлення суспільства; - в результаті спонтанного винаходу.
21) за оригінальністю змін	<ul style="list-style-type: none"> - ексклюзивні (творчі); - такі, що наслідують попередників.
22) за охопленням частки ринку	<ul style="list-style-type: none"> - локальні; - регіональні; - глобальні;
23) за стадією життєвого циклу (ЖЦ) інноваційного продукту	<ul style="list-style-type: none"> - ЖЦ виробництва інновації; - стратегічний маркетинг; - фундаментальні й пошукові дослідження; - підготовка виробництва; - промислове виробництво інноваційної продукції; - експлуатація інновації; - обслуговування інновації; - списання й демонтаж;

Продовження табл. Г.1.3

	<ul style="list-style-type: none"> - утилізація або рециклінг; - ЖЦ комерціалізації інновації; - власне комерціалізація; - припинення реалізації;
24) за частотою застосування	<ul style="list-style-type: none"> - разові; - ті, що повторюються.
25) за формою нововведення	<ul style="list-style-type: none"> - відкриття, винаходи, патенти; - раціоналізаторські пропозиції; - ноу-хау; - товарні знаки, торгові марки, емблеми; - нові документи, технологічні, виробничі, управлінські процеси, конструкції, структури, методи.
26) за об'єктивації виду інновацій	<ul style="list-style-type: none"> - інновації, як науковий інструментарій; - інновації – процеси; - інновації – продукти.
27) за роллю у процесі виробництва	<ul style="list-style-type: none"> - основні; - доповнюючі.
28) за специфікою галузевого застосування	<ul style="list-style-type: none"> - уніфіковані (для певної галузі); - диференційована (для всіх галузей).
29) за мірою технологічного оновлення виробничого процесу	<ul style="list-style-type: none"> - розширюючі; - раціоналізуючі; - заміщуючі.

Джерело: систематизовано нами

Додаток Д

Таблиця Д.1.4

Зміст визначень категорії «інноваційна діяльність»

Автор, назва роботи	Зміст визначення
Морозов Ю., Инновационный менеджмент (2000 р.)	Інноваційна діяльність – практичне використання наукового, науково-технологічного результату та інтелектуального потенціалу з метою отримання нової або радикально покращеної продукції, технології її виробництва та задоволення платоспроможного попиту споживачів у високоякісних товарах та послугах, удосконалювання соціального обслуговування.
Федоренко В. Г., Шляхи підвищення інвестиційної діяльності в Україні (2003 р.)	Інноваційна діяльність – комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових, або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління та ін.
Микитюк П. П., Інноваційна діяльність (2009 р.)	Інноваційна діяльність – така діяльність, що спрямована на пошук можливостей, які забезпечують практичне використання наукового, науково-технічного результату та інтелектуального потенціалу з метою одержання нового чи поліпшеного продукту, способу його виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах.
Кардаш В. Я., Павленко І. А., Шафалюк О. К., Товарна інноваційна політика (2002 р.)	Інноваційна діяльність — це складний процес трансформування нових ідей в об'єкт економічних відносин.
Голдрат Е., Кокс Д., Цель, процесс непрерывного совершенствования (2004 р.)	Інноваційна діяльність – процес створення нових товарів та послуг, що здатні задовольнити споживчі запити дешевше, швидше та краще, ніж у даний час, це оновлення інструментарію бізнес-процесів для створення нових товарів та послуг.

Продовження табл. Д.1.4

<p>Барютін Л. С., Казанцев А. К., Минделі Л. Е., Основи инновационного менеджмента (2000 р.)</p>	<p>Інноваційна діяльність – діяльність, направлена на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та комерційних розроблень для розширення та оновлення номенклатури та покращення якості продукції, що випускається, товарів та послуг, удосконалення технології їх виготовлення з наступним впровадженням та ефективною реалізацією на внутрішньому та зарубіжних ринках.</p>
<p>Козієнко С. І., Теоретичні підходи до визначення поняття «інноваційна діяльність», (2014 р.)</p>	<p>Інноваційна діяльність – інтелектуальна діяльність в будь-якій сфері, що здійснюється з метою отримання прибутку, на власний ризик, із високим ступенем невизначеності, спрямована на створення інноваційного продукту (нового результату, продукту, засобу, дії, товару, послуги, технології їх виробництва, способів управління, способів дії, форми організації, виробництва, обслуговування, управління, аналізу тощо) або на їх вдосконалення (модифікацію), завдяки чому створюється результат істотно відмінний від тих, що вже є наявними, його комерційної реалізації та дифузії інноваційного продукту в економіку.</p>
<p>Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 – IV.</p>	<p>Інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.</p>
<p>Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р.</p>	<p>Інноваційна діяльність – одна із форм інвестиційної діяльності і здійснюється з метою впровадження науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу. Інноваційна діяльність є невід’ємним складником виробничо-господарської діяльності підприємства, зорієнтованої на оновлення і вдосконалення його виробничих сил і організаційно-економічних відносин.</p>

Додаток Е

Таблиця Е.1.5

Зміст визначень категорії «інвестиції» в наукових публікаціях та документах

Автор, назва роботи	Зміст визначення
Keynes J. M., General Theory of Employment (1973 p.)	Інвестиції - поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності певного періоду, це та частина доходу за певний період, яка не була використана для споживання.
Гитман Л. Дж., Основы инвестирования (1997 p.)	Інвестиції – засіб розміщення капіталу, що може забезпечити зберігання або зростання суми капіталу.
Шеремет В. В., Управление инвестициями (1998 p.)	Інвестиціями (інвестиційними ресурсами) є грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, технології, машини, обладнання, ліцензії, в тому числі і на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно або майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності та інші види діяльності з метою отримання прибутку (доходу) та досягнення позитивного економічного та соціального ефекту.
Морозов Ю., Инновационный менеджмент (2000 p.)	Інвестиції – довгострокові вкладення засобів у різні галузі економіки з метою отримання прибутку.
Бланк И. А., Инвестиционный менеджмент (2001 p.)	Інвестиції підприємства являють собою вкладання капіталу у всіх його формах в різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або неекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності.
Шарп У., Александер Г., Дж. Бэйли, Инвестиции (2001 p.)	У найбільш широкому розумінні слово «інвестування» означає: розлучитися з грошима сьогодні, щоб одержати більшу їх суму в майбутньому.
Макконелл К. Р., Брю С. Л., Экономикс: принципы, проблемы и политика (2003 p.)	Інвестиції, інвестування (investment) – витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів.
Федоренко В. Г., Діденко О. М., Бондаренко Є. В., Іткін О. Ф., Панько О. М., Анін В. І., Пінчук Ю. Б., Основы менеджменту (2007 p.)	Термін «інвестиція» походить від лат. invest, що означає «вкладати». Нині інвестиції – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення. Інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Це витрати на виробництво і накопичення засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів.
Пересада А. А., Смірнова О. О., Онікієнко С. В., Ляхова О. О., Инвестування (2001 p.)	Інвестиції — матеріально-фінансова основа оновлення і накопичення основного капіталу, що визначає структуру економіки, темпи її зростання і рівень конкурентоспроможності на світовому ринку.
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С., Фінансовий словник (2002 p.)	Інвестиції (від лат. investire – одягати, оточувати) – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу.

Продовження табл. Е.1.5

Иголина Л. Л., Слепова В. А., Инвестиции (2002 р.)	Інвестиції – вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому.
Солонінко К. С., Макроекономіка (2002 р.)	Під інвестиціями прийнято розуміти використання заощаджень з метою створення нових виробничих потужностей і капітальних активів. До складу інвестицій входять усі витрати на придбання машин
Крылов Э. И., Власова В. М., Журавкова И. В., Анализ эффективности инвестици- онной инновационной деятельности предприятия (2003 р.)	Інвестиції – це грошові засоби, цінні папери, інше майно, в тому числі майнові права, інші права, що мають грошову оцінку, що вкладаються в об'єкти підприємницької та (або) іншої діяльності з метою отримання прибутку або іншого корисного ефекту.
Пересада А. А., Онїкієнко С. В., Коваленко Ю. М., Інвестиційний аналіз (2003 р.)	Інвестиції — вкладення грошових коштів, майнових та інтелектуальних цінностей у матеріальні та нематеріальні активи, фінансові інструменти з метою одержання прибутку або соціального ефекту.
Базілінська О. Я., Макроекономіка (2005 р.)	Інвестиції (нім. investition, від лат. investiro – одягаю) є частиною сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва, інвестиції в нове житло і приросту товарних запасів. Тобто інвестиції – це частина ВВП, не спожита в поточний період і що забезпечує приріст капіталу в економіці
Іванюта В. Ф., Макроекономіка (2005 р.)	Під інвестиціями розуміють всі витрати які безпосередньо сприяють зростанню загальної величини нагромадженого в економіці капіталу.
Савченко А. Г., Макроекономіка (2005 р.)	Інвестиції – це витрати, які здійснюються економічними суб'єктами з метою нагромадження капіталу, що передбачає створення нового капіталу та відшкодування зношеного капіталу.
Подшиваленко Г. П., Лакметкина Н. И., Макарова М. В., Инвестиции (2006 р.)	Термін «інвестиція» походить від латинського слова investire – одягати. Під інвестиціями розуміють довгострокові вкладення капіталу у різні галузі економіки, іншими словами це поняття досить часто ототожнювалося з поняттям «капітальні вкладення». Інвестиції – це сукупність витрат, що реалізуються у формі капіталовкладень в різні галузі та сфери економіки, в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку (доходу) та досягнення як індивідуальних цілей інвестора, так і позитивного соціального ефекту. Економічна природа інвестицій полягає у економічних відносинах, що виникають між учасниками інвестиційного процесу з приводу формування інвестиційних ресурсів з метою розширення та удосконалення виробництва.
Костирко Р. О., Фінансовий аналіз (2007 р.)	Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає вкладати, а в більш ширшому розумінні це слово означає «віддати гроші сьогодні, щоб отримати їх більшу суму у майбутньому».

Продовження табл. Е.1.5

Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І., Мікроекономіка і макроекономіка (2007 р.)	Інвестиції – це процес створення нового капіталу, що вимагає витрат фінансових ресурсів і призводить до змін у запасах капіталу, всі витрати, які безпосередньо сприяють зростанню загальної величини нагромадженого в економіці капіталу.
Бехтерева Е. В., Управление инвестициями (2008 р.)	Поняття «інвестиції» утворилося від латинського "investire" – «обкладати».
Гребельник О. П., Основи зовнішньоекономічної діяльності (2008 р.)	Інвестиції – довгострокові вкладення капіталу у власній країні чи за кордоном у підприємства різних галузей, підприємницькі та інноваційні проекти, соціально-економічні програми.
Майорова Т. В., Інвестиційна діяльність (2009 р.)	Поняття «інвестиція» походить від латинського терміну invest, що означає «одягати». У широкому розумінні цієї категорії інвестиції є вкладенням капіталу з метою його майбутнього зростання. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик, відшкодувати втрати від інфляції у майбутньому періоді. Інвестиції – це складне та змістовне поняття, що інтегрує в собі різні економічні процеси, які впливають на виробництво, розподіл, обмін та споживання, тобто вони є фундаментальною основою суспільного відтворення.
Скібіцький О. М., Інноваційний та інвестиційний менеджмент (2009 р.)	Інвестиції (від лат. «invest» – вкладати) представляють собою вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення.
Сподіна В. О., Інновації та інвестиції: сутність і взаємозв'язок, (2013 р.)	Інвестиції – вкладення капіталу в різні сфери та галузі економіки, в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення соціального, екологічного та іншого ефекту, реалізація якого базується на ринкових принципах і пов'язане з невизначеністю.
Сорока Л. М., Економічна сутність інвестицій та теоретичні основи інвестування, (2014 р.)	Інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в підприємства, підприємницькі проекти й програми, які сприяють розвитку виробництва та невиробничої сфери, підприємництва, з метою отримання прибутку та соціального ефекту.
Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 – IV.	Інвестиції – довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р.	Інвестиціями є всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.
Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р.	Інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти та майно.

Додаток Ж

Таблиця Ж.2.1

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств, за видами, у фактичних цінах, млн. грн.)

1995 – 2014 рр.

Роки	Всього	Фундаментальні дослідження	Прикладні дослідження	Науково-технічні розробки	Науково-технічні послуги
1995	709,3	81,7	209,7	393,5	24,4
2000	1978,4	266,7	436,6	1106,3	168,8
2005	4818,6	902,2	708,8	2406,9	800,7
2006	5354,6	1141,0	841,5	2741,6	630,5
2007	6700,7	1504,1	1132,5	3303,1	761,0
2008	8538,9	1927,4	1545,6	4088,2	977,7
2009	8653,7	1916,6	1412,0	4215,9	1109,2
2010	9867,1	2188,4	1617,1	5037,0	1024,6
2011	10349,9	2205,8	1866,7	4985,9	1291,5
2012	11252,7	2621,9	2057,7	5369,9	1203,2
2013	11781,1	2695,4	2087,8	5772,8	1225,1
2014	10950,7	2475,2	1910,2	5341,5	1223,8

Джерело: складено за даними державного комітету статистики України [113]

Додаток З

Таблиця 3.2.2

Структура бюджетних витрат на науку, 2010 – 2013 рр. (у % від загальної суми бюджетних витрат на наукові дослідження і розробки)

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Базове фінансування наукових установ	40	41,0	40,0	40,0
ДНТП з пріоритетних напрямів				
Державні науково-технічні програми і наукові частини інших програм	30,0	30,0	30,0	30,0
	12,0	12,0	12,0	12,0
Державне замовлення на науково-технічну продукцію	6,0	6,5	7,0	7,0
Державний фонд фундаментальних досліджень	6,0	6,5	7,0	7,0
Інші кошти, що їх виділяють із державного бюджету через численних розпорядників	4,0	4,0	4,0	4,0

Джерело: Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник, Держкомстат

Додаток К

Таблиця К.2.3

Джерела та обсяги фінансування інноваційної діяльності в промисловості,
2000 – 2014 рр.

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
		млн. грн.			
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2001	1971,4	1654,0	55,8	58,5	203,1
2002	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3059,8	2148,4	93,0	130,0	688,4
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,5	149,2	50,9	6484,6
2012	11480,6	7335,9	224,2	994,8	2753,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1029,9
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	658,9

Джерело: складено на основі [113]

Додаток Л

Таблиця Л.2.4

Загальний обсяг інноваційних витрат в областях України, 2005 – 2014 рр., тис. грн.

Область	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	5711562,9	6159950,4	10821016,6	11994224,8	7949907,9	8054495,2	14333891,9	11480562,8	9562626,0	7695892,3
АР Крим	93613,8	90247,8	185038,9	225614,2	129829,5	146752,6	4491823,4	1808564,2	525969,5	-
Вінницька	55701,0	99818,5	355336,6	133751,2	336997,4	90085,0	44481,4	419277,6	694945,9	796493,5
Волинська	9315,5	52780,2	169774,3	232864,2	454934,5	88761,5	98288,1	104640,7	196348,8	192506,3
Дніпропетровська	385472,6	685220,8	1179598,7	1355469,9	1212933,8	379889,5	950523,2	1120021,9	1057816,9	825234,7
Донецька	1955088,2	1785340,6	2639912,1	2740368,4	798053,4	786142,9	2391255,6	1447628,8	930684,7	516072,3
Житомирська	46797,1	28962,0	61366,3	48563,7	44674,3	28417,3	758658,8	72451,0	73107,0	60588,0
Закарпатська	6031,5	14031,0	40702,7	14020,0	39317,3	72615,4	31336,6	32769,1	25026,7	16576,1
Запорізька	158383,7	91536,9	160330,3	202485,0	163878,0	128595,1	800427,2	242990,6	296671,5	339943,9
Івано-Франківська	56244,7	225516,5	264864,3	501023,3	484542,9	2090520,9	152765,9	203824,1	488571,3	95785,1
Київська	30672,8	54338,5	306617,4	132997,9	155218,6	130157,1	152801,1	182470,3	104399,4	122133,8
Кіровоградська	36542,8	52623,2	107286,5	40647,2	50661,8	107494,9	138869,5	339000,9	114749,4	92973,9
Луганська	334418,0	96914,6	1343373,5	2178970,6	111093,5	243096,7	167051,0	328170,8	372457,6	35129,5
Львівська	75858,0	72457,5	272507,9	296662,2	211070,7	139335,4	126676,8	280614,4	257053,9	219754,3
Миколаївська	255470,6	239700,9	240873,7	341987,3	426311,0	519146,5	403040,7	362203,2	716449,3	606789,6
Одеська	110684,1	128993,8	741152,6	272492,8	189708,3	157013,2	172502,3	1497384,8	91028,7	323891,6
Полтавська	138499,0	122945,5	99654,2	180404,6	133105,4	124446,2	186330,5	126243,6	212153,4	348459,1
Рівненська	32742,0	74982,5	24280,9	198580,3	21185,3	37879,9	53229,3	47873,5	21130,8	11404,5
Сумська	109303,9	127277,6	149520,2	97202,4	72448,9	218539,2	415776,6	250022,2	281834,5	587702,7
Тернопільська	5678,8	6720,8	19258,4	62730,7	48679,6	8100,2	59589,3	84917,9	24236,9	57398,2
Харківська	592036,8	347496,9	277465,6	274835,0	439625,8	525890,2	805957,9	738232,1	642287,2	711133,9
Херсонська	41451,4	63308,7	138774,4	79371,3	90048,2	49469,9	80122,9	154584,6	161367,6	90461,7
Хмельницька	18071,6	136248,9	91948,2	179490,7	1086021,6	749588,2	898520,2	225196,2	113120,1	133121,2
Черкаська	53903,8	16092,4	42814,7	15534,0	68835,6	14351,7	35461,8	92871,9	28561,9	30351,2
Чернівецька	13836,9	16506,4	16921,5	31855,1	48146,7	38361,3	51796,1	51671,0	51311,7	68778,0
Чернігівська	122445,3	10798,4	225436,9	385723,5	156776,6	22021,5	49528,3	39467,0	134074,9	106385,1
м. Київ	1009456,3	1447843,4	1666020,9	1769481,7	970915,4	1144794,1	758002,8	1211013,9	1921431,6	1306824,1
м. Севастополь	3841,2	1246,1	184,9	1097,6	4893,8	4028,8	12874,4	16456,5	23834,8	-

Джерело: складено на основі [113]

Додаток М

Таблиця М.2.5

Внутрішні поточні витрати на науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій в областях України, 1995 по 2014 рр. (у фактичних цінах, тис. грн.)

Область	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Україна	596227,8	1636262,1	4386269,5	7723150,2	7680583,1	8825559,7	10335136,5	10890923,8	10083644,4
АР Крим	9797,6	22497,9	89857,2	135569,3	133135,1	137904,6	174994,5	145181,6	-
Вінницька	5103,5	14066,1	39391,3	50040,5	41662,6	54957,5	38072,4	32439,6	38629,9
Волинська	1298,7	4422,1	10985,9	15241,8	20270,2	19835,6	19472,0	20405,7	12276,7
Дніпропетровська	52691,0	123102,2	364020,7	711120,2	662982,7	723873,2	894356,7	916626,5	1084894,6
Донецька	47509,3	97780,7	250496,3	435145,6	368176,4	542512,2	473046,2	502887,1	235902,8
Житомирська	2790,7	3091,3	10461,3	20798,7	15384,4	19404,0	25586,4	22994,5	22736,2
Закарпатська	2308,2	4644,5	14688,1	2288,9	21235,9	24910,0	35537,1	36857,0	32480,8
Запорізька	24258,6	91766,9	246521,8	404077,3	402807,6	429667,1	553318,7	474362,1	430087,3
Івано-Франківська	3293,0	10465,7	27307,6	54796,6	54793,5	59465,9	62748,3	37424,1	39237,4
Київська	16953,5	30555,4	80933,7	161815,2	175077,7	211937,6	259624,8	187897,1	185538,7
Кіровоградська	2513,0	3416,7	14427,6	23090,9	29487,7	28980,7	31760,2	30051,2	33121,1
Луганська	18608,4	34314,1	60891,7	113968,5	95058,4	118495,6	166876,9	146177,8	67356,2
Львівська	26657,0	67762,3	156784,1	278121,3	272068,1	287902,7	298255,7	304697,0	288070,2
Миколаївська	29225,4	71825,6	157957,9	220707,2	249736,5	226053,4	207863,6	613540,1	249916,3
Одеська	20334,2	41675,6	106424,4	179937,0	179418,9	186931,0	223417,7	227550,9	208528,6
Полтавська	6827,7	14153,2	34182,9	48139,3	45063,0	55548,3	72617,6	67728,9	59389,6
Рівненська	1551,2	4755,0	9331,7	15068,4	11212,5	12234,5	15006,1	14432,0	12256,8
Сумська	11099,4	25309,0	83821,5	125038,2	104290,2	102330,7	165545,9	136746,0	129451,9
Тернопільська	2949,3	5657,8	11991,5	13311,3	13645,5	15101,4	14532,2	12551,3	11317,5
Харківська	92074,0	281610,0	682762,6	1284283,4	1315672,9	1602859,5	1969745,4	1940410,4	1954456,1
Херсонська	6067,1	7582,3	17197,0	34923,9	30606,4	40908,2	47249,7	45375,3	45916,2
Хмельницька	1544,6	1908,4	4044,3	7669,6	6182,8	6220,3	14092,6	12884,6	14612,4
Черкаська	6094,3	12790,0	27119,2	55412,5	54154,2	54215,5	54930,2	591679,0	55222,9
Чернівецька	3116,1	5829,3	13840,2	27106,4	33089,1	34373,3	33835,9	37592,5	36282,0
Чернігівська	4070,5	9512,3	21194,7	38777,9	40637,1	33157,1	32848,0	67465,3	37250,5
М. Київ	190160,3	624944,2	1794270,1	3140095,1	3196731,4	3686602,5	4313215,9	4641727,8	4798711,7
М. Севастополь	7931,2	20823,5	55364,2	106013,2	108002,3	109177,3	136585,8	155738,4	-

Джерело: [113]

Додаток Н

Таблиця Н.3.1

Порівняння методик обчислення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макроекономічних систем

Методики	Методика А	Методика В	Методика С
Методика обчислення складових інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку	$П = X_1 + X_2 + \dots + X_n$	$П = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}$	$П = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}$
Методика обчислення сукупного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку	$^{22}İĐ = \sqrt[i]{İ_1 \cdot İ_2 \cdot \dots \cdot İ_i}$	$^{22}İĐ = \sqrt[i]{İ_1 + İ_2 + \dots + İ_i}$	$^{22}İĐ = \frac{İ_1 + İ_2 + \dots + İ_i}{i}$

Примітка: $П$ – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни; X_1, X_2, X_n – показники, що входять до потенціалу певного виду; $ІІІР$ – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку економіки країни; $П_1, П_2, П_n$ – потенціали за видами.

Джерело: розроблено нами

Додаток П

Таблиця П.3.2

Складові інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку
економіки держави

Показники
Виробничо-технологічний потенціал
Вартість основних засобів підприємств добувної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
Вартість основних засобів підприємств переробної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
Вартість основних засобів підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
Основні засоби (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
Кількість промислових підприємств, од. (на 1 січня поточного року)
Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України (на початок року)
Кількість малих підприємств
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним), од.
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі (крім торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним)), од.
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства ресторанного господарства), од.
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства інших видів економічної діяльності), од.
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.
Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)
Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)
Введення в дію нових основних засобів (у фактичних цінах, млн. грн.)
Ступінь зносу основних засобів (на кінець року, %)
Фінансовий потенціал
Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), млн. грн.
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.
Заробітна плата, млн. грн.
Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.
Інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (грн.)
Індекс споживчих цін в регіоні (грудень до грудня попереднього року), %
Науково-технічний потенціал
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (винаходи)

Продовження табл. П.3.2

Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі)
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (промислові зразки)
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (винаходи)
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (корисні моделі)
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки)
Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)
Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.
Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань
Макроекономічний потенціал
Чисельність економічно активного населення (у віці 15 - 70 років), тис.
Доходи населення, млн. грн.
Інфраструктурний потенціал
Перевезення вантажів автомобільним транспортом по районах і містах, млн. т.
Інтенсивність перевезення пасажирів залізничними коліями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
Інтенсивність перевезення пасажирів автомобільними дорогами (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
Інтенсивність перевезення пасажирів тролейбусними лініями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
Густота залізничних шляхів загального використання, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)
Густота автомобільних шляхів загального використання з твердим покриттям, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)
Довжина автомобільних шляхів загального користування, тис. км.
Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, тис. км.
Обсяг реалізованих послуг зв'язку населенню, тис. грн.
Площа регіону, тис. км. кв.
Демографічний потенціал
Загальна кількість населення регіону, тис. осіб
Міське населення, осіб
Сільське населення, осіб
Кількість лікарняних ліжок, од.
Захворюваність населення, (тис. уперше в життя зареєстрованих випадків/100 тис. осіб)
Кількість жінок, тис.
Кількість чоловіків, тис.
Рівень ризиків
Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, усього тис. тон.
Усього зареєстровано злочинів
Трудовий потенціал

Продовження табл. П.3.2

Кількість безробітних (у віці 15 - 70 років, тис.)
Рівень зареєстрованого безробіття, %
Освітній потенціал
Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб
Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III - IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб
Кількість вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації, од.
Кількість вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації, од.
Кількість студентів у ВНЗ I - II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб
Кількість студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб
Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.
Кількість аспірантів, осіб
Кількість організацій, що мають докторантуру, од.
Кількість докторантів, осіб

Додаток Р

Таблиця Р.3.3

Вихідні показники для розрахунку інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку України
(переведені в індекси, середні у розрахунку на одну область, визначені на основі вибірки за п'ятьма областями),
2001 – 2014 рр.

Показники	Роки						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Виробничо-технологічний потенціал							
Вартість основних засобів підприємств добувної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,000	1,002	1,035	1,025	1,052	1,086	1,112
Вартість основних засобів підприємств переробної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,003	1,000	1,008	1,057	1,065	1,083	1,148
Вартість основних засобів підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,000	1,068	1,092	1,102	1,108	1,125	1,186
Основні засоби (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,005	1,000	1,080	1,128	1,167	1,266	1,450
Кількість промислових підприємств, од. (на 1 січня поточного року)	1,066	1,073	1,066	1,056	1,047	1,035	1,034
Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України (на початок року)	1,000	1,069	1,126	1,194	1,245	1,307	1,381
Кількість малих підприємств	1,000	1,047	1,094	1,118	1,104	1,222	1,410
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом), од.	1,593	1,625	1,357	1,262	1,093	1,692	1,352

Продовження табл. Р.3.3

Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства роздрібно́ї торгівлі (крім торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом)), од.	2,000	1,799	1,736	1,607	1,490	1,407	1,328
Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства ресторанного господарства), од.	1,214	1,225	1,173	1,131	1,136	1,098	1,074
Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства інших видів економічної діяльності), од.	1,856	2,000	1,940	1,862	1,724	1,613	1,509
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.	1,000	1,035	1,081	1,161	1,210	1,285	1,415
Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)	1,042	1,000	1,048	1,036	1,147	1,058	1,612
Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.	1,000	1,042	1,089	1,141	1,116	1,240	1,451
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)	1,099	1,225	1,181	1,165	1,385	1,280	1,273
Введення в дію нових основних засобів (у фактичних цінах, млн. грн.)	1,133	1,041	1,153	1,000	1,171	1,201	1,359
Ступінь зносу основних засобів (на кінець року, %)	1,000	1,058	1,127	1,182	1,203	1,338	1,391
Фінансовий потенціал							
Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)	1,000	1,254	1,190	1,301	1,286	1,380	1,354
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), млн. грн.	1,619	1,577	1,601	1,657	1,691	1,665	1,725
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	1,000	1,022	1,050	1,090	1,163	1,239	1,338
Заробітна плата, млн. грн.	1,000	1,029	1,056	1,096	1,178	1,253	1,363
Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.	1,076	1,000	1,124	1,170	1,146	1,168	1,244

Продовження табл. Р.3.3

Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)	1,004	1,000	1,010	1,770	1,009	1,008	2,000
Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.	1,060	1,000	1,182	1,150	1,029	1,028	1,189
Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб	1,788	1,765	1,633	2,000	1,604	1,687	1,496
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань	1,853	1,347	1,020	1,000	1,081	1,017	2,000
Макроекономічний потенціал							
Чисельність економічно активного населення (у віці 15 - 70 років), тис.	1,893	1,884	1,902	1,944	2,000	1,963	1,982
Доходи населення, млн. грн.	1,000	1,028	1,052	1,092	1,172	1,242	1,350
Інфраструктурний потенціал							
Перевезення вантажів автомобільним транспортом по районах і містах, млн. т.	1,203	1,123	1,282	1,116	1,097	1,060	1,053
Інтенсивність перевезення пасажирів залізничними коліями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	2,000	1,923	1,857	1,837	1,665	1,718	1,699
Інтенсивність перевезення пасажирів автомобільними дорогами (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	2,000	1,953	1,879	1,823	1,491	1,903	1,614
Інтенсивність перевезення пасажирів тролейбусними лініями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	1,972	2,000	1,966	1,897	1,849	1,806	1,782
Густота залізничних шляхів загального використання, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Густота автомобільних шляхів загального використання з твердим покриттям, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	1,727	1,734	1,764	1,766	1,786	1,891	1,955

Продовження табл. Р.3.3

Довжина автомобільних шляхів загального користування, тис. км.	1,064	1,064	1,064	1,064	1,051	1,000	1,064
Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, тис. км.	1,000	1,000	1,000	1,000	1,015	1,049	1,146
Обсяг реалізованих послуг зв'язку населенню, тис. грн.	1,000	1,006	1,018	1,029	1,077	1,728	1,106
Площа регіону, тис. км. кв.	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Демографічний потенціал							
Загальна кількість населення регіону, тис. осіб	2,000	1,916	1,840	1,778	1,652	1,637	1,575
Міське населення, осіб	2,000	1,951	1,913	1,881	1,848	1,817	1,788
Сільське населення, осіб	1,322	1,298	1,264	1,237	1,195	1,157	1,124
Кількість лікарняних ліжок, од.	1,973	1,951	1,922	1,868	2,000	1,842	1,959
Захворюваність населення, (тис. уперше в житті зареєстрованих випадків/100 тис. осіб)	2,000	1,992	1,984	1,976	1,971	1,955	1,968
Кількість жінок, тис.	2,000	1,864	1,789	1,742	1,695	1,651	1,603
Кількість чоловіків, тис.	2,000	1,781	1,693	1,645	1,598	1,556	1,505
Рівень ризиків							
Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, усього тис. тонн	1,596	1,610	1,667	1,645	1,817	1,905	1,932
Усього зареєстровано злочинів	1,772	1,463	2,000	1,933	1,603	1,276	1,181
Трудовий потенціал							
Кількість безробітних (у віці 15 - 70 років, тис.)	2,000	1,485	1,455	1,390	1,147	1,103	1,039
Рівень зареєстрованого безробіття, %	2,000	1,824	1,683	1,645	1,575	1,459	1,382
Освітній потенціал							
Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	1,828	1,915	2,000	1,856	1,693	1,625	1,340

Продовження табл. Р.3.3

Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III - IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	1,000	1,150	1,328	1,546	1,733	1,833	2,000
Кількість вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації, од.	1,883	2,000	2,000	1,844	1,688	1,648	1,414
Кількість вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації, од.	1,000	1,000	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135
Кількість студентів у ВНЗ I - II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	1,914	1,963	2,000	1,884	1,772	1,729	1,547
Кількість студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	1,350	1,436	1,519	1,692	1,822	1,887	2,000
Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.	1,000	1,000	1,070	1,070	1,070	1,000	1,000
Кількість аспірантів, осіб	1,000	1,037	1,076	1,092	1,220	1,298	1,432
Кількість організацій, що мають докторантуру, од.	1,000	1,104	1,000	1,000	1,000	1,104	1,208
Кількість докторантів, осіб	1,000	1,094	1,156	1,141	1,234	1,219	1,250
Показники	Роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Виробничо-технологічний потенціал							
Вартість основних засобів підприємств добувної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,182	1,136	1,135	1,138	1,133	1,692	2,000
Вартість основних засобів підприємств переробної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,087	1,112	1,094	1,144	1,155	1,667	2,000
Вартість основних засобів підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,212	1,171	1,177	1,190	1,185	1,750	2,000

Продовження табл. Р.3.3

Основні засоби (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	1,682	1,597	1,673	1,707	1,752	1,601	2,000
Кількість промислових підприємств, од. (на 1 січня поточного року)	1,028	1,022	1,000	1,005	1,006	2,000	1,980
Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України (на початок року)	1,430	1,472	1,500	1,541	1,569	1,970	2,000
Кількість малих підприємств	1,316	1,339	1,161	1,200	1,180	2,000	1,958
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом), од.	2,000	1,309	1,827	2,000	1,568	1,448	1,000
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі (крім торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом)), од.	1,241	1,164	1,117	1,078	1,000	1,340	1,235
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства ресторанного господарства), од.	1,107	1,077	1,083	1,056	1,000	2,000	1,928
Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства інших видів економічної діяльності), од.	1,403	1,340	1,305	1,234	1,163	1,089	1,000
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.	1,640	1,450	1,577	1,636	1,671	1,636	2,000
Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)	2,000	1,060	1,152	1,192	1,180	1,182	1,396
Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.	1,542	1,611	1,679	1,759	1,725	1,886	2,000
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)	1,412	1,318	1,000	1,717	1,660	1,700	2,000
Введення в дію нових основних засобів (у фактичних цінах, млн. грн.)	1,706	1,406	1,385	1,397	1,378	1,551	2,000
Ступінь зносу основних засобів (на кінець року, %)	1,449	1,522	1,591	1,661	1,730	1,918	2,000
Фінансовий потенціал							
Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)	1,430	1,368	1,575	1,991	2,000	1,407	1,441

Продовження табл. Р.3.3

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), млн. грн.	1,536	1,411	1,594	1,586	1,433	2,000	1,000
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	1,489	1,530	1,653	1,797	1,920	1,928	2,000
Заробітна плата, млн. грн.	1,529	1,579	1,743	1,873	2,000	1,244	1,259
Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.	1,334	1,174	1,186	1,097	1,020	2,000	1,618
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.	2,000	1,425	1,462	1,605	1,651	1,541	1,741
Інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (грн.)	1,261	1,332	1,415	1,533	1,644	2,000	1,953
Індекс споживчих цін в регіоні (грудень до грудня попереднього року), %	1,896	1,517	1,441	1,254	1,069	1,087	2,000
Науково-технічний потенціал							
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (винаходи)	1,934	1,724	1,054	1,026	1,000	1,089	1,071
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі)	2,000	1,714	1,379	1,415	1,451	1,622	1,823
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (промислові зразки)	1,780	1,560	1,757	1,834	1,917	1,024	1,000
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (винаходи)	1,025	1,156	1,025	1,025	1,025	1,976	2,000
Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (корисні моделі)	1,382	1,382	1,000	1,000	1,000	2,000	1,996

Продовження табл. Р.3.3

Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	2,000	1,767
Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)	1,019	1,014	1,015	1,020	1,024	1,053	1,060
Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.	1,026	1,076	1,109	1,164	1,169	1,886	2,000
Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб	1,420	1,358	1,331	1,310	1,228	1,048	1,000
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань	1,547	1,071	1,124	1,033	1,121	1,054	1,116
Макроекономічний потенціал							
Чисельність економічно активного населення (у віці 15 - 70 років), тис.	1,988	1,765	1,673	1,646	1,655	1,256	1,000
Доходи населення, млн. грн.	1,516	1,543	1,689	1,809	1,918	1,932	2,000
Інфраструктурний потенціал							
Перевезення вантажів автомобільним транспортом по районах і містах, млн. т.	1,056	1,026	1,000	1,027	1,013	1,821	2,000
Інтенсивність перевезення пасажирів залізничними коліями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	1,711	1,561	1,561	1,434	1,376	1,318	1,000
Інтенсивність перевезення пасажирів автомобільними дорогами (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	1,669	1,493	1,243	1,170	1,110	1,000	1,010
Інтенсивність перевезення пасажирів тролейбусними лініями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	1,747	1,490	1,480	1,570	1,516	1,000	1,000
Густота залізничних шляхів загального використання, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Густота автомобільних шляхів загального використання з твердим покриттям, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	1,978	2,000	2,000	2,000	2,000	1,002	1,000

Продовження табл. Р.3.3

Довжина автомобільних шляхів загального користування, тис. км.	1,064	1,064	1,077	1,077	1,077	2,000	2,000
Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, тис. км.	1,146	1,146	1,156	1,156	1,156	2,000	2,000
Обсяг реалізованих послуг зв'язку населенню, тис. грн.	1,127	1,112	2,000	1,124	1,200	1,276	1,208
Площа регіону, тис. км. кв.	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Демографічний потенціал							
Загальна кількість населення регіону, тис. осіб	1,517	1,429	1,383	1,343	1,312	1,022	1,000
Міське населення, осіб	1,762	1,737	1,715	1,694	1,675	1,007	1,000
Сільське населення, осіб	1,093	1,066	1,043	1,022	1,000	2,000	1,982
Кількість лікарняних ліжок, од.	1,902	1,891	1,855	1,644	1,579	1,021	1,000
Захворюваність населення, (тис. уперше в життя зареєстрованих випадків/100 тис. осіб)	1,910	1,936	1,952	1,934	1,895	1,019	1,000
Кількість жінок, тис.	1,555	1,510	1,466	1,422	1,382	1,020	1,000
Кількість чоловіків, тис.	1,455	1,409	1,365	1,322	1,283	1,018	1,000
Рівень ризиків							
Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, усього тис. тонн	2,000	1,826	1,855	1,746	1,672	1,104	1,000
Усього зареєстровано злочинів	1,077	1,276	1,429	1,730	1,283	1,000	1,102
Трудовий потенціал							
Кількість безробітних (у віці 15 - 70 років, тис.)	1,032	1,252	1,177	1,058	1,021	1,000	1,184
Рівень зареєстрованого безробіття, %	1,498	1,467	1,444	1,359	1,335	1,000	1,059
Освітній потенціал							
Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	1,300	1,225	1,101	1,134	1,089	1,058	1,000
Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III - IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	1,940	1,902	1,784	1,691	1,542	1,553	1,464
Кількість вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації, од.	1,414	1,414	1,375	1,375	1,297	1,047	1,000

Продовження табл. Р.3.3

Кількість вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, од.	1,135	1,270	1,270	1,270	1,135	2,000	2,000
Кількість студентів у ВНЗ I – II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	1,524	1,518	1,459	1,497	1,459	1,018	1,000
Кількість студентів у ВНЗ III – IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	1,903	1,878	1,818	1,793	1,688	1,024	1,000
Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	2,000	2,000
Кількість аспірантів, осіб	1,529	1,635	1,709	1,751	1,770	2,000	1,934
Кількість організацій, що мають докторантуру, од.	1,417	1,313	1,104	1,104	1,104	1,875	2,000
Кількість докторантів, осіб	1,297	1,359	1,609	1,703	1,969	1,913	2,000

Джерело: розраховано нами на основі [109; 110; 111; 112; 114]

Додаток С

Таблиця С.3.4

Оцінка інноваційно-інвестиційного розвитку України
за методикою А, 2001 – 2014 рр.

№	Потенціали	Роки						
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	Виробничо-технологічний потенціал	20,01	20,31	20,39	20,22	20,46	21,33	22,49
2	Фінансовий потенціал	9,01	8,90	9,48	10,13	10,43	10,92	11,82
3	Науково-технічний потенціал	12,86	12,23	12,67	13,02	11,67	12,70	15,04
4	Макроекономічний потенціал	2,89	2,91	2,95	3,04	3,17	3,21	3,33
5	Інфраструктурний потенціал	13,97	13,80	13,83	13,53	13,03	14,15	13,42
6	Демографічний потенціал	13,30	12,75	12,40	12,13	11,96	11,61	11,52
7	Рівень ризиків	3,37	3,07	3,67	3,58	3,42	3,18	3,11
8	Трудовий потенціал	4,00	3,31	3,14	3,03	2,72	2,56	2,42
9	Освітній потенціал	12,97	13,70	14,29	14,26	14,37	14,48	14,33
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	8,44	8,15	8,38	8,39	8,18	8,28	8,46
№	Потенціали	Роки						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Виробничо-технологічний потенціал	24,44	22,11	22,46	23,65	23,05	28,43	30,50
2	Фінансовий потенціал	12,47	11,34	12,07	12,74	12,74	13,21	13,01
3	Науково-технічний потенціал	14,13	13,06	11,80	11,83	11,94	14,75	13,01
4	Макроекономічний потенціал	3,50	3,31	3,36	3,45	3,57	3,19	3,00
5	Інфраструктурний потенціал	13,50	12,89	13,52	12,56	12,45	13,42	13,22
6	Демографічний потенціал	11,19	10,98	10,78	10,38	10,13	8,11	7,98
7	Рівень ризиків	3,08	3,10	3,28	3,48	2,95	2,10	2,10
8	Трудовий потенціал	2,53	2,72	2,62	2,42	2,36	2,00	2,24
9	Освітній потенціал	14,46	14,51	14,23	14,32	14,05	15,49	15,40
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	8,60	8,30	8,32	8,33	8,13	7,94	8,01

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Додаток Т

Таблиця Т.3.5

Оцінка інноваційно-інвестиційного розвитку України
за методикою В, 2001 – 2014 рр.

№	Потенціали	Роки						
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	Виробничо-технологічний потенціал	2,12	2,17	2,16	2,16	2,23	2,20	2,21
2	Фінансовий потенціал	3,66	4,06	4,01	4,15	4,17	4,28	4,30
3	Науково-технічний потенціал	2,98	2,84	3,15	3,25	2,91	2,91	3,31
4	Макроекономічний потенціал	78,33	86,46	92,73	102,52	119,81	132,89	151,10
5	Інфраструктурний потенціал	3,23	3,27	3,34	3,39	3,56	4,27	3,63
6	Демографічний потенціал	6,15	6,15	6,14	6,14	6,14	6,13	6,14
7	Рівень ризиків	159,66	148,57	167,43	165,20	153,82	141,65	137,91
8	Трудовий потенціал	11,46	9,83	9,68	9,44	8,54	8,32	8,04
9	Освітній потенціал	2,89	2,91	2,93	2,94	2,96	2,96	2,97
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	1,86	1,86	1,88	1,88	1,89	1,89	1,90
№	Потенціали	Роки						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Виробничо-технологічний потенціал	2,25	2,22	2,10	2,30	2,29	2,31	2,35
2	Фінансовий потенціал	4,39	4,34	4,51	4,72	4,74	4,33	4,33
3	Науково-технічний потенціал	2,91	3,00	3,05	3,13	3,13	3,57	3,61
4	Макроекономічний потенціал	175,23	178,86	197,25	211,23	223,17	224,60	231,61
5	Інфраструктурний потенціал	3,68	3,65	4,40	3,67	3,81	3,91	3,82
6	Демографічний потенціал	6,11	6,12	6,13	6,11	6,09	5,47	5,45
7	Рівень ризиків	133,71	141,57	147,48	158,30	141,75	129,74	133,96
8	Трудовий потенціал	8,05	8,89	8,60	8,10	7,94	7,72	8,48
9	Освітній потенціал	2,95	2,95	2,93	2,93	2,91	2,69	2,68
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	1,91	1,92	1,93	1,95	1,94	1,94	1,94

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Додаток У

Таблиця У.3.6

Оцінка інноваційно-інвестиційного розвитку України
за методикою С, 2001 – 2014 рр.

№	Потенціали	Роки						
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	Виробничо-технологічний потенціал	1,19	1,19	1,19	1,19	1,19	1,20	1,20
2	Фінансовий потенціал	1,32	1,31	1,32	1,34	1,34	1,35	1,36
3	Науково-технічний потенціал	1,33	1,32	1,33	1,33	1,31	1,33	1,35
4	Макроекономічний потенціал	1,70	1,71	1,72	1,74	1,78	1,79	1,83
5	Інфраструктурний потенціал	1,30	1,30	1,30	1,30	1,29	1,30	1,30
6	Демографічний потенціал	1,45	1,44	1,43	1,43	1,43	1,42	1,42
7	Рівень ризиків	1,84	1,75	1,92	1,89	1,85	1,78	1,76
8	Трудовий потенціал	2,00	1,82	1,77	1,74	1,65	1,60	1,56
9	Освітній потенціал	1,29	1,30	1,30	1,30	1,31	1,31	1,31
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	1,49	1,46	1,48	1,47	1,46	1,45	1,45
№	Потенціали	Роки						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Виробничо-технологічний потенціал	1,21	1,20	1,20	1,20	1,20	1,22	1,22
2	Фінансовий потенціал	1,37	1,35	1,37	1,37	1,37	1,38	1,38
3	Науково-технічний потенціал	1,34	1,33	1,32	1,32	1,32	1,35	1,35
4	Макроекономічний потенціал	1,87	1,82	1,83	1,86	1,89	1,79	1,73
5	Інфраструктурний потенціал	1,30	1,29	1,30	1,29	1,29	1,30	1,29
6	Демографічний потенціал	1,41	1,41	1,40	1,40	1,39	1,35	1,35
7	Рівень ризиків	1,75	1,76	1,81	1,86	1,72	1,45	1,45
8	Трудовий потенціал	1,59	1,65	1,62	1,55	1,54	1,41	1,50
9	Освітній потенціал	1,31	1,31	1,30	1,30	1,30	1,32	1,31
	Потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку України	1,46	1,46	1,46	1,46	1,45	1,40	1,40

Примітка. Вимір числових значень - абстрактні показники, обчислені в коефіцієнтах

Додаток Ф

Таблиця Ф.3.7

Алгоритм обчислення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку
макроекономічних систем (власна методика)

Формула	Умовні позначення
1. Обчислення складових інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку	
$\Pi = \sqrt[n]{X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n}$	Π – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни; X_1, X_2, X_n – показники, що входять до цього потенціалу.
2. Обчислення показника рівня ризику	
перший етап – визначення проміжного значення показника рівня ризику (Z)	
$Z = \sqrt[n]{X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n}$	Z – проміжне значення показника рівня ризику; X_1, X_2, X_n – показники, що входять до цього потенціалу.
другий етап – визначення величини, яка відображає негативний вплив, який потенційно мають чинники ризику (PP)	
$PP = \left(1 + \frac{1}{Z}\right)^{-Z}$	PP – рівень ризику; Z – проміжне значення показника рівня ризику;
3. Обчислення сукупного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку	
${}^{22}\ddot{I}\mathcal{D} = \sqrt[n]{\ddot{I}_1 \cdot \ddot{I}_2 \cdot \dots \cdot \ddot{I}_n}$	$IIIP$ – інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку країни; Π_1, Π_2, Π_n – потенціал певного виду, що входить у склад інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку країни;

Примітка. Показник рівня ризику набуває значень від 0,368 до 1.

Джерело: розроблено нами

Додаток X

Таблиця X.3.8

Порівняння методичних підходів до обчислення інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки

Методичні підходи	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	Авторський підхід
Методичні підходи до обчислення складових <i>ІППР</i> національної економіки	$\Pi = X_1 + X_2 + \dots + X_n$	$\Pi = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}$	$\Pi = \sqrt[n]{X_1 + X_2 + \dots + X_n}$	$\Pi = \sqrt[n]{X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n}$
Методичний підхід до обчислення рівня ризику	x	x	x	$PP = \left(1 + \frac{1}{Z}\right)^{-\alpha}$ $Z = \sqrt[n]{X_1 \cdot X_2 \cdot \dots \cdot X_n}$
Методичні підходи до обчислення сукупного <i>ІППР</i> національної економіки	${}^{22}\ddot{I}D = \sqrt[i]{\ddot{I}_1 \cdot \ddot{I}_2 \cdot \dots \cdot \ddot{I}_i}$	$ІППР = \sqrt[n]{\Pi_1 + \Pi_2 + \dots + \Pi_n}$	${}^{22}\ddot{I}D = \frac{\ddot{I}_1 + \ddot{I}_2 + \dots + \ddot{I}_i}{i}$	$ІППР = \sqrt[n]{\Pi_1 \cdot \Pi_2 \cdot \dots \cdot \Pi_n}$
Довідково умовні позначення	<i>Π</i> – потенціал певного виду, що входить до складу сукупного інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки; <i>X</i> ₁ , <i>X</i> ₂ , <i>X</i> _{<i>n</i>} – показники, що входять до потенціалу певного виду; <i>ІППР</i> – сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку національної економіки; <i>Π</i> ₁ , <i>Π</i> ₂ , <i>Π</i> _{<i>n</i>} – потенціали за видами; <i>PP</i> – рівень ризику; <i>Z</i> – проміжне значення показника рівня ризику.			

Примітки: 1. За методичними підходами до обчислення *ІППР* національної економіки *A*, *B*, *C*, вплив чинників ризику визначається за числовим значенням *Π*, яке вводиться у формули *ІППР*. 2. Показник рівня ризику за авторським методичним підходом до обчислення *ІППР* національної економіки набуває значень від 0,368 до 1.

Додаток Ц

Таблиця Ц.3.9

Нормовані показники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку
Польщі, 2012 – 2014 рр.

Показники	Роки		
	2012	2013	2014
Виробничо-технологічний потенціал			
Темп приросту обсягу промислового виробництва, %	1,000	1,936	2,000
Кількість підприємств, тис. од.	1,000	83,535	97,070
Кількість підприємств малого та середнього бізнесу, млн. од.	1,000	1,082	1,095
Кількість великих фірм, млн. од.	1,000	1,001	1,001
Фінансовий потенціал			
Прямі іноземні інвестиції, млн. євро	1,000	1715,347	1996,500
Мінімальна заробітна плата, євро	1,000	16,043	17,394
Середня заробітна плата, євро	1,000	60,247	87,679
Індекс споживчих цін	4,362	5,682	1,000
Науково-технічний потенціал			
Кількість поданих заявок на винаходи, од.	1,000	117,222	136,282
Кількість поданих заявок на винаходи із економічного сектору	1,000	46,242	53,662
Кількість поданих заявок на винаходи із сектору науки, од.	1,000	49,000	56,873
Кількість поданих заявок на винаходи від фізичних осіб, од.	1,000	23,979	27,748
Фінансування наукових досліджень, % від ВВП	1,000	1,015	1,018
Кількість осіб, що займаються науковою роботою (на 1 млн. осіб), осіб	1,000	44,439	51,563
Макроекономічний потенціал			
Темп приросту ВВП, %	1,064	1,000	1,340
Інфляція, %	1,745	1,191	1,000
Обсяг експорту, млрд. дол. США	1,000	1447,809	5937,170
Обсяг імпорту, млрд. дол. США	171,213	1,000	4277,596
Державний борг, % до ВВП	1,574	1,872	1,000
Інфраструктурний потенціал			
Довжина автомобільних шляхів загального користування, км.	1,000	1,610	2,952
Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, км.	1,000	2,015	2,936
Довжина автомагістралей, км.	1,031	1,000	1,026
Довжина залізничних шляхів, км.	1557,596	1,000	63,470
Демографічний потенціал			
Населення, млн. осіб	1,041	1,004	1,000
Частка жінок у загальній кількості населення, %	1,000	2,114	2,297

Продовження табл. Ц.3.9

Частка чоловіків у загальній кількості населення, %	1,000	2,058	2,231
Частка населення, що не досягло працездатного віку, (0 – 17 років)%	3,660	1,000	1,048
Частка населення працездатного віку (жінки 18 – 59 років), чоловіки (18 – 64 роки), %	1,000	1,277	1,471
Частка населення після працездатного віку, %	1,085	1,000	1,043
Середній вік виходу на пенсію чоловіків, років	1,000	1,117	1,329
Середній вік виходу на пенсію жінок, років	1,000	1,117	1,313
Густота населення осіб/ км. кв.	1,213	1,000	1,000
Народжуваність населення (на 10 тис. осіб)	1,215	1,000	1,021
Середня тривалість життя, років	1,000	1,787	2,035
Середня тривалість життя у жінок, років	1,000	1,511	1,767
Середня тривалість життя у чоловіків, років	1,000	2,043	2,281
Рівень ризиків			
Кількість зареєстрованих злочинів, од.	1,000	15,335	17,686
Викиди в атмосферне повітря, мкг/м ³	8,894	1,000	1,106
Трудовий потенціал			
Кількість зайнятих в економіці, тис. осіб	1,000	1539,981	1604,874
Загальна кількість безробітних, тис. осіб	188,674	62,702	1,000
Безробіття серед молоді, %	2,536	3,180	1,000
Рівень безробіття, %	2,181	1,362	1,000
Освітній потенціал			
Кількість ВНЗ, од.	1,000	10,926	12,554
Кількість державний ВНЗ, од.	1,000	2,489	2,935
Кількість приватних ВНЗ, од.	4,404	1,000	2,002
Кількість ВНЗ, що мають статус університету, од.	1,000	1,934	2,087
Кількість державних ВНЗ, що мають статус університету, од.	1,000	1,891	2,037
Кількість класичних державних університетів, од.	1,000	2,064	2,138
Кількість технічних т профільних державних університетів, од.	1,000	1,000	1,074
Кількість університетів Католицької церкви, од.	1,000	1,043	1,051
Кількість студентів ВНЗ, млн.	1,115	1,017	1,000

Джерело: складено на основі [174]

Додаток III

Таблиця III.3.10

Нормовані показники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку
Франції, 2012 – 2014 рр.

Показники	Роки		
	2012	2013	2014
Виробничо-технологічний потенціал			
Індекс промислового виробництва	2,000	1,000	1,010
Експорт товарів, млрд. євро	1,000	1776,165	1870,670
Імпорт товарів, млрд. євро	5585,367	1,000	7148,884
Кількість зареєстрованих підприємств малого бізнесу, млн. од.	1,000	1,006	1,006
Темпи зростання промислового виробництва, %	1,011	1,018	1,000
Обсяг експорту, млрд. доларів США	1,000	147,154	119,681
Обсяг імпорту, млрд. долларов США	274,626	37,264	1,000
Фінансовий потенціал			
Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій, трилліон долл. США	1,000	2145,661	2252,725
Обсяг розміщених за кордоном інвестицій, трилліона долл. США	1,000	3289,480	3453,645
Інвестиції в основний капітал млрд. євро	1,000	777,329	816,084
Прямі іноземні інвестиції в середині країни, млрд. доларів США	1,000	2163,050	2270,982
Прямі іноземні інвестиції за кордоном, доларів млрд США	1,000	3252,770	21909,607
Мінімальна заробітна плата, євро	1,000	1,305	1,611
Науково-технічний потенціал			
Кількість патентів, од.	1,000	43,143	48,637
Кількість патентів на високі технології, од.	1,000	4,969	5,167
Кількість корисних моделей, од.	1,000	143,205	150,304
Макроекономічний потенціал			
Рівень безробіття до економічно активного населення, %	1,000	1,010	1,019
Дефіцит/профіцит бюджету, % ВВП	1,010	1,000	1,000
Міжнародні резерви, в млрд. євро	1,000	290,216	304,654
Інші резерви (резервні фонди), млрд. євро	1,000	2,198	2,258
Державний борг, млрд. євро	1115,286	558,143	1,000
Державний борг, % ВВП	1,000	1,022	1,058
Товарооборот, млрд. євро	1,000	1837,448	1929,126
Інфляція, %	1,007	1,003	1,000
Рівень безробіття, %	1,007	1,002	1,000
Розмір номінального ВВП, млрд. доларів США	1,000	1748,253	3539,462
Податки та інші доходи бюджету, % ВВП	1,000	1,100	1,105
Інфраструктурний потенціал			
Телефонні лінії (стаціонарні) тис од	1,000	78,059	81,906
Телефонні лінії (мобільні) тис од	1,000	12,562	13,139
Аеропорти	1,000	1,897	1,941
Аеропорти з твердим покриттям злітних смуг	1,000	1,568	1,596
Аеропорти з ґрунтовими злітними смугами	1,000	1,328	1,345

Продовження табл. III.3.10

Гелікоптерні майданчики	1,000	1,002	1,002
Трубопроводи (газ), км	1,000	30,604	32,082
Трубопроводи (нафта), км	1,000	6,679	6,962
Трубопроводи (нафтопродукти), км	1,000	10,823	11,313
Довжина залізничних колій, км.	1,000	58,268	61,127
Довжина автомобільних доріг, тис. км.	1,000	2,987	120,270
Водні шляхи (метрополія), км	1,000	17,425	18,245
Торговий флот	1,000	1,313	1,352
Площа країни, тис км. кв.	1,000	1,000	1,000
Демографічний потенціал			
Середній вік населення, років	1,026	1,013	1,000
Середній вік чоловіків, років	1,012	1,000	1,000
Середній вік жінок, років	1,023	1,000	1,000
Темп приросту населення, %	1,005	1,000	1,004
Народжуваність, народжень на 1000 жителів	1,001	1,000	1,000
Смертність, смертей на 1000 населення	1,000	1,048	1,001
Видатки на охорону здоров'я, : від ВВП	1,002	1,001	1,000
Щільність лікарів, лікарів на 1000 населення	1,000	1,007	1,007
Щільність лікарняних ліжок, ліжок на 1000 населення	1,000	1,013	1,014
Чисельність населення, млн. осіб	1,000	1,035	1,038
Чоловіків, осіб	1,000	1,004	1,021
Жінок, осіб	1,000	1,006	1,025
Рівень ризиків			
Викиди в атмосферне повітря, мкг/м3	1,419	1,000	1,001
Кількість злочинів на 100000 осіб	1,000	1,002	1,002
Трудовий потенціал			
Рівень безробіття серед молоді 15-24 роки, %	1,000	1,025	1,051
Робоча сила, осіб	53077,92 3	26539,46 2	1,000
Робоча сила в промисловості, %	1,000	1,047	1,049
Освітній потенціал			
Видатки на освіту, % ВВП	1,000	1,011	1,012
Кількість коледжів, од.	1,000	14,525	15,200
Кількість ліцеїв, одиниць	1,000	6,024	6,274
Кількість університетів, одиниць	1,000	1,066	1,132
Кількість студентів, млн.	1,000	1,004	1,009

Джерело: складено на основі [171]

Додаток Щ

Таблиця Щ.3.11

Система показників сприятливості / несприятливості умов формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки

Назва показника	Формула	Критерій
Кількісне співвідношення сприятливих і несприятливих факторів інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки	$KCH = \frac{KC}{KH} - 1$	від -1 до ∞ ; $KCH > 0$ – використання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки сприяє зростанню ВВП; $KCH < 0$ – не сприяє.
Частка сприятливих факторів у кількості всіх факторних показників інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки	$ЧСФ = \frac{KC}{KB} 100\%$	від 0 до 100 %; $ЧСФ > 50\%$, - використання інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки сприяє зростанню ВВП; $ЧСФ < 50\%$ – не сприяє.
Показник сприятливості сформованого інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки	$ПС = \frac{\sum C}{\sum B}$	від 0 до 1, чим ближче до 1, тим сприятливішим для економічного розвитку є дія інноваційно-інвестиційних чинників.
Показник несприятливості сформованого інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки	$ПН = \frac{\sum H}{\sum B}$	від 0 до 1, чим ближче до 0, тим несприятливішим для економічного розвитку є дія інноваційно-інвестиційних чинників.

Примітка. KCH – показник кількісного співвідношення сприятливих і несприятливих факторів; KC – кількість сприятливих факторів; KH – кількість несприятливих факторів; $ЧСФ$ – частка сприятливих факторів у кількості всіх факторних показників; KB – кількість всіх факторних показників; $ПС$ – показник сприятливості сформованого інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми; $\sum C$ – сума нормованих сприятливо діючих факторів; $\sum B$ – сума всіх нормованих показників. $ПН$ – показник несприятливості сформованого інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку макросистеми; $\sum H$ – сума нормованих несприятливо діючих факторів.

Джерело: розроблено нами

Додаток Ю

Таблиця Ю.3.12

Коефіцієнти кореляції між ВВП та факторними показниками інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки, 2001 - 2014 рр.

№	Показники	R
1	Вартість основних засобів підприємств добувної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	0,230
2	Вартість основних засобів підприємств переробної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	0,238
3	Вартість основних засобів підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	0,238
4	Основні засоби (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.	0,591
5	Кількість промислових підприємств, од. (на 1 січня поточного року)	0,577
6	Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України (на початок року)	0,659
7	Кількість малих підприємств	-0,677
8	Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним), од.	0,439
9	Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства роздрібної торгівлі (крім торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним)), од.	-0,560
10	Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства ресторанного господарства), од.	-0,630
11	Кількість об'єктів роздрібної торгівлі (підприємства інших видів економічної діяльності), од.	-0,695
12	Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.	0,598
13	Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)	-0,750
14	Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.	0,668
15	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)	0,769
16	Введення в дію нових основних засобів (у фактичних цінах, млн. грн.)	0,304
17	Ступінь зносу основних засобів (на кінець року, %)	0,509
18	Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)	0,090
19	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), млн. грн.	-0,094
20	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	0,710
21	Заробітна плата, млн. грн.	0,738
22	Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.	-0,924
23	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.	-0,169
24	Інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (грн.)	0,973
25	Індекс споживчих цін в регіоні (грудень до грудня попереднього року), %	-0,164
26	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (винаходи)	0,094

Продовження табл. Ю.3.12

27	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі)	0,189
28	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (промислові зразки)	-0,929
29	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (винаходи)	-0,169
30	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (корисні моделі)	0,160
31	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки)	-0,698
32	Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)	0,082
33	Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.	-0,173
34	Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб	-0,768
35	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань	-0,046
36	Чисельність економічно активного населення (у віці 15 - 70 років), тис.	-0,366
37	Доходи населення, млн. грн.	0,304
38	Перевезення вантажів автомобільним транспортом по районах і містах, млн. т.	-0,040
39	Інтенсивність перевезення пасажирів залізничними коліями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	-0,405
40	Інтенсивність перевезення пасажирів автомобільними дорогами (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	-0,533
41	Інтенсивність перевезення пасажирів тролейбусними лініями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)	-0,902
42	Густота залізничних шляхів загального використання, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	-0,349
43	Густота автомобільних шляхів загального використання з твердим покриттям, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)	-0,204
44	Довжина автомобільних шляхів загального користування, тис. км.	0,234
45	Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, тис. км.	-0,200
46	Обсяг реалізованих послуг зв'язку населенню, тис. грн.	0,388
47	Площа регіону, тис. км. кв.	-0,349
48	Загальна кількість населення регіону, тис. осіб	-0,380
49	Міське населення, осіб	-0,354
50	Сільське населення, осіб	-0,582
51	Кількість лікарняних ліжок, од.	-0,451
52	Захворюваність населення, (тис. уперше в життя зареєстрованих випадків/100 тис. осіб)	-0,634

Продовження табл. Ю.3.12

53	Кількість жінок, тис.	-0,528
54	Кількість чоловіків, тис.	-0,510
55	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, усього тис. тонн	-0,259
56	Усього зареєстровано злочинів	-0,355
57	Кількість безробітних (у віці 15 - 70 років, тис.)	-0,229
58	Рівень зареєстрованого безробіття, %	-0,528
59	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	-0,697
60	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III - IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб	-0,160
61	Кількість вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації, од.	-0,670
62	Кількість вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації, од.	-0,394
63	Кількість студентів у ВНЗ I - II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	-0,923
64	Кількість студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб	0,400
65	Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.	0,260
66	Кількість аспірантів, осіб	0,213
67	Кількість організацій, що мають докторантуру, од.	-0,182
68	Кількість докторантів, осіб	0,544

Додаток Я

Таблиця Я.3.13

Показник сприятливості / несприятливості інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку економіки України, 2001 – 2014 рр.

Роки	<i>ПС</i>	<i>ПН</i>
2001	0,310	0,690
2002	0,185	0,815
2003	0,133	0,867
2004	0,187	0,813
2005	0,203	0,797
2006	0,273	0,727
2007	0,298	0,702
2008	0,340	0,660
2009	0,363	0,637
2010	0,431	0,569
2011	0,462	0,538
2012	0,465	0,535
2013	0,541	0,459
2014	0,433	0,567

Додаток АА

Таблиця АА.3.14

ВВП країн Європейського Союзу та України у 2003 – 2014 рр., млрд. дол. США

	Країни Європейського Союзу	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Бельгія	311,7	361,0	377,8	400,0	459,3	506,7	472,1	467,8	529,0	476,8	507,4	527,8
2	Німеччина	2428,5	2729,9	2771,1	2905,4	3328,6	3640,7	3307,2	3286,5	3629,0	3367,0	3593,0	3820,0
3	Італія	1510,1	1730,1	1780,8	1865,1	2119,2	2307,3	2116,6	2055,1	2246,0	1980,0	2068,0	2129,0
4	Люксембург	29,2	34,1	37,7	42,6	51,4	58,3	53,0	55,2	55,3	55,3	60,5	63,9
5	Нідерланди	540,0	610,2	639,9	679,0	784,4	875,3	795,9	780,7	858,3	770,2	800,5	880,4
6	Франція	1797,1	2055,8	2138,4	2260,0	2587,2	2842,5	2631,9	2562,7	2808,0	2580,0	2739,0	2902,0
7	Великобританія	1862,8	2203,6	2282,9	2447,7	2812,0	2679,0	2182,4	2250,2	2481,0	2434,0	2490,0	2848,0
8	Данія	212,6	244,7	257,7	274,4	311,7	341,5	308,9	309,9	330,5	309,2	324,3	347,2
9	Ірландія	159,4	187,2	203,6	223,9	260,3	264,9	223,7	207,0	221,7	204,7	220,9	245,8
10	Греція	195,0	230,3	242,7	265,3	311,2	348,7	327,3	305,4	312,0	255,0	243,3	246,4
11	Іспанія	885,4	1045,7	1132,1	1235,9	1444,0	1601,4	1467,9	1409,9	1537,0	1340,0	1356,0	1400,0
12	Португалія	161,7	185,0	191,5	201,2	232,1	253,1	234,8	229,2	241,9	210,6	219,3	228,2
13	Австрія	252,5	289,4	303,4	322,6	372,8	416,6	382,1	377,4	425,1	391,5	417,9	436,1
14	Фінляндія	164,6	189,3	196,1	208,1	246,5	273,2	241,3	239,2	270,6	247,2	259,6	276,3
15	Швеція	314,7	362,1	370,6	399,1	462,5	486,2	403,6	458,7	571,6	520,3	552,0	559,1
16	Угорщина	84,0	102,7	110,1	112,8	137,9	155,4	128,8	130,4	133,1	128,8	130,6	129,7
17	Кіпр	13,3	15,8	17,0	18,4	21,8	25,4	23,6	23,2	25,0	22,5	21,8	21,3
18	Латвія	11,2	13,8	16,0	19,9	28,8	33,7	25,9	24,8	25,8	27,2	30,4	32,8
19	Литва	18,6	22,5	26,0	30,1	39,1	47,3	36,9	36,4	40,0	41,2	46,7	48,7
20	Мальта	5,0	5,6	6,0	6,4	7,5	8,7	8,2	8,3	8,4	8,4	9,3	10,3
21	Польща	216,8	253,0	304,0	341,7	425,3	529,4	430,5	469,4	531,8	470,4	513,9	552,2
22	Словачія	33,3	42,2	48,0	56,0	75,3	94,9	87,8	87,5	90,3	91,2	97,0	100,1
23	Словенія	29,2	33,9	35,8	39,0	47,4	54,9	49,2	47,7	48,0	45,4	46,8	49,9
24	Чехія	91,4	109,5	124,5	142,6	174,2	216,1	190,2	192,0	220,3	193,5	198,6	200,0
25	Естонія	9,9	12,0	13,9	16,8	21,7	23,7	19,3	19,3	20,0	21,4	24,3	26,4
26	Болгарія	20,7	25,3	28,9	33,2	42,1	51,8	48,6	47,7	54,3	50,8	53,7	55,1
28	Хорватія	34,2	41,0	44,8	49,9	59,4	69,9	63,4	60,8	59,0	57,5	58,6	58,3
	Україна	50,1	64,9	86,2	107,8	142,7	180,1	117,2	137,9	162,9	180,2	175,5	130,9

Додаток АБ

Таблиця АБ.3.15

Показники інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку

Y	Валовий національний продукт, млн. грн.
X ₁	Вартість основних засобів підприємств добувної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
X ₂	Вартість основних засобів підприємств переробної промисловості (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
X ₃	Вартість основних засобів підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
X ₄	Основні засоби (у фактичних цінах на кінець року), млн. грн.
X ₅	Кількість промислових підприємств, од. (на 1 січня поточного року)
X ₆	Кількість суб'єктів державного реєстру підприємств та організацій України (на початок року)
X ₇	Кількість малих підприємств
X ₈	Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства роздрібно́ї торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним), од.
X ₉	Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства роздрібно́ї торгівлі (крім торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним)), од.
X ₁₀	Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства ресторанного господарства), од.
X ₁₁	Кількість об'єктів роздрібно́ї торгівлі (підприємства інших видів економічної діяльності), од.
X ₁₂	Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.
X ₁₃	Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₁₄	Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.
X ₁₅	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₁₆	Введення в дію нових основних засобів (у фактичних цінах, млн. грн.)
X ₁₇	Ступінь зносу основних засобів (на кінець року, %)
X ₁₈	Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)
X ₁₉	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо), млн. грн.
X ₂₀	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.
X ₂₁	Заробітна плата, млн. грн.
X ₂₂	Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.
X ₂₃	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.
X ₂₄	Інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (грн.)
X ₂₅	Індекс споживчих цін в регіоні (грудень до грудня попереднього року), %
X ₂₆	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (винаходи)
X ₂₇	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі)

Продовження табл. АБ.3.15

X ₂₈	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (промислові зразки)
X ₂₉	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (винаходи)
X ₃₀	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (корисні моделі)
X ₃₁	Кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки)
X ₃₂	Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₃₃	Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.
X ₃₄	Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб
X ₃₅	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань
X ₃₆	Чисельність економічно активного населення (у віці 15 - 70 років), тис.
X ₃₇	Доходи населення, млн. грн.
X ₃₈	Перевезення вантажів автомобільним транспортом по районах і містах, млн. т.
X ₃₉	Інтенсивність перевезення пасажирів залізничними коліями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
X ₄₀	Інтенсивність перевезення пасажирів автомобільними дорогами (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
X ₄₁	Інтенсивність перевезення пасажирів тролейбусними лініями (млн. пас. км. на 1 км. довжини шляхів)
X ₄₂	Густота залізничних шляхів загального використання, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)
X ₄₃	Густота автомобільних шляхів загального використання з твердим покриттям, (км. шляхів на 1 тис. км. кв. території)
X ₄₄	Довжина автомобільних шляхів загального користування, тис. км.
X ₄₅	Довжина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям, тис. км.
X ₄₆	Обсяг реалізованих послуг зв'язку населенню, тис. грн.
X ₄₇	Площа регіону, тис. км. кв.
X ₄₈	Загальна кількість населення регіону, тис. осіб
X ₄₉	Міське населення, осіб
X ₅₀	Сільське населення, осіб
X ₅₁	Кількість лікарняних ліжок, од.
X ₅₂	Захворюваність населення, (тис. уперше в життя зареєстрованих випадків/100 тис. осіб)
X ₅₃	Кількість жінок, тис.
X ₅₄	Кількість чоловіків, тис.
X ₅₅	Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, усього тис. тонн
X ₅₆	Усього зареєстровано злочинів
X ₅₇	Кількість безробітних (у віці 15 - 70 років, тис.)
X ₅₈	Рівень зареєстрованого безробіття, %

Продовження табл. АБ.3.15

X ₅₉	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I - II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб
X ₆₀	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III - IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис. осіб
X ₆₁	Кількість вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації, од.
X ₆₂	Кількість вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації, од.
X ₆₃	Кількість студентів у ВНЗ I - II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб
X ₆₄	Кількість студентів у ВНЗ III - IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис. осіб
X ₆₅	Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.
X ₆₆	Кількість аспірантів, осіб
X ₆₇	Кількість організацій, що мають докторантуру, од.
X ₆₈	Кількість докторантів, осіб

Додаток АВ

Таблиця АВ.3.16

Перелік показників кореляційно-регресійної моделі залежності ВВП від чинників інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки

Y	Валовий внутрішній продукт, млн. грн.
X ₁₂	Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млн. грн.
X ₁₃	Обсяг інноваційних витрат у промисловості (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₁₄	Кількість інноваційно активних промислових підприємств (промисловість всього), од.
X ₁₅	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₁₈	Обсяг прямих іноземних інвестицій (на початок року, тис. дол. США)
X ₂₂	Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності (дослідження та розробки), у фактичних цінах, тис. грн.
X ₂₃	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.
X ₂₄	Інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 особу середньорічної чисельності наявного населення (грн.)
X ₂₆	Подано заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (винаходи) (на початок року)
X ₂₇	Подано заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (корисні моделі) (на початок року)
X ₂₈	Подано заявок на видачу охоронних документів до Державного департаменту інтелектуальної власності (промислові зразки) (на початок року)
X ₂₉	Подано заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (винаходи) (на початок року)
X ₃₀	Подано заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (корисні моделі) (на початок року)
X ₃₁	Подано заявок на видачу охоронних документів до патентних відомств інших країн (промислові зразки) (на початок року)
X ₃₂	Кількість науково-технічних робіт які виконано власними силами підприємств, (у фактичних цінах, тис. грн.)
X ₃₃	Фінансування наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах), тис. грн.
X ₃₄	Кількість спеціалістів, що виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб

Продовження табл. АВ.3.16

X ₃₅	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції в промисловості, найменувань
X ₅₉	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (на початок навчального року), тис.
X ₆₀	Кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації (на початок навчального року), тис.
X ₆₁	Кількість вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації
X ₆₂	Кількість вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації
X ₆₃	Кількість студентів у ВНЗ I-II рівнів акредитації (денна форма навчання), тис.
X ₆₄	Кількість студентів у ВНЗ III-IV рівнів акредитації (денна форма навчання), тис.
X ₆₅	Кількість організацій, що мають аспірантуру, од.
X ₆₆	Кількість аспірантів
X ₆₇	Кількість організацій, що мають докторантуру, од.
X ₆₈	Кількість докторантів

**ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ФІНАНСІВ**

вул. Жовтнева, 45, м. Полтава, 36014, тел. (+38 0532) 561076, факс (+38 0532) 71789
E-mail: fin@finpl.gov.ua, Web: finpl.gov.ua, Код ЄДРПОУ 02315357

03.12.2015 № 05.1-33/1016 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Флегантової Анни Леонідівни

«Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки» у практичній реалізації основних положень розвитку економіки області

Довідка видана у підтвердження того, що прийнято до впровадження результати дисертаційної роботи на здобуття ступеня кандидата економічних наук Флегантової Анни Леонідівни на тему «Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки».

Впроваджено методологію аналізу потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки. Послідовність аналізу передбачає декілька етапів: відбір показників, що відображають реальний інноваційно-інвестиційний стан економічної системи, узагальнення їх в структурно організовану сукупність, групування у потенціали за видами, визначення значень цих потенціалів та розрахунок потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку держави. Модель адаптована до аналізу потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку області. Вона дозволяє забезпечити достовірну оцінку названого потенціалу всього та за видами, а також оцінити результативність економічної політики держави, реалізованої на місцях.

Зазначені результати будуть враховані при корегуванні Стратегії розвитку Полтавської області до 2020 року та реалізовані в частині формування потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку економіки області.

Директор Департаменту

П.А.Кропивка

**МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ**
Державна бюджетна установа
«Полтавський регіональний центр з інвестицій та розвитку»

провулок Шкільний, 4, м. Полтава, 36003, к.41, тел.: +38-0532-56-92-44,
e-mail: poltava.rcid@ukrproject.gov.ua, www.investinpoltava.gov.ua

03.12.2015 № 01-08/120

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи Флегантової Анни
Леонідівни «Державна політика формування інноваційно-інвестиційного
потенціалу розвитку національної економіки» у практичній діяльності
Полтавського регіонального центру з інвестицій та розвитку

Довідка видана у підтвердження того, що прийнято до впровадження результати дисертаційної роботи на здобуття ступеня кандидата економічних наук Флегантової Анни Леонідівни на тему «Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки».

Пропозиції ґрунтуються на визначенні поетапного регіонального та загальнонаціонального розвитку в умовах ускладненої політико-економічної ситуації, яка склалась в Україні. Перший етап реалізації названих заходів передбачає забезпечення стійкого зростання традиційних галузей, надання пріоритету фундаментальним науково-технологічним дослідженням і розробкам, трансферу технологій з боку зарубіжних компаній, розвитку прикладних НДДКР, фінансування придбання нової закордонної техніки, залучення зарубіжних технологій і спеціалістів. На другому етапі забезпечується виведення країни на стадію економічного зростання та стійкого розвитку суспільства шляхом забезпечення ефективності підприємств державного сектору в стратегічних інноваційно орієнтованих галузях національної економіки, мотивації суб'єктів приватного сектору до інноваційної діяльності, створення інноваційних комплексів та індустрії знань, використання підготовлених національних висококваліфікованих кадрів.

Запропоновані підходи до забезпечення розвитку економіки України (у тому числі у регіонах) надають можливість вивести країну зі стану економічної нестабільності.

**Директор
регіонального центру**

Д. В. Лета

Рощина
56 92 44

Приватна фірма «КМ» 36010, м. Полтава, вул. Половка, 64д, тел./факс (0532) 66-95-38

Р/рахунок № 260047166 в ПАТ «Полтава-банк», МФО 331489, код ЄДРПОУ 22531471

Вих. №292/12

від 04.12.2015 р.

За місцем вимоги

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Флегантової Анни Леонідівни «Державна політика формування
інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки»
у роботі Приватної фірми «КМ»

Довідка видана у підтвердження того, що прийнято до впровадження результати дисертаційної роботи на здобуття ступеня кандидата економічних наук Флегантової Анни Леонідівни на тему «Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки». Впроваджені пропозиції щодо використання на рівні підприємства методології оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку, що передбачає виокремлення таких складових потенціалу: виробничо-технологічної, фінансової, науково-технічної, трудової. Модель, адаптована до аналізу потенціалу інноваційно-інвестиційного розвитку на рівні підприємства, засновується на методиці визначення узагальненої структурно-організованої системи показників, які обчислюються за кожним з названих видів потенціалів та в цілому по підприємству. Використання моделі дозволяє визначити залежність між наявним потенціалом інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства та обсягами виробництва.

Директор ПФ «КМ»

Карюк В.І.

Кооперація: взаємодопомога, демократія та мир!

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3

р/р 26004060473065 в Полтавському головному регіональному Управлінні ПАТ КБ «Приватбанк» м. Полтава, МФО 331401, код 01597997
тел. (0532) 50-91-70, факс (0532) 50-02-22, e-mail: sap@ucsu.org.ua

№ 05-30/335 від « 08 » 12 2015 р.
на № _____

ДОВІДКА

**про впровадження в освітній процес результатів дисертаційної роботи
Флегантової Анни Леонідівни «Державна політика формування
інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної
економіки»**

Основні положення та результати дисертації Флегантової А. Л., поданої на здобуття ступеня кандидата економічних наук, були використані у навчально-методичній роботі Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» кафедрою міжнародної економіки (протокол № 3 від 22 жовтня 2015 року) та кафедрою економічної теорії та прикладної економіки (протокол № 2 від 16 жовтня 2015 року) при розробці робочих програм та викладанні навчальних дисциплін «Міжнародна інвестиційна діяльність» та «Національна економіка». Рекомендовано до впровадження в освітній процес наступне:

- врахувати при оцінюванні міжнародних інвестиційних проектів в рамках навчальної дисципліни «Міжнародна інвестиційна діяльність» модель залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні проекти України;

- врахувати при викладанні навчальної дисципліни «Національна економіка» поетапну модель інноваційного розвитку України на основі досвіду Сінгапуру, Малайзії, Гонконгу та Південної Кореї.

Ректор
Герман Н. В.
(0532)21836

О. О. Нестуля

Кооперація: взаємодопомога, демократія та мир!

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3

р/р 26004060473065 в Полтавському головному регіональному Управлінні ПАТ КБ «Приватбанк» м. Полтава, МФО 331401, код 01597997
тел. (0532) 50-91-70, факс (0532) 50-02-22, e-mail: cap@uccu.org.ua

№ 45-15/148 від «22» 12 2015 р.
на № _____

ДОВІДКА

Про зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Видана Флегантовій А. Л., в тому, що основні положення її дисертаційного дослідження «Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки» є складовою частиною науково-дослідної теми «Сучасні процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» (номер державної реєстрації 0113U006220, 2013-2017 рр.), що виконувалась на кафедрі міжнародної економіки ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», де автором визначено інноваційно-інвестиційний потенціал національної економіки, проведені міжнародні порівняння та обґрунтовані засади державної інноваційно-інвестиційної політики в умовах ускладненої політико-економічної ситуації.

Отримані результати та надані пропозиції обґрунтовані на професійному рівні, мають наукове та прикладне значення для вирішення проблем формування потенціалі інноваційно-інвестиційного розвитку в рамках державної інноваційно-інвестиційної політики.

Ректор

О. О. Нестуля